

2031 / 1952

Δ. ΖΗΣΗ - Κ. ΡΩΜΑΙΟΥ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ Δ! Δημοτικού

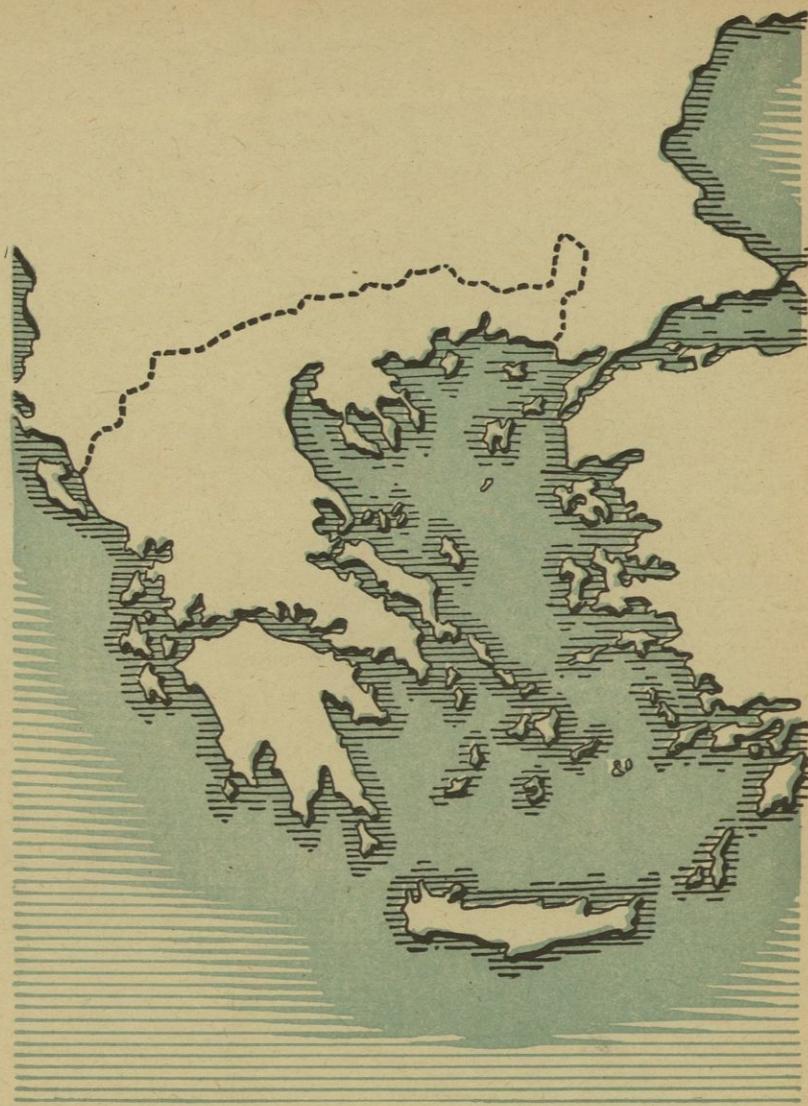
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΙΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ 1952

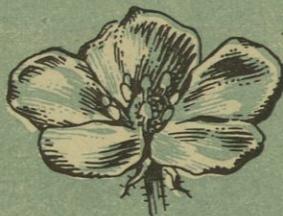
ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ

1953 Σεπτέμβριος

Δ. ΖΗΣΗ - Κ. ΡΩΜΑΙΟΥ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ Τετάρτης Δημοτικού

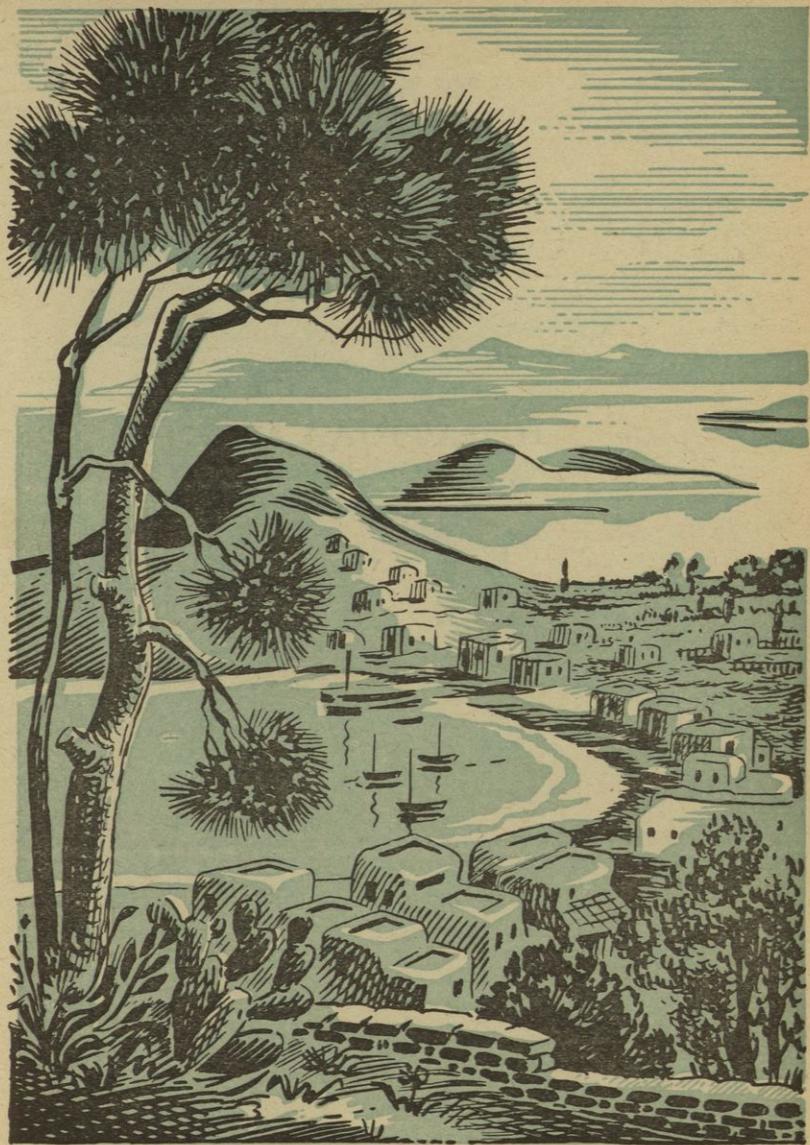
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΔΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1953

ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΑΣ

Tι εἰν' ἡ πατρίδα μας; Μήν εἰν' οἱ κάμποι
μὴν εἰναι τὸ ἀσπαρτα φηλὰ θουνά;
μὴν εἰν' ὁ ἥλιος της, ποὺ χρυσολάμπει;
μὴν εἰναι τὸ ἀστρα της τὰ φωτεινά;

Μήν εἰναι τὸ ἀσπρα της φηλὰ παλάτια
καὶ τὰ σπιτάκια της τὸ ἀραδιαστά;
μὴν εἰν' οἱ δρόμοι της, τὰ μονοπάτια;
μὴν εἰναι τὸ ἄνθη της τὰ εὐωδιαστά;

Μὴν εἰναι κάθε της ρηχὸς ἀκρογιάλι
καὶ κάθε χώρα της μὲ τὰ χωριά;
κάθε νησάκι της, ποὺ ἀχνὰ προσβάλλει,
κάθε της θάλασσα, κάθε στεριά;

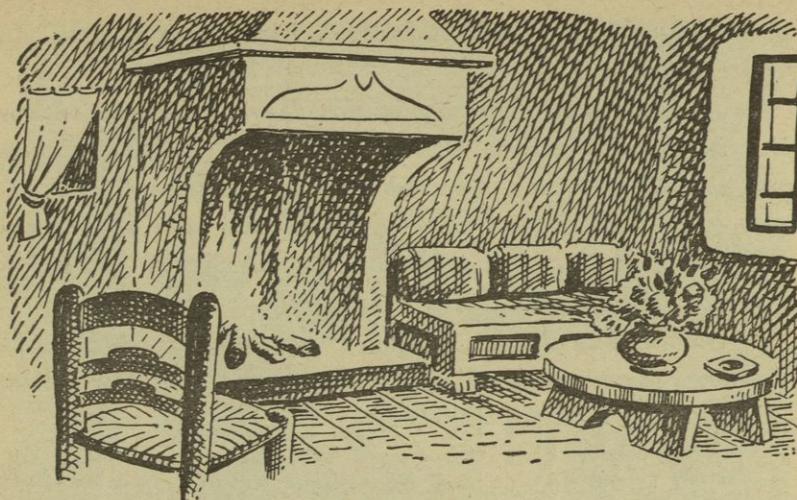
Μήν εἰναι τάχατε τὰ ἐρειπωμένα
ἀρχαῖα μνημεῖα της, χρυσὴ στολή,
ποὺ ἡ τέχνη ἐφόρεσε, καὶ τὸ καθένα
μιὰ δόξα ἀθάνατη ἀντιλαλεῖ;

"Ολα πατρίδα μας! Κι αὐτὰ κι ἔκεινα
καὶ κάτι ποῦχομε μεσ' στὴν καρδιὰ
καὶ λάμπει ἀθώρητο σὰν ἥλιου ἀχτίνα
καὶ κράζει μέσα μας: Ἐμπρός, παιδιά

I. Πολέμης

Α'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΖΩΗ

Η ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ

‘Ο Ρήγας Νησιώτης ἀπὸ μικρὸς ἔψυγε ἀπὸ τὸ χωρίό του μαζὶ μὲ ἄλλους μετανάστες. Ὡταν ἔνα φτωχὸ παιδί, χωρὶς καμιὰ περιουσία, κι ἀποφάσισε νὰ πάη στὴ Νότιο Ἀμερική, γιὰ νὰ βρῆ καλύτερη τύχη καὶ νὰ μάθῃ τὸν κόσμο.

— “Ἄς εἶναι καλὰ τὰ χέρια μου, εἶπε. Θὰ δουλέψω ὅσο μπορῶ, θὰ βοηθήσω τὸ σπίτι μου, θὰ κάνω ἔνα κεφάλαιο καὶ ἐπειτα θὰ γυρίσω νὰ πεθάνω στὴν πατρίδα μου.

Καὶ πράγματι δ Ῥήγας, μόλις ἔφτασε στὴν ξενιτιά, φίχτηκε στὴ δουλειά. Μὲ τὸν τίμιο ἰδρώτα του σὲ λίγα χρόνια ἀρχισε νὰ κερδίζῃ καὶ νὰ στέλνῃ χρήματα στὴ μητέρα του, πάντρεψε τὴν ἀδερφή του, μάζεψε κάμποσα χρήματα κι ἀποφάσισε νὰ ξαναγυ-

ρίση στὸ χωριό του. Γιατὶ τὸν βασάνιζε μέρα νύχτα ἡ νοσταλγία τῆς πατρίδας του.

— "Ἄσ ξαναγυρίσω στὴν πατρίδα μου, ἔλεγε, καὶ ἀς μοῦ λείπουν δλα τὰ καλὰ τῆς ξενιτιᾶς. Θέλω νὰ ἀναπνεύσω τὸν ἀέρα τοῦ χωριοῦ μου. Νὰ πατήσω σ' ἐλληνικὸ χῶμα κι ἀς πεθάνω!"

Εἶχε μεσολαβήσει δι μεγάλος πόλεμος καὶ κάθε ἀλληλογραφία μὲ τοὺς δικούς του εἶχε διακοπῆ. Δὲ γνώριζε, ἂν ζοῦν ἀκόμη ἢ ἀν τοὺς πῆρε τὸ ποτάμι τῆς καταστροφῆς.

— Θὰ πάω ἔτσι ἀξαφνα, ἔλεγε δι Ρήγας, γιὰ νὰ δῶ ἂν θὰ μὲ γνωρίσουν οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ φίλοι μου ὑστερα ἀπὸ τόσα χρόνια. Θὰ τοὺς κάνω ἔκπληξη.

Κι ἀλήθεια δλοι στὸ χωριό του τὸν εἶχαν λησμονήσει. Νόμιζαν πὼς δὲν ὑπάρχει πιά, ἀφοῦ δὲν εἶχε δεῖξει σημάδια ζωῆς.

"Ἐφυγε λοιπὸν δι Ρήγας ἀπὸ τὴν μακρινὴ χώρα, γιὰ νὰ γυρίσῃ στὸν τόπο του. Ταξίδεψε πολλὲς ἑδομάδες στὸν ὄκεανὸ καὶ τέλος ἀραξε σ' ἐλληνικὸ λιμάνι. Ἀπὸ κεῖ τράβηξε χαρούμενος ἵσια γιὰ τὸ χωριό του, χωρὶς νὰ δώσῃ καμιὰ εἰδηση.

— Απὸ μακριὰ ξεχώρισε τὸ καμπαναριὸ τοῦ χωριοῦ του, ποὺ τὸ εἶχε ἐγκαταλείψει τόσα χρόνια, καὶ δυὸ δάκρυα κύλησαν στὰ μάτια του.

— Καὶ ποιὸς θὰ μὲ γνωρίσῃ τώρα, ἔλεγε δι κοσμογυρισμένος ταξιδιώτης, ἀπὸ τοὺς τόσους καὶ τόσους ποὺ μ' ἀγαποῦσαν καὶ μ' ἐκτιμοῦσαν; "Ἐχω ἀλλάξει τόσο πολύ!

Καὶ πράγματι εἶχε ἀλλάξει πολύ. Εἶχε ἀφήσει μιὰ μακριὰ γενειάδα, τὰ μαλλιά του ἥταν κάτασπρα καὶ τὸ ἀνθηρό του πρόσωπο τὸ εἶχαν αὐλακωμένο βαθείες ρυτίδες. Οἱ ώμοι του εἶχαν ἀρχίσει νὰ καμπουριάζουν ἀπὸ τὸ βάρος τῶν ἐτῶν. Καὶ τὸ βάδισμά του ἀκόμη ἥταν γεροντικό. Φοροῦσε μαῦρα γυαλιά, γιατὶ τὰ μάτια του δὲν ἀντεχαν στὸ πολὺ φῶς τῆς πατρικῆς του χώρας.

Μόλις μπήκε στὸ χωριό του,— ήταν ἀπόγευμα καὶ ὁ ἥλιος ἄρχισε νὰ γέρνη — σταμάτησε πρῶτα πρῶτα σ' ἓνα χάνι, που ήταν στὴν ἀκρη του χωριοῦ. Στὴν πόρτα του στεκόταν ὁ Χατζῆς ἔνας ἀπὸ τοὺς καλύτερους παιδικούς του φίλους.

— Γειά σου, πατριώτη! εἶπε ὁ ξένος.

— Γειά σου! ἀποκρίθηκε μὲν ἀδιαφορίᾳ ὁ Χατζῆς, γιατὶ δὲν τὸν ἀναγνώρισε, ἀν καὶ ὁ ξένος τοῦ ἔκανε μερικὲς ἐρωτήσεις.

Λυπημένος ὁ Ρήγας προχώρησε μέσα στὸ χωριό. Περνώντας ἀπὸ τὸ παλιό του σπίτι βλέπει στὸ παράθυρο τὴν ἀδερφή του, ποὺ τὴν εἶχε ἀφήσει μικρὴ καὶ τώρα πιὰ ήταν παντρεμένη μὲν παιδιά.

— Γειά σου, κυρά μου! τῆς εἶπε ὁ ξένος. Δὲ μοῦ λέει, σὲ παρακαλῶ, ποῦ πάει δὲρόμοις πρὸς τὴν ἐκκλησία;

— Τράβηξε ἵσα καὶ θὰ τὸν βρῆς, τοῦ ἀπάντησε ψυχρὰ ἡ ἀδερφή του. Οὔτε καὶ αὐτὴ τὸν ἐγνώρισε.

Πολύ στενοχωρημένος καὶ δακρυσμένος τράβηξε πρὸς τὴν ἐκκλησία, ποὺ ήταν στὸ κέντρο του χωριοῦ. Ἄπ' ξέω ἀπὸ τὴν ἐκκλησία, σ' ἓνα πεζούλι, καθόταν σκυφτὴ μιὰ γριά.

— Γειὰ χαρά σου, κυρά - μάνα! εἶπε προχωρώντας.

Μὰ ἔξαφνα πετάχτηκε ἡ γριά, ἔτρεξε κατεπάνω του, τὸν ἀγκάλιασε σφιχτὰ καὶ τὸν φιλοῦσε.

— Παιδάκι μου, χρυσό μου παιδί! ἔλεγε ἡ γριά μὲ δάκρυα καὶ ἀναφιλητά. Καλῶς δρισες, ἀφέντη μου! Μὴν δνειρεύομαι; Ποσθρέθηκες μπροστά μου;

Καὶ τ' ἀγκαλιάσματα καὶ τὰ φιλιὰ καὶ τὰ δάκρυα δὲν είχαν τέλος.

“Οσο καὶ ἀν εἶχε ἀλλάξει, ἡ καρδιὰ τῆς μάνας ἀναγνώρισε ἀμέσως τὸ παιδί της.

ΜΗΤΡΙΚΗ ΤΥΦΛΩΣΗ

- Γιατί μαδιέσαι, πέρδικα, καὶ κλαῖς μὲ τόσο πόνο;
  - Πῶς νὰ μὴν κλαίω, κυνηγέ, ἐποῦ βαστᾶς τουφέκι,
καὶ θάθρης τὰ παιδάκια μου ποὺ παίζουνε παρέκει;
  - Πες τί σημάδια ἔχουνε καὶ δὲ σοῦ τὰ σκοτώνω.
- "Αμα τὰ δῆς ἀντίκρου σου, εὐθὺς θὰ τὰ γνωρίσης.
Εἰναι περίσσια ὅμορφα καὶ περπατοῦν μὲ χάρη
ἄλλα περδίκια σὰν αὐτὰ δὲν παίζουν στὸ χορτάρι.
Σκότωσε τ' ἀσχημα πουλιά, τὰ ὅμορφα μὴν τ' ἀγγίσης.

- Δὲ ἄργησεν δὲ κυνηγὸς κοντά της νὰ γυρίση.
Εἶχε στὸ χέρι δυὸ μικρὰ περδίκια σκοτωμένα.
- Παιδάκια μου, τί μούμελλε τὴν ἔρημη ἐμένα,
νὰ μὲ γελάσῃ δὲ κυνηγὸς καὶ νὰ σᾶς τουφεκίσῃ !
  - Μόνη σου φταίς, κι ἡ συφορά, δὲ πέρδικα, σοῦ πρέπει,
γιατὶ πιὸ ἀσχημα πουλιὰ δὲν εἶδα στὴ ζωή μου.
  - Τῆς δόλιας, μούψυγε ἀπ' τὸ νοῦ, πῶς στ' ἀκριβὸ παιδί μου
ἐγὼ θὰ βλέπω ὅμορφιές, ποὺ δὲν ξένος δὲν τὶς βλέπει !

Δ. Βικέλας

ΕΝΑ ΚΑΛΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΟΥ ΠΑΠΠΟΥ

*Ηταν μεσημέρι. "Ολη ή οίκογένεια καθόταν στὸ τραπέζι καὶ γευμάτιζε. Ὁ παππούς, δὲ πατέρας, ή μητέρα καὶ δ μικρὸς Γιαννάκης.

— Εγραψες τὸ μάθημά σου, Γιαννάκη; ρώτησε δ πατέρας, μόλις ἔφαγαν.

— Οχι ἀκόμη, εἶπε δ Γιαννάκης, θὰ τὸ γράψω τὸ ἀπόγευμα.

— Μὰ γιατί, παιδί μου, δλο ἀναβάλλεις τὴν ἐργασία σου; Αὐτὸς εἰναι κακὸ ἐλάττωμα. Τὸ ξέρεις πῶς θὰ γίνης τεμπέλης;

— Οχι, πατέρα, εἶπε ντροπιασμένος δ Γιαννάκης. "Αμα μεγάλωσω, θὰ γίνω ταχτικός.

Ο παππούς ἀκουσε τὸ διάλογο αὐτό, μὰ δὲν εἶπε τίποτε. Τὸ βράδυ δμως, μόλις εἶχε τελειώση τὸ γράψιμό του δ Γιαννάκης, τοῦ εἶπε δ παππούς :

— Γιαννάκη, πάμε νὰ κάνωμε ἔνα γύρο στὸν κῆπο. "Εχω νὰ φυτέψω κάτι δέντρα καὶ θέλω νὰ μὲ βοηθήσῃς λιγάκι.

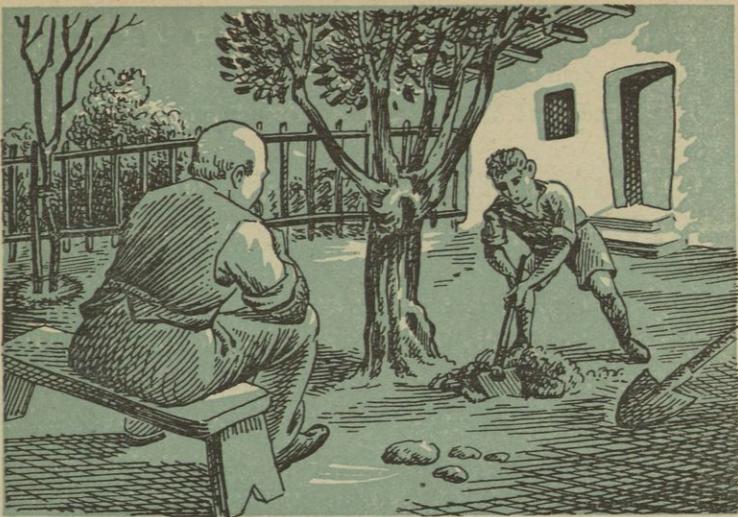
Ο Γιαννάκης ἀκολούθησε τὸν παππού του καὶ κατέβηκαν στὸν κῆπο.

— Γιαννάκη, ξερίζωσε αὐτὴ τὴν ἀμυγδαλίτσα νὰ τὴ φυτέψωμε πάρα πέρα.

Ο Γιαννάκης μ' ἔνα χτύπημα τῆς ἀξίνας ξερίζωσε τὴ μικρὴ ἀμυγδαλιὰ καὶ τὴν ἔφερε στὸν παππού του.

— Εὖγε, ὥραῖα! τοῦ εἶπε δ παππούς. Ξερίζωσε τώρα καὶ αὐτὴ τὴ μικρὴ καρυδιά, νὰ τὴ φυτέψωμε στὴ θέση ποὺ πρέπει.

Αὐτὴ τὴ φορὰ ή δουλειὰ δὲν ἦταν τόσο εὔκολη, γιατὶ ή καρυδιὰ εἶχε βαθειές ρίζες, κι ἔπρεπε δ Γιαννάκης νὰ σκάψῃ βαθιά. Κουράστηκε λιγάκι, μὰ σ' ἔνα τέταρτο τῆς ὥρας ή μικρὴ καρυδιὰ εἶχε μεταφυτευτῆ.

‘Ο Γιαννάκης νόμιζε ότι δούλεψε άρκετά, αλλά ο παππούς του είπε πάλι :

— Τώρα έχομε μιά άλλη έργασία νὰ κάνωμε, Γιαννάκη. Τὴ βλέπεις έκείνη τὴ μηλιά; γέρασε ή καημένη. Φρούτα δὲν κάνει πιὰ καὶ ο ἵσκιος τῆς δὲν ἀφήνει τὶς τριανταφυλλιές, ποὺ εἶναι ἀπὸ κάτω τῆς, νὰ μεγαλώσουν. Πρέπει νὰ τὴν ξεριζώσωμε καὶ νὰ τὴν κάψωμε στὴ φωτιά. Έγὼ δμως εἶμαι πολὺ κουρασμένος. Θὰ καθίσω λιγάκι ἐδῶ στὸν πάγκο καὶ θὰ σὲ κοιτάζω ποὺ θὰ τὴν ξεριζώνης.

— Αστειεύεσαι, παππού; εἶπε ο Γιαννάκης. Μπορῶ ἐγὼ νὰ ξεριζώσω ἔνα τόσο μεγάλο δέντρο;

— Δοκίμασε, παιδί μου, καὶ θὰ δοῦμε.

‘Ο Γιαννάκης ἐπλησίασε στὸ δέντρο, ἔβαλε ὅλα τὰ δυνατά του, μὰ οὗτε κὰν νὰ τὸ κουνήσῃ μπόρεσε. Θέλησε νὰ σκάψῃ γύρω γύρω, γιὰ νὰ κάνῃ μιὰ τρύπα, μὰ οἱ ρίζες τῆς μηλιᾶς ἥταν τόσο χοντρές, ποὺ ή ἀξίνα του διαρκῶς χτυποῦσε στὶς ρίζες.

— Δὲν μπορῶ νὰ κάνω τίποτε, παππού, εἶπε ὁ Γιαννάκης καὶ σταμάτησε τὴ δουλειά.

— Τότε σπρώξε τὸ δυνατά, γιὰ ν' ἀκουμπήσῃ στὸν τοῖχο, εἶπε δ παππούς.

‘Ο Γιαννάκης δοκίμασε μ' ὅλη του τὴ δύναμη. Μὰ τοῦ κάκου. Στὸ τέλος πείσμωσε ἀπὸ τὸ κακό του καὶ κόντεψε νὰ βάλη τὰ κλάματα.

— Παιδί μου, τοῦ εἶπε δ παππούς του, τὸ ξέρω πὼς δὲν μπορεῖς νὰ κάνης τίποτε. Μὰ θέλησα γὰ σοῦ δώσω ἔνα μαθηματάκι. ‘Οπως ἔχει ριζώσει βαθιὰ αὐτὸ τὸ δέντρο, ἔτσι ριζώνουν μέσα μας καὶ τὰ μικρά μας ἐλαττώματα, ὅταν τ' ἀφήσωμε. Καὶ ἔνα ἐλάττωμα, ποὺ δὲν προσπαθεῖς νὰ τὸ ξεριζώσῃς ἀπὸ μικρός, δὲν ξεριζώνεται πιὸ εὔκολα καὶ θὰ σὲ κάνη, ἅμα μεγαλώσῃς, νὰ κλαίς, δπως σὲ κάνει καὶ σήμερα αὐτὴ ἡ μηλιά.

‘Ο Γιαννάκης κατάλαβε καλὰ τὸ μάθημα καὶ ἀπὸ τότε ἔγινε τὸ ταχτικώτερο καὶ ἐργατικώτερο παιδί. ‘Αν δὲν τελείωνε δλα τὰ μαθήματά του, τὰ γραφίματά του, δὲν ἔθγαινε ἀπὸ τὸ σπίτι γιὰ νὰ παίξῃ.

Ο ΓΕΡΟΠΑΠΠΟΥΣ

Στήν καρέκλα τήν παλιά
μὲ κατάσπρα τὰ μαλλιά
νά, δ γεροπαππούς κοιμᾶται,
μὴ μιλᾶτε, μὴ μιλᾶτε !

Μουρμουρίζει σιγαλά
μέσ' στὸν υπνό καὶ γελά.
Μὴ μιλᾶτε καὶ ξυπνήση,
γιατὶ τ' ὄνειρο θὰ σθήση.

Κι εἶναι τ' ὄνειρο γλυκό,
κι εἶναι τόσο μαγικό.
Ο παππούς βλέπει λιγάκι
πώς ξανάγινε παιδάκι.

Τί χαρά του ! ποῦ καὶ ποῦ
βλέπει ἀκόμη ἔναν παππού,
ποὺ τόνε κρατεῖ στὰ στήθια
καὶ τοῦ λέει παραμύθια.

Στήν καρέκλα τήν παλιά
μὲ κατάσπρα τὰ μαλλιά
νά, δ γεροπαππούς κοιμᾶται,
μὴ μιλᾶτε, μὴ μιλᾶτε !

Στ. Σπερδάντσας

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΝΟΣ ΦΤΩΧΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

1. Τὰ ἐγγονάκια κάθισαν τὸ ἔνα δεξιά, τὸ ἄλλο ἀριστερά, καὶ ἡ Φρόσω καθισμένη μπροστὰ σὲ σκαμνάκι γύρισε κατὰ τὴν γιαγιά, ἀκούμπησε στὰ γόνατά της τὰ χεράκια της καὶ κάρφωσε τὰ ματάκια της στὰ μάτια τῆς γιαγιᾶς.

‘Η γιαγιά διόρθωσε τὰ γυαλιά της καὶ ἀρχίσε :

— Που λέτε, ἔτσι χειμώνας ἥταν καὶ τότε. Ἐγὼ ἤμουν πιὸ μικρὴ ἀπὸ τὴν Φρόσω καὶ μιὰ μέρχ μὲ πῆρε ὁ πατέρας μου στὸ βιβλιοπωλεῖο του, δηλαδὴ τοῦ εἶχα κολλήσει ἐγὼ νὰ μὲ πάρη. Καὶ τί νὰ ἔκανε; Μὲ πῆρε.

Ἐκεῖνες τὶς μέρες εἶχε δημοσιεύσει στὶς ἐφημερίδες ζητώντας ἔνα παιδί νὰ τοῦ πηγαίνῃ τὰ δέματα στὸ ταχυδρομεῖο. Τὸ ταχυδρομεῖο ἥταν ὡς ἔνα τέταρτο τῆς ὥρας μακριὰ ἀπὸ τὸ βιβλιοπωλεῖο μας.

Τὸ παιδί, ποὺ εἶχε γι' αὐτή τὴ δουλειά, τοῦ εἶχε φύγει, κι ἔνα σωρὸ δέματα ἥρισκονταν σὲ μιὰ μεριὰ τοῦ καταστήματος.

2. Ἐκεῖ ποὺ διπέρας μου κοίταζε τὰ δέματα, μπῆκε ἔνα παιδάκι ώχρό, κίτρινο. Τὸ προσωπάκι του ἦταν σὰν πορτοκαλάκι μαραμένο, χεράκια καὶ ποδαράκια σὰν κοντύλια. Πάνω κάτω ἔμοιαζε μὲ τὸ Λεωνίδα...

— Μὰ ἔγώ δὲν είμαι ἀδύνατος... διαμαρτυρήθηκε δι Λεωνίδας.

‘Η γιαγιά τοῦ χάιδεψε τὰ μαλλιά.

— “Οχι, δόξα νᾶχη δ Θεός. Μὰ τὸ παιδάκι ποὺ σᾶς λέω ἦταν ἵδιο καὶ ἀπαράλλαχτο σὰν ἐσένα. “Ομως ἄφησε με νὰ λέω.

Λοιπόν, ποὺ λέτε, τὸν ρωτᾶ δι πατέρας μου:

— Τί θέλεις μικρούλη;

— Φαίνομαι, μὰ δὲν είμαι μικρούλης. Καὶ δυνατὸς δισο παίρνει, κύριε. Πίστεψέ με! ἦταν ή ἀπάντηση.

— Καλά, καλά, μὰ τί θέλεις;

— Διάθασα, κύριε, πῶς ζητάτε ἔνα παιδί, νὰ σᾶς πηγαίνη τὰ δέματα.

— Ναι, εἰπε δι πατέρας μου. Ἀλλὰ νὰ είναι καὶ λίγο δυνατὸ καὶ νὰ μὴν είναι υποχρεωμένο νὰ πηγαίνη στὸ σχολεῖο. Νὰ ἔχῃ τελειώσει τὸ δημοτικό.

— Δὲν πειράζει, κύριε, ἔξακολούθησε δι μικρός. Στὸ σχολεῖο θὰ πηγαίνω, καὶ τὶς ὡρες ποὺ μοῦ περισσεύουν θὰ σᾶς πηγαίνω δλα τὰ δέματα στὸ ταχυδρομεῖο.

‘Ο πατέρας μου κοίταζε τὸ παιδάκι μὲ συμπόνια καὶ τοῦ εἰπε:

— Μά, παιδί μου, τόσο μικρός, ποὺ νὰ σηκώνης τόσα δέματα;

— “Ἐννοια σας, ἔννοια σας, κύριε. Ἐπιτρέψτε μου νὰ τὰ πάρω καὶ νὰ δῆτε πῶς τὰ σηκώνω. Καὶ διπλὰ νὰ ἦταν, θὰ τὰ σήκωνα. Τρέχω καὶ πηγαίνω δυὸ τρεῖς φορές, ἂν είναι ἀνάγκη. ”Ἐπειτα θὰ μὲ βοηθᾶ κι δι ἀδερφός μου. Αὐτὸς είναι μικρότερός μου, δημος ει-

ναι χοντρός, νά, τόσος!... έκανε τὸ παιδάκι φουσκώνοντας τὰ κίτρινα μάγουλά του.

Κι' ἔπειτα πρόσθειε μὲ τρεμουλιαστὴ φωνὴ παρακαλώντας τὸν πατέρα μου:

— Ελάτε, κύριε, δεχτῆτε με. Σᾶς παρακαλῶ πολύ, μὰ πάρα πολύ.

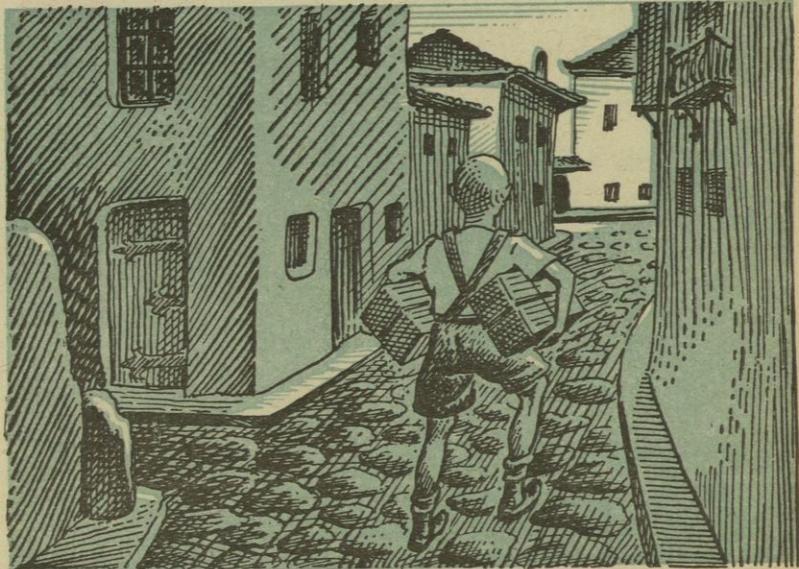
‘Ο πατέρας μου δέχτηκε.

— Γιὰ πάρε αὐτὰ νὰ τὰ πᾶς, τοῦ εἰπε, καὶ νὰ ίδω πότε θὰ γυρίσης. Σὲ μιὰ ὥρα κλείνω.

Τὸ παιδάκι τ' ἀγκάλιασε μὲ λαχτάρα, τὰ σήκωσε καὶ βγῆκε.

Μεγαλύτερος ἦταν ὁ ὅγκος τῶν δειμάτων ἀπὸ τὸ σωματάκι του.

“Ομως ἔβαλε ὅλη του τὴν προσπάθεια καὶ προχώρησε, σὰ νὰ σήκωνε πούπουλα.

3. Πότε πήγε καὶ πότε ἥρθε, δὲ θυμοῦμαι.

Ο πατέρας τὸ πλήρωσε γιὰ τὸν κόπο του.

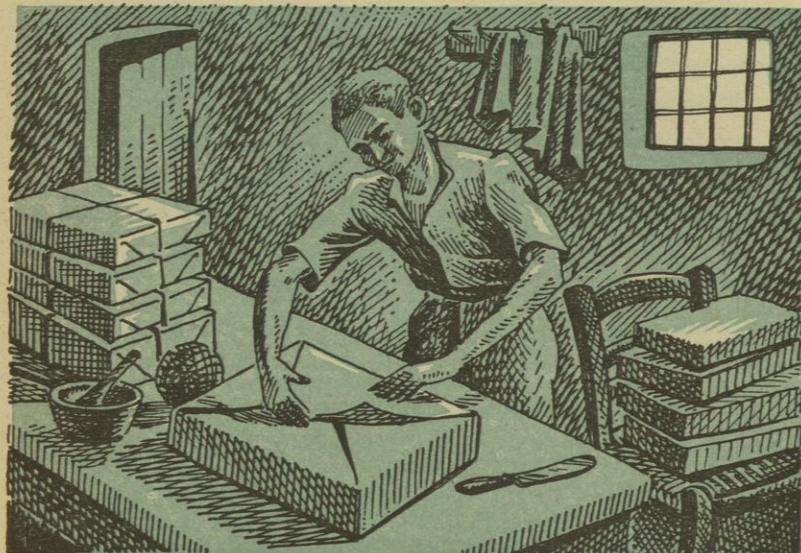
Τὰ μάτια τοῦ παιδιοῦ ἔλαμψαν καὶ τὰ κίτρινα μάγουλά του
βάφηκαν κόκκινα.

— Πῶς σὲ λέν, μικρέ;

— Λεωνίδα!

— "Ακουσε δῶ, Λεωνίδα. Τὴν ἀποθήκη μου τὴν ἔχω στὸ σπίτι
μου, δδός . . . ἀριθμός . . . Τὶς ὥρες ποὺ δὲν ἔχεις σχολεῖο, θὰ
ἔρχεσαι νὰ κολλᾶς τὶς ταινίες καὶ νὰ γράφης τὶς ἐπιγραφές. "Ε-
πειτα θὰ πηγαίνης δέματα. "Ακουσε; Τώρα πήγαινε στὸ καλό.

— Εὐχαριστῶ, κύριε, σᾶς εὐχαριστῶ, κύριε, σᾶς εὐχαριστῶ
πάρα πολύ. Καὶ δπως σᾶς εἶπα, θὰ μὲ βοηθᾶ καὶ δ ἀδερφός μου
δ χοντρός. Καλὴ νύχτα σας! εἶπε.

Κι ἔφυγε τρέχοντας.

Ἐρχόταν δὲ Λεωνίδας ταχικὰ στὸ σπίτι.

Σὰ νὰ μὴν ἔφθαναν ὅμιλος τὰ δικά του βάσκα, εἶχε καὶ μᾶς τὰ ζιζάνια. Ἐμένα καὶ τὰ δυὸς ἄλλα ἀδέρφια μου. Τοῦ ζητούσαμε νὰ μᾶς βοηθᾶ γιὰ νὰ ἐτοιμάξωμε πότε τὸ ἔνα παιγνίδι καὶ πότε τὸ ἄλλο. Καὶ δὲ Λεωνίδας δὲ καχημένος ἦταν πάντα πρόθυμος. Κοντὰ σὲ μᾶς εἶχε καὶ τὴν μητέρα μου. Πότε τὸν ἔστελνε νὰ τῆς φωνίσῃ κάτι καὶ σχεδὸν κάθε μέρος νὰ μοιράζῃ πιάτα φαγητὸ σὲ μερικὲς φτωχὲς οἰκογένειες. Καὶ δὲ Λεωνίδας ποτὲ δὲν ἔδειξε τὴν παραμικρὴ ἀπροθυμία. «Ολος ἦταν: «Ἀμέσως, κυρία!»

4. Μιὰ μέρα ὅμιλος τὰ χρειαστήκαμε. «Ο Λεωνίδας ὅλο ἀδυνάτιζε κι ἐμεῖς δὲν τὸ παρατηρούσαμε. «Οταν γύρισε ἀπὸ κάποιο φώνιο, μ' ὅλη του τὴν προσπάθεια ποὺ ἔβαλε, κλονίστηκε κι ἔπεσε κάτω λιπόθυμος.

— Μπὰ σὲ καλό σου παιδάκι μου, εἶπε γ' μητέρα καὶ ἔτρεξε νὰ τὸν συνεφέρη.

Κάποια φορὰ ἀνοιξε τὰ μάτια του. Τὴν ὥρα ἐκείνη ἔμπαινε κι δὲ πατέρας.

— Τί τρέχει; ρώτησε.

— Μὴ μὲ διώξης, κύριε. Δὲν ἔχω τίποτε, θὰ γίνω καλά. Μὴ μὲ διώξης, σὲ παρακαλῶ!

— Μὰ γιατί νὰ σὲ διώξω παιδί μου. Τί ἔπαθες;...

·Η μητέρα μου τοῦ ἔφερε ζουμὶ νὰ πιῇ καὶ κάτι νὰ φάη.

— Πήγαινε τώρα, εἶπε δὲ πατέρας μου. Κι ἀν δὲ γίνης καλά, θὰ φροντίσω νὰ στείλω ἔγῳ τὰ δέμικτα...

— Μὴ μὲ διώξης, κύριε . . .

— Καλά, πήγαινε καὶ θὰ δοῦμε.

·Ο Λεωνίδας ἔφυγε. ·Ο πατέρας μου κάτι εἶπε στὴ μητέρα μου κι αὐτὴ ντύθηκε καὶ βγῆκε ἔξω.

5. "Οταν γύρισε, τὰ μάτια της ἦταν κόκκινα. Κάθισε καὶ τὰ δάκρυά της ἔτρεχαν. Πέφασε πολλὴ ὥρα ὡςπου νὰ μιλήσῃ. 'Ο πατέρας μου τὴν κοίταζε λυπημένος.

— Τί δυστυχία! τί δυστυχία! εἶπε ἡ μητέρα.

Καὶ μὲ τὸ δικό της τρόπο διηγήθηκε πῶς έργηκε τὸν πατέρα τοῦ Λεωνίδα ἀρρώστο στὸ κρεβάτι. Ἡταν ἐκεῖνος θερμαστής σὲ κάποιο πλοῖο, κι ἂν δὲ γινόταν καλά, θὰ ἔπαιρναν ἄλλον. Καὶ ἡ μητέρα τοῦ Λεωνίδα μόλις στεκόταν στὰ πόδια της. Τὰ παιδιά, της, ἔνα - ένα διάγόρια, ἦταν κουκουλωμένα, γιὰ νὰ μὴν κρυώνουν, γιατὶ δὲν εἶχαν φωτιά. Ἡ μεγαλύτερη κόρη της ἔκανε ἐργάχειρας νὰ τὰ πουλήσῃ. Μὰ τί νὰ πάρη; . . .

'Ο Λεωνίδας, ἀκοῦτε, τὸ φαγγιτό, ποὺ τοῦ ἔδινε ἡ μητέρα, γιὰ νὰ τὸ τρώῃ δ ἔδιος, τὸ πήγανε στὸ σπίτι του. Καὶ τὸ πιὸ σπουδαῖο εἶναι, ὅτι: τὸ πιάτι, ποὺ ἔστελνε στοὺς φτωχοὺς ἡ μητέ-

ρα μου, δ Λεωνίδας ποτὲ δὲν τὰ ἄγγιζε. Οὔτε ποτὲ τῆς εἶπε τὴν δυστυχία, ποὺ τραβούσαν στὸ σπίτι τους!

Νὰ μὴ σᾶς τὰ πολυλογῷ, παιδιά μου, δ πατέρας ἐφρόντισε νὰ βρῇ ἔργασία στὸν πατέρα τοῦ Λεωνίδα. Ἡ μητέρα μου βρήκε ἔργασία γιὰ τὴ μεγαλύτερη ἀδερφή του. Ἐμεῖς ἐπάφαμε νὰ τὸν βασανίζωμε. Μερικές φορὲς μάλιστα τὸν βοηθούσαμε, μὰ αὐτὸς δὲν ἤθελε. Ἔτσι σιγὰ σιγὰ διψάμωσε, μεγάλωσε καὶ ἔγινε μεγάλος καὶ τρανός.

— Τί, τί; ρώτησε δ μικρὸς Λεωνίδας, μήπως βρήκε; . . .

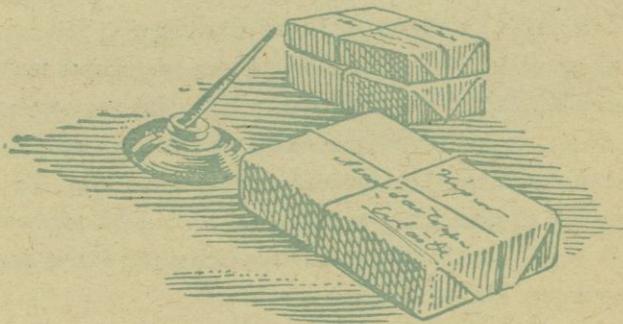
— Νὰ μὴν ἔγινε καβαλλάρης ἢ πολεμιστής; ρώτησε δ Νίκος.

— "Ελα, γιαγιά, πές μας, τί ἔγινε; ρώτησε ἡ Φρόσω, ποὺ σηκώθηκε κι ἀγκάλιασε τὴ γιαγιά της.

Καὶ ἡ γιαγιά:

— "Ο Λεωνίδας, ποὺ λέτε, ἐγγονάκια μου, σήμερα είναι δ πατέρας τῆς μητέρας σας καὶ δ παππούς δ δικός σας.

— "Α! "Α! ἔκκαννη τὰ ἐγγονάκια καὶ φίλησαν τὴ γιαγιά.

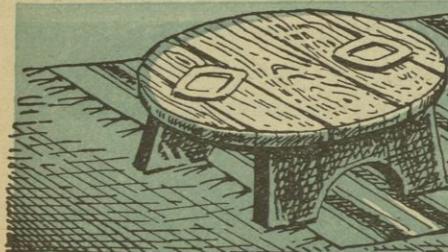
ΒΡΑΔΥ ΣΤΗ ΓΕΙΤΟΝΙΑ

Μέσ' στή γειτονιά
πέφτει ή σκοτεινιά,
σθήνει καὶ θαμπώνει πιὰ τὸ δεῖλι.
καὶ τὴν ὥρ' αὐτὴ
ἡ γιαγιά, πιστή,
στὴν εἰκόνα ἀνάβει τὸ καντήλι.

"Εφτασε η βραδιά.
Τώρα τὰ παιδιά,
ἀπὸ τὰ παιχνίδια χορτασμένα,
ἔχουν χωριστῆ
κι ἔχει μαζευτῆ
μέσα στὸ σπιτάκι του καθένα.

Μέσ' στὸ σιγαλὸ
βράδυ, ἔνα δειλὸ
φῶς φωτάει κάθε παραθύρι,
κι ὅλα τὰ μικρὰ
σπίτια μὲ χαρὰ
τὸν καλὸ προσμένουν νοικοκύρη.

M. Στασινόπουλος

ΤΟ ΚΑΜΑΡΙ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΜΑΣ

1. "Όλα τὰ παιδιά τοῦ σχολείου μας ἦταν ὀλοκάθαρα, πρόθυμα καὶ ἐργατικά. Προσπαθοῦσαν μὲ δλη τους τὴ δύναμη νὰ γίνωνται δλο καὶ πιὸ καλύτερα.

'Ο Παναγῆς δμως ἦταν σὲ δλα πρῶτος. Οἱ μητέρες τὸν εἶχαν γιὰ παράδειγμα. Ἡ κάθε μιὰ ἔλεγε στὸ παιδί της:

— Σὲ θέλω νὰ γίνης σὰν τὸν Παναγή.

'Ο Παναγῆς δὲν εἶχε μονάχα νὰ φροντίζῃ νὰ εἰναι πρῶτος στὰ μαθήματα. Μαζὶ μὲ τὸν παππού του συντηροῦσε καὶ τὴν οἰκογένειά του. Ἡταν ὁ «μικρὸς πατέρας», ὅπως ἔλεγε ὁ δάσκαλός μας.

'Ο πατέρας του, δυὸς χρόνια πρὶν, εἶχε πνιγῆ σ' ἔνα τρομερὸ ναυάγιο. Εἶχε ἀφήσει χήρα τὴ μητέρα του, μιὰ μικρούλα κόρη, τὴν Ἀργυρώ, βρέφος ἀκόμη, τὸ Στάμο πέντε χρονῶν καὶ τὸν Παναγῆ ἑφτὰ χρονῶν.

'Ο παππούς του, ὁ καπετάν Παναγῆς, ἦταν πολὺ γέρος. Ἄπο πολλὰ χρόνια δὲν μποροῦσε νὰ ἐργαστῇ. Τώρα ἦταν ἀναγκασμένος νὰ φαρεύῃ, καὶ δι μικρὸς Παναγῆς τὸν βοηθοῦσε σ' δλα.

"Ἐπιανε μὲ μικρὴ ἀπόχη ἀθερίνες καὶ γαρίδες, καὶ μάζευε στὴν ἀμμουδιὰ σκουλίκια γιὰ δολώματα. Ἐτοίμαζε μὲ τὸν παππού του τὸ παραγάδι καὶ τραβοῦσε κουπὶ, γιὰ νὰ τὸ ρίξουν τὸ βράδυ. Τὸ πρωὶ πάλι, πρὶν νὰ βγῆ ὁ ἥλιος, τραβοῦσε τὰ κουπιὰ δι μικρὸς Παναγῆς, ἐνῶ δι παπποὺς ξαγκίστρωνε τὰ ψάρια.

2. "Οταν γύριζαν στὸν μικρὸν δρμο, κοντὰ στὸ σπιτάκι τους, δι μικρὸς Παναγῆς ἔπαιρνε τὰ ψάρια, περασμένα στὰ βοῦρλα, κι ἔτρεχε νὰ τὰ πουλήσῃ στὴν ἀγορά.

Τὸ καλοκαίρι, ὅσα καὶ ἀν εἶχε, τὰ πουλοῦσε στοὺς ξένους, ποὺ ἐρχόταν στὸ δροσερὸ καὶ πευκόφυτο νησὶ μας. Ἄλλα καὶ τὸ

χειμώνα δι μικρὸς Παναγῆς πότε — ὅταν ἦταν τρικυμία — θὰ φάρευε μὲ τὸ ἀγκιστρὶ, πότε — ὅταν ἦταν γαληνεμένη ἡ θάλασσα — θὰ ἔπιχνε καθούρια καὶ ἀχινοὺς καὶ θὰ ξεκολλοῦσε ἀπὸ τοὺς βράχους ἀχιβάδες, μύδια καὶ πεταλίδες.

Πρόθυμος πάντα νὰ κάνῃ καὶ θελήματα. "Οταν ὀκουγε τὸ δνομά του, ἀπαντοῦσε :

— "Εφτασα !

"Οταν τὸν ζῆτοῦσε δι παππούς του φυσοῦσε τὸ μεγάλο κόχυλα :

— Μποὺ - μποὺ - μπούσου ! ἀντηχοῦσε.

"Οπου νὰ ἦταν τότε δι μικρὸς Παναγῆς, ἀπαντοῦσε δυνατά, μὲ τὴν καθάρια σὰν ἀγδονιοῦ φωνή του :

— "Εφτασα, παππού !

3. Σχεδὸν δὲν ἔλειπε ἀπὸ τὸ σχολεῖο, παρὰ ὅταν ἦταν μεγάλη ἀνάγκη. Πολλὲς φορὲς τὸν βλέπαμε νὰ ἔρχεται πολὺ κουρασμένος, ύστερα ἀπὸ πολλὲς ὥρες ἐργασία. "Οσο καὶ ἀν προσπαθοῦσε τότε νὰ προσέξῃ, τὰ μάτια του ἔκλειναν καὶ μερικὲς φορὲς τὸν ἔπεργε δι ὑπνος ἐπάνω στὸ θρανίο.

— Πιὸ σιγὰ νὰ μιλᾶτε, μᾶς ἔλεγε τότε δι δάσκαλός μας, καὶ καμάρωνε τὸν ἄξιο « μικρὸν πατέρα ».

"Οταν διμως δι δάσκαλος μᾶς ρωτοῦσε κάτι δύσκολο καὶ δὲν ἀπαντούσαμε, συνέβαινε καμιὰ φορὰ νὰ ξυπνήσῃ καὶ δι μικρὸς Παναγῆς. "Ακουγε τότε τὴν ἐρώτηση καὶ ἀπαντοῦσε.

Γι αὐτὸ τὸ εἶχαμε ντροπή μας νὰ μὴν κάνωμε δι, τι μᾶς ἔλεγε δι δάσκαλος, ἐμεῖς μάλιστα ποὺ δὲν εἶχαμε οὔτε τόσο πολλὲς οὔτε τόσο βαρείες φροντίδες.

"Ετσι χρωστούσαμε πολλὰ στὸ μικρὸ Παναγῆ, τὸ συμμαθητή μας. Τὸν ἀγαπούσαμε πολὺ καὶ τὸν σεβόμαστε, σὰ νὰ ἦταν μεγάλος ἀδερφός μας.

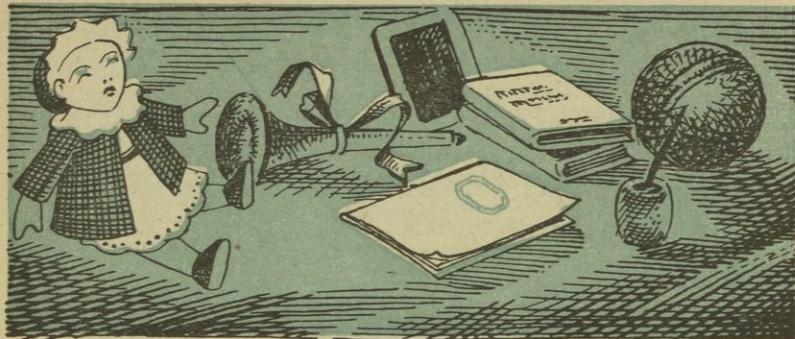
4. Πώς δημοσίευε δικιάρδος Παναγής νὰ ἔρθῃ ἡ Κυριακὴ ἢ καμιά μεγάλη γιορτή!

Τότε μὲ τὴν μανούλα του, τὸν παππού του καὶ τὰ ἀδερφάκια του πήγαινε ν' ἀκούση τὴν θεία λειτουργία καὶ νὰ μείνη ὅλη τὴν ἡμέρα στὸ ἐκκλησάκι τῆς Παναγίας.

Εἶναι λίγο μακριὰ ἀπὸ τὴν πόλη μας. Ἀράζουν παππούς καὶ ἔγγονος τὴν βαρκούλα τους σ' ἔναν ὅρμο μὲ καλὴ ἀμμουδιά. Ἀπὸ κεῖ ἀνεβαίνουν ἀνάμεσα ἀπὸ πεῦκα στὸ ἐκκλησάκι. Ἐχει βυθίσει ἐκεῖ τὸ ἔδαφος καὶ σχηματίζεται ἔνα ἀλώνι. Κοντὰ στὸ βράχο εἶναι τὸ κατάλευκο ἐκκλησάκι, μικρὸ τόσο, ὅσο νὰ χωρῇ δι παπᾶς καὶ οἱ φάλτες. Στὸ ἵερό του μιὰ σπηλιὰ στάζει καὶ τὸ νεράκι μαζεύεται σὲ μιὰ χτιστὴ δεξαμενή. Ἔπαιρνε καὶ ἀπὸ μᾶς δσους χωροῦσε ἡ μικρὴ βαρκούλα.

Νὰ βλέπατε πῶς ἔπαιζε μὲ τὰ ἀδερφάκια του δι Παναγής καὶ πόσο τὸν καμάρωναν δι παππούς καὶ ἡ μανούλα του! Ἄσηταν φτωχὴ οἰκογένεια, ἦταν δημοσίευης.

Β' ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

ΣΕ ΜΙΑ ΠΑΙΔΙΚΗ ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΗ

1. Τ' ΑΓΡΙΑ BOYNA

Τὰ παιδιὰ δρίσκονται σὲ μιὰ κατασκήνωση ἐπάνω στὸ βουνό. Μιὰ μέρα πέρασε ἀπὸ ἐκεῖ ὁ δασάρχης καὶ τόσο εὐχαριστήθηκε μὲ τὴν ὅμορφη ζωή, ποὺ περγούσσαν ἐκεῖ τὰ παιδιά, μὲ τὰ ἔργα τους καὶ τὴν προθυμία τους, ώστε τὸν ὑποσχέθηκε νὰ τὰ δδηγήσῃ τὴν ἄλλη μέρα στὸ νεροπρίονο. Ἐκεῖ θὰ ἔβλεπαν πᾶς οὐδόνται καὶ τεμαχίζονται τὰ μεγάλα δέντρα καὶ γίνονται σανδια καὶ καδρόνια.

Τὸ ἄλλο πρωὶ ἦρθε πάλι ὁ δασάρχης στὴν κατασκήνωση. Πέντε παιδιὰ ἔμειναν νὰ φυλάξουν τὶς καλύβες καὶ τ' ἄλλα δλαξεινῆσαν μαζί του γιὰ τὸ μέρος ποὺ ἦταν τὸ νεροπρίονο.

Γιὰ νὰ πᾶν ἐκεῖ, πέρασαν ἀπὸ μέρη γυμνὰ καὶ τραχιά.

Σὲ κάθε βῆμα τους γκρεμίζονταν χαλίκια. Ὁ ἀέρας ἦταν αρύος καὶ βούιζε. Ὁ ἥλιος δὲν ἔκαιγε.

“Ενα δρυιο φάνηκε άπό πάνω τους νὰ σκίζῃ ἀργὰ τὸν
ἀέρα.

“Ολοι σήκωσαν τὸ κεφάλι, γιὰ νὰ κοιτάξουν τὸ μεγάλο πε-
τούμενο, ποὺ ταξίδευε ζητώντας τὴν τροφή του.

Τὸ δρυιο γιὰ μιὰ στιγμὴ ἔκοψε τὴν δρυμή του καὶ φτεροῦ-
γιάστηκε· ύστερα χύπησε πάλι μὲ τὶς φτεροῦγες τὸν ἀέρα καὶ
χάθηκε πίσω άπὸ τὰ Τρίκορφα...

—’Εδῶ ἐπάνω εἶναι ἄγρια καὶ περίφανα δλα, εἶπε δ δα-
σάρχης.

Κι ἀλήθεια ἔβλεπαν, πόσο θεόρατο εἶναι τὸ βουνό, ποὺ φαί-
νεται ἀπὸ τὴν πόλη σὰ γαλανὸς ἵσκιος.

Πόσους βράχους, πόσα φαράγγια, πόσες ράχες, πόση πέτρα
καὶ κακοτοπιὰ ἔχει!

2. Ο ΧΕΙΜΑΡΡΟΣ ΚΑΙ Ο ΕΧΘΡΟΣ ΤΟΥ

— Τώρα, εἶπε δ δασάρχης, θὰ ἴδητε καὶ μεγαλύτερο θηρίο, ποὺ
μπορεῖ νὰ βγῆ ἀπὸ τὸ βουνό. Νάτο!

Τὰ παιδιὰ στάθηκαν καὶ κοίταξαν μὲ περιέργεια. Εἶδαν
ὅμως, πώς τοὺς ἔδειχνε τὸ ἔεροπόταμο, ποὺ κατέβαινε τὴν πλα-
γιὰ γεμάτο ἔσφραχανικα.

— Εἶναι δ χείμαρρος, τοὺς εἶπε. Οἱ λύκοι, οἱ ἀρκοῦδες, τὰ
λιοντάρια δὲν εἶναι τίποτε μπροστὰ στὸ χείμαρρο. Φέρνουν
πολὺ μικρὴ ζημιὰ καὶ δὲν τὰ βγάζουν πέρα πάντοτε μὲ τὸν ἄν-
θρωπο.

‘Ο χείμαρρος ὅμως κυνηγᾶ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν ἀφανίζει,
αὐτὸν καὶ τὴ γενιά του.

“Οταν γεμίσῃ νερὸ καὶ κατεβάσῃ στοὺς κάμπους αὐτὰ τὰ λι-
θάρια, ποὺ θλέπετε, πνίγει ἄνθρωπους, ἀμπέλια, ζῶα καὶ χωριά
διάσκληρα.

Οι ἀνθρωποι χτίζουν τοίχους καὶ σηκώνουν φράγτες γιὰ νὰ τὸν ἐμποδίσουν, μὰ εἶναι οἱ κόποι τους χαμένοι. Ἔνας μόνον μπορεῖ νὰ τὰ βάλῃ μὲ τέτοιο θηρίο. Τὸ δέντρο.

— Τὸ δέντρο! ἔκαναν μὲ ἀπορία τὰ παιδιά.

— Νὰ ξέρατε, πόση δύναμη ἔχει ἔνα δέντρο! Αὐτὸν μὲ τὶς ρίζες του κρατεῖ τὸ χῶμα καὶ τὰ χαλίκια σφιχτά, γιὰ νὰ μὴν τὰ παΐρανουν οἱ βροχὲς καὶ τὰ πηγαίνουν στὸ χείμαρρο.

Δὲν ἔχει μόνο τὸ δέντρο αὐτὴ τὴ δύναμη, μὰ καὶ οἱ μικροὶ θάμνοι, οἱ ἀφάνες, τὸ πουρνάρι, ἡ κουμαριά, ἀκόμη καὶ τὸ θυμάρι.

Γι' αὐτὸν οἱ φυτεμένοι τόποι γλιτώνουν τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὶς πλημμύρες.

“Οταν ὅμως καίμε καὶ ξεριζώνωμε τὰ δέντρα, τότε τὸ χῶμα καὶ τὸ χαλίκι φεύγει ἀπὸ τὶς γυμνὲς ράχες καὶ πηγαίνει στὸ χείμαρρο.

Ἐκεῖνος φουσκώνει ἀπὸ τὶς βροχὲς καὶ κατεβάζει μιὰ φοθιερὴ δύναμη ἀπὸ χῶμα, λιθάρια καὶ νερό, ποὺ ἀφανίζει, σπίτια, σπαρτά, καὶ ἀνθρώπους. Αὐτὸν πρέπει νὰ συλλογίζεται καθένας, ποὺ πηγαίνει νὰ κόψῃ δέντρο.

Ο Μαθιός, συνηθισμένος ἀπὸ τὸ σχολεῖο, σήκωσε τὸ χέρι καὶ ρώτησε:

— Τότε, γιατί δὲν ἐμποδίζουν καὶ τοὺς λοτόμους νὰ κόδουν ξύλα;

— Καλὰ ἔκαμες, παιδί μου, νὰ ρωτήσης, εἶπε ὁ δασάρχης. Οἱ λοτόμοι κόδουν μόνο τὰ δέντρα, ποὺ τοὺς λέμε ἐμεῖς νὰ κόψουν.

Τὰ δέντρα αὐτὰ εἶναι σαράντα, πενήντα καὶ ἑβδομήντα χροιῶν τὸ καθένα. Γέρασαν δηλαδὴ κι ἥρθε ἡ ὥρα τους νὰ δώσουν, ξυλεία, γιὰ νὰ βγοῦν στὴν θέση τους ἄλλα μικρά, ποὺ πάλι θὰ μεγαλώσουν σὰν αὐτά.

Κοντὰ σὲ κεῖνο ποὺ κόπηκε, βοηθοῦμε ἄλλο δέντρο νὰ μεγα-

λώση, κι ἀν δὲν ἐφύτρωσε μόνο του, τὸ φυτεύομε ἐμεῖς.

"Ετοι τὸ δάσος ξαναπαίρνει ἐκεῖνο, ποὺ μᾶς δίνει.

"Αν δμως ἀφήσωμε νὰ πέση στὰ δέντρα ὅποιος θέλει καὶ νὰ κόβῃ ἡ, τι θέλει, τὸ δάσος θὰ χαθῇ.

Κι ἄμα λείψη αὐτό, ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι θὰ πεθάνωμε ἀπὸ τὴ δίψα. Τὸ γιατὶ θὰ σᾶς τὸ πῶ τώρα, ποὺ θὰ σταθοῦμε σ' αὐτὴ τὴ βρυσούλα.

3. ΑΠΟ ΠΟΥ ΕΡΧΕΤΑΙ ΤΟ ΝΕΡΟ

Σταμάτησαν σὲ μιὰ βρυσούλα, ποὺ μόλις ἀκουγόταν τὸ λίγο καὶ κρύο νερό της.

"Ηξεραν πῶς τόσο κρύο νερὸ δὲν πρέπει νὰ τὸ πίνωμε, ὅταν εἴμαστε ζεστοὶ ἀπὸ δρόμο, κι ἔθρεξαν μόνο τὰ χέρια τους.

"Ηταν ταπεινὴ βρυσούλα, ησυχη, ποὺ σπάνια ἔθλεπε διαβάτες ἐκεῖ ψηλά.

— Ἀπὸ ποὺ νὰ ἔρχεται τοῦτο τὸ νερόνι; ρώτησε δ Πάνος.

— Ἀπὸ τὸ βουνό! εἰπαν τ' ἄλλα παιδιά.

— Ναί, μὰ πῶς βρέθηκε μέσα στὸ βουνό; ρώτησε δ δασάρχης.

Κανένας δὲν ἤξερε ν' ἀπαντήσῃ.

— Ἀπὸ τὶς βροχὲς καὶ τὰ χιόνια, εἰπε δ δασάρχης, τὸ νερὸ σταλάζει σιγά μέσα στὸ χῶμα· καὶ πηγαίνει σὲ μεγάλες δεξαμενὲς ἀπὸ πέτρα, ποὺ ἔχει μέσα της ἡ γῆ.

— Ἀπὸ ἐκεῖ βγαίνει μὲ τὶς βρύσες καὶ τὰ ποτάμια.

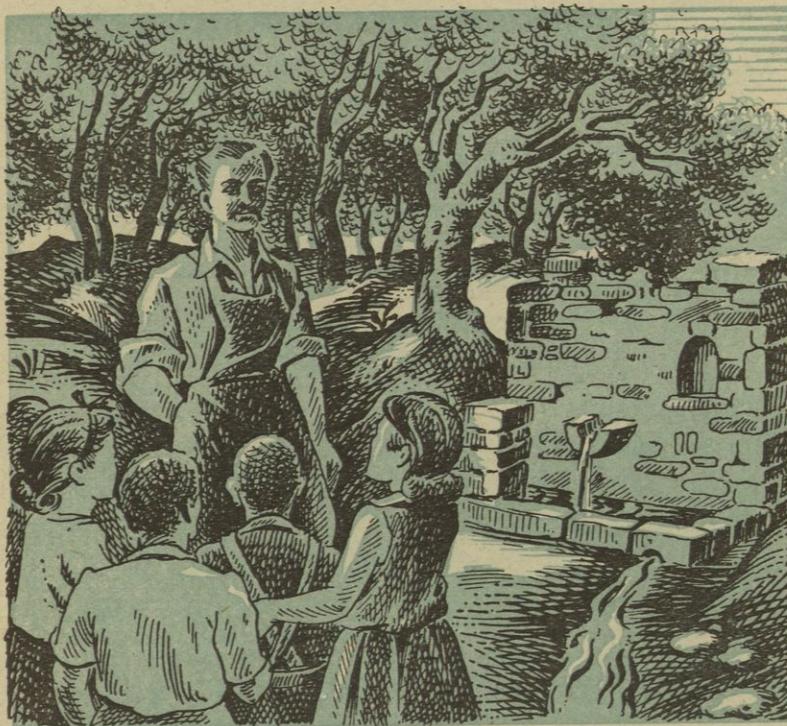
— Ἀπὸ τὶς βρύσες καὶ τὰ ποτάμια τὸ παίρνουν τὰ ζῶα, οἱ ἄνθρωποι, τὰ σπαρτά, οἱ μύλοι.

Γιὰ νὰ σταλάζῃ δμως τὸ νερὸ καὶ νὰ μπῆ στὴ γῆ, πρέπει νὰ εἶναι δ τόπος φυτεμένος.

"Αν δὲν ὑπάρχουν χλωρὰ καὶ ξερὰ φύλλα, νὰ τὸ κρατήσουν, τότε τὸ νερὸ πηγαίνει στὰ ξεροπόταμα καὶ χάνεται στὴ θάλασσα καὶ στὸν ἀέρα.

Λοιπὸν καὶ τὶς βρύσες ἀκόμη τὸ εὐλογημένο τὸ δάσος μᾶς
τὶς δίνει.

"Αν ἀφήναμε τοὺς ἀνθρώπους νὰ κόψουν τὸ δάσος, αὐτὴ ἡ

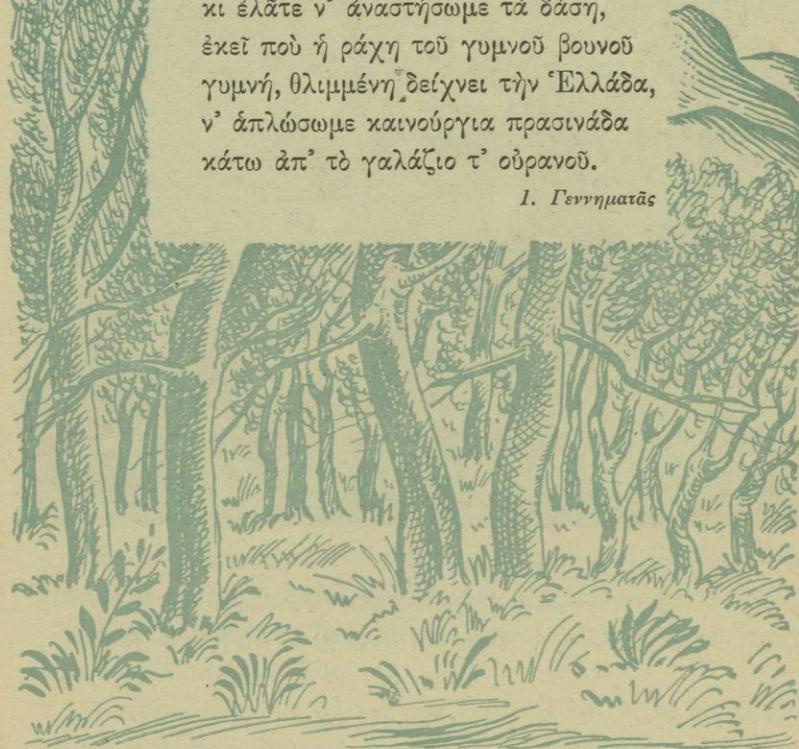
βρυσούλα εἶδὼ θὰ στέρευε. Θὰ στέρευαν ὅλες οἱ βρύσες, ποὺ ἀπαντήσατε ἀπὸ τὴν πόλη ὡς εἶδὼ, καὶ μαζὶ μὲν αὐτὲς καὶ τὸ ποτάμι.

ΕΙΣ ΤΑ ΔΑΣΗ

Ἐλατ' ἐδῶ μαζί μου μέσ' τὰ δάση,
ἐλατ' ἐδῶ στὴν πράσινη τὴν πλάση,
μακριὰ ἀπ' τοῦ κόσμου τῇ βοή.
Ἐλατ' ἐδῶ νὰ νιώσετε μιὰ μέρα
πιὸ καθαρὸ στὰ στήθη τὸν ἀέρα,
πιὸ ζηλευτὴ νὰ βρῆτε τῇ ζωή.

Ἐλατ' ἐδῶ στὴν πράσινη τὴν πλάση,
κι ἐλατε ν' ἀναστήσωμε τὰ δάση,
ἐκεὶ ποὺ ἡ ράχη τοῦ γυμνοῦ βουνοῦ
γυμνή, θλιψμένη δείχνει τὴν Ἑλλάδα,
ν' ἀπλώσωμε καινούργια πρασινάδα
κάτω ἀπ' τὸ γαλάξιο τ' οὐρανοῦ.

I. Γεννηματᾶς

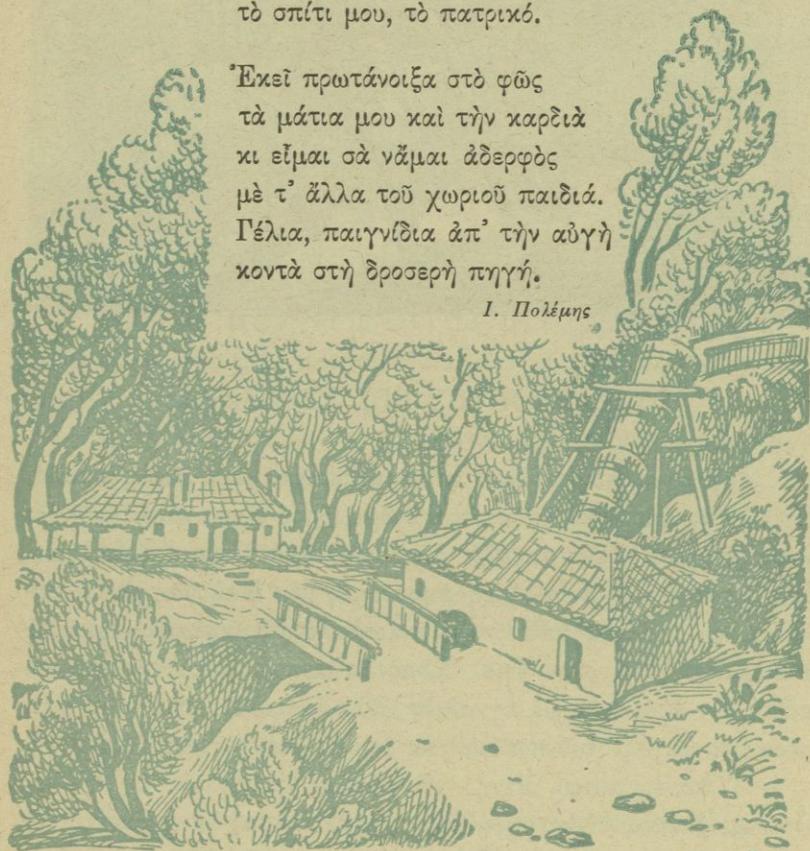

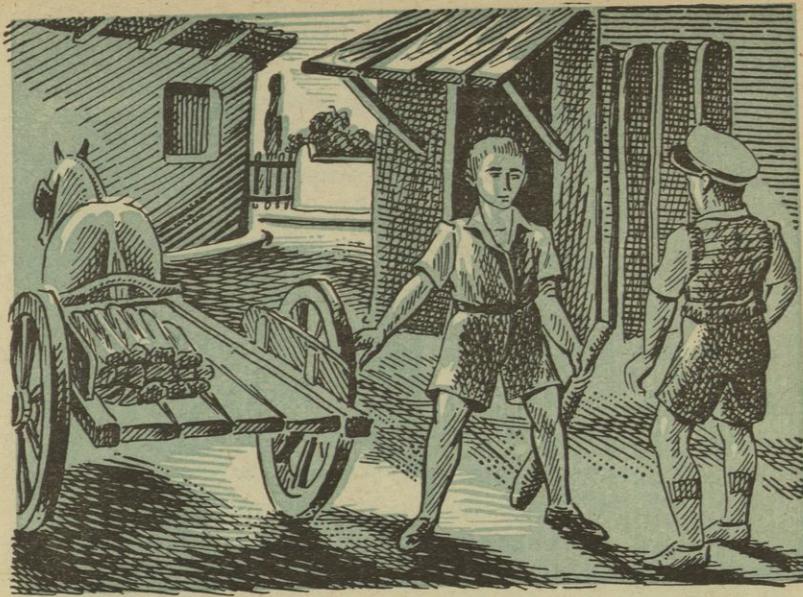
ΤΟ ΧΩΡΙΟ ΜΟΥ

Πέρα στὴν ἀκρη τοῦ χωριοῦ,
ποὺ δὲ μύλός μας γοργὰ γυρνᾶ
κι δὲ ἥλιος τοῦ καλοκαιριοῦ
μέσος ἀπὸ τὰ δέντρα δὲν περνᾶ,
ἔκει εἶναι καὶ τὸ φτωχικὸ
τὸ σπίτι μου, τὸ πατρικό.

Ἐκεῖ πρωτάνοιξα στὸ φῶς
τὰ μάτια μου καὶ τὴν καρδιὰ
κι εἴμαι σὰ νῦμαι ἀδερφὸς
μὲ τὸ ἄλλα τοῦ χωριοῦ παιδιά.
Γέλια, παιγνίδια ἀπὸ τὴν αὔγη
κοντὰ στὴ δροσερή πηγή.

I. Πολέμης

ΕΝΑΣ ΜΑΘΗΤΗΣ ΠΟΥ ΕΡΓΑΖΕΤΑΙ

Πήγαινα στὸν παιδικὸ κῆπο νὰ παιξω μὲ τ' ἄλλα παιδιά. Περνώντας ἀπὸ ἔναν ἀπόκεντρο δρόμο, δπου εἶχε σταματήσει ἔνα κάρο μπροστὰ σ' ἔνα μαγαζί, ἀκουσα νὰ φωνάζουν τ' ὅνομά μου. Στράφηκα καὶ τὶ βλέπω! Τὸ συμμαθητή μου Καλούδη μὲ τὴ γαλάζια του φανέλλα καὶ τὸ κοντὸ πανταλονάκι, καταΐδρωμένον μὲ ἔνα δεμάτι ξύλα στὸν ὅμο. "Ἐγας ἄνθρωπος, ὅρθιος ἐπάνω στὸ κάρο, τὸν ἐφόρτωνε μὲ ἀγκαλιὲς ξύλα, κι αὐτὸς τὰ κουβαλοῦσε μέσα στὸ μαγαζὶ τοῦ πατέρα του, δπου τὰ τοποθετοῦσε βιαστικά.

— Τὶ κάνεις αὐτοῦ, Μένη; τὸν ρώτησα.

— Δὲ βλέπεις τὶ κάνω; ἀπάντησε ἀπλώνοντας τὰ χέρια γιὰ νὰ δεχτῇ ἄλλη ἀγκαλιὰ ἀπὸ ξύλα: μελετῶ τὸ μάθημά μου.

Ἐγὼ γέλασα. Αὐτὸς δημως μιλοῦσε σοθαρὰ καὶ δταν φορτώθηκε πάλι, ἀρχισε νὰ λέη τρέχοντας:

«Οὖσιαστικὰ λέγονται οἱ λέξεις ποὺ φανερώνουν . . . ποὺ φανερώνουν πρόσωπο . . . ζώο . . . ἢ πράμα ἢ . . .».

Καὶ ξαναγυρίζοντας στὸ κάρο, γιὰ νὰ πάρη ξύλα . . . :

«Τὰ οὖσιαστικὰ εἶναι συγκεκριμένα καὶ . . . ἀφηρημένα.»

— Τί νὰ κάμω; μοῦ λέει γελώντας. "Ετσι δὲ χάνω καιρό. 'Ο πατέρας μου πήγε σ' ἕνα χωρὶς νὰ παραγγείλῃ ξύλα. 'Η μητέρα μου εἶναι ἄρρωστη. "Ετσι εἴμαι ἀναγκασμένος νὰ ξεφορτώσω ἐγώ. Στὸ μεταξὺ ἐπαναλαμβάνω τὴ γραμματική, ποὺ ἔχομε αὔριο.

Καὶ γυρίζοντας στὸν καροτσέρη τοῦ λέει :

— Ο πατέρας μου εἶπε νὰ περάσης στὶς ἑφτά, νὰ σὲ πληρώσῃ.

Τὸ κάρο ἔφυγε.

— "Ελα μιὰ στιγμὴ στὸ μαγαζί, μοῦ εἶπε δ Καλούδης.

Ἐμπῆκα. "Ηταν ἕνα μεγάλο ισόγειο στρωμένο μὲ χῶμα, γεμάτο μὲ σωροὺς ξύλα καὶ κάρβουνα καὶ μὲ μιὰ πλάστιγγα στὴν ἀκρη.

— "Η σημερινὴ ἡμέρα μοῦ πήγε ἀνάποδα, συνέχισε δ Καλούδης. Κάθε στιγμὴ εἴμαι ἀναγκασμένος νὰ διακόψω τὴ μελέτη μου. "Ενῶ ἔγραφα, ἥρθε τόσος κόσμος νὰ ψωνίση. "Επειτα ἥρθε τὸ κάρο μὲ τὰ ξύλα. Τὸ πρωὶ πήγα δυὸς φορὲς κάτω στὴν ἀγορά. Τὰ χέρια μου εἶναι πρησμένα καὶ τὰ πόδια μου δὲν τὰ νιώθω πιά. "Αν εἶχα νὰ κάμω καὶ ἰχνογραφία, θὰ τὰ ἔκανα θάλασσα.

Καὶ λέγοντας αὐτὰ σκούπιζε τὸ δάπεδο, ποὺ εἶχε γεμίσει ξυλάκια μὲ τὴ μεταφορὰ τῶν ξύλων.

— Καὶ ποὺ γράφεις, Μένη; τὸν ἐρώτησα.

— "Οχι ἐδῶ βέβαια. "Ελα νὰ δής.

Καὶ μὲ ὀδήγησε σ' ἕνα μικρὸ δωμάτιο πίσω ἀπὸ τὸ μαγαζί, ποὺ χρησίμευε γιὰ δωμάτιο καὶ τραπεζαρία μαζί, μ' ἕνα τραπεζάκι σὲ μιὰ γωνιά, δπου εἶχε βάλει τὰ βιβλία του καὶ τὰ τετράδιά του.

— "Εγραφα τὴν ἀσκηση, μοῦ εἶπε, καὶ ἄφησα τὴ δεύτερη ἀπάντηση μιστοτελειωμένη : « Μὲ τὰ δέρματα κατασκευάζομε τὰ ὑποδήματα, τίς σάκκες . . . » Τώρα θὰ προσθέσω « . . . καὶ τὰ λουριὰ τοῦ ἀλόγου ».

Πήρε τὴν πέννα καὶ ἔγραψε μὲ τὰ ώραιὰ του καθαρὰ γράμματα.

— Εἰναι κανεὶς ἐδῶ ; ἀκούσθηκε μιὰ φωνὴ ἀπὸ τὸ μαγαζί.

— Ήταν μιὰ γυναίκα, ποὺ ἦρθε ν' ἀγοράσῃ δαδί,

— Όριστε ! ἀπάντησε δ Καλούδης.

Καὶ πήδησε μέσα, ζύγισε τὸ δαδί, πήρε τὰ χρήματα, ἔτρεξε σὲ μιὰ γωνιά, γιὰ νὰ σημειώσῃ τὴν πούληση σ' ἔνα τετράδιο, καὶ ξαναγύρισε πίσω λέγοντας :

— "Άς δοῦμε ἂν θὰ μπορέσω νὰ τελειώσω τὴν ἀσκηση.

Καὶ ἔγραψε : « . . . τὰ λουριὰ τοῦ ἀλόγου, τὰ πορτοφόλια, τὶς ζώνες . . . »

— "Αχ, μοῦ χύθηκε ὁ καφές ! φώναξε ξαφνικά, κι ἔτρεξε στὸ τζάκι, γιὰ νὰ βγάλη τὸ μπρίκι ἀπὸ τὴ φωτιά.

— Εἰναι δοκιμάστηκα νὰ τὸν φήσω ἐγώ. Στάσου νὰ τῆς τὸν πάω μέσα. "Ετσι θὰ σὲ δῆ καὶ σένα καὶ θὰ εὐχαριστηθῇ. Εἰναι ἐφτὰ ἡμέρες στὸ κρεβῆται ἡ καημένη... Νὰ πάρη δ ὅργη ! Εἰναι ἡ τρίτη φορά, ποὺ καίω τὰ δάχτυλά μου μ' αὐτὸ τὸ μπρίκι σήμερα,

"Ανοιξε μιὰ πόρτα, καὶ μπήκαμε σ' ἔνα ἄλλο δωμάτιο μικρότερο. Σ' ἔνα μεγάλο κρεβῆτι ἦταν ξαπλωμένη ἡ μητέρα τοῦ Καλούδη μ' ἔνα μαντήλι ἀσπρο γύρω στὸ κεφάλι.

— Σοῦ ἔφερα τὸν καφέ, μητέρα, εἶπε δ Καλούδης βάζοντας ἐκεὶ κάπου τὸ φλυτζάνι. "Απ' ἐδῶ εἶναι ἔνας συμμαθητής μου.

— "Α, καλῶς τὸν κύριο ! μοῦ εἶπε ἡ γυναίκα. "Ερχεστε νὰ ἐπισκεφθῆτε τοὺς ἀρρώστους, δὲν εἰν' ἔτσι ;

— Ο Καλούδης ώστόσο ταχτοποιοῦσε τὰ μαξιλάρια τοῦ κρεβα-

τιοῦ, διέρθωσε τὶς κουβέρτες, σκάλισε τὴν φωτιὰ τοῦ τζακιοῦ κι ἔδιωξε τὴν γάτα ἀπὸ τὸν καναπέ.

— Θέλεις τίποτε ἄλλο, μητέρα; ρώτησε ξαναπαίρνοντας τὸ φλιτζάνι. Πήρες τὶς δυὸς κουταλιές τὸ σιρόπι; "Οταν τελειώσῃ, θὰ πεταχτῷ μιὰ στιγμὴ στὸ φαρμακεῖο ν' ἀγοράσω ἄλλο. Τὰ ξύλα τὰ ἔχω ξεφορτώσει. Στὶς τέσσερις θὰ βάλω τὰ ξύλα στὴν φωτιά, δπως μοῦ εἰπεις, καὶ σταν περάση δ γαλατὰς θὰ τὸν πληρώσω. Είναι δλα ἐν τάξει, μὴ στενοχωριέσαι διόλου.

— Εὐχαριστῶ, καλό μου παιδί, ἀπάντησε ἡ γυναίκα. Τὸ καημένο τὸ παιδί, ἔχει δλες τὶς φροντίδες.

Μοῦ ἔδειξε μιὰ φωτογραφία τοῦ πατέρα του, ποὺ εἶναι ντυμένος στρατιώτης, μὲ τὸ στρατιωτικὸ μετάλλιο τῆς ἀνδρείας, ποὺ πήρε πολεμώντας στὸν Ἀλβανικὸ πόλεμο. Ἐχει τὸ ἵδιο τὸ πρόσωπο τοῦ παιδιοῦ του, μὲ τὰ ἵδια ζωηρὰ μάτια καὶ τὸ χαμόγελο στὸ στόμα.

Ξαναγυρίσαμε στὴν κουζίνα.

— Τὸ βρῆκα! φώναξε δ Καλούδης καὶ πρόσθεσε στὸ τετράδιο: « . . . κατασκευάζομε καὶ τὶς σέλες τῶν ἀλόγων ». Τὰ προβλήματα θὰ τὰ γράψω ἀπόψε ἀργά. Εσὺ εἶσαι εύτυχισμένος, ποὺ ἔχεις δλον τὸν καιρὸ νὰ μελετᾶς καὶ νὰ πηγαίνης περίπατο.

Γελαστὸς πάντα καὶ βιαστικός, ξαναμπήκε στὸ μαγαζί, ἀρχισε νὰ βάζῃ ἔνα - ἔνα ξύλο ἐπάνω στὸ στήριγμα, κι ἀρχισε νὰ τὸ πριονίζῃ, λέγοντας:

— Αὕτη εἶναι γυμναστική! "Οχι! γυμναστική τοῦ σχολείου! "Οταν γυρίσῃ δ πατέρας μου, πρέπει νὰ τὰ βρῆ δλα ἔτοιμα. Θὰ εὐχαριστηθῇ. Τὸ κακὸ εἶναι πού, σταν πριονίζω, τὸ λάμδα καὶ τὸ ἔι στὸ τετράδιο φαίνονται σὰ φίδια, δπως μοῦ λέει δ Δάσκαλος. Τὶ θέλεις δμως νὰ κάμω; Θὰ τοῦ εἰπῶ πώς ἀναγκάστηκα νὰ δουλέψω. Αὕτὸ ποὺ μ' ἐνδιαφέρει περισσότερο εἶναι γρήγορα νὰ γίνη καλὰ ἡ μητέρα μου. Σήμερα εἶναι κάπως καλύτερα, δδέξα τῷ

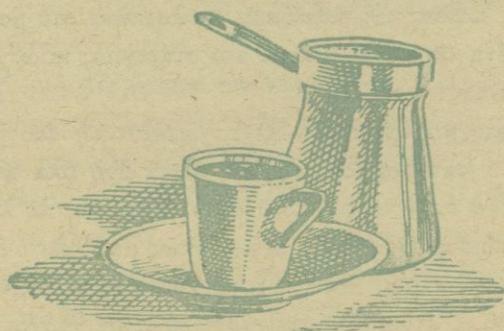
Θεῷ. Τὴ γραμματικὴ θὰ τὴν ἔναντι περάσω αὔριο τὸ πρωὶ μὲ τὸ λάλημα τοῦ πετεινοῦ. "Α, νὰ καὶ τὸ καροτσάκι μὲ τὰ κούτσουρα! Στὴ δουλειὰ λοιπόν!

"Ἐνα καροτσάκι φορτωμένο μὲ κούτσουρα σταμάτησε ἐμπρὸς στὸ μαγαζί. Ο Καλούδης ἔτρεξε νὰ συνεννογθῇ μὲ τὸν ἄνθρωπο κι ἔπειτα ἔναν γύρισε μέσα.

— Τώρα δὲν μπορῶ πιὰ νὰ σοῦ κρατήσω συντροφιά, μοῦ εἶπε. Γειά σου! "Εκαμες καλὰ ποὺ ἥρθες νὰ μὲ δῆς. Καλὴ διασκέδαση!

Κι ἀφοῦ μοῦ ἔσφιξε τὸ χέρι, ἔτρεξε νὰ πάρη τὸ πρῶτο κούτσουρο κι ἀρχισε νὰ τρέχῃ ἀπὸ τὸ καροτσάκι στὸ μαγαζί, φορτωμένος, μὲ τὸ πρόσωπο δροσερὸ σὰν τριαντάφυλλο, καὶ τόσο ζωηρός, ποὺ σούκανε χαρὰ νὰ τὸν βλέπης.

«Εἰσαι εὐτυχισμένος!» μοῦ εἶπε. "Α, ὅχι, Καλούδη, ὅχι! Έσύ εἰσαι δι πιὸ εὐτυχισμένος, ἐσύ. Γιατὶ μελετᾶς κι ἐργάζεσαι περισσότερο ἀπὸ μένα, γιατὶ εἰσαι ὡφέλιμος στὸν πατέρα καὶ τὴ μητέρα σου, γιατὶ εἰσαι πιὸ καλός, χίλιες φορὲς πιὸ καλός καὶ πιὸ ικανός ἀπὸ μένα, καλέ μου φίλε.

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Πάντα, ναι, τίμιου κόπου
οι γλυκύτατοι καρποί
είν' οι μόνοι, που τ' ἀνθρώπου
σῶμα θρέφουν καὶ ψυχή.

Πρὶν ἀχνίση κάθε ἀστέρι,
μὲ χαρούμενη καρδιά,
νέοι, μεσόκοποι καὶ γέροι,
τρέξετ' ὅλοι στὴ δουλειά !

G. Μαρκοφᾶς

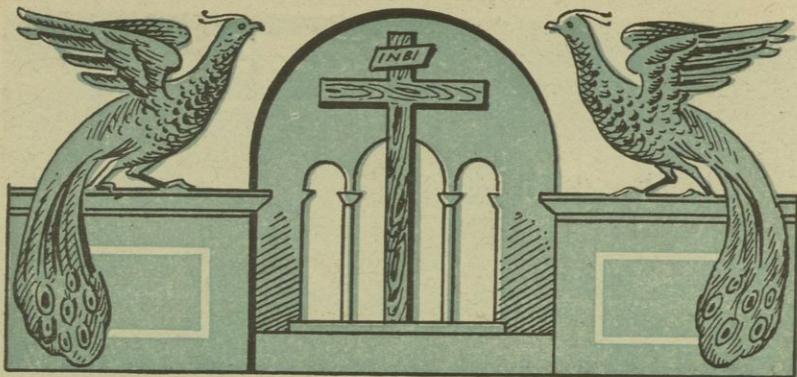
Ξημερώνει αὐγὴ δροσάτη
μὲ τὸ πρῶτο τὸ πουλί,
λέει καὶ κράζει τὸν ἐργάτη
στὴ φιλόπονη ζωή.

Πρὶν ἀχνίση κάθε ἀστέρι,
μὲ χαρούμενη καρδιά,
νέοι, μεσόκοποι καὶ γέροι,
τρέξετ' ὅλοι στὴ δουλειά.

Σηκωθῆτε ! Ἡ γῆ χαρίζει
μόνον ἀφθονο καρπὸ
ἄν δ κόπος τὴν ποτίζῃ
μ' ἔναν ἵδρωτα συγνό.

Γ' ΑΠΟ ΤΗ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΖΩΗ

ΧΑΡΟΥΜΕΝΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

Ήταν βράδυ τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων. Στοὺς δρόμους τῆς μικρῆς πόλης φυσοῦσε ἔνα σιγανό, μὰ πολὺ τσουχτερό, θοριαδάκι. Τὸ παγωμένο χιόνι ἔτριξε κάτω ἀπὸ τὰ πόδια τῶν διαβατῶν. Στὴν ἀγορὰ ἦταν μεγάλη κίνηση. "Ἐτρεχαν βιαστικοὶ δλοι νὰ κάμουν τὶς προμήθειές τους γιὰ τὴν αὔριανή μεγάλη γιορτὴ καὶ νὰ γυρίσουν γρήγορα στὸ σπίτι τους, στὴ ζέστα τους. Τὸ σκοτάδι ἄρχισε σιγὰ σιγὰ ν' ἀπλώνεται καὶ σὲ λίγο ἀνάφτηκαν τὰ φανάρια τῶν δρόμων

Τὴ σιγμὴ ἐκείνη ἔνα ὡχρὸ κοριτσάκι, ὡς δώδεκα χρονῶν, στεκόταν μπροστὰ σ' ἔνα ἑτοιμόρροπο σπίτι.

Φοροῦσε ἔνα λεπτὸ καλοκαιρινὸ φόρεμα, δυσανάλογο μὲ τὸ ἀνάστημά του. Κάποια κυρία θὰ τοῦ τὸ εἶχε χαρίσει καὶ τὸ φοροῦσε ὅπως τὸ πῆρε. Τοῦ ἦταν μακρύ, ἔφτανε ὡς τὶς φτέρνες του

καὶ τὸ ἔκανε νὰ φαίνεται πιὸ μεγάλο. Αὐτὸ διμως εἶχε ἀνάγκη ὅχι
ἀπὸ μακρὸ φόρεμα, παρὰ ἀπὸ χοντρό, γιὰ νὰ τὸ προστατεύῃ ἀπὸ
τὸ κρύο. Αὐτὸ τὸ λεπτὸ φόρεμα μποροῦσε νὰ τὸ φορέσῃ τὴν παρα-
μονὴ τῆς Παναγίας, τὸν Αὔγουστο, καὶ ὅχι τὴν παραμονὴ τῶν
Χριστουγέννων. Γι' αὐτό, τὸ κορμί του ἔτρεμε ἀπὸ τὸ ξεροθόρι καὶ
τὰ δόντια του χτυποῦσαν δυνατά.

Μὲ σκυμμένο τὸ κεφάλι καὶ σιγανή, δειλὴ φωνή, παρακα-
λοῦσσε κάθε διαβάτη, ποὺ περνοῦσε:

— Σὲ παρακαλῶ, κύριε, κάμε μιὰ ἐλεγμοσύνη γιὰ μιὰ φτωχὴ
οἰκογένεια, ποὺ πεινάει! . . .

Μὰ οἱ διαβάτες περνοῦσαν βιαστικοὶ καὶ ἀδιάφοροι. Χωρὶς
ἄλλο θὰ σκέφτονταν: «Δὲ μᾶς φτάνουν τόσα ἔξοδα, ἔχομε τώρα
καὶ ἐλεγμοσύνεις! »

“Ετσι εἶναι μερικοὶ ἄνθρωποι. Θεωροῦν στὶς μεγάλες γιορτὲς
ἀπαραίτητη κάθε πολυτέλεια, ξοδεύουν ἀλύπητα γιὰ τὴν καλο-
πέρασή τους, καὶ τὴν ἐλεγμοσύνη τὴν θεωροῦν περιττὸ ἔξοδο.

‘Αφοῦ λοιπὸν κανεὶς δὲ φάγηκε σπλαχνικός, τὸ κοριτσάκι

ἀπελπισμένο καὶ μὲ τὰ μάτια του πληγμυρισμένα ἀπὸ δάκρυα γύρισε πίσω καὶ κατέβηκε στὸ ὑπόγειο τοῦ ἔτοιμοροπού σπιτιοῦ, κάμποσα σκαλοπάτια κάτω.

Μόλις ἄνοιξε τὴν πόρτα, τὴν ρώτησε τὸ μικρὸ ἀδερφάκι της:

— Φωτεινή, ἔφερες τίποτε;

— "Αχ, τίποτε, Γιαννάκη μου! ἀποκρίθηκε λυπημένο τὸ κοριτσάκι. Δὲ βρέθηκε κανένας σπλαχνικὸς ἄνθρωπος, νὰ μοῦ δώσῃ κάτι τι. Δὲν μπορῶ πιὰ νὰ ζητιανεύω ἀπὸ τὸ κρύο καὶ τὴν ντροπήν.

Τότε ἀρχισε τὰ κλάματα τὸ μικρὸ ἀγοράκι λέγοντας μὲ ἀναφιλητά: «Πεινάω, πεινάω !! . . .»

"Η μητέρα τους κοίτονταν στὸ κρεβάτι ἀρρωστη. Ἡταν χήρα. Ἀπὸ τότε ποὺ πέθανε ὁ ἄνδρας της, ἵνας ἐργατικὸς ἄνθρωπος, προσπαθοῦσε μὲ τὴ δική της ἐργασία νὰ θρέψῃ τὰ δυὸ παιδιά της καὶ τὸν ἔαυτό της. Ἔγινε πλύστρα. Ἡ δουλειά της ἤταν σκληρή. Κάθε μέρα στὰ νερά, σκυμμένη στὴ σκάφη ἐπάνω, νὰ ξεβρωμῆῃ ἔνα ροῦχα! Μὲ δση εὐχαρίστηση ἔπλενε τὰ ροῦχα τῶν παιδιῶν της, μὲ τόση βαρυγκόμηση ἔπλενε τὰ ἔνα. Μὰ τί νὰ κάμη; Καὶ νὰ ἔχῃ καὶ μερικὲς κυρίες ἰδιότροπες νὰ τὴ βρεῖσουν καὶ νὰ λένε πώς δὲν πλένει καλὰ καὶ νὰ τὴ φοβερέζουν πώς θὰ πάρουν ἄλλη πλύστρα! "Οταν τ' ἀκουγε αὐτά, τῆς λύνονταν τὰ γόνατα. Τί θὰ γίνη, ἀν τῆς λείψῃ κι αὐτὴ ἡ δουλειά; Καὶ τὶς παρακαλοῦσε τὶς Κυρίες μὲ δάκρυα στὰ μάτια νὰ τὴ συγχωρήσουν καὶ ὑποσχόταν νὰ προσέχῃ περισσότερο.

Καὶ στὴν ἄλλη πλύση ἔβαζε τὰ δυνατά της νὰ εὐχαριστήσῃ τὶς Κυρίες. Δούλευε ὑπεράνθρωπα νὰ κάμη τὰ ροῦχα σὰν τὸ χιόνι, νὰ εὐχαριστηθοῦν οἱ κυρίες.

Δουλειά πολλὴ καὶ φαῖ λιγοστό. Δὲ βάσταξε πολύ. Ἄρρωστησε καὶ ξαπλωμένη στὸ κρεβάτι της, κάτω στὸ ὑγρὸ καὶ σκοτεινὸ ὑπόγειο, περίμενε νὰ τὴ θυμηθοῦν οἱ φιλάνθρωποι.

"Οταν ἡ Φωτεινή ἀνέβηκε ἀπὸ τὸ ὑπόγειο ἐπάνω στὸ δρόμο,

εἶχε ἡ μητέρα κάποια ἐλπίδα. "Οταν ἀκουσεῖς ὅμως ὕστερχ τὸν πένθιμο διάλογο τῶν παιδιῶν της, ἀπελπίστηκε.

— Θεέ μου, φιθύρισε, μὴ μᾶς ἀφήνης ἀπροστάτευτους τέτοια μέρα!

"Ετοι, ἔκει κάτω στὸ ὑπόγειο, περνοῦσε μιὰ πολὺ πένθιμη παραμονὴ Χριστουγέννων.

Δίγο πιὸ κάτω καὶ στὸ ἀπέναντι μέρος τοῦ δρόμου ὑψωνόταν τὸ μέγαρο τοῦ ἐργοστασιάρχη Ἀφθονίδη. Ἀπὸ τὰ μεγάλα παράθυρά του χυνόταν στὸ δρόμο ἀπλετο φῶς. Γιόρταζαν τὸ Χριστουγεννιάτικο δέντρο καὶ εἶχαν ἀνάφει ἄφθονα φῶτα. Μόλις χτύπησε τὸ κουδούνι, τὰ παιδιὰ χύθηκαν στὴ φωτοστάλιστη σάλα, νὰ πάρουν τὰ δῶρα, ποὺ τοὺς εἶχαν κρεμάσει σὶ γονεῖς τους στὸ δέντρο.

"Ἐπειτα δόλοχαρα κι εὐτυχισμένα ἀρχισαν νὰ τραγουδοῦν καὶ νὰ χορεύουν.

Στὸ σπίτι τοῦ κ. Ἀφθονίδη ἦταν ὁ Παράδεισος καὶ λίγο παρακάτω, στὸ ὑπόγειο τῆς χήρας, ἡ Κόλαση.

Οἱ γονεῖς καμάρωναν τὰ χαρούμενα καὶ χαριτωμένα παιδιά τους.

Ἡ πόρτα τῆς σάλας ἀνοιξε κι ἔνας ὑπηρέτης ντυμένος μὲ στολὴ ἴδιαιτερη ἀνάγγειλε μὲ μεγάλο σεβασμό, ὅτι τὸ δεῖπνο ἦταν ἔτοιμο. "Ολοι τότε πῆγαν στὴν τραπέζαρια καὶ κάθισαν γύρω στὸ τραπέζι, φορτωμένο ἀπὸ πλούσια φαγητὰ καὶ φροῦτα καὶ γλυκέματα. Τὰ πρόσωπα σλων ἔλαμπαν ἀπὸ χαρά, τὰ γυαλικά καὶ τ' ἀσήμια ἔλαμπαν σὰν τὸ φεγγάρι.

"Ἐνῶ ἔτρωγαν, ἡ Μαρία, ἡ μεγαλύτερη κόρη τοῦ κ. Ἀφθονίδη, ὡς δεκατριῶν χρονῶν, εἶπε ἔξαφνα:

— Εέρεις, μητέρα, ἐνῶ ἔρχομουν τὸ βραδάκι στὸ σπίτι, ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὸ φηλὸ ἑτοιμόρροπο σπίτι συνάντησα τὸ κοριτσάκι ἐκεῖνο, ποὺ προχθὲς βρῆκε τὸ τσαντάκι μου καὶ μοῦ τὸ ἔδωσε τόσο πρόθυμα. Δὲ μοῦ εἶπε τίποτε, μὰ κατάλαβα ἀπὸ τὴ στάση

του δτι ήταν πολὺ λυπημένο. Θέλω νὰ τοῦ δώσω κάτι τι ἀπὸ τὰ δῶρα μου. Μπορῶ γὰρ τὸ πάρω αὐτό;

— Καὶ βέβαια, Μαρία μου, μπορεῖς. Θὰ εὐχαριστηθῶ πολύ, ἀν στὰ δικά σου δῶρα προσθέσω κι ἐγὼ μερικὰ δικά μου.

*Αμέσως λοιπὸν ἔθαλαν σ' ἓνα μεγάλο πανέρι κουραμπιέδες, μελομακάρουνα, σοκολάτες, μῆλα, σῦκα, καρύδια, σταφίδες, μιὰ κούκλα, ἕνα ζευγάρι κάλτσες κι ἓνα ζεστὸ φορεματάκι.

*Ἐνας ὑπηρέτης συνώδευσε τὴν Μαρία κρατώντας τὸ πανέρι καὶ κατέβηκαν οἱ δύο τους στὸ ὑπόγειο.

*Η Μαρία ἔμεινε ἀφωνη ἀντικρύζοντας τόση δυστυχία. Πρώτη φορὰ ἔθλεπε στὴν ζωὴ της τόση φτώχεια. Νόμιζε πὼς ὅλοι οἱ ἀνθρώποι ἔχουν σαλόνια φωτισμένα καὶ τραπέζια πλούσια. "Οταν μάλιστα εἰδε τὸ μικρὸ Γιαννάκη νὰ πέφτη σὲ θηρίο ἐπάνω στὰ γλυκίσματα καὶ τὰ φροῦτα, τὰ μάτια της γέμισαν δάκρυα.

Χωρὶς ν' ἀποκριθῇ τίποτε στὶς εὐχαριστίες τῆς ἀρρωστηγ χήρας, γύρισε βιαστικὴ στὸ σπίτι της καὶ διηγήθηκε ὅλα στοὺς δικούς της καὶ τὰ δάκρυά της ἔτρεχαν στὰ ροδοκόκκινα μάγουλά της.

*Αμέσως σ' ἓνα μεγάλο καλάθι ἔθαλαν κρέας, τυρί, ψωμί, γλυκίσματα, φροῦτα, ἓνα μπουκάλι μὲν κρασί, αὐγὰ καὶ σχεδὸν ἀδειασαν τὸ τραπέζι τους, γιὰ νὰ γεμίσουν τὸ μεγάλο καλάθι. "Ο κ. Ἀφθονίδης ἔδωσε στὸν ὑπηρέτη κι ἓνα φάκελλο σφραγισμένο.

*Η Μαρία κατέβηκε πάλι στὸ ὑπόγειο, ὅχι λυπημένη, παρὰ χαρούμενη καὶ γελαστή. "Αδειασαν τὰ τρόφιμα ἐπάνω στὸ ξέστρωτο τραπέζι τῆς χήρας καὶ δ ὑπηρέτης τῆς ἔδωσε καὶ τὸ φάκελλο.

*Η Μαρία ἔψυγε πάλι βιαστικὴ. Τὴν στενοχωροῦσαν οἱ εὐχαριστίες ποὺ ἀκουγε ἀπὸ τὴν φτωχὴν μητέρα. Νόμιζε περιπτές τὶς

εὐχαριστίες, γιατί της φαινόταν πώς αύτά τὰ πράματα τὰ χρεω-
στούσε καὶ τὰ ἔδινε, δὲν τὰ χάριζε.

— Καλὴ νύχτα καὶ καλὰ Χριστούγεννα! Θὰ ἔρχωμαι ταχτικὰ
νὰ σᾶς βλέπω, τους εἶπε φεύγοντας.

Μέσα στὸ ὑπόγειο μπῆκε ἡ χαρά. Ἡ ἀρρωστη πήρε δύναμη,
ἀνασηκώθηκε, ἔστρωσε τὸ τραπέζιον κι ἀφοῦ ἔψαλε μὲ τὴν ἀδυνα-
τισμένη φωνή της «Ἡ γέννησίς Σου, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν...», ἀρ-
χισαν δῖοι νὰ τρῶνε ἀπὸ τὰ ἀφθονα φαγητά.

— Μαρά, γιατί τὸ κοριτσάκι αὐτὸ μᾶς ἔφερε τόσα πράματα;

— Παιδιά μου, αὐτὸ τὸ κοριτσάκι εἶναι ἔνας ἄγγελος, ποὺ τὸν
ἔστειλε ὁ Χριστούλης, νὰ μᾶς βοηθήσῃ. Κάμετε τὸ σταυρό σας
καὶ εὐχαριστήστε καὶ τὸ Χριστούλη καὶ τὸν ἄγγελο.

Ἡ φτωχὴ μητέρα θυμήθηκε τὸ φάκελλο. Τὸν ἀνοιξε καὶ
βρήκε μέσα τέσσερα δεκαχίλιαρα καὶ τὸ μπιλλιέτο τοῦ κ. Ἀφθο-
νίδη μὲ τὴ φράση: «ώς πρώτην δόσιν».

Σὲ δλη τὴ μικρὴ ἐπαρχιακὴ πόλη πουθενὰ δὲ γιόρτασαν μὲ
τόση χαρὰ τὰ Χριστούγεννα, μὲ δση στὸ μέγαρο τοῦ κ. Ἀφθονίδη
καὶ στὸ ὑπόγειο τῆς φτωχῆς χήρας.

Στὸ πρῶτο γιατὶ ἔδωσαν καὶ στὸ δεύτερο γιατὶ πήραν.

X ΡΙΣΤΟΥΓΓΕΝΝΑ

Νᾶμουν τοῦ στάθλου ἐν' ἄχυρῳ, ἔνα φτωχὸν κοιμάτι,
τὴν ὥρα ποτὲ ἀνοιξὲν ὁ Χριστὸς στὸν ἥλιο του τὸ μάτι !
Νὰ δῶ τὴν πρώτη του ματιὰ καὶ τὸ χαμόγελό του,
τὸ στέμμα τῶν ἀκτίνων του γύρω στὸ μέτωπό του.
Νὰ λάμψω ἀπὸ τὴ λάμψη του κι ἐγὼ σὰ διαμαντάκι,
νὰ μοσκοβιοληθῶ κι ἐγὼ ἀπὸ τὴν εὐωδία,
ποὺ ἀναψε στὰ πόδια του τῶν Μάγων ἡ λατρεία . . .

Νᾶμουν τοῦ στάθλου ἐν' ἄχυρῳ, ἔνα φτωχὸν κοιμάτι
τὴν ὥρα ποτὲ ἀνοιξὲν ὁ Χριστὸς στὸν ἥλιο του τὸ μάτι !

K. Παλαμᾶς

ΤΙ ΕΙΧΕ ΔΙΑΒΑΣΕΙ ΕΝΑΣ ΔΟΥΛΟΣ

Δὲν ἔχουν περάσει ἀκόμη καὶ πολλὰ χρόνια ἀπὸ τὴν ἐποχὴν ποὺ δουλέμποροι πουλοῦσαν ἀνθρώπους — καὶ πρὸ πάντων μαύρους — σὲ ἴδιαιτερες ἀγορές, ὅπως πουλοῦν σύμερα τὰ κτήνη.

Μιὰ φορὰ κάποιος πλούσιος ἀγόρασε ἔνα δοῦλο μαύρο. Αὐτὸς δὲ δοῦλος ἦταν ὑπάκουος καὶ τίμιος. Γι' αὐτὸν καὶ ὁ κύριός του πολὺ τὸν ἀγαποῦσε. Ἀκόμη δὲ δοῦλος αὐτὸς ἐνωρὶς ἔγινε πιστὸς χριστιανός.

Μιὰ μέρα τὸν πῆρε μαζί του ὁ κύριός του στὴν ἀγορά, γιὰ νὰ τὸν βοηθήσῃ νὰ διαλέξουν καὶ ν' ἀγοράσουν ἔναν ἄλλο δοῦλο, γιὰ βοηθὸ τοῦ πρώτου στὶς δουλειές.

‘Ο δοῦλος ἐκοίταξε δλους τοὺς ἄνδρες ποὺ ἦταν στὸ παζάρι γιὰ πούλημα. Ἡταν νέοι ἄνδρες, μεσόκοποι καὶ ποῦ καὶ ποῖοι γέροντες. Σὲ μιὰ στιγμὴ ἡ ματιὰ τοῦ πιστοῦ δούλου ἔπεισε σ' ἔνα γέροντα. ‘Ο γέρος αὐτός, μόλις εἶδε τὸ δοῦλο, ταράχτηκε.

‘Ο δοῦλος ὅμως τὸν ἐκοίταξε χαμογελώντας καὶ εἶπε στὸν κύριό του :

— Αὐτὸν ν' ἀγοράσῃς, κύριε. Πολὺ θὰ μ' εὐχαριστήσῃς, ἀν τὸν ἀγοράσῃς.

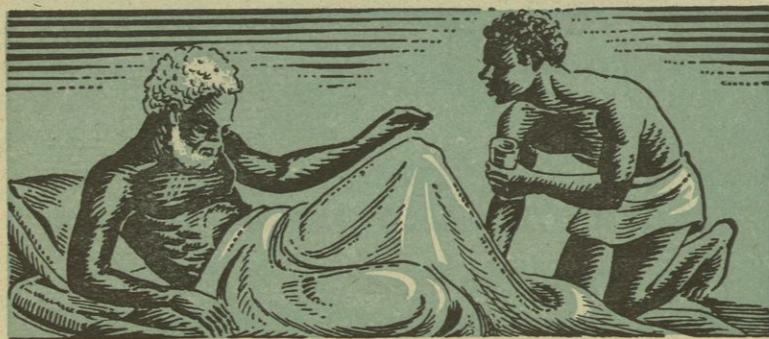
— Μὰ εἶναι πολὺ γέρος, εἶπε ὁ κύριός του. Τί μπορεῖ νὰ κάνῃ ἔνας τόσο γέρος ;

— Τὸν πουλῶ πολὺ φθηγά, εἶπε δὲ δουλέμπορος.

‘Ο κύριος, περισσότερο γιὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὸ δοῦλο του, δέχτηκε καὶ ἀγόρασε τὸν γέροντα.

‘Τσερα ὅμως ἀπὸ λίγες ἡμέρες δὲ γέροντας ἀρρώστησε βαριά. ‘Ο δοῦλος, δταν εἶχε καιρό, δὲν ἔλειπε ἀπὸ κοντά του. Τὸν ἐφρόντιζε μὲ πολλὴ ἀφοσίωση, σὰ νὰ ἦταν πατέρας του.

‘Ο κύριός του τὸ παρατήρησε καὶ τὸν ρώτησε :
— Γιατὶ τόσο τρυφερὰ τὸν περιποιεῖσαι ; Μήπως εἶναι πατέρας
σου καὶ δὲ μοῦ τὸ ἔχεις εἰπῆ ;
— Ὁχι, κύριε.
— Μήπως συγγενής σου ;
— Ὁχι, κύριε, οὔτε συγγενής μου.
— Τότε ἀσφαλῶς θὰ εἶναι κάποιος φίλος σου !
— Ὁχι, κύριε, οὔτε αὐτὸς συμβαίνει.
— Τότε τί εἶναι λοιπόν ;
— Αν καὶ δὲ θὰ ἥθελα νὰ τὸ λέω σὲ ἄλλους, διμως ἀφοῦ τὸ
προστάζετε, εὐχαρίστως νὰ σᾶς τὸ εἰπῶ. Εἶναι ἐκεῖνος πού, δταν
ἥμουν μικρὸ παιδάκι, μὲ ἀρπαξε ἀπὸ τοὺς γονεῖς μου καὶ μὲ πού-
λησε δοῦλο στὰ ξένα. Τὸν ἀναγνώρισα τότε ποὺ πήγαμε στὸ πα-
ζάρι. Θὰ μποροῦσα νὰ τὸν ἐκδικηθῶ δπως τοῦ ἀξιζε. Ἐδιάθασα
διμως στὴν Ἀγία Γραφὴ αὐτά : « Ἄν πεινᾶ ὁ ἔχθρός σου, δῶσε του
νὰ φάη, καὶ, ἂν διψᾶ, δῶσε του νὰ πιῇ. » Προτίμησα νὰ φερθῶ ἔτσι.
Δὲν ἔκαμπα λοιπὸν τίποτε. τὸ ἐξαιρετικό. Ἀπλῶς, κύριε, προσπά-
θησα νὰ ἐφαρμόσω μερικὰ ἀπὸ δσα μᾶς διδάσκει η θρησκεία μας.

ΜΕΣΑ ΣΤΙΣ ΦΛΟΓΕΣ

Δυὸς στρατοκόποι σταμάτησαν στὴν κορυφὴν ἐνδὲς λόφου, γιὰ νὰ ξεκουραστοῦν λιγάκι. Ἀπὸ ἐκεὶ τὸ θέαμα ἤταν ἀληθινὰ γοητευτικό. Κάτω φαινόταν ἡ ἔμορφη κοιλάδα, καλλιεργημένα χωράφια, ἀμπέλια νεοσκαμμένα, κι ἔνα μικρὸ χωριό.

Ξαφνικά, ὅτερα ἀπὸ λίγο, ἀκούστηκαν νὰ χτυποῦν σὶ καμπάνες τῆς ἑκκλησιᾶς. Γυρίζουν σὶ δυὸ στρατοκόποι πρὸς τὰ ἐκεῖ, καὶ τί βλέπουν; Πυκνὸς καπνὸς καὶ φλόγες ἔβγαιναν ἀπὸ κάποιο σπίτι τοῦ χωριοῦ.

‘Ο ἔνας ἀπὸ τοὺς δυὸ στρατοκόπους πετάχτηκε ἐπάνω. Ἄμεσως παράτησε χάμω τὸ σακιδιό του ἐτοιμος νὰ τρέξῃ γιὰ βοήθεια. ‘Ο ἄλλος τὸν κράτησε λέγοντας:

— Ποῦ πηγαίνεις; Θ’ ἀργήσωμε. Υστερα κουτὸς εἶσαι νὰ πᾶς νὰ κινδυνέψῃς γιὰ ξένες ὑποθέσεις; Μεῖνε ἐδῶ, σοῦ λέω. Σάμπως δὲν ὑπάρχουν κι ἄλλοι γιὰ νὰ βοηθήσουν ἐκεὶ κάτω;

‘Ο πρῶτος ὅμως δόδοιπόρος ἔτρεξε νὰ βοηθήσῃ, δίχως νὰ δώσῃ καμιὰν ἀπάντηση. ‘Ο δεύτερος μάζεψε τὰ παρατημένα πράγματα καὶ τὸν ἀκολούθησε σιγά-σιγά, μὲ τὴν ἡσυχία του, κοιτάζοντας ἀπὸ μακριὰ τὶ συνέβαινε.

Μπροστὰ στὸ σπίτι, ποὺ καιγόταν, μιὰ μητέρα χτυπιόταν καὶ φώναζε ἀπελπισμένη:

— Τὰ παιδιά μου! Τὰ παιδιά μου!

Μόλις ἀκούσε τὶς ἀπελπιστικὲς αὐτὲς κραυγὲς ὁ πρόθυμος ξένος, ὕριμης μέσα στὸ σπίτι, κι ἀς τὸ ἔζωναν ὀλόγυρα σὶ φλόγες, πύρινες γλῶσσες, μακριὲς καὶ λαίμαργες, ποὺ πρέβαλλαν γλείφοντας τοὺς τοίχους, τὰ παράθυρα, τὴν πόρτα.

“Ολοι ὅσοι εἰχαν μαζευτῇ ἐκεὶ κοντὰ δισταχτικοὶ καὶ περιεργοι, δλοι τους εἶπαν ἀναμεταξύ τους:

— Σίγουρα εἶναι χαμένος!

Σὲ λίγο διμως δέξένος νά σου καὶ ξαναφαίνεται νὰ δριμᾶ ἔξω
ἀπὸ τις φλόγες. Αὐτὴ τὴ φορὰ κρατοῦσε στὴν ἀγκαλιά του δυὸ
μικρὰ παιδιά. Τὸ ἔνα ἦταν μεγάλο, ἔως τριῶν χρόνων, τὸ ἄλλο
ἦταν καὶ δὲν ἦταν ἐνὸς χρόνου. Κανένα τους δὲν εἶχε πάθει τί-

ποτε, γιατὶ οἱ φλόγες ἔτυχε καὶ δὲν εἶχαν ἀκόμη φτάσει στὴν
κούνια τους. Μονάχα τοῦ δέκανου σωτήρα τους τοῦ εἶχαν τσουρου-
φλιστῆ τὰ μαλλιά του κι εἶχε πάθει κάποια μικρὰ ἐγκαύματα
στὰ χέρια καὶ στὸ πρόσωπο.

‘Η καημένη ή μητέρα ἀγκάλιασε μὲ θέρμη καὶ ἀγάπη τὰ παιδάκια της κι ἔπειτα στὰ πόδια τοῦ ξένου, θέλοντας νὰ φιλήσῃ ώς καὶ τὰ πόδια του, γιὰ νὰ τοῦ φανερώσῃ τὴν ἀπερίγραπτη μητρικὴ εὐγνωμοσύνη της. Ἐκεῖνος δικαίως ἀμέσως τὴν σήκωσε καὶ τὴν παρηγόρησε. Τὴν ἵδια στιγμὴ δυνατὸς κρότος ἀκούστηκε ἀπὸ τὸ μέρος τῆς πυρκαϊᾶς. Ἡταν ή σκεπή τοῦ σπιτιοῦ, ποὺ σωριάστηκε μέσα στὶς φλόγες. Οἱ πύρινες λαίμαργες γλῶσσες τὴν ἐφαγαν ἐπὶ τέλους κι αὐτή.

“Οταν συναντήθηκαν πάλι οἱ δύο στρατοκόποι, δὲ δεύτερος — δὲ διδιάφορος — ἔδωσε συγχαρητήρια στὸν πρῶτο γιὰ τὸ κατόρθωμά του.

Καὶ ἀργότερα τὸν ρώτησε :

— ‘Αλήθεια, γιὰ πέρι μου, ποιὸς σὲ παρακίνησε νὰ δριμήσῃς μέσα σὲ τόσο μεγάλο κίνδυνο ;

Καὶ δὲ ἄλλος ἀπάντησε :

— « ‘Ἐκεῖνος » ποὺ μᾶς δίδαξε ὅτι δὲ σπόρος γιὰ νὰ φέρη πολὺν καρπὸ πρέπει νὰ ταφῇ μέσα στὴ γῆ.

‘Ο πρῶτος δικαίως ἔξακολούθησε :

— ‘Ωραῖα τὰ λές. Ἡν δικαίως δὲν εἶχες προφτάσει νὰ ξαναθγῆς ἔξω ἀπὸ τὶς φλόγες κι ἀν ἔμενες ἔτσι θαμένος κάτω ἀπὸ τὰ ἑρείπια τῆς σκεπῆς ;

Καὶ δὲ γενναιόψυχος ὁδοιπόρος ἀπάντησε χαμογελώντας :

— Τότε θὰ ἥμουν ἐγὼ δὲ θαμένος σπόρος. Καὶ ἀληθινὰ θὰ ἔφερνα πάρα πολὺν καρπό, ὅταν ἀργότερα καὶ ἄλλοι σὲ παρόμοιες περιστάσεις δὲ θὰ ἔστεκαν διδιάφοροι, ἀλλὰ θὰ ἀκολουθοῦσσαν τὸ ταπεινό μου παράδειγμα, πασχίζοντας μὲ τὴν αὐτοθυσία τους νὰ βοηθοῦν καὶ νὰ σώζουν ἄλλους ἀνθρώπους.

Δ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

ΕΝΑΣ ΕΝΤΙΜΟΣ ΦΤΩΧΟΣ

Πᾶνε πολλὰ χρόνια, τώρα, που σὲ μιὰ συνοικία τῆς Ἀθήνας ζοῦσε μιὰ φτωχὴ γριούλα. Εἶχε ἔνα παιδί μονάκριβο, που εἶχε ξενιτευτῆ, γιὰ νὰ βρῆ τὴν τύχη του. Πέρασαν πολλὰ χρόνια ἀπὸ τότε καὶ καμιὰ εἰδῆση δὲν εἶχε λάβει ἀπὸ τὸ παιδί της. Γι' αὐτὸ τὸ θεωροῦσε χαμένο. "Ετοι ἡ φτωχὴ γριούλα ζοῦσε μέσα σὲ μεγάλη δυστυχία, μὲ τὶς βοήθειες τῶν καλῶν γειτόνων της, που τὴν ἐκτιμοῦσαν γιὰ τὴν καλωσύνη της. Εἶχε ἀδυνατίσει πιὰ πολύ, καὶ μόνο οἱ ἐλπίδες, πῶς θὰ λάβη εἰδῆσεις ἀπὸ τὸ γιό της, τὴν κρατοῦσαν στὴ ζωὴ.

"Ἐξαφνα ἔημέρωσε κάποτε ἡ πολυπόθητη μέρα. Δακαίνει ἔνα γράμμα ἀπὸ τὴν Ἀμερική, δπου ἦταν ὁ γιός της, καὶ μαζὶ μὲ τὸ γράμμα μιὰ ἐπιταγὴ μὲ ἔνα μεγάλο ποσὸ χρημάτων. Μὲ αὐτὸ τὸ ποσό, ὅχι μόνο θὰ πλήρωνε δλα τὰ χρέη της, μὰ θὰ εἶχε κι ἔνα μεγάλο ἀπόθεμα γιὰ κάθε ἐνδεχόμενο.

Μιὰ μέρα πήρε δλόκηρο τὸ χρηματικὸ αὐτὸ ποσὸ ἡ γριὰ καὶ ξεκίνησε νὰ πάη σὲ μιὰ Τράπεζα, νὰ τὸ καταθέσῃ. Στὸ δρόμο δμως τῆς ἔπεσε τὸ χρηματόδεμα, σὲ λίγη ἀπόσταση ἀπὸ τὸ σπίτι της, καὶ χάθηκε.

"Ετρεξε σὰν τρελλὴ στὴν Ἀστυνομία καὶ τὴν εἰδοποίησε για τὸ δυστύχημα ποὺ ἔπαθε καὶ συγχρόνως δημοσίεψε καὶ στὴν ἐφημερίδα, πῶς ἔχασε ἔνα τέτοιο χρηματόδειμα καὶ ὅτι θὰ ἔπαιργε μᾶλα καλὴ ἀμοιβὴ ὅποιος τὸ βρῆκε κι εἶχε τὴν καλωσύνη νὰ τὸ ἐπιστρέψῃ στὴ γυναῖκα ποὺ τὸ ἔχασε. Μὰ ἡ γριὰ τὸ εἶχε πάρει ἀπόφαση, πῶς δὲ θὰ βρεθῇ ἔνας τέτοιος ἀνθρώπος, ποὺ νὰ ἐπιστρέψῃ ἔνα τόσο μεγάλο ποσό. Γι' αὐτὸ ηταν ἀπελπισμένη.

Τὴν ἄλλη μέρα, μόλις γύρισε ἡ γριούλα στὸ σπίτι της ἀπὸ τὴν ἀγορά, ὅπου εἶχε πάει νὰ ψωνίσῃ, ἡ γειτόνισσά της, τῆς διη-

γήθηκε, πώς πέρασε ἀπὸ κεῖ ἔνας γέρος καὶ ἄφησε γι' αὐτὴν ἔνα δεματάκι. Μέσα στὸ δεματάκι αὐτὸν ἦταν τὰ χρήματα, ποὺ εἶχε χάσει ἡ γριά.

— Ποιὸς ἦταν αὐτός; ρώτησε ἐνθουσιασμένη ἡ γριά.

— Δὲ μᾶς εἶπε ποιὸς εἶναι, ἀπάντησε ἡ γειτόνισσα. Χτύπησε τὴν πόρτα, ἔδωσε τὸ δέμα καὶ ἔψυγε ἀμέσως. Εἶναι δημος μιὰ πολὺ γνωστὴ φυσιογνωμία. Εἶναι ἐκεῖνος δ ἀσπρομάλλης γέρος, ποὺ στέκεται πάντα στὴ γωνία τοῦ δρόμου καὶ τοῦ δίνουν κανένα ἐκατοστάρικο γιὰ ἐλεγμοσύνη, χωρὶς ποτὲ νὰ ζητήσῃ ἀπὸ κανένα.

— Μά, γιὰ ὅνομα τοῦ Θεοῦ! εἶπε ἡ γριά. Αὐτὸς πρέπει νὰ πάρη τὰ βρετίκια του, ποὺ δικαιοῦται νὰ πάρη. Δὲν εἶπε ποὺ κάθεται, διτανάς φέρει τὸ δεματάκι;

*Ἀμέσως ἐπῆγε στὴ γωνία τοῦ δρόμου, δημος συνήθιζε νὰ στέκεται δι γέρος, μὰ δὲν τὸν βρῆκε. Τὴν ἄλλη μέρα πῆγε πάλι ἐκεῖ καὶ ζήτησε πληροφορίες ἀπὸ τὰ γύρω καταστήματα, μὰ δὲν μπόρεσε νὰ μάθῃ τίποτε. *Ἐπὶ τέλους ἔνας λουστράκος, ποὺ τὸν ἐγνώριζε, τῆς ἔδωσε πληροφορίες γιὰ τὴν κατοικία τοῦ φτωχοῦ ζητιάνου.

‘Η γριὰ ἔτρεξε ἐκεῖ, βρῆκε τὸ σπίτι καὶ ἔμαθε δτὶ δι γέρος κάθεται σ' ἔνα δωμάτιο, στὸ ὑπόγειο. Κατέβηκε κάμποσα σκαλιά, βρῆκε ἔνα δωμάτιο ἀνοιχτὸ καὶ ἄδειο. Τότε μιὰ γειτόνισσα τῆς εἶπε, πώς πέθανε δι γέρος ποὺ ζητεῖ. Τὸν βρῆκαν στὸ δωμάτιο νεκρὸ καὶ λίγες ὥρες πρὶν τὸν μετέφεραν στὸ νεκροτομεῖο. Οἱ γιατροὶ ποὺ τοῦ ἔκαμψαν νεκροψία, βεβαίωσαν πώς πέθανε ἀπὸ τὴν πεῖνα!

Πέθανε ἀπὸ τὴν πεῖνα δ ἄνθρωπος αὐτός, ποὺ δὲ θέλησε οὕτε τὰ βρετίκια του νὰ πάρη, γιὰ τὸ μεγάλο χρηματικὸ ποσὸ ποὺ βρῆκε!

ΤΑ ΓΕΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΘΕΙΟΥ ΚΩΣΤΗ

1. 'Ο Θεῖος Κωστής ήταν περίφημος φαγάς. "Όχι πώς εἴτρωγε πολὺ δ ἄνθρωπος. "Αγαποῦσε δημος τὰ ώραια καὶ ἐκλεκτὰ φαγώσιμα. Κι ἐπειδὴ ήταν γιατρὸς στὸ πολεμικὸ ναυτικὸ καὶ ταξίδευε συχνά, ἔφερνε κάθε φορὰ ἀπὸ τὰ ταξίδια του ὅλα τὰ καλά. Στὸ σπίτι του ἔβρισκε κανεὶς δ, τι μποροῦσε νὰ ἐπιθυμήσῃ.

"Ο θεῖος δὲν εἶχε οἰκογένεια δικῆ του. Ζοῦσε μὲ μιὰ γριὰ ἀδερφή του. Μὰ ἀπὸ τὸ σπίτι του δὲν ἔλειπαν ποτὲ οἱ καλεσμένοι. Δὲν μποροῦσε ποτὲ νὰ φάη μόνος του. "Ηθελε τὰ ἐκλεκτά του πράματα νὰ τὰ χαίρωνται καὶ ἄλλοι. Καὶ κάθε μεσημέρι καὶ βράδυ ἔφερνε πάντα δυὸ τρεῖς φίλους μαζί του.

—'Ελατε νὰ φάμε μαζί, τοὺς ἔλεγε. Δὲν ἔχω καμιὰ προετοιμασία. Θὰ φάμε δ, τι βρίσκεται.

Μὰ οἱ φίλοι του ἦξεραν, πώς τὸ «δ, τι βρίσκεται» τοῦ θείου Κωστή δὲν μποροῦσε νὰ τὸ βρῆ κανεὶς οὔτε στὸ πλουσιώτερα προετοιμασμένο γεῦμα.

Συχνὰ τὶς Κυριακές, ποὺ δὲν εἶχαμε σχολεῖο, μᾶς ἔπαιρνε κι ἐμᾶς τὰ παιδιά στὸ σπίτι του καὶ μᾶς ἔκανε τραπέζι.

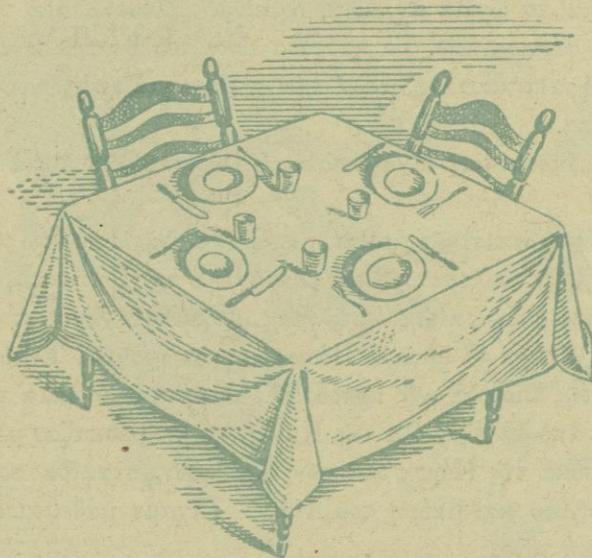
Τί χαρὰ ποὺ εἶχαμε, νὰ πᾶμε στοῦ θείου! Γιατὶ δὲν εἶχε μόνο ώραια φαγώσιμα καὶ γλυκά, ἀλλὰ μᾶς ἔλεγε καὶ ώραιες ιστορίες ἀπὸ τὰ ταξίδια του.

2. "Οταν καθόμαστε στὸ τραπέζι, εῖχαμε περιέργεια νὰ δοῦμε τί θὰ μᾶς παρουσιάσῃ ἐκείνη τὴν ἡμέρα δ θεῖος.

Κι ὁ θεῖος ἄρχιζε :

— Πρῶτα πρῶτα, παιδιά μου, θὰ σᾶς θγάλω λίγο αὐγοτέραχο τοῦ Μεσολογγίου, λίγες ἐλιές τῶν Καλαμῶν καὶ λίγη κοπανιστὴ τῆς Μυκόνου, γιὰ ν' ἀνοίξῃ ἡ ὅρεξή σας.

Κάθε πράμα μᾶς τὸλεγε μὲ τὴν πατρίδα του. Καὶ μᾶς ἔξη-

γοῦνε, δτι κάθε τόπος στὴν πατρίδα μας θγάζει κι' ἀπὸ ἕνα ἦ περισσότερα ἐκλεκτὰ πράματα. Ἀλλοῦ βγαίνουν θραστερὰ ὅσπρια, ἀλλοῦ ἐκλεκτὸ λάδι, ἀλλοῦ καλὸ κρασί, ἀλλοῦ ώραῖα τυριὰ καὶ ἀλλοῦ πάλι ἄλλα.

Κι ἀφοῦ παίρναμε τὰ δρεπτικά μας, ἔλεγε :

— Τώρα θὰ φᾶμε σούπα ἀπὸ τραχανὰ τῆς Ἀράχωβας, ποὺ μου τὸν ἔστειλε ἔνας φίλος ἀπὸ ἐκεῖ. Εἶναι ώραια καὶ θρεπτικὴ σούπα,

ἀπὸ σιτάρι κοπανισμένο καὶ θουτηγμένο στὸ γάλα, ποὺ τὸ ξερχίνουν ἔπειτα στὸν ἥλιο. Θὰ δῆτε !

Καὶ ἡταν νοστιμώτατος ἀλήθεια ὁ τραχανὸς τῆς Ἀράχοβας.

Ἐπειτα, ἐπειδὴ ἔξερε πῶς μᾶς ἀρέσουν τὰ γλυκὰ φαγητά, μᾶς εἶχε πάντα ἥ κρέας μὲ ξερὰ δαμάσκηνα ἥ κρέας μὲ κάστανα, κατὰ τὴν ἐποχήν.

— Φᾶτε ! μᾶς ἐλεγε. Τὰ δαμάσκηνα εἶναι τῆς Σκοπέλου, ποὺ βγάζει καὶ τὰ ὠραῖα ἀχλάδια. Κι εἶναι καλύτερα ἀπὸ τὰ ξενικά, ποὺ μᾶς φέρουν ἐδῶ. Τὰ κάστανα εἶναι τοῦ Βόλου. Βγάζει κι ἡ Κρήτη ὠραῖα κάστανα, ἀλλὰ ἐκεῖνα εἶναι γιὰ νὰ τρώγωνται ψητὰ στὴ θράκα.

Κι ἔπειτα μᾶς ἔθγαζε τὸ τυρί. Πόσων εἰδῶν τυριὰ δὲν εἶχε δ θεῖος !

— Πάρτε ὅποιο σᾶς ἀρέσει, μᾶς ἐλεγε. Σᾶς ἔχω ἐδῶ κεφαλίσιο τῆς Κρήτης, τουλομετύρι καὶ φορμαγέλα τοῦ Παρνασσοῦ, τυρὶ τῶν Ἀγράφων, μυζήθρα τῆς Μυτιλήνης. Δοκιμάστε λίγο ἀπ' δλα.

Κι unction τὸ φροῦτο. Πόσων λογιῶν φροῦτα! Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ φροῦτα τῆς ἐποχῆς, μᾶς παρουσίαζε ἀφράτα ἀμύγδαλα τῆς Χίου, καρύδια ἀπὸ τὰ Τρίκαλα τῆς Κυλλήνης, ποὺ ἔσπαζαν μὲ τὰ δάχτυλα, σῦκα τῆς Κύμης καὶ τῶν Καλαμῶν, σταφίδα σουλτανίνα τῆς Κορινθοῦ καὶ μαύρη τοῦ Αἰγίου. Εἴχαμε μάθει κι ἐμεῖς τὴν καταγωγὴ τους.

— Νά καὶ τὸ μέλι τοῦ Ύμηττοῦ, μᾶς ἐλεγε, ποὺ μυρίζει θυμάρι! Ἄν θέλετε, φᾶτε το μὲ τὰ καρύδια σας. Λιγάκι δμως ἀπ' δλα, νὰ μὴ στομαχιάσετε.

Μὰ δὲ στομαχιάζαμε ποτέ. Γιατὶ ὁ θεῖος φρόντιζε νὰ παίρνωμε λίγο ἀπ' δλα. Ἐπειτα δλα του τὰ φαγητὰ ἡταν μαγειρέμενα μὲ ἐκλεκτὰ διλικά.

— Φᾶτε ἄφοβα, μᾶς ἐλεγε. Τὸ βούτυρο εἶναι ἀγόθευτο, ἀπὸ τὰ Γιάννενα, καὶ μοῦ τὸ στέλνουν κατευθεῖαν ἀπὸ τὴ στάνη. Τὸ λάδι

τής σαλάτας είναι άπό την Κέρκυρα κι άπό τὰ καλύτερα. Πάρτε κι ἔνα δάχτυλο γλυκὸν κρασὶ τῆς Σαντορίνης, νὰ πιῆτε στὴν ὅγειά μου. Δὲ σᾶς βλάψτει.

Καὶ μᾶς ἔθαξε ἀπ' ὅλα μόνος του. Ὡς καὶ τὸ λεμόνι ἀκόμη μᾶς ἔστυνε στὸ φαῖ μας.

— Ὁραῖα τὰ λεμόνια τοῦ Πόρου, ἔλεγε. Ὅλο ζουμὶ καὶ ἄρωμα.

Καὶ ψωμὶ εἶχε πάντα μαῦρο, σιταρένιο. Σὰ γιατρός, ἔλεγε, πῶς εἶναι πιὸ καλὸ γιὰ τὴν ὑγεία ἀπὸ τὸ ἀσπρό. Τοῦ ἔστελνε ταχτικὰ μιὰ κουμπάρα του ἀπὸ τὴν Θεσσαλία.

3. Τί δέν τρώγαμε τέλος πάντων στοῦ θείου Κωστῆ! Καὶ σὰ νὰ μὴν ἔφταναν ὅλα αὐτὰ τὰ καλά, ποὺ μᾶς ἔδινε, μᾶς ἔλεγε:

— Νάχαμε καὶ βιδελάκι τῆς Τήνου! Εἶναι νοστιμώτατο. Νάχαμε καὶ πετάλια παστὰ ἀπὸ τὴ λιμνοθάλασσα τοῦ Μεσολογγιοῦ! Νάχαμε καὶ λίγο χέλι ἀπὸ τὴ λίμνη τῶν Ἰωαννίνων! Βαρὺ εἶναι, δὲ σᾶς λέω, ἀλλὰ εἶναι νοστιμώτατο στὴ σούβλα φημένο, μὲ φύλλα δάφνης ἀνάμεσα. Νάχαμε καὶ κανένα πεπόνι τοῦ "Αργους....

"Ολο «νάχαμε» καὶ «νάχαμε», ἔλεγε δὲ φαγάς δὲ θεῖος.

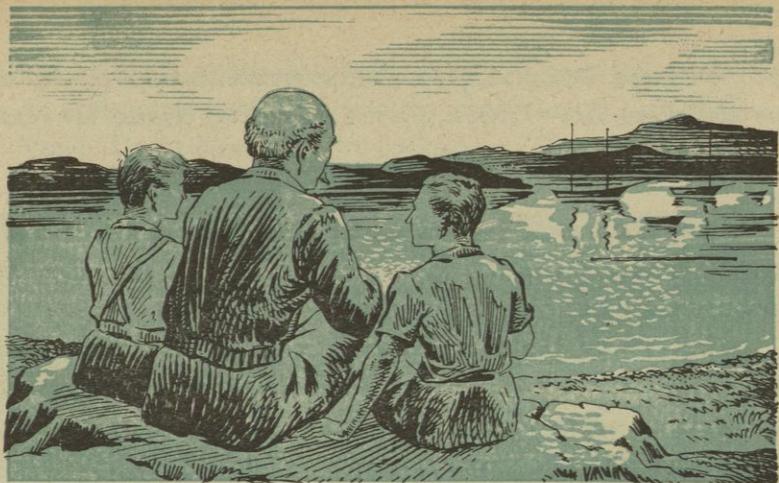
Κι δταν ἀποτρώγαμε, ἐκεῖνος ἀναβε τὸ τσιγαράκι ἀπὸ μυρωδᾶτο καπνὸ τῆς Ξάνθης καὶ τῆς Καβάλλας—καπνὸ τοῦ Ἀγρινίου κάπνιζε τὶς ἄλλες ώρες—καὶ μᾶς ἔλεγε ἴστορίες ἀπὸ τὰ τξίδια του.

— Μὰ ποῦ εἶναι ὅλα αὐτὰ τὰ μέρη, ποὺ μᾶς λές, θεῖε, καὶ ποὺ κάνουν τόσα ώραῖα πράματα; τὸν ρωτούσαμε.

— Φέρτε τὸ χάρτη, μᾶς ἔλεγε, νὰ τὰ βροῦμε.

Φέρναμε τὸ χάρτη τῆς Ἑλλάδας καὶ βρίσκαμε ὅλα τὰ μέρη. Καὶ κάθε φορά, ποὺ μᾶς ἔκανε τραπέζι, βρίσκαμε ἄλλα.

"Ο καημένος δὲ θεῖος δὲ Κωστής! Τώρα δὲν τρώει πιά. Πέθανε μὰ ἐμεῖς δὲν τὸν ξεχνοῦμε ποτέ. Δὲν καλοτρώγαμε μόνο στὸ σπίτι του. Τρώγοντας μάθαμε καὶ τὴ Γεωγραφία τῆς Ἑλλάδας.

Ο ΛΗΣΜΟΝΗΜΕΝΟΣ ΝΑΥΑΓΟΣ

— "Ημουν τότε δεκαοχτώ χρονῶν παλληκάρι κι ἐδούλευα στὸ καράβι τοῦ θείου μου, τοῦ Καπετάν Κώστα.

"Ετοι: ἀρχισε τὴν ἴστορία του δ παπποὺς καθισμένος ἐπάνω στὸ βράχο τῆς ἀκρογιαλιᾶς μὲ τὰ δυὸ ἔγγονάκια του δεξιὰ κι ἀριστερά του. Κοίταξε κατόπιν τὴ θάλασσα καὶ τὰ κύματα, ποὺ ἔφθαναν ὡς τὸ βράχο. "Ύστερα χαιδεύοντας τὰ μαλλιά τῶν δυὸ παιδιῶν, ἔξακολούθησε τὴν ἴστορία του :

— Εἶχαμε τότε ἀρκετὲς μέρες μὲ τὸ καράβι μας ἀραγμένο ἐδῶ στὸ λιμανάκι. Πρὶν ἀπὸ δυὸ χρόνια ἡ μητέρα μου εἶχε μείνει χήρα. Τὸν πατέρα μου τὸν εἶχαν καταπιεῖ τ' ἀχόρταγα κύματα μὲ τὸ καράβι του καὶ μὲ δλους μαζὶ τοὺς ναῦτες.

Δίγους μῆνες ἀργότερα μάθαμε, πῶς ναυάγησε καὶ τὸ καράβι τοῦ Καπετάν Βαγγέλη, δπου δούλευε δ μικρότερος ἀδερφός

μου, δι Πέτρος, ώς δεκαέξη χρονῶν ἀμούστακο παλληκάρι. Μάθα-
με πώς εἶχαν ὅλοι γλιτώσει, μὰ ποῦ βρέσκονταν κανεὶς δὲν ἤξερε
νὰ μᾶς πῆ.

2. "Αξαφνα μιὰ ἀπὸ ἐκεῖνες τὶς μέρες βλέπομε ἐνα ἔνο κα-
ράδι νὰ κτυπᾶ ἐπάνω στὴν ἔρα, ἐκεὶ ἀντίκρυ, καὶ νὰ γέρνη στὸ
ἔνα του πλευρό.

Στὴ στιγμὴ ὅλα τὰ παλληκάρια πηδοῦμε μέσα στὶς βάρκες
καὶ τραβώντας τὰ κουπιὰ μὲ τὰ μπρούτζινα χέρια μας φτάνομε
στὸ καράδι καὶ φέρνομε ἔξω τὸν καραβούρη καὶ τοὺς ναῦτες
του. Ἡταν ὅλοι τους τσακισμένοι ἀπὸ τὴν πολλή τους ἐξάντληση.

Μετρώντας τοὺς ναῦτες του δι καπετάνιος ἀναστέναξε καὶ
εἶπε :

— Ἀλίμονό μου, μοῦ λείπει τὸ καλύτερό μου ναυτόπουλο. Μά,
πως ἔγινε κι ἔμεινε αὐτὸ μέσα στὸ καράδι ;

Μόλις ἀκουσα αὐτὰ τὰ λόγια, τρέχω νὰ πηδήσω στὴ βάρ-
κα μου.

— Λυπήσου με, φωνάζει ἡ χαροκαμένη ἡ μητέρα μου. Τὸν πα-
τέρα σου μοῦ τὸν ἐπῆρε ἡ θάλασσα. Ποιὸς ἔρει τί μοῦ ἔκανε καὶ
τὸν Πέτρο μου; Ἄνδρέα, παιδάκι μου, θέλεις νὰ μ' ἀφήσης παν-
τέρημη;

Καὶ μὲ κρατοῦσε στὴν ἀγκαλιά τῆς δόσο μποροῦσε πιὸ σφιχτά.

Βουνὰ ἥταν τώρα τὰ κύματα. Κανένας δὲν τολμοῦσε νὰ ξα-
ναμπῆ σὲ βάρκα. Ἀπὸ λόγου μου, δὲν ξέρω γιατί, ἀλλὰ ἔνιωθα
μεγάλο κουράγιο, πώς μοναχός μου θὰ μποροῦσα νὰ ξαναφτάσω
ώς τὸ ναυαγημένο τὸ καράδι. Ὅστερα μὲ ἔκανε ἀνάστατο ἡ ἴδεα δτι,
τὴν ὥρα ποὺ ἔμεις στέκαμε μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα, πλάι μας
ἴνας ἄλλος ἀνθρωπος κινδύνευε.

Μὲ μιᾶς λοιπὸν ξεφεύγω ἀπὸ τὴν ἀγκαλιὰ τῆς μάνας μου,
πηδῶ στὴ βάρκα μου καὶ τραβῶ τὰ κουπιὰ μὲ ὅλη μου τὴ δύναμη.

Τὰ κύματα πηδοῦν δλόρθα μπροστά μου, γίνονται ψηλὰ σὰ βουνὰ κι ἔρχονται κατὰ πάνω μου, σὰ νὰ ἥθελαν νὰ μου φράξουν τὸ δρόμο. Τίποτε δμως ἐγώ, τὴ δουλειά μου. Τὸ εἶχα πιὰ πάρει

ἀπόφαση νὰ φτάσω δπως κι δπως στὸ καράβι καὶ νὰ σώσω τὸ παλ-
ληκάρι ποὺ κινδύνευε.

Καὶ ἀλήθεια δὲν ἐπάλεψα στὰ χαμένα. Μέσα στὸ καράβι
ἦταν καὶ περίμενε ἔνας ἀνθρωπος. Τί τράβηξα ἐγώ, μὰ καὶ τὸ

τράβηξε κι ἐκεῖνος, δύο νὰ μπῆ στὴ βάρκα, μὴν τὰ ρωτᾶτε.

Δὲ μοῦ λέτε ὅμως πῶς μοῦ φάνηκε, ὅταν εἶδα ποιὸν εἶχα σώσει; Ἀκόμη μοῦ φαίνεται ἀπίστευτο. Κι ὅμως, εἶχα σώσει τὸν Πέτρο, τὸν ἀδερφό μου!

Γυρίζοντας πρὸς τὴν στεριά, ἀρχισα ἀπὸ μακριὰ νὰ φωνάζω στὴν μητέρα μου, ποὺ καρτεροῦσε στὴν ἀκρογιαλιά:

— Μάνα! Σοῦ φέρνω τὸν Πέτρο μας!

“Οταν ζύγωσα περισσότερο, ή καύμένη ή μάνα μου τὸ ἄκουσε κι ἔπεσε χάμω λιγοθυμισμένη. Τὴν συνεφέραμε γρήγορα κι’ ἔπεσε στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ Πέτρου μας. “Ωρα κλαίγαμε δλοι μας ἀπὸ τὴν μεγάλη καὶ τὴν ἀνέλπιστη χαρά.

Πᾶνε ἀπὸ τότε χρόνια, πολλὰ χρόνια. Κάθε φορὰ ὅμως ποὺ ξαναέρχομαι ἔως ἐδῶ στὸ βράχο καὶ βλέπω ἀντίκρυ τὴν ξέρα ἐκείνη, ξαναθυμοῦμαι ζωγρὸν ἐκεῖνο τὸ ναυάγιο κι ἐκείνη μου τὴν πῶς νὰ τὴν πῶ, τὴν ἀσυλλόγιστη τόλμη νὰ τὰ βάλω μονάχος μου μὲ τὰ κύματα. Καὶ τί δὲν κατορθώνει, παιδιά μου, δ ἄνθρωπος! Φτάνει μόνο νὰ τὸ πιστεύῃ καὶ νὰ τὸ πάρη ἀπόφαση».

“Ετσι τελείωσε τὴν ἴστορία του δ παππούς καὶ ξαναχάιδεψε τὰ μαλλιά τῶν δυὸς παιδιῶν. Κι ἐκεῖνα, ἀφοῦ κοιτάξανε πάλι τὴ θάλασσα καὶ τὴν ξέρα ἐκείνη, ὑστερα ξανακοιτάξανε μὲ πολὺ θαυμασμὸ τὸν παππού τους. Τὸν κοιτάξανε μὲ τὸ θαυμασμὸ ἐκεῖνο ποὺ ταιριάζει γιὰ τὸν ἄνθρωπο ποὺ εἶχε τὴ δύναμη νὰ πιστέψῃ καὶ νὰ ἐκτελέσῃ μιὰ τέτοια ἀξια ἀπόφαση.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΑΙΔΙ

Τὰ νέφη ἀστράφτουν στὸ θουνό,
θροντούν καὶ μπουμπουνίζουν,
ἔσκεπασαν τὸν οὐρανό,
τὸ κῦμα φοβερίζουν.

— “Ο νέος ναύτης τραγουδεῖ
καὶ τὸ πανί του σιάζει :
— “Ἐγὼ εἰμὶ ἐλληνικὸ παιδί,
τὸ νέφος δὲ μὲ σκιάζει.

— “Αγέρχες πέφτει στὰ πανιά,
τὰ σκίζει καὶ τὸ ἀρπάζει :
καὶ σβιντινίζει τὰ σχοινιά
καὶ τὸ κατάρτι σπάζει.

— “Ο νέος ναύτης τραγουδεῖ,
παρὸν ὅπου προστάζουν :
— “Ἐγὼ εἰμὶ ἐλληνικὸ παιδί,
ἀνέμοι δὲ μὲ σκιάζουν.

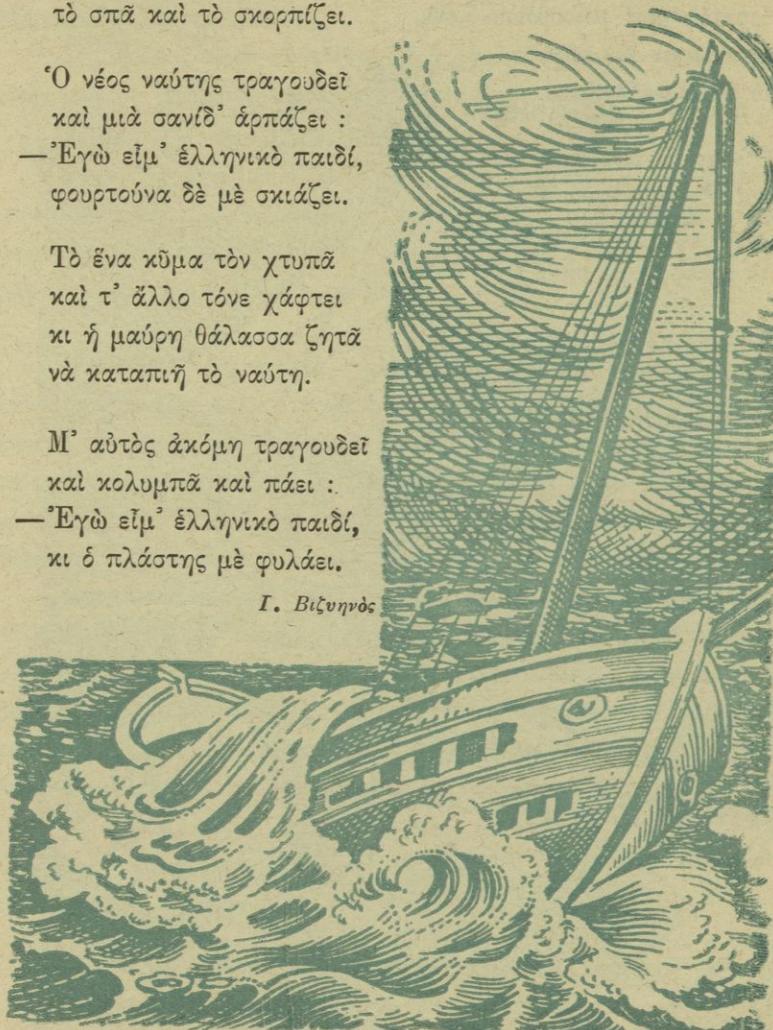
‘Η θάλασσα λυσσομανᾶ
καὶ κυματεῖ κι ἀφρίζει,
τὸ πλοῖο του καταπονᾶ,
τὸ σπᾶ καὶ τὸ σκορπίζει.

‘Ο νέος ναύτης τραγουδεῖ
καὶ μιὰ σανίδ’ ἀρπάζει :
— ‘Εγὼ εἰμ’ ἔλληνικό παιδί,
φουρτούνα δὲ μὲ σκιάζει.

Τὸ ἔνα κῦμα τὸν χτυπᾶ
καὶ τ’ ἄλλο τόνε χάφτει
κι ἡ μαύρη θάλασσα ζητᾶ
νὰ καταπιῇ τὸ ναύτη.

Μ’ αὐτὸς ἀκόμη τραγουδεῖ
καὶ κολυμπᾶ καὶ πάει :
— ‘Εγὼ εἰμ’ ἔλληνικό παιδί,
κι ὁ πλάστης μὲ φυλάει.

I. Βιζυηνός

Ε. ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΝΗ ΖΩΗ

Ο ΓΕΡΟΒΟΣΚΟΣ

Πόσα χρόνια πέρασα
κι ἀσπρισα και γέρασα
πάνω στὰ ψηλώματα
βόσκοντας τὰ πρόβητα !

Τί κορφὲς ἐπάτησα
και νυχτοπερπάτησα,
και σὲ δέντρα γέρικα
εῖδα κι εἶδα ἀγερικά !

Σὲ ψηλὲς ἀνηφορὶὲς
σὸν κατσίκι ἔχύθηκα,
κι ἐπεσα σὲ ρεματὶὲς
και λαγοκοιμήθηκα.

Πάνω στὴν καπότα μου,
φορεσιὰ καὶ στρῶμα μου,
εἰδα δνείρατα γυρτός,
ξυπνητὸς καὶ κοιμιστός.

Σ' ἀετοράχη σκάλωσα,
μὲ τὸ λύκο ἐμάλωσα
καὶ ἄναψα τρανὲς φωτιὲς
σὲ τετράψηλες κορφές.

Εἶδα τὸ ἄστρο στὸ βουνό,
ποὺ τὸ λὲν Αὔγεινό,
καὶ στὴν καθαρὴν θραδιὰ
χόρτασα τὴν ξαστεριά.

Μύρμηγκα δὲ ζήμιωσα
καὶ ἀνθρωπὸ δὲ θύμωσα.
Πῆρα τὰ μικρὰ τὸ ἀρνιὰ
σὸν παιδιὰ στὴν ἀγκαλιά.

Μιὰ ζωὴ ἐπέρασα
κι εἴπε δ Θεὸς καὶ γέρασα
καὶ τὸ χιόνι τὸ πολὺ^λ
μοῦπεσε στὴν κεφαλή.

Χάιντε, προβετάκια μου!
Περπατᾶτε, ἀρνάκια μου,
πάμετε σιγὰ σιγὰ
καὶ μᾶς πῆρεν ἡ βραδιά.

Z. Παπαντωνίου

ΣΤΟΥΣ ΕΛΑΙΩΝΕΣ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Πάνε, πέρασαν πιά τὰ δπωρικά. Ἀπὸ πολὺν καιρὸν τελείωσε καὶ δ τρύγος, καὶ τὰ νέα κρασιὰ βράζουν μέσα στὰ βαρέλια. Οἱ κληματόθεργες στ' ἀμπέλια ἀπομένουν γυμνές. Καὶ γύρω ἀπὸ τὸ ἀμπέλια οἱ συκιές ἀπλώνουν τὰ σταχτερὰ κλαδιά τους.

Τὰ σχολεῖα ἄνοιξαν καὶ τὰ παιδιά μὲ γέλια καὶ χαρὲς παίζουν στὸ προαύλιο. Τὰ πρωτοβρόχια καθάρισαν τὴ γῆ ἀπὸ τὰ ξερόχορτα τοῦ καλοκαιριοῦ. Τὰ ξεροπόταμα παράσυραν τὰ ξερὰ κλαδιά, πότισαν τοὺς διψασμένους ἀγρούς, κι ἀκολούθησε τὸ «Μικρὸ Καλοκαιράκι», ὅπως τὸ λέμε. Πάλι λάμψει δ ἥλιος μὲ τὶς ζεστές του ἀκτίνες, τὰ χορταράκια δλοπράσινα στολίζουν τὶς ἄκρες τῶν ἀγρῶν καὶ τὰ χρυσάνθεμα «τοῦ Ἀγίου Δημητρίου τ' ἀνθη», στολίζουν τὸ μῆνα Ὁκτώβριο, τὸν Ἀιδημητρίτη, ὅπως τὸν λέει δ λαός.

Μέλις χαράζει στὴν Ἄνακτολή τὸ φῶς τῆς αὐγῆς, καὶ δ Παπᾶ-Κωνταυτῆς ἐσήμανε τὴν καμπάνα στοὺς Τρεῖς Ιεράρχες. Κι δ Παπᾶ - Οἰκονόμος τῆς Παναγίας τὸν ἀκολούθησε ἀμέσως, σὰ νὰ τὸν περίμενε ἀπὸ ὡρα κρεμασμένος ἀπὸ τὴν καμπάνα.

Τὴν ὡρα ποὺ δί Πούλια δί ἀργυροκέντητη δρίσκεται στὸ μεσουράνημα, οἱ νησιωτοπούλες πέρνουν στοὺς ὄμους τὰ κοφίνια μὲ τὸ ἀδεια σακκιὰ μέσα, περνοῦν καὶ τὰ καλάθια στὰ χέρια τους καὶ βγαίνουν πολλὲς μαζὶ στοὺς ἑλαιῶνες.

Ἐκεὶ στοὺς ἑλαιῶνες συγκεντρώνεται τώρα τὸν Ἀιδημητρίτη δλο τὸ χωριό. Ἐκεὶ τραγούδια καὶ χαρές, ἐκεὶ ἐργασία καὶ γέλιο. Ἐκεὶ καὶ δ γέρο-Δῆμος, δ πρωτονοικοκύρης τοῦ χωριοῦ μὲ τὰ πε-

ριθόλια τ' ἀλογάριαστα καὶ τοὺς πολλοὺς παραγιοὺς καὶ τὰ πολλὰ μουλάρια.

Χωμένος στοὺς ἐλαιῶνες του μὲ τὴν ἔργατιά του μαζεύει δέ γέρο-Δῆμος τὶς ἐλιές ποὺ ἔπεσαν κατὰ γῆς. Βιάζεται νὰ στείλη στὴ Θεσσαλονίκη τὸ πρώτο λάδι, μὲ τὸ καίκι τοῦ καπετάνη Νικόλα τοῦ Παυλάκη.

Καὶ γελοῦν τὰ μάτια τοῦ γέρο-Δήμου, καὶ γελοῦν τὰ χεῖλη του, γελοῦν καὶ τὰ σταχτιὰ μουστάκια του, τὰ μικρὰ κι ἀγκαθωτά. Τὴν ἵδια ὥρα καὶ ἡ πρωτονοικοκυρά, ἡ κυρὰ-Δῆμαινα, ἔτοι μάζει στὸ καλυβόσπιτο τὸ πρωινὸ φαγητὸ γιὰ τὴν ἔργατιά. Μαγερεύει τὰ καδούρια, ποὺ τὴν νύχτα τὰ σύναξε μὲ πυροφάνι δέ γέρο-Δῆμος στὸ ρέμα μὲ τοὺς δυὸ παραγιούς του.

— "Α, κορίτσια μου, γρήγορα καὶ μᾶς πήρε ἡ νύχτα!

Παρακινεῖ δέ γέρο-Δῆμος τὶς ἔργατριες στὸ μάζεμα μὲ φωνὴ ζωηρή, ποὺ ἀντηχεῖ σ' ὅλο τὸ βουνὸ καὶ σ' ὅλο τὸ βαθύρεμα.

— "Α, κορίτσια, κι ἔγινε τὸ πιλάφι μας, κι ἔγιναν καὶ τὰ καδούρια !

Χαρούμενες αὐτὲς καὶ πρόθυμες, σὰ νὰ ἥταν θυγατέρες του, μαζεύουν μιὰ-μιὰ ἐλιὰ καὶ γεμίζουν τὶς ποδιές τους. Μ' αὐτὲς γεμίζουν τὰ καλάθια κι ἀπὸ τὰ καλάθια τὶς ἀδειάζουν στὰ σακκιά. Καὶ δέ γέρο-Δῆμος φορτώνει τὰ σακκιὰ στὰ ζῶα του, κι οἱ παραγιοί του τὰ δόδηγούν καὶ τὰ ξεφορτώνουν στὸ λιοτριβεῖό του, ποὺ ἔχει κάτω στὴ χώρα.

Κι αὐτὸς μ' ἔνα καλάθι μαζεύει τὶς ἐλιές, ποὺ σκόρπιζαν μακριὰ τ' ἀνεμοβρόχια.

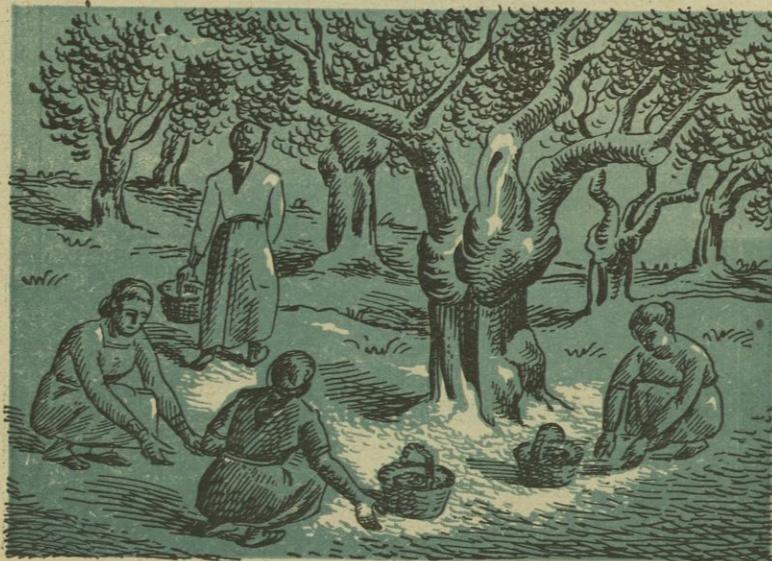
— Νά, κι ἄλλη μαυρόμάτα, κορίτσια, φωνάζει κάθε φορὰ ποὺ βρίσκει καὶ μαζεύει καμιὰ ἐλιά.

Καὶ τὰ κορίτσια γελοῦν ἀπ' τὴν χαρὰ τους, ἀπὸ τὴν χαρὰ τοῦ ἀφέντη τους, ποὺ ὅλο καὶ ξαναλέει :

— Οι καύμενες οί μαυρομάτες! Ποῦ θέλετε νὰ μοῦ πᾶτε!...
Σᾶς ἀφήνω ἐγὼ νὰ μοῦ φύγετε;

Καὶ ὅλο τὸ χωριό, θαρρεῖς, γελᾶ καὶ χαίρεται μὲ τὶς χαρὲς
καὶ τὰ γέλια τῆς ἑργατιᾶς.

Τὸ βράδυ ἔνα σωρὸ μουλάρια κατεβαίνουν τὸν κατηφορικὸ
ἐλαιῶνα. Εἶναι τοῦ γέρο-Δήμου, ποὺ κουδαλοῦν φορτώματα ἀπὸ
ἔλιες στὸ χωριό. Καὶ βιάζονται τὰ ζῶα ἀγκομαχώντας στὸν κατή-

φορο — ἐδῶ νὰ πέσουν, ἐκεῖ νὰ σταθοῦν σὰ μεθυσμένα. Καταΐδρω-
μένα φυσομανοῦν, κοντοστέκονται. Καὶ ἥχοῦν τὰ κουδούνια καὶ
πλαταγοῦν τὰ μαστίγια τῶν ἀγωγιατῶν, ποὺ βιάζονται νὰ φτά-
σουν στὸ χωριό, νὰ κουδαλήσουν τὶς ἔλιες, μὴν μπῆ ὁ Σποριάς μὲ
τ' ἀνεμοβέρχια.

Η ΕΛΙΑ

Είμαι τοῦ ἥλιου θυγατέρα,
ἡ πιὸ ἀπ' ὅλες χαῖδευτή,
χρόνια ἡ ἀγάπη τοῦ πατέρα
σ' αὐτὸν τὸν κόσμο μὲ κρατεῖ.
Οσο νὰ γείρω νεκρωμένη,
αὐτὸν τὸ μάτι μου ζητεῖ.
Είμαι ἡ ἐλιὰ ἡ τιμημένη !

Οπου κι ἀν λάχω κατοικία,
δὲν μοῦ ἀπολείπουν οἱ καρποί.
Ως τὰ βαθιά μου γερατεῖα
δὲ βρίσκω στὴ δουλειὰ ντροπή.
Μ' ἔχει δ Θεὸς εὐλογημένη
κι είμαι γεμάτη προκοπή.
Είμαι ἡ ἐλιὰ ἡ τιμημένη !

Φρίκη, ἐρημιά, νερό, σκοτάδι,
τὴ γῆ τῇ θάψαν μιὰ φορά.
Ἐμὲ ζωῆς φέρνει σημάδι
στὸ Νῶε ἡ περιστερά.
Ολης τῆς γῆς εἶχα γραμμένη
τὴν ὁμορφάδα και χαρά.
Είμαι ἡ ἐλιὰ ἡ τιμημένη !

Ἐδῶ στὸν ἵσκιο μου ἀποκάτω
ἡρθ̄ ὁ Χριστὸς ν' ἀναπαυθῆ,
κι ἀκούσθηκε ἡ γλυκειὰ λαλιά Του,
λίγο προτοῦ νὰ σταυρωθῆ.
Τὸ δάκρυ Του, δροσιὰ ἀγιασμένη,
ἔχει στὴ ρέζα μου χυθῆ.
Εἶμαι ἡ ἐλιὰ ἡ τιμημένη !

Καὶ φῶς πραότατο χαρίζω
ἐγὼ στὴν ἄγρια τὴν νυχτιά.
Τὸν πλοῦτο πιὰ δὲν τὸν φωτίζω.
σὺ μ' εὐλογεῖς φτωχολογιά.
Κι ἀν ἀπ' τὸν ἀνθρώπο διωγμένη,
μὰ φέγγω ἐμπρὸς στὴν Παναγιά.
Εἶμαι ἡ ἐλιὰ ἡ τιμημένη.

K. Παλαμᾶς

Η ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ

— Γιὰ πές μας, μπάρμπα Καληώρα, πόσες φορὲς ναυάγησες;

‘Ο μπάρμπα Καληώρας ράθει τὸ πανί στὴν πλώρη κι’ οἵ ναῦτες γύρω του τὸν παρακαλοῦν νὰ τοὺς πῆ καμιὰ ἴστορία. ‘Ο μπάρμπα Καληώρας μὲ τὸ χαμόγελο στὰ χεῖλη τοὺς λέει :

— Νὰ ξέρετε καλά, πῶς η θάλασσα ἔχει τὴν δικαιοσύνη της, τιμωρεῖ τοὺς κακούς. Μήν τὸ γελάτε! Μπορεῖ νὰ ἀργῇ, μὰ δὲν τὸ ξεχνᾶ ποτέ της. “Εκανες τὸ κακό, δείχτηκες ἀσπλαχνος; Θὰ φανῆ κι ἐκείνη σ’ ἐσένα κακή, ἀσπλαχνη, Ἐδῶ δὲν ἔχει λόγια. “Εκαμες - ἔλαθες. Ἐγὼ τὸ ξέρω, γιατὶ τὸ εἶδα μὲ τὰ μάτια μου. Μονοθόδομαδα ἔκαμε - ἔλαθε! Μὰ ἀκοῦστε το κι ἐσεῖς :

Μιὰ φορὰ κινδυνέψαμε νὰ πνιγοῦμε στὴ Μαύρη Θάλασσα. ‘Ο χειρότερος καιρὸς μᾶς ἀρπαξε στὰ φτερά του. ‘Απελπιστήκαμε. ‘Ἐκεὶ ποὺ νομίζαμε πῶς ἀδικα παλεύαμε νὰ σωθοῦμε, έλέπομε μακριὰ ἔνα μικρὸ χαμηλὸ πανάκι, ποὺ ἀρμένιζε στὸ μαΐστρο. Δὲν ἥταν μεγαλύτερο ἀπὸ φοῦσκα, κι ὅμως φάνηκε θεόρατο. Μὲ μᾶς ζωντανέψαμε ὅλοι. Δένομε ἀμέσως τὴ σημαία κόμπο στὸ κατάρτι ψηλὰ κι ἀρχίζομαι νὰ φωνάζωμε, νὰ φυσοῦμε τὸν κόχυλα καὶ νὰ κινοῦμε τὶς σκούφιες μας. Τὸ μπάρκο (*) μακριὰ μόλις φαινόταν, σὰ χελιδονάκι ποὺ σιγοπετᾶ.

Σὲ λιγάκι φάνηκε δλόκληρο. ‘Ερχόταν σὰ βόλι ἐπάνω μας. Σὲ λίγο πλησίασε· διάβασα μάλιστα καὶ τ’ ὄνομά του στὶς κουλοῦρες· τὸ ἔλεγχαν «Σωτῆρα».

— Πανί, παιδιά! “Ενα πανί!

— “Α! ἄ! ἄ! βάλαμε ὅλοι χαρούμενες φωνές.

‘Απὸ ἐκείνους ὅμως, ποὺ ἥταν στὸ μπάρκο, οὔτε κινήθηκε οὔτε φώναξε κανένας. Εἶδα καλὰ τὸν τιμονιέρη στὸ τιμόνι, τὸν κα-

(*) *Μπάρκο*: Ιστιοφόρο μὲ τρία κατάρτια.

πετάνιο δρόδο στὴν πρύμνη, τὸν ναύκληρο καὶ πέντ' ἔξη ναῦτες. Οἱοι ἔστεκαν καὶ μᾶς κοίταζαν, μὰ οὔτε σκοινὶὰ ἐτοίμαζαν, οὔτε τίποτε. Μόνο δ σκύλος τους, ἔνας σκύλος μαλλιαρός, κατάμαυρος, μὲ κεφάλι δλοστρόγγυλο, σὰν μπόρπα παλιοῦ κανονιοῦ, μᾶς ἔστελνε τὸ ἄγριό του ἀλύχτημα.

Ωστόσο τὸ μπάρκο ἤθε μιὰ βόλτα κι ἔπεισε δίπλα μας, δεκαπέντε δρυγιές μακριά. Βλέπω δικαὶος ἔξαφνα τὸν καπετάνιο νὰ γυρίζῃ στὸν τιμονιέρη. Μιὰ τιμονιὰ ἐκεῖνος, καὶ τὸ καράδι ἀλλάζει δρόμο. Τότε βάζομε δῆλοι τὶς φωνές :

— Ἀδέρφια, πνιγόμαστε!... Ποῦ μᾶς ἀφήνετε; Σωτηρία!... Ἀδέρφια, πνιγόμαστε!... Βοήθεια!...

Ἄκουστηκε κάποια φωνὴ καὶ σωπάσαμε, βουλώνοντας δ ἔνας

τὸ στόμα τοῦ ἄλλου μὲ τὴν παλάμη του. Καὶ μέσα στὴν ταραχὴν κυμάτων καὶ τὸ ἀνεμοφύσημα, ἀκούστηκε μιὰ φωνή :

— Στὴν ἄλλη ζωή !... Στὴν ἄλλη ζωή !...

Δὲν τὸ πίστευαν τὸ αὐτιά μου ! Εἶπα πώς δὲ καπετάνιος ἦθετος νὰ παιξῃ μὲ τὴν ἀξιοθήνητη θέση μας, νὰ γελάσῃ μὲ τὸ φέρο, κι ἄρχισα νὰ πεισμώνω περισσότερο γιὰ τὸ ἄνοστα ἀστεῖα, παρὰ γιὰ τὴν σκληρή του πράξη. «Ο «Σωτήρας» δημως πάντα ἐμάκραινε. Βάνομε πάλι τὶς ἄγριες φωνές :

— Ὄδέρφια, πνιγόμαστε ! Ποῦ μᾶς ἀφήνετε ; Σωτηρία !... Πνιγόμαστε... βοήθεια !...

Βουλώσαμε πάλι τὸ στόμα· κρατήσαμε τὸν ἀνασασμό. Κι ἡ φωνὴ ἀπὸ τὸ μπάρκο, συντροφιασμένη μὲ τὸ βογγητὸ τῶν κυμάτων καὶ τὸ ἀνεμοθόγγισμα, ἀκούστηκε πάλι πιὸ δυνατή :

— Στὴν ἄλλη ζωή !... Στὴν ἄλλη ζωή !...

Ἐμεινες δηπου ἥρεθηκε δὲ καθένας μας γιὰ πολλὴ ὥρα. Ὅμως ἀπὸ τὶς πολλὲς φωνὲς τοῦ καπετάνιου, ποὺ δὲν ἔχασε τὸ θάρρος του, πιάσαμε πάλι τὶς τρόμπες.

Τρομπάραμε καμιὰν ὥρα, κι ἔπειτα ἔνας ἔνας τὶς ἀφήσαμε τὶς τρόμπες. Πλάκωσε ὁστόσο ἡ νύχτα, Καὶ τί νύχτα, πίσσα ! Κόλαση σωστή ! Οὔτε ἀστρα στὸν οὐρανό, οὔτε φανάρι στὴ θάλασσα, κανένα ! Ἐπῆρε χιονιάς καὶ τὸ χιόνι ἄρχισε νὰ μᾶς σκεπάζει. Νέκρα ἔπεισε στὸ καράβι, καὶ νόμιζες πώς ἡταν παντέρημο στὰ κύματα. Μόνο στὴν πλώρη οὔρλιαζε τὸ σκυλί, κι ἡ ἀντλία στὴν πρύμνη ἔθγαζε ἀργά καὶ ρυθμικά τὸ θρηνητικὸ της σκούξιμο, κάτω ἀπὸ τοῦ καπετάνιου τὰ χέρια.

Ἐμεῖς τρομπάραμε πάλι καμιὰ ὥρα κι ἔπειτα ἔνας ἔνας ἀφήσαμε πάλι τὶς τρόμπες καὶ ξαπλωθήκαμε στὸ κατάστρωμα.

— Ναῦτες, ποὺ τοὺς διάλεξα ! μουρμούριζε δὲ καπετάνιος, ἔνας κι ἔνας ! Νὰ χαθοῦν, δὲ βρίσκονται σ' δλη τῇ γῆ !...

— Μά, τί θέλεις νὰ κάμωμε! τοῦ λέει ἔνας ναύτης.

— Τί νὰ κάμετε; νὰ παλέψετε!... Σ' ἄρπαξε ἀπὸ τὴν πόδια δὲ Χάρος; Πιάσε τον ἀπὸ τὸ λαιμό... Θὰ σὲ πάρη;... Νὰ σὲ πάρη παλληκαρίσια. "Οχ! νὰ σταυρώσης τὰ χέρια καὶ νὰ παραθοθῆς!"

— Μὰ δὲ θλέπεις, καπετάνιε, ποὺ χάσκει τὸ κῦμα νὰ μᾶς καταπιῇ;

— "Ωσπου νὰ μὲ καταπιῇ ἐκεῖνο, τὸ ρουφῶ ἐγώ!..."

"Ο καπετάνιος γῆθελε νὰ μᾶς κεντήσῃ τὸ φιλότιμο, ἀλλὰ ποιός μποροῦσε γὰρ κινηθῆ; Τὸ χιόνι πλάκωσε μὲν πήχη στὸ κατάστρωμα. Στὰ σκοινιά, στὰ κατάρτια, στὰ σίδερα, στὰ κουρέλια τῶν πανιῶν ἀπλωνόταν κι ἀσπρογάλιαζε. Εἶχαμε ἀπελπιστῆ καὶ περιμέναμε τὸ τέλος μας.

Τότε ξαφνικὰ ἀκούσαμε μὲν φωνή :

— Αἴ! Ἀπὸ τὸ μπάρκο!... αἴ!

Δὲν γῆθελα νὰ πιστέψω τὰ ἴδια μου τ' αὐτιά. Νὰ μὴν γῆταν ἀπὸ τὸ «Σωτῆρα»; Δέξα νὰ ἔχη δὲ Θεός!...

Δὲν γῆταν ὅμως ἀπὸ τὸ καταραμένο ἐκεῖνο μπάρκο. ³Ηταν ἀπὸ μὲν γολέτα^(*), ποὺ ἔπεισε κοντὰ καὶ μᾶς ἔσωσε. ³Ηταν Γαλαξιδιώτικη, τοῦ καπετάν Καρέλη.

Μόλις πατήσαμε στὴ γολέτα ἐπάνω, μᾶς ἔγδυσαν οἱ ναῦτες ἀπὸ τὰ ροῦχα ποὺ εἶχαν κολλήσει ἐπάνω μας, μᾶς πότισαν τσάι μὲν ρούμι καὶ μᾶς ἔπλωσαν σὲ ζεστὰ κρεβατοστρώσια.

Κατεβήκαμε τὸ Βόσπορο καὶ ἀπὸ τὴν Πόλη βγήκαμε στὴν "Ασπρη Θάλασσα^(*)", κι ἀράξαμε στὴ Δῆλο. Ἐδδομῆντα κομμάτια καράβια, μικρὰ καὶ μεγάλα, γῆταν ἐκεῖ, κι ἀκόμη πέντε ἔξη βαπ-

* Γολέτα : ίστιοφόρο μὲν δύο κατάρτια.

* Ασπρη Θάλασσα : τὸ Αἰγαϊό πέλαγος.

ρια. Ἀπὸ τὰ κατάρτια καὶ τὰ σκοινιὰ νόμισα, πὼς ἔμπαινα σὲ πυκνονυμένο δάσος, χειμώνα καιρό.

Δὲν καλοσαράξχεις ἀκόμη καὶ βλέπω τὸν καπετάνιο μᾶς καταύκκινο, ξεσκούφωτο ἀναμαλλιασμένο, νὰ τρέχῃ στὴν πλώρη καὶ χτυπώντας τὸ στῆθος του νὰ βρίζῃ καὶ νὰ καταριέται. Κοιτάζω καλά: τὸ καταραμένο καράδι, δ «Σωτήρας», ἔστεκε δίπλα μᾶς! Εἰδα κι ἔπαθα νὰ ἡσυχάσω τὸν καπετάνιο.

— Ἡ κκίνια του ἔμεινε! εἰπε: γά, ποὺ δ Θεὸς δὲ μᾶς ἄφησε νὰ χαθοῦμε!

Ἄρχισε νὰ νυχτώνη καὶ κακὰ σημάδια ἔδειχγε δ καιρός. Ο γῆλιος βασίλεψε μαραμένος πίσω ἀπὸ τὴν Σίφνο. Τὸ ἀκρωτήριο τῆς Τήγου, δ Τσικνιάς, ἐσκοτείνιασε. Ἀσυνήθιστη κίνηση, ἄρχισε στὴ Δῆλο, καθὼς γίνεται σὲ μυρμηγκοφωλιὰ στὰ πρωτοβρόχια. Οἱ ναυτες τρέχουν ἄλλοι στὰ σκοινιά, ἄλλοι στὶς ἀγκυρες, ἄλλοι στὶς βάρκες, ἄλλοι στὰ κατάρτια; Χέρια, πόδια, νύχια, δόντια, ὅλα εἶναι σὲ κίνηση. Πλάκωνε, νόμιζες, ἐπίβουλος ἔχθρός, καὶ καθένας ἔτοιμος στὰ τὸν ἀντικρύση, ὅπως μποροῦσε καλύτερα.

Κι ἀλήθεια σὲ λίγο πλάκωσε δ ἔχθρός! Μαῦρος, θεοσκότεινος πέταξε ἀπὸ τὸν Τσικνιὰ δ χιονιάς μὲ ἀγριες φωνὲς καὶ φτεροκοπήματα, κι ἔκανε τὸ λιμάνι μαλλιὰ κουβάρια. Σίδερα βροντούσαν, ξύλα ἔτριζαν, φωνὲς ἀντηχοῦσαν κι ἀλυχτήματα. Ἀπὸ ἔνα Μυκονιάτικο καράδι φορτωμένο ξυλεία, πετοῦσαν στὴ θάλασσα τὰ σανίδια σὰν πούπουλα, ποὺ σκέπαζαν τὴν θάλασσα ὡς πέρα στὸ νησί! Μιὰ μασύνα Σμυρναίικια, φορτωμένη κάρβουνο, ἀδειασε δλως διόλου. Ἀπὸ μιὰ σφουγγαράδικη μηχανὴ δὲν ἔμεινε τίποτε. Τὰ βαπόρια σήκωσαν τὶς ἀγκυρές τους κι ἀγριοσφυρίζοντας ρίχτηκαν ποιὸ νὰ πρωτοφύγη. Ἐμεῖς ἥμαστε στὴν ἀκρη, κι εὔκολα, ἀμολώντας τὴν ἀγκυρα, βγήκαμε πέρα, κάτω ἀπὸ τὶς Μικρὲς Δῆλες.

“Ολη τὴν νύχτα βάσταξε δ θρήνος. Κι σταν ἔφεξε δι μέρα, εἰδα

τὸ κακὸ ποὺ ἔγινε. "Αλλα καράδια ἦταν μισσοπασμένα, ἄλλα γυμνὰ ἀπὸ ξάρτια^(*). "Ενα ἐδῶ εἶχε τὴ μισὴ πρύμνη φαγωμένη.

ἄλλο ἔκει δίχως μπαστούνι^(*) καὶ φλόκους^(*). "Ενα βαπόρι ἔγερ-

* Ξάρτια : τὰ δυνατὰ σκοινιά ποὺ συνδέουν τὰ κατάρτια μὲ τὰ πλευρά τοῦ πλοίου.

* Μπαστούνι : τὸ μακρὺ ξύλο, ποὺ προβάλλει ἔξω ἀπὸ τὴν πλώρη τοῦ καραβιοῦ.

* Φλόκος : πανὶ τριγωνικὸ τῆς πλώρης.

νε καὶ κρατοῦσε καρφωμένο στὴν ἀγκυρά του ἔνα Σαμιώτικο τρεχαντήρι (*). Δὲν ξέρω πῶς πῆγα στὴν πρύμνη καὶ βλέπω ἔξαφνα τὸν καπετάνιο μας γονατιστὸ πίσω στὸ τιμόνι τοῦ καραβίου μας νὰ κλαίῃ καὶ νὰ δδύρεται.

— Τί ἔχεις, καπετάνιε, τί ἔπαθες; τὸν ρωτῶ.

— "Αχ, παιδί μου! λέει στεγάζοντας ὁ κακομοίρης χάθηκε, ὁ φτωχὸς ἀνθρωπος!"

Γυρίζω κατὰ τὰ Κοκκινάδια καὶ τί βλέπω; "Ο «Σωτήρας», μαδέρια, βρισκόταν πεταμένος ἐπάνω στὶς πέτρες, καὶ κοντὰ οἱ ναῦτες του, βρεγμένοι ὡς τὸ κόκκαλο, τουρτούριζαν γύρω στὴ φωτιά. Κι ἥκομή, κοντά τους ὁ καπετάνιος τους, ἀναμαλλιασμένος καὶ ἀγριομάτης, κοίταζε τὰ νυκάγια σὰ νὰ κοίταζε τὰ λείψανα τῶν πκιδιῶν του.

— Τὸν κακομοίρη, χάθηκε ὁ φτωχὸς ἀνθρωπος! Δὲν ἥθελα νὰ τὸν δῶ ἔτσι!... ξαναεἴπε ὁ καπετάνιος μας.

— "Αλήθεια! Λυπήθηκα κι ἐγὼ τὸ μπάρκο, εἶπε ὁ μπάρμπα Καληώρας κι ἐσώπασε.

Μὰ οἱ ναῦτες ἔμειναν γιὰ πολλὴ ὥρα ἀφωνοι, σαστισμένοι. Συλλογίζονταν τὸ πάθημα τοῦ «Σωτήρα» καὶ τὰ λόγια ποὺ τοὺς εἶπε στὴν ἀρχὴ ὁ μπάρμπα Καληώρας:

«Νὰ ξέρετε, πῶς ἡ θάλασσα ἔχει τὴ δικαιοσύνη της!»

* Ανδρ. Καρκαβίτος (Διασκευὴ)

* Τρεχαντήρι : μικρὸ ἴστιοφόρο πλοῖο.

ΣΤ. ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΘΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ

ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

(Ν. Γ. Πολίτου)

1. ΟΙ ΠΑΛΑΙΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ

Οι παλαιοί "Ελληνες ἦταν ψηλοί, σὰν τὶς ψηλότερες λεύκες,
κι ὅταν ἔπεφταν χάμω, πέθαιναν, γιατὶ δὲν μποροῦσαν νὰ σηκωθοῦν. Γι' αὐτὸ δ μεγαλύτερος δρκος τους ἦταν: «Νὰ πέσω, ἀν δὲ
λέγω ἀλήθεια».

(Θεσσαλία)

2. Η ΠΕΤΑΛΙΑ ΤΟΥ ΑΛΟΓΟΥ

Στὴ μεγάλη πόρτα τῆς Μεσσήνης, ποὺ εἶναι στὸ δρόμο τῆς
Αρκαδίας, φαίνονται κάτω στὰ μάρμαρα κάτι βαθειές αὐλακιές.
Εἶναι ἀπὸ τὰ πέταλα τοῦ ἀλόγου τοῦ Ἀριστομένη, ποὺ γλίστρησε ἐκεῖ.

(Μεσσηνία)

3. ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΣΣΕΣ

1. Στὸ καιρὸν τῶν παππούδων τῶν παππούδων μας μερικοὶ ἀπὸ τὸ χωριό μας πῆγαν στὴν Πόλη. Ἐκεῖ ἔμαθαν πώς ὑπῆρχε μιὰ γρηὰ ἀπὸ τὴν φυλὴν τῶν Ἑλλήνων καὶ πῆγαν νὰ τὴν δοῦν. Εἶχε ἀνάστημα πελώριο, μόνο ἡταν στραβὴ ἀπὸ τὰ γεράματα.

Τοὺς ρώτησε νὰ μάθῃ τί γίνεται ὁ τόπος τους κι' ὅστερα γυρίζει καὶ λέει στὸν ἔναν ἀπὸ αὐτούς: «Δός μου τὸ χέρι σου». Ἐκείνος φοβήθηκε νὰ τῆς δώσῃ τὸ χέρι κι ἀρπάζει ἀμέσως ἀπὸ μπροστά του μιὰ μασιά καὶ τῆς τὴν πάρουσιάζει. Ἡ γριὰ ἐπιασε τὴν μασιά, τὴν ἔσφιξε καὶ τὴν λύγισε τόσο πολύ, ὅσο ποὺ δὲν τὴν ἔσπασε. Τότε τοῦ εἰπε: «Εἰσαστε δυνατοί καὶ σεῖς, μὰ ὅχι δπως ἥμαστε ἐμεῖς». Γιατὶ θαρροῦσε πώς τὸ σίδερο ἡταν τὸ χέρι του.

(Βόνιτσα)

2. Στὴν μεγάλην πόρτα τοῦ παλιοῦ κάστρου τῆς Μεσσήνης βρίσκεται ἔνα θεόρατο λιθάρι, ποὺ φράζει τὸ δρόμο. Αὐτὸν ἐφερνε ἀπὸ μακριὰ στὸν καιρὸν τῶν Ἑλλήνων μιὰ Ἑλλήνισα. Τὸ βαστοῦσε ἐπάνω στὸ κεφάλι της κι' ἔγνεθε καὶ τὴν ρόκα της. Ἀμα ἔφτασε σὲ κεῖνο τὸ μέρος ἔκχνες ἄχ!, γιατὶ κουράστηκε, κι ἀμέσως ράγισε ἡ πέτρα κι ἔμεινε ἔκει.

(Μεσσήνη)

4. ΟΙ ΣΑΡΑΝΤΑΠΗΧΟΙ

Στὸν Ψηλορείτη καὶ στὰ ριζοδούνια τοῦ Ψηλορείτη πρῶτοι πρῶτοι κατοίκησαν οἱ Σαραντάπηχοι, ποὺ ἡταν ψηλοί, πολὺ ψηλοί καὶ δυνατοί. Ὁταν ἔγινε κατακλυσμός, ἀνέθηκαν στὴν κορφὴ τοῦ Ψηλορείτη γιὰ νὰ μὴν πνιγοῦν. Ψηλοί κι αὐτοί, φηλὸι καὶ τὸ βουνό, δὲν ἔφτανε τὸ νερὸν νὰ τοὺς κουκουλώσῃ. Πολλὲς ἡμέρες

ἔστεκαν ἐκεῖ δρθοί, μὲ τὸ νερὸν ὡς τὸ λαιμόν, ὥσπου ἔψυγαν τὰ
νερά.

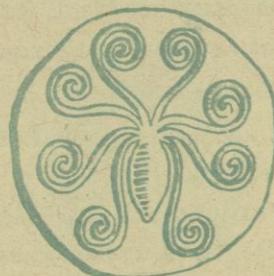
(Κρήτη)

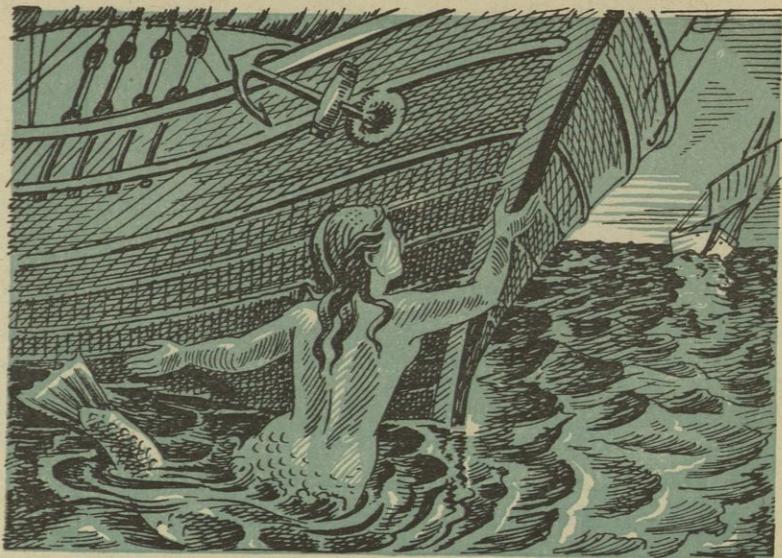
5. Ο ΔΙΓΕΝΗΣ

Ο δυνατώτερος ἀπὸ σλους τοὺς Σαραντάπηχους ἦταν ὁ Διγε-
νῆς, ποὺ τὸν ἔλεγαν ἔτοι, γιατὶ ἔζησε δυὸν γενεές. Αὐτὸς ἔρριγνε
τοὺς μεγάλους βράχους μακριὰ γιὰ παιχνίδι σὰν κότσια, καὶ φαί-
νονται πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ὡς τὰ σήμερα.

Κοντὰ στὶς Καμάρες εἶναι ἡ Σέλα τοῦ Διγενῆ. Κι αὗτὴ εἰ-
ναι ἔνα αὐλάκι στὴν κορυφὴ τοῦ βουνοῦ, ποὺ ἔγινε ἀπὸ τὸ βάρος
του ὅταν καθαλίκευε τὸ βουνὸν καὶ καθόταν. Καὶ παρακάτω, στὴ
ράχη, εἶναι ἡ Πατησιά του, ἔνα βαθούλωμα μεγάλο. Γιατὶ ὅταν
διψοῦσε, πατοῦσε ἐκεῖ τὸ ἔνα του πόδι καὶ τὸ ἄλλο στὸ ἀντικρινὸν
βουνὸν κι ἔσκυθε κι ἔπινε νερὸν ἀπὸ τὸ ποτάμι, ποὺ ἔτρεχε κάτω
ἀπὸ τὰ πόδια του. Καὶ μὲ τὰ γένεια του ἔφραζε τὸ ποτάμι καὶ
ξεχείλιζε καὶ πλημμυροῦσε τὸν κάμπο τῆς Μεσαρᾶς.

(Κρήτη)

Η ΓΟΡΓΟΝΑ

Μέσ' στὸ πλατὺ τὸ πέλαγο καράθι ταξιδεύει:
 — τριγύρω νύχτα ἀπλώνεται —
 καὶ μὲ τὸ ἀγέρι, π' ἀλαφρὰ τὰ κύματα χαιδεύει,
 τὸ μπρίκι τὸ ἀσπροφόρετο κουνιέται, ἀργοσαλεύει
 σὰ νύφη π' ὅλο καὶ λυγᾶ καὶ γλυκοκαμαρώνεται.

Μά ξάφνου, σὰ νὰ κάρφωσε σ' ἀμμουδιαστὸ ἀκρογιάλι
 τὶς δυό του ἄγκυρες μαζί,
 τὸ μπρίκι στέκει, καὶ μπροστὰ στὴν πλώρη του προβάλλει
 Γοργόνα θαλασσόβρεχτη μ' ἀγριωπὸ κεφάλι :
 — 'Ο Βασιλιάς Ἀλέξανδρος ἀπέθανε γιὰ ζῆ;

Βροντολογά τὸ στόμα τῆς καὶ τὰ νερὰ ἀναδεύει
μὲ τὴν φωρίσια τῆς οὐρά.

Καὶ τὸ γυναικεῖο τῆς αὐτὶ ἀπόκριση γυρεύει...
—·Ο Βασιλιάς Ἀλέξανδρος στὸν κόσμο βασιλεύει,
οὐ ναύτης ἀποκρίνεται· ζωὴ γάχης, κυρά.

·Αλίμονο, ἀν τῆς ἔλεγε, πῶς εἶναι πεθαμένος
ἀπὸ τὰ χρόνια τὰ παλιά!...

Εὐθὺς τὴν ἔσια τὴν στιγμὴν δὲ ναύτης δὲ καημένος
μαζὶ μὲ τὸ καράβι του θὰ βούλιαζε πνιγμένος,
καὶ ἡ Γοργόνα θ' ἄρχιζε νὰ κλαίῃ τὸ Βασιλιά.

Μὰ τώρα πόμαθε πῶς ζῇ, τὴν ὅψη τῆς ἀλλάζει
καὶ μ' ὅμορφιές στολίζεται.

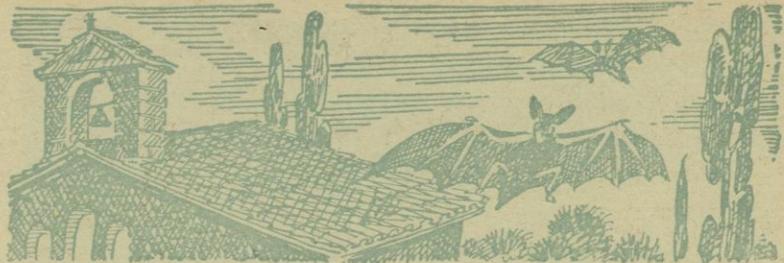
Γίνεται κόρη λυγερή, στὰ κύματα πλαγιάζει,
μὲ δυὸ ματάκια ὀλέγλυκα τριγύρω τῆς κοιτάζει,
κι ἀπ' τὰ ξανθά τῆς τὰ μαλλιά τὸ πέλαγος φωτίζεται.

Τὸ μπρίκι πάλι ξεκινᾶ καὶ σιγαλαριμενίζει
στὴ θάλασσα τὴ γαλανή.

Καὶ ἡ Γοργόνα στὸν ἀφρὸ σὰ γλάρος φτερουγίζει.
Λύρα κρατάει ὀλόχρυση καὶ παιζοντας ἀρχίζει
νὰ τραγουδῇ στὸ πέλαγος μ' οὐράνια φωνή.

I. Δροσίνης

ΒΑΤΟΣ, ΝΥΧΤΕΡΙΔΑ ΚΑΙ ΓΛΑΡΟΣ

Τὰ παιδιὰ εἶχαν τόσο πολὺ ἔειχαστη̄ μὲ τὰ παιγνίδια τους ἔξω στὴ γειτονιά, ποὺ δὲν κατάλαβαν πότε κιόλας εἶχε σουρουπώσει. Τὴν ὥρα δύμας τοὺς τὴ θύμισαν οἱ μαῦρες νυχτερίδες, ποὺ ἔθγαιναν ἀπὸ τὰ κεραμίδια τῆς γειτονικῆς παλιᾶς ἐκκλησιᾶς καὶ πετοῦσαν πάνω καὶ κάτω, δεξιὰ κι ἀριστερά, γεμίζοντας ὅλο τὸ χῶρο.

— Παιδιά, πιάνομε νυχτερίδες, εἶπε σὲ μὰ στιγμὴ ὁ Πάνος, ποὺ ἦταν ὁ μικρότερος, ἀλλὰ καὶ ὁ πονηρότερος τῆς παρέας.

— Καὶ πῶς τὶς πιάνουν, δὲ μᾶς λὲς τοῦ λόγου σου; τὸν ρώτη-
σαν οἱ ἄλλοι.

— Τώρα θὰ δῆτε εἶπε, ἐκεῖνος.

“Γείτερα ἔφαξε νὰ βρῇ ἔνα μακρὺ καλάμι, ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσε. Σοφίστηκε λοιπὸν κι αὐτὸς ἄλλη μέθοδο. Ἐδγαλε τὸ σακκάκι του καὶ τὸ ἕρριχνε ψηλὰ στὸν ἀέρα. Ἐκεῖνο ἔπεφτε πάλι κάτω καὶ ὁ Πάνος τὸ ἕρριχνε πάλι.

— Τί κάνεις αὐτοῦ Πάνο;

“Ηταν ὁ παππούς, ποὺ εἶχε βγῆ ἔξω γιὰ νὰ δῆ τί κάνουν τὰ ἐγγονάκια του. Εἶδε τοὺς ἄλλους νὰ κοιτᾶνε, εἶδε καὶ τὸν Πάνο νὰ ρίχνῃ ψηλὰ τὸ σακκάκι του, καὶ ὁ παππούς ἀπόρησε.

— Νυχτερίδες, παππού. Μὰ ποῦ θὰ μοῦ πᾶνε; Κάποια θὰ μπή στὴν τσέπη ἢ στὸ μανίκι, καὶ θὰ τὴν πιάσω!

‘Ο παπποὺς καὶ ὅλοι γέλασαν μὲ τὴν καρδιά τους.

— Μὴν πιάσης καμιά, καγμένε, γιατὶ θὰ τῆς κάνης μεγάλο κακό, εἰπε γελώντας ὁ παππούς. Θὰ ἔρθῃ ὁ χωροφύλακας καὶ θὰ τὴν πάγη φυλακή.

— Φυλακή; Καὶ γιατί, παππού;

— “Α, αὐτὸς εἶναι δόλοκληρη ἱστορία, ἀπάντησε ὁ παππούς. ”Αλλη φορὰ θὰ τὴν ποῦμε, νὰ ἔχουμε καιρό.

— Νὰ μᾶς τὴν πῆς τώρα, παππού, νὰ μᾶς τὴν πῆς τώρα, ἔλεγχαν καὶ ξανάλεγχαν τὰ παιδιά, ὅλα μαζί.

‘Ως καὶ ὁ Πάνος, ἀφοῦ εἶδε πῶς δὲν τὰ καταφέρνει, φόρεσε τὸ σακκάκι του καὶ ζύγωσε λέγοντας κι αὐτὸς:

— Ναι παππού, νὰ μᾶς τὴν πῆς τώρα.

Τί νὰ κάνη κι ὁ παππούς; Δέχτηκε!

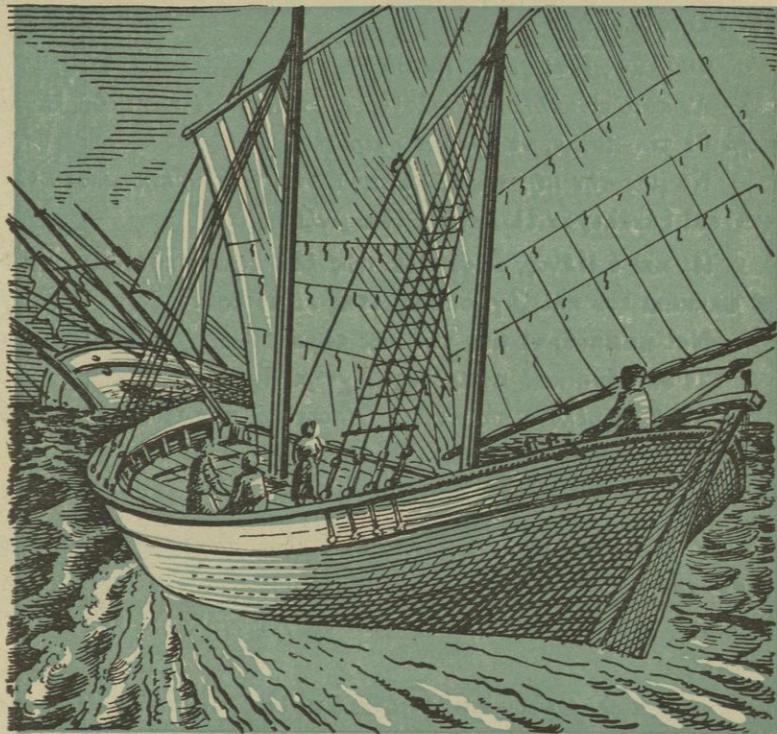
— Αφοῦ τὸ θέλουν τὰ παιδιά, μπορεῖ ὁ παπποὺς νὰ τους τὸ ἀρνηθῆ; εἰπε.

2. “Τοτερά ἀπὸ λίγα λεπτά ὅλοι τους παπποὺς κι ἐγγόνια, ἥταν καθισμένοι μέσα στὸ σπίτι, ἔτοιμοι γιὰ τὴν ἱστορία, ποὺ θὰ ἔλεγε γιὰ τὶς νυχτερίδες, γιὰ τὸ χωροφύλακα καὶ γιὰ τὴν φυλακή.

— Πάνε πολλὰ χρόνια ἀπὸ τότε, ἀρχισε ὁ παππούς. “Η νυχτερίδα ἥταν γυναίκα, ἀπὸ τὶς πρώτες του χωριοῦ στὴν ἐξυπνάδα. Τὸ χωριό της ἥταν παράλιο, καλὴ ὥρα σὰν τὸ δικό μας. ”Ενας ἀπὸ τὺς συγγενεῖς τῆς λεγόταν Βάτος κι ἔνας ἄλλος λεγόταν Γλάρος. ”Απὸ τὸ χωριό τους ἔβλεπαν νὰ περνοῦν γυρολόγοι μὲ πανικὰ ἢ νὰ ἔρχωνται μὲ τὰ καΐκια πραμάτειες γιὰ τοὺς ντόπιους ἐμπόρους. ”Ολοι τους ἔκαναν χρυσὲς δουλειές.

— Γιατί νὰ μὴ γίνωμε κι ἐμεῖς ἔμποροι; εἰπε ἡ Νυχτερίδα στὸ Βάτο καὶ τὸ Γλάρο.

Ἐκεῖνοι βρήκαν τὸ σχέδιο περίφημο. "Τστερα ἀπὸ λίγο εἰχαν κιόλας ἔτοιμη τὴ συμφωνία τους. Θὰ σχημάτιζαν καὶ οἱ τρεῖς τους

ἔμπορικὴ ἑταιρεία. Θὰ ἔθαζαν καὶ οἱ τρεῖς τους καταθέσεις σὲ εἶδος ἢ σὲ μετρητά. Κι ὅστερα θὰ πήγαιναν στὴν πρωτεύουσα, θὰ φόρτωναν κι αὐτοὶ ἔνα καΐκι γεμάτο ἔμπόρευμα καὶ θὰ γύριζαν στὸν τόπο τους νὰ πουλοῦν καὶ νὰ θησαυρίζουν. "Ολα φαίνονταν τόσο εὔκολα. Οἱ τρεῖς συνεταῖροι ἦσαν ἐνθουσιασμένοι!

‘Ο Βάτος πούλησε δλη τὴν περιουσία του, σπίτι, χωράφια, άμπελια, περιβόλια. Μὲ τὰ χρήματα ἀγόρασε γοῦνες καὶ ὑφάσματα γιὰ κουστούμια. ‘Ο Γλάρος πούλησε κι ἐκεῖνος δλη τὴν περιουσία του κι ἀγόρασε χαλκώματα κάθε λογῆς.

— Θὰ τ’ ἀγοράζουν οἱ νέες γιὰ τὴν προΐκα τους. Δὲ θὰ προφταίνουμε νὰ πουλάμε, ἔλεγε στοὺς ἄλλους δυὸς συνεταίρους κι ἔτριβε τὰ χέρια του ἀπὸ χαρά.

‘Η Νυχτερίδα δὲν εἶχε χρήματα. Δὲν εἶχε οὔτε χτήματα γιὰ νὰ πουλήσῃ. Πῆγε λοιπὸν καὶ βρήκε ἔναν - ἔναν δλους τοὺς τοκογλύφους τῶν χωριῶν τῆς ἐπαρχίας της καὶ δανείστηκε χρήματα. Βέβαια δ τόκος ἦταν πολὺ μεγάλος. ‘Ωστόσο ἡ Νυχτερίδα ἦταν πολὺ σίγουρη, ὅτι ἡ ἔταιρεία τους θὰ ἔκανε προόδους.

— Μέσα σὲ πέντε τὸ πολὺ μῆνες θὰ ἔχω ξεπληρώσει τόκους καὶ κεφάλαια, ἔλεγε.

‘Αφοῦ φώνισάν του κόσμου τὰ εἰδη, φόρτωσαν ἔνα δλόκηρο πλοϊο, μπήκαν κι αὐτοὶ μέσα καὶ γύριζαν στὸν τόπο τους. Στὸ δρόμο διώρας ἔπιασε ξαφνικὴ καὶ μεγάλη θαλασσοταραχὴ καὶ τὸ πλοϊο τους ναυάγησε πάνω σὲ κάτι ξέρες. ‘Οπως ἦταν νύχτα, οἱ ναυτες πῆραν πολλὰ ἀπὸ τὰ ὑφάσματα, μπήκαν στὶς δυὸς βάρκες κι ἔψυγαν κρυφά. Τὸ πλοϊο ναυαγημένο κι ἀκυβέρνητο τὸ ξαναπῆραν τὰ κύματα, τὸ πῆγαν πότε ἐδῶ, πότε ἐκεῖ, ὥσπου στὸ τέλος βούλιαξε μὲ δλα τὰ χαλκώματα.

Εἶδαν κι ἔπαθαν οἱ τρεῖς συνεταίροι ὥσπου νὰ τὰ καταφέρουν νὰ σωθοῦν. Εύτυχῶς εἶχαν τὴν καλὴ τύχη νὰ περνάη ἐκεῖ κοντά τους κάποιο καράβι καὶ νὰ τους περιμαζέψῃ.

3. Πῶς διώρας νὰ τολμήσουν νὰ παρουσιαστοῦν στὸ χωριό τους;

Παρακάλεσαν τὸ Θεὸν νὰ τους λυπήθῃ καὶ νὰ τους βοηθήσῃ. ‘Ἐκεῖνος τους λυπήθηκε καὶ τους ἔδωσε ἄλλη μορφή. ‘Ο Βάτος ἔγινε δεντρικό, δ σημερινὸς βάτος μὲ τὰ μακριὰ κλωνιὰ καὶ τὰ

πολλὰ ἀγκάθια του. Ὁ Γλάρος ἔγινε πουλί, ὁ σημερινὸς γλάρος μὲ τὴν ἀγκιστρωτὴ μύτη καὶ τὶς λευκές του σπαθωτές του φτεροῦγες. Ἡ Νυχτερίδα ἔγινε κι αὐτή πουλί, ἡ σημερινὴ νυχτερίδα, μὲ τὶς φτεροῦγες ἀπὸ δέρμα καὶ μὲ μουσούδι σὰν ποντίκι. Ἀλλὰ καὶ μ' ὅλη τὴν μεταλλόφωσή τους, δὲν κατορθώνουν νὰ λησμονήσουν τὸ μεγάλο τους τὸν καημό. Ὁ βάτος ἔπιασε τὶς στράτες καὶ τὰ μονοπάτια, ἔνα γύρω σ' ὅλους τὸνς τέπους. Ἐκεὶ ἀπλωσε τὰ ἀγκαθερὰ κλωνιά του καὶ παραψυλάει. Κάθε διαβάτη, ποὺ θὰ περάσῃ, ὁ βάτος μὲ τ' ἀγκάθια του τὸν γραπτώνει ἀπὸ τὸ ρούχο.

— Μήν γ εἶναι κανένας ἀπὸ τοὺς ναῦτες τοῦτος ὁ περαστικός; Μήν γ εἶναι ἀπὸ τὰ δικά μου ὑφάσματα τοῦτο ποὺ φοράει; συλλογιέται! ὁ βάτος κι ἐξετάζει τοῦ καθενός μας τὰ ρούχα.

‘Ο γλάρος πάλι δὲν ἀφήνει τὴν θάλασσα. Γαλήνη ἡ φουρτούνα κάνει, τοῦ γλάρου τοῦ εἶναι ἀδιάφορο. Ὁλημερίς πετάει πάνω ἀπὸ τὴν θάλασσα καὶ φάγει. Καὶ κάθε τόσο κάνει βουτιές μέσα στὰ νερά, κοιτάζοντας τοὺς βυθούς. Ἐχει τὴν ἐλπίδα, πώς συνέχιζοντας ἔτσι νὰ φάγη τὴν θάλασσα δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ ξανα-
θρῇ κάποια μέρα τὰ βυθισμένα του χαλκώματα.

‘Ο παπποὺς ἔκανε νὰ σταματήσῃ λίγο, νὰ ξεκουραστῇ. Μὰ τὰ παιδιά ἦταν ἀνυπόμονα.

— Κι ἡ Νυχτερίδα, παππού;

— Ἐκείνη, παιδιά μου, ἔχει τὶς πιὸ πολλὲς σκοτοῦρες. Οἱ δα-
νειστές της, ὅλοι ἔκεινοι οἱ τοκογλύφοι, χάλασαν τὸν κόσμο, γιὰ
νὰ τὴν βροῦν. Τὸ ἔμαθε ἡ νυχτερίδα καὶ ἀπὸ τότε διαρκῶς κρύ-

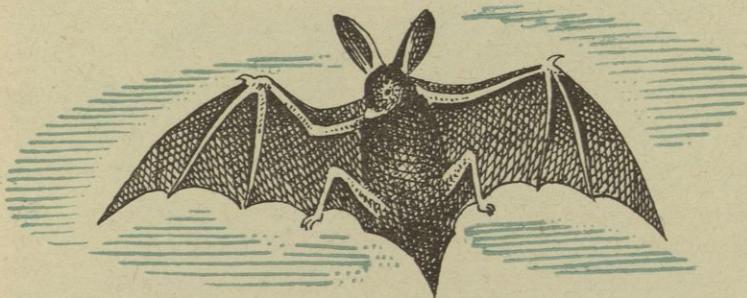
βεται. Κρύβεται δλη τὴν ἡμέρα μέσα σὲ κρυφὲς κι ἀνήλιες τρύπες. "Αν θὰ ἐπιχειρήσῃ νὰ βγῆ ἔξω, βγαίνει μόνο τὴν νύχτα, μὲ τὸ σκοτάδι. Καὶ ποτὲ δὲν τὴν ἀφήνει δ φόδος, μήπως καὶ τὴν νύχτα τὴν ἀναγνωρίσουν οἱ τοκογλύφοι τῆς καὶ τὴν πιάσουν.

Τὰ παιδιὰ ἔδειξαν δτι πολὺ χάρηκαν μὲ τὴν ὅμορφη ἴστορία τοῦ παπποῦ.

— "Ωστε ἔτσι λοιπὸν εἰναι; εἶπε καὶ ὁ μικρὸς Πάνος μὲ ἀπορία.

— "Ετσι βέβαια εἰναι, τοῦ ἀποκρίθηκε δ παππούς. Κι ὑστερα ἀπὸ δλα αὐτά, ἥθελες τοῦ λόγου σου, κύρ Πάνο, νὰ τὴν πιάσης τὴν καημένη καὶ νὰ τὴν παραδώσης στὸ χωροφύλακα καὶ τοὺς τοκογλύφους της.

Μὲ τοὺς τελευταίους τούτους λόγους, γέλασε δ παππούς, γέλασαν κι δλα τὰ παιδιά.

Ζ'. ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ

ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΣΠΑΡΤΗ

1. Ἡ χρᾶ τοῦ Ἀλκιδάμακ δὲν περιγράφεται, δταν ἔνα καλοκαιρινὸ πρωὶ ξενίησε ἀπὸ τὴν Ἀθῆνα μαζὶ μὲ τὸν πατέρα του καὶ μερικοὺς ἄλλους Σπαρτιάτες γιὰ τὴ Σπάρτη. Πόσο καιρὸ τὴν εἶχε διειρευτῇ αὐτῇ τῇ μέρᾳ !

Ο Ἀλκιδάμακ ἦταν ἔνα Σπαρτιατόπουλο, ποὺ ζοῦσε τὸν καιρὸ ποὺ οἱ Ἐλληνες πολεμοῦσαν στὴν Ἀσία μὲ τοὺς Πέρσες. Φυινόταν πῶς εἶχε περάσει τὰ δώδεκα χρόνια, μὰ στὴν πραγματικότητα μόλις εἶχε κλείσει τὰ δέκα. Σὲ ξεγελοῦσε τὸ φηλὸ ἀνάστημά του καὶ τὸ γυμνασμένο κόρμι του. Ο πατέρας του λεγόταν Δαμάγητος καὶ εἶχε μείνει χρόνια στὴν Ἀθῆνα, γιὰ δημοσία τῆς πατρίδος του, τῆς Σπάρτης.

Ἐτσι δ Ἀλκιδάμακ δὲν θυμόταν διόλου τὴν πατρίδα του. Ήξερε μόνο δ, τι εἶχε ἀκούσει ἀπὸ τὴν μητέρα του καὶ τὸν πατέρα του.

“Οταν ἔστριθαν γιὰ τὴν Ἐλευσίνα ἔρριξε πίσω του τελευταῖα ματιά. Ἡ Ἀκρόπολη ὑψωνόταν μὲ μεγαλοπρέπεια καὶ τὸ χάλκινο ἄγαλμα τῆς Θεᾶς Ἀθηνᾶς ἀστραφτε στὸν ἥλιο καὶ βεβαίωνε τὸ μικρὸν Ἀλκιδάμα, πὼς ἡ θεὰ θὰ ἔξακολουθοῦσε νὰ προστατεύῃ τὴν πόλην.

Ἐκαμπαν ἀρκετοὺς σταθμούς, ὥσπου νὰ φτάσουν στὴ Σπάρτη.
Ο τελευταῖος σταθμὸς ἦταν ἡ Τεγέα.

2. “Οταν πλησίασαν στὴ Σπάρτη καὶ τὴν εἶδαν πάνω ἀπὸ τοὺς λόφους νὰ ἀπλώνεται κάτω στὸν κάμπο, δὲ Ἀλκιδάμας δὲν παραξενεύτηκε γιατὶ δὲν εἶδε οὔτε τείχη οὔτε ἀκρόπολη. Ἡξερε ἀπὸ τὸ πατέρα του πὼς τείχη τῆς Σπάρτης ἀνίκητα ἦταν τὰ γενναῖα στήθη τῶν παλληκαριῶν της.

Πέρασαν τὴν μικρὴ γέφυρα τοῦ Εὐρώτα καὶ μπῆκαν στὴν πόλην.

Τὰ σπίτια ἦσαν ἀπλᾶ καὶ μικρά. Πολλοὶ Σπαρτιάτες ἔτρεξαν νὰ τοὺς καλωσορίσουν. Στὴν πλατεῖα μάλιστα κάθισαν λίγο μὲ ἔναν ὅμιλο Σπαρτιατῶν. Ἐντύπωση προξένησε στὸν Ἀλκιδάμα δὲ τρόπος τους. Μόλις μιλοῦσε κανένας γεροντότερος, ἀμέσως ἐσώπιαναν οἱ νεώτεροι καὶ ἀκουγαν μὲ προσοχὴ καὶ σεβασμό. Ἐκείνη τὴ στιγμὴ ἦρθε κοντὰ ἔνας ἄλλος γέρος. Φοροῦσε μόνο χιτῶνα, κι ἀκουμποῦσε στὸ ραθδὶ του. Ἀμέσως σηκώθηκαν ὅλοι καὶ τοῦ ἔδωσαν τὴν πρώτη θέση νὰ καθίσῃ.

3. Τὴν ἄλλη μέρα, πολὺ πρωΐ, δὲ Ἀλκιδάμας βγῆκε ἔξω, μαζὶ μὲ τὸν πατέρα του. Ἡ μητέρα του ἡ Ἀγησάνδρη τὸν φίλησε καὶ τοῦ εἶπε :

— Παιδί μου ἀπὸ τώρα καὶ πέρα μητέρα σου θὰ είναι ἡ Σπάρτη. Θὰ πᾶς ἀπὸ σύμερα μαζὶ μὲ τ’ ἄλλα παιδιά της στοὺς στρα-

τῶνες. Καὶ μήγε ἔειχας, πὼς δὲ πατέρας σου νίκησε πάντα στὶς μάχες ποὺ πῆρε μέρος.

Οὐ Αλκιδάμας ἔψυγε σιωπηλός. Σὲ λίγο ἔφτασαν σ' ἕναν ἀνοιχτὸν χῶρον. Στὴν ἄκρη ἦταν μιὰ δεντροστοιχία καὶ στ' ἄλλο μέρος ἔνα γυμναστήριο, ὅπου γυμνάζονταν ἑκατοντάδες παιδιά τῆς Ἰδιαίς ἥλικιας. Οἱ μικροὶ ἔκαναν στρατιωτικὰ γυμνάσια σὰν τέλειοι στρατιώτες. Στὴν Ἀθήνα τὰ παιδιά ἀποτελοῦσαν χορωδίες ἢ χόρευαν στρατιωτικούς χορούς, ὅχι ὅμως μὲ τόση τέχνη κι ἐπιδεξιότητα σὰν κι αὐτά, ποὺ ἔβλεπε δὲ οὐδεὶς.

Οὐαὶ τὰ παιδιά ἦσαν ἥλιοκαμένα, λιγνὰ καὶ γρήγορα σὰν πουλιά. Κοίταζε μὲ πόση ταχύτητα ἔκαναν τὰ γυμνάσια. Στὴ στιγμὴ ἐκτελοῦσαν τὰ προστάγματα τοῦ ἀρχηγοῦ, τοῦ φαλαγγάρχη. Πότε πηδοῦσαν μπροστά, προφυλαμένα κάτω ἀπὸ τὶς ἀσπίδες τους. Πότε πρόσθαλλαν μὲ μιᾶς τὰ κοντάρια τους καὶ σχημάτιζαν ἕτοι ἕναν ἀμυντικὸ τοῖχο. Ἔταν φοβερὸν νὰ βλέπης αὐτὸν τὸ θανατηφόρο τοῖχο! Τώρα καταλάβαινε γιατὶ ἦταν περιττὰ στὴ Σπάρτη τὰ τείχη κι ἡ ἀκρόπολη.

Εαφνικὰ τὰ παιδιά σταματοῦσαν, γύριζαν πίσω κι ἔτρεχαν

δλα μαζὶ μὲ μεγάλη ἀταξίᾳ. Στὸ τέλος δμως τοῦ γηγέδου σταματοῦσαν κάνοντας μεταβολή.

Καὶ νά! Τὸ κάθε παιδὶ βρισκόταν στὴν θέση του καὶ πρόσθαλε τό κοντάρι του. Οἱ Ἀλκιδάμας δὲν μποροῦσε νὰ κρύψῃ τὸ θαυμασμό του γιὰ τὴν τελειότητα ποὺ γίνονταν οἱ ἀσκήσεις.

Σὲ λίγο μέσα σ' αὐτὲς τὶς φάλαγγες θὰ ἔμπαινε καὶ δὲν Ἀλκιδάμας. Τὸ ὄνειρό του νὰ γίνη ἀληθινὸ παλληκάρι τῆς Σπάρτης ἀλήθευε!

4. Οἱ Ἀλκιδάμας μπῆκε ἀμέσως στὴ γραμμὴ καὶ τὰ γυμνάσια ἀρχισαν. Ἡταν δμως πολὺ σκληρότερα ἀπ' δ, τι τὰ φανταζόταν. Τὰ ἀλλα παιδιὰ ἡταν πιὸ γυμνασμένα. Ἔτσι, ὅταν πηδοῦσε ἐμπρός, τὸ πήδημα τοῦ Ἀλκιδάμα ἡταν τὸ πιὸ μικρὸ ἀπ' δλα τὸ ἄλλα. Ὅταν πάλι ἔκαναν ἔφοδο, τὸν πρόφταιναν, καὶ μιὰ φορὰ μάλιστα τὸν ἔρριξαν κάτω.

Μὰ δὲν Ἀλκιδάμας τὸ πῆρε ἀπόφαση, νὰ μάθη καλὰ τὰ γυμνάσια. Ὁλη τὴν ὥρα στριφογύριζαν μέσα στὸ μυαλό του τὰ λόγια τῆς μητέρας του.

Στὸ τέλος δὲν ἀρχιγγός πρόσταξε :

— Στὸν Εὑρώτα.

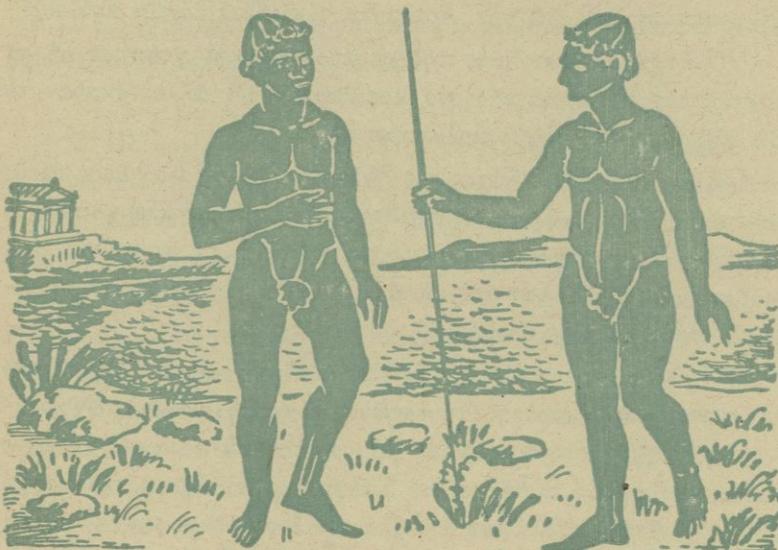
Στὴν ὁχθη τοῦ ποταμοῦ Εὑρώτα τὰ παιδιὰ σκόρπισαν κι ἔκοβαν καλάμια μὲ τὰ χέρια τους χωρὶς κανένα ἐργαλεῖο, καὶ μάζευαν βοῦρλα. Ὅταν ἔκοψαν ἀρκετά, τὰ κουβάλησαν στοὺς στρατῶνες.

Γιὰ δεῖπνο εἶχαν τὰ παιδιὰ λίγο σιταρένιο ξερὸ φωμὶ καὶ μιὰ μαύρη σούπα, «τὸ μέλανα ζωμό», δπως τὸν ἔλεγαν. Ὅστερα κοιμήθηκαν πάνω στὰ καλάμια ποὺ εἶχαν κόψει. Ἔτσι κοιμήθηκαν δλοι, καὶ οἱ ἀρχιγγοὶ τους. Γιὰ τὸ μεγαλεῖο τῆς πατρίδας τους, ἔπρεπε νὰ μάθουν νὰ ὑποφέρουν δλες τὶς στερήσεις.

5. Τὴν ἄλλη μέρα δὲ Ἀλκιδάμας ρώτησε τοὺς ἄλλους :
- Πότε πηγαίνουν τὰ παιδιὰ στὰ σπήτια τους ;
  - Σπίτι ; Δὲν πηγαίνομε σπίτι ! Δὲν εἴμαστε πιὸ μωρά. Τώρα εἴμαστε στοὺς στρατῶνες, τοῦ ἀπάντησαν καὶ γέλασαν μαζί του.

Οταν δμως ἀργότερα τὰ παιδιὰ ἔπεισαν στὸν Εὐρώπα, δὲ Ἀλκιδάμας τοὺς ξεπέρασε ὅλους στὸ κολύμπι. Γιατὶ στὴν Ἀθήνα εἶχε γίνει πολὺ δυνατὸς στὰ θαλασσινὰ γυμνάσια. Τὰ παιδιὰ πρόσεξαν τὸ κατόρθωμα τοῦ Ἀλκιδάμα καὶ τοῦ ἔδειξαν ἐκτίμηση. Τὴν ἵδια μέρα μάλιστα ἔνα ἀπὸ τὰ παιδιά, δὲ Λαοδάμας, τοῦ χάρισε ἔνα κοντάρι. Τοῦτο ἦταν μεγάλο δεῖγμα φιλίας.

6. Τὴν τρίτη μέρα δὲ λόχος τοῦ Ἀλκιδάμα πῆγε μὲ τὰ με-

γαλύτερα παιδιά στὰ δάση τοῦ Ταῦγετου, νὰ κυνηγήσουν ἀγριογούρουνα.

‘Ο Ταῦγετος εἶναι πολὺ ἄγριο κι ἀπότομο βουνό, πιὸ φηλὸ ἀπὸ τὰ βουνὰ τῆς Ἀθήνας. Περνοῦσαν ἀπὸ πυκνὲς τοῦφες θάμνων, ποὺ ἔδειχναν πώς δὲν εἶχε ἔκαναπεράσει ἀπὸ ἐκεὶ ἀνθρωπος. Ὑπῆρχαν ἀπέτομες πλαγιές, ποὺ γιὰ νὰ σκαρφαλώσουν ἔπρεπε νὰ πιάνει δὲνας τὸ χέρι τοῦ ἄλλου καὶ νὰ τὸν τραβᾶ.

Κάποτε τὰ σκυλιά ἀρχισαν νὰ τρέχουν ἐδῶ κι ἐκεὶ μὲ τὶς μύτες πρὸς τὸ χῶμα καὶ νὰ γαυγίζουν ἀνυπόμονα.

— Βρήκανε τὰ γουρούνια, φώναξαν τὰ παιδιά κι ἔτρεξαν ἀπὸ κοντά.

Τί ἔξοχο θέαμα γιὰ τὸν Ἀλκιδάμα, νὰ βλέπη τὸ μεγάλο θηρίο νὰ τρέχῃ ἀνάμεσα ἀπὸ θάμνους τόσο γρήγορα! Ἐπειτα τὸ ἀγριογούρουνο, σὲ μιὰ χαράδρα γύρισε ἔκαψικὰ πίσω κι ἔπεσε πάγω στὰ σκυλιά. Μά τὴν Ἀρτέμιδα, τί φοβερὰ δόντια ποὺ εἶχε!

‘Ο ἀρχηγός τους δημως πήδησε μπροστὰ καὶ χτύπησε μὲ τὸ κοντάρι του τὸ ἀγριογούρουνο κατάστηθα. Οἱ ἄλλοι ἔκαναν τὸ ἴδιο καὶ τὸ φοβερὸ θηρίο κυλίστηκε νεκρό.

Αὐτὸ τὸ βράδυ ὁ λόχος τοῦ Ἀλκιδάμα δὲν ἔκαναγύρισε στοὺς στρατῶνες. ‘Εμεινε ἔξω στὸ ὔπαιθρο. Ἀνάφανε μεγάλη φωτιὰ καὶ οἱ δοῦλοι: ἔκοψαν τὸ ἀγριογούρουνο, πέρασκαν τὰ κοιμάτια στὶς σοῦρες καὶ τὶς ἔβαλαν στὴ φωτιά. ‘Ολα τὰ παιδιά ἔφαγαν ἐκεῖνο τὸ βράδυ μὲ πολὺ ὅρεξη.

‘Ο Ἀλκιδάμας δὲν ἔχασε ποτὲ αὐτὴ τὴ νύχτα. Τὴν ἔκανε ἀληθιμόνητη ὁ δροσερὸς καὶ μυρωμένος ἀέρας, ἡ μυρωδιὰ τῶν κρεάτων τὴ στιγμὴ που τὰ ἔψηναν, ἡ ὅμορφη φωτιὰ μέσα στὸ σκοτεινὸ δάσος, καὶ ἀκόμη τὸ θέαμα τοῦ Ταῦγετου, ποὺ ὔψωνε τὴν κορφὴ του ὡς τ’ ἀστρα. Μά πάνω ἀπ’ ὅλα τὸν ἔκανε περήφανο τὸ συναίσθητια, πώς μεγάλωσε πιά, πώς ἔγινε ἀνδρας!

Τὴ νύχτα ἐκείνη δλα τὰ παιδιὰ κοιμήθηκαν χάμω στὸ χῶμα,
ἐνῶ γύρω ἔαγρυπνοῦσαν τὰ σκυλιά.

7. Πέρασαν χρόνια ἀπὸ τότε. Ὁ Ἀλκιδάμας μεγάλωσε πιᾶ
κι ἔγινε ἀνδρας πραγματικός. Στὰ γυμνάσια εἶχε γίνει ὁ πρῶτος
ἀπὸ τὰ παιδιὰ τῆς ἡλικίας του. Τὰ ἔπειροῦσε στὸ πήδημα, στὸ
λιθάρι καὶ στὸ κοντάρι. Μὲ ἐκεῖ, ποὺ εἶχε φτερά, ἦταν τὸ τρέξιμο.
Ἐλαβε μέρος στοὺς Ὄλυμπιακοὺς ἀγῶνες καὶ νίκησε στὸ τρέξιμο
δυὸ φορές. Ὅλοι οἱ Ἐλληνες τὸν ζητωκραύγασαν καὶ τὸ ὄνομα
τῆς Σπάρτης δοξάστηκε στὸ στάδιο τῆς Ὄλυμπίας.

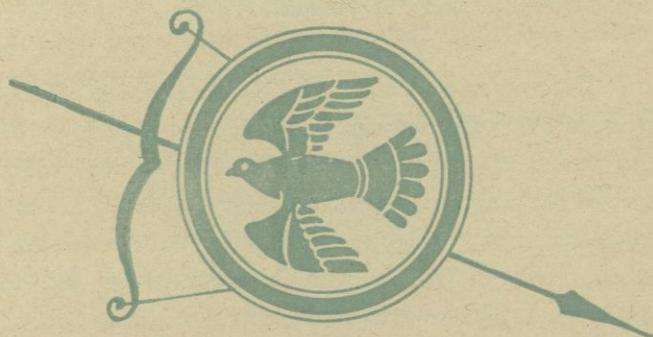
Τὶ ὥραιος ἀλήθεια ἦταν, δταν τοῦ φοροῦσαν τὸ στεφάνι τοῦ
νικητοῦ! Γιατὶ ὁ Ἀλκιδάμας μὲ τὰ γυμνάσια εἶχε κάνει πολὺ¹
ծμορφο σῶμα. Μαῦρα μάτια καὶ μαῦρα μαλλιά, ὥραιο κεφάλι,
πλατὺ στῆθος καὶ φηλοὶ ὥμοι, χέρια καὶ πόδια δυνατὰ κι εὐκί-
νητα. Πόσο τὸν καμάρωνε ὁ πατέρας του!

Εἶχε λάθει μέρος σὲ πολλὲς μάχες καὶ πρῶτος εἶχε ἀνεῖδη τὰ τείχη σὲ πολλὰ κάστρα. Ἡ μητέρα του τοῦ ἔδινε γελαστὴ καὶ περήφανη κάθε φορὰ τὴν ἀσπίδα, γιατὶ ἥξερε, πώς θὰ τὴν φέρῃ πάλι νικητής. «Ολοι τὸν καμάρωναν στὴ Σπάρτη, γιὰ τὴν ἀνδρεία του καὶ τοὺς καλούς του τρόπους στοὺς μεγαλύτερούς του. Κι οἱ μητέρες ἔλεγαν στὰ παιδιά τους:

— Μακάρι νὰ γίνετε σᾶν τὸν Ἀλκιδάμα.

Ἀργότερα δὲ Ἀλκιδάμας διηγόταν, πώς σὲ δλη τὴ ζωὴ του ὁδηγό του εἶχε τὰ πρῶτα ἐκεῖνα λόγια τῆς μητέρας του:

«Παιδί μου, ἀπὸ τώρα καὶ πέρα μητέρα σου θὰ είναι ἡ Σπάρτη. Καὶ μὴν ξεχνᾶς, πώς δὲ πατέρας σου νίκησε πάντα στὶς μάχες που πῆρε μέρος»

Η. ΑΠΟ ΤΗ ΝΕΑ ΕΘΝΙΚΗ ΜΑΣ ΖΩΗ

ΟΛΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ

Σ τις 28 Οκτωβρίου κηρύχτηκε διάδικτος πόλεμος κατά τής χώρας μας.

Ένθουσιασμός άκρατητος ἀπ' ἄκρη ώς ἄκρη τῆς Ελλάδας. Ένα παραλήρημα σωστὸ κατέλαβε τὸν Ελληνικὸ λαό. Ποτέ δὲν κατέβηκε σὲ ἀγῶνα μὲ πιὸ μεγάλο ἐνθουσιασμὸ σὰν τὸν τωρινό. Οἱ καμπάνες τῶν ἐκκλησιῶν χτυποῦν χαρμόσυνα.

Ο λαός κατακλύζει τοὺς ναούς, οἱ ιερεῖς ψάλλουν δεήσεις κατανυκτικές πρὸς τὸ Θεό, νὰ εὐλογήσῃ τὰ δπλα τῶν Ελλήνων. Οἱ γέροι χωριάτες καὶ οἱ γυναικεῖς φέρνουν στὴν ἐπιτροπὴ τὰ ζῶα τους καὶ τὰ παραδίνουν μὲ χαρὰ γιὰ τὴν πατρίδα.

Τὰ παλληκάρια ἀφήνουν γειὰ στοὺς δικούς τους καὶ περιμένουν μὲ ἀγωνία τὰ μέσα νὰ φύγουν, γιὰ νὰ φορέσουν τὴν τιμημένη στολὴ καὶ νὰ προτάξουν τὰ τιμημένα στήθη τους στὸν ἐπιδρομέα καὶ νὰ σώσουν τὴν πατρίδα ἀπὸ τὴν σκλαβιά.

Θεέ μου! Τί γίνεται! Τρέλλα ἐνθουσιασμοῦ, παραλήρημα

σωστό, δάκρυα χαρᾶς... Ούφ! Πῶς ἀργοῦν τ' αὐτοκίνητα! Τὰ παλληκάρια βιάζονται νὰ φύγουν, νὰ φθάσουν γρήγορα, νὰ προλάβουν τὸ βάρβαρο ἔχθρο νὰ μὴ μολύνῃ μὲ τὸ πόδι του οὕτε μιὰ σπίθαμή τῆς τιμημένης γῆς!

— Μὲ τὰ πόδια, παιδιά! ἀκούγεται μιὰ φωνή.

Καὶ οἱ ἔφεδροι ξεκινοῦν ἑκατοντάδες ὀλόκληρες ἀπὸ τὰ χωρά τους μὲ τὰ πόδια. Σαράντα πέντε χιλιόμετρα δρόμο μὲ τὰ πόδια!

Βρέχει... Μὰ τὰ χωριατόπουλα νιώθουν τὴ βροχὴ σὰν εὔλογία Θεοῦ. Φεύγουν τραγουδώντας!

— "Εχετε γειά, μανάδες, πατέρες, ἀδέρφια, παιδιά. 'Η Πατρίδα μᾶς φωνάζει νὰ σώσωμε τὴν τιμή της, ποὺ θέλησαν νὰ τῆς ἀφαιρέσουν οἱ βάρβαροι. Δῶστε μας τὴν εὐχὴ γιὰ συντροφιά μας..."

Κι ὁ κόσμος ὅλος, γέροι μὲ κάτασπρα μαλλιά, γερόντισσες μὲ δακρυσμένα μάτια, κοπέλες, παιδιά, ὅλοι τοὺς κατευσθώνουν μὲ ἐνθουσιασμό:

— Στὸ καλό, παιδιά... στὸ καλό... Ό Θεὸς μαζί σας! Νὰ γυρίσετε μὲ τὸ καλὸ νικηταί, φορτωμένοι δίψεις, σωτῆρες τῆς Πατρίδος. 'Ο Θεὸς νὰ σᾶς σκεπάζῃ! Στὸ καλό, παιδιά!...

"Ω! Θὰ θυμοῦμαι ὅσο ζῷ ἐκείνη τὴ μέρα, τὴν πρώτη τοῦ παλέμου. Στὴν πόλη μας ἡ δέηση ἔγινε στὴν ὅμορφη πλατεῖα της. 'Ο κόσμος σὲ μάζες πυκνές, ἐνθουσιασμένος, μὲ πίστη πρὸς τὸ Θεὸν κι ἀγάπη πρὸς τὴν Πατρίδα, ξεσπάει σὲ ἀτέλειωτες ζητωκραυγές. Λάβα ἥφαιστείου ξεχύθηκε ἀπὸ τὰ βάθη τῆς καρδιᾶς του. 'Ολόκληρη ἡ πλατεῖα σειόταν ὥρα πολλή, σὰ νὰ γινόταν τρομακτικὸς σεισμός.

Στὰ ἄλλα κέντρα τῆς ἐπαρχίας ὁ ἵδιος ἐνθουσιασμός, ἡ ἴδια τρέλλα. Σὲ μιὰ κωμόπολη ἔνα παλληκάρι, μόλις τελείωσα τὰ πατρικά μου λόγια, ξέσπασε σὲ ἐκδηλώσεις συγκλονιστικές...

— Τὰ λόγια σου, πατέρα, μᾶς μέθυσαν μὲ τὸ γλυκύτερο κρασί

τῆς ἀγάπης μας πρὸς τὴν πατρίδα καὶ ἀναψυχὴν φλόγα ἀσθεστή,
μέσα μας. Θὰ προτιμήσωμε νὰ σκοτωθοῦμε δλοι, παρὰ ν' ἀφή-
σωμε τοὺς ἔχθρους νὰ σκλαβώσουν τὴν πατρίδα μας. Δός μας,
πατέρα, τὴν εὐχή σου νὰ γυρίσωμε φορτωμένοι δάφνες, μὲ τὴ
συνεῖδησή μας ἥσυχη, ὅτι σώσαμε τὴν πατρίδα ἀπὸ ἐνα δολο-
φόνο ἔχθρο...

Καὶ τὸ παλληκάρι ἔλαιμψε δλόκληρο, σὰν ἄστρο λαμπερό,
καὶ μαζί του ἔλαιμψαν κι ὅλα τὰ ἄλλα παλληκάρια τοῦ χωριού.

Τὴν ἕδια στιγμή, ἀπὸ τὸ μέρος τῶν μητέρων τους καὶ τῶν
ἀδελφῶν τους ἀκούστηκε, τρεμουλιαστή, μιὰ δυνατὴ φωνή:

— Χαλάλι τὰ σπλάχνα μας γιὰ τὴν πατρίδα!

“Ω! Αὐτὴ τὴ σκηνὴ ποτὲ δὲ θὰ τὴ λησμονήσω!

“Οταν ἔφτασα σ' ἐνα ἄλλο μεγαλοχώρι, εἰκε ἀρχίσει νὰ
νυχτώνῃ.

‘Ο κόσμος ὅλος ἦταν συγκεντρωμένος στὸ ναὸ καὶ ἀκούγε μὲ

λαχτάρα λίγα λόγια πατρικά, ἀπὸ τὰ τρίσεαθα θγαλμένα τῆς καρδιᾶς μου.

Τὴν ὥρα ἐκείνη ἀκούστηκαν δημοτικὰ τραγούδια ἀπὸ ἔξω. Τὰ παλληκάρια ὅλου χωριοῦ περνοῦσαν τραγουδώντας ἀπὸ τὸ μεγαλοχώρι, γιὰ νὰ κατέβουν στὸ δρόμο τὸ δημόσιο. Ο παπᾶς τοῦ χωριοῦ μὲ διακόπτει:

— Συγγνώμη, Σεβασμιώτατε, τὰ παιδιὰ πρέπει νὰ φύγουν γιὰ τὸν πόλεμο καὶ θέλουν νὰ πάρουν τὴν εὐχή σου.

Καὶ τὰ παλληκάρια ὅλα ἡρθαν γύρω μου. Γονάτισαν ἐμπρός μου. Σταύρωσαν τὰ χέρια τους κι ἔσκυψαν εὐλαβικὰ τὰ κεφάλια τους, γιὰ νὰ πάρουν τὴν εὐλογία. "Ω! στιγμὴ ἀνεκτίμητη! "Ω! θεία σκηνὴ! Δὲν ξέρω τί εἶπα στὰ παιδιὰ αὐτή τὴ στιγμή. Τοῦτο μόνο θυμοῦμαι, ὅτι, ὅταν ἐκεῖνα σηκωθηκαν καὶ ἀρχισαν ἔνα ἔνα νὰ μοῦ φιλοῦν τὸ χέρι κι ἐγὼ νὰ τ' ἀγκαλιάζω μὲ ἀγάπη καὶ νὰ τους δίνω τὴν εὐχή μου, δλος δ ἀμαχος πληθυσμός, ποὺ εἶχε κατακλύσει τὸ ναό, ξέσπασε σὲ κλάματα.

Αὐτὸς μὲ ἔκανε στ' ἀλήθεια νὰ τρομάξω. Φαντάστηκα στὶς κάποιος πόνος, ίσως κάποια δειλία, εἰχε εισχωρήσει στὶς καρδιές τους, καὶ αὐτηρὸς εἶπα στὶς κοπέλες. :

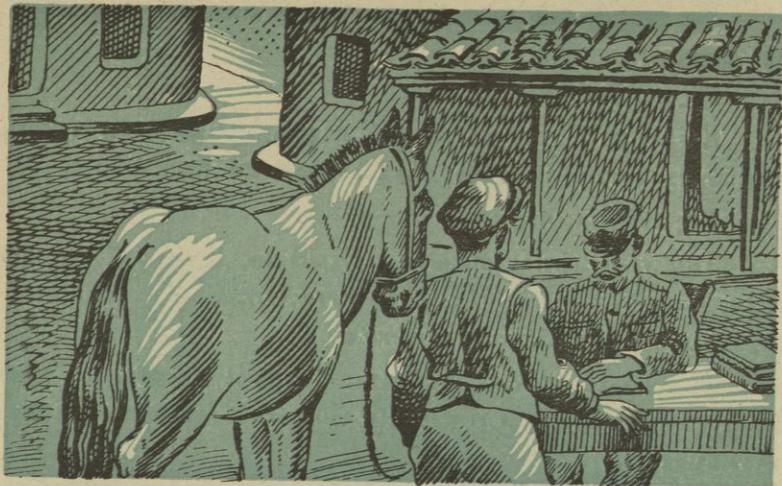
— Κλάματα δὲν ἀρμόζουν στὶς Ἑλληνοπούλες. Κρίμα, μιὰ τέτοια ιερὴ μυσταγωγία νὰ τὴν βεβηλώνετε μὲ τέτοια δάκρυα.

Δὲν πρόφθασα δμως καλὰ καλὰ νὰ τελειώσω τὰ αὐτηρά μου λόγια, καὶ μιὰ Ἑλληνοπούλα διαμαρτυρήθηκε μὲ δύναμη:

— Δὲν εἶναι τὰ δάκρυα μας φόρου οὕτε δειλίας δάκρυα, πατέρα, εἶναι δάκρυα λατρείας μας πρὸς τὸ Θεὸν καὶ προσευχῆς θερμῆς γιὰ τὴν Ἑλλάδα μας, γιὰ τὰ παιδιά μας!...

— Δάκρυα προσευχῆς!... ἐπανέλαβαν αὐθόρμητα τὰ χεῖλη μου, ἐνῷ ἄθελα δυὸ δάκρυα κυλίσθηκαν καὶ ἀπὸ τὰ δικά μου μάτια...

Σὲ κάποιο ὅλο χωριό, κάποιος χωριάτης ἔφερνε τὸ ἄλογό

του γιὰ νὰ τὸ παραδώσῃ στὴν ἐπιτροπὴν τῆς ἐπιτάξεως. Σταμάτησα τὸ αὐτοκίνητο, κατέβηκα κάτω καὶ ρώτησα τὸ χωριάτη μὲ τὰ ἵδια τὰ λόγια τὰ γλυκὰ τοῦ ἀλγησμονήτου ἀγαπητοῦ μου ποιητού :

*Πέσ μου, μεροκαματιάοη, τᾶλογό σου ποῦ τὸ σέρνεις ;
Κοίταξέ το μὲ τὶ πόνο, μὲ τὶ θλίψη ποὺ σ' ἀφήνει ...*

Κι ἔκεινος μι' ἔνα χαμόγελο, ποὺ μόνο σὲ χεῖλη ἑλληγηικὰ θὰ μποροῦσε ν' ἀνθήσῃ μοῦ ἀπάντησε ἀμέσως :

— Μοῦ τὸ ζήτησε ή Πατρίδα καὶ τῆς τὸ χαρίζω μὲ ὅλη μου τὴν καρδιά !

Σὲ ἔνα ἄλλο κεφαλοχώρι συνέθηκε κάτι, ποὺ στ' ἀλήθεια μὲ τρόμαξε. Μιὰ χωριάτισα, προχωρημένη στὴν ήλικία, μὲ διέκοψε ἀπότομα τὴν ὥρα ποὺ μιλοῦσα στὸ λαὸ καὶ φώναξε μὲ δυνατή φωνή :

— Δὲν ἀντέχω πιὰ Δεσπότη μου. Θὰ τὸ εἰπῶ, θὰ τὸ φωνάξω,
δὲν ἀντέχω!...

— Ήές το, θειά, πές το!

Ἐκείνη κοντοστάθηκε γιὰ μιὰ στιγμή, περιμένοντας τὴ δική
μου συγχατάθεση. Ο κόσμος ἔξακολούθησε πιὸ δυνατά!

— Πές το, θειά, πές το...

Τότε ἡ χωριάτισα σήκωσε τὰ χέρια της ψηλὰ στὸν οὐρανὸν
καὶ φώναξε μὲ δῆλη τὴ δύναμη τῆς ψυχῆς της:

— Κατάρα στοὺς δολοφόνους, κατάρα!

Τί ἔγινε τότε δὲν περιγράφεται. "Ολες οἱ χιλιάδες τοῦ λαοῦ
ποὺ εἶχαν κατακλύσει τὴν πλατεῖα τοῦ χωριοῦ, ξέσπασαν σὲ συγ-
κλονιστικὲς φωνές:

— Κατάρασα! Κατάρα στοὺς δολοφόνους! Ζήτω ἡ Ἑλλάδα
μας, η τίμια Ἑλλάδα μας!...

Σεισμὸς σωστὸς ἐπακολούθησε, ἥφαιστειο τρομαχτικὸ ἄρχι-
σε νὰ ξεχύνῃ τὴ λάθα του. Ἔγὼ ἀνατρίχιασα. "Ενας φόβος με-
γάλος γέμισε τὴν ψυχή μου. Σήκωσα τὰ θλέμματά μου καὶ τὰ
χέρια μου σὲ στάση προσευχῆς καὶ στάθηκα ἀφωνος. Ο λαὸς σιγά-
σιγά ήσυχασε, σὰ μὲ εἶδε σ' αὐτὴ τὴ στάση, κι ἐγὼ προσευ-
χήθηκα:

«Παναγία μου, Μητέρα, Παρθένε, Θεστόκε, ἀπλωτε τὴ σκέ-
πη Σου σὰν ὅλοφώτεινη νεφέλη πάνω ἀπὸ τὸ Ἑθνος Σου καὶ σκέ-
πασε τὴν Ἑλλάδα μας. Καὶ στὴν ἴδια τὴν ὅλόθερμη ἀγκαλιά
Σου, πού ἔσφιξες τὸ Χριστό, πάρε καὶ τὸν πιστὸ στρατὸ μας καὶ
δός του τὴν ἀγάπη Σου καὶ τὴ Χάρη Σου...».

Τὸ ἵδιο βράδυ, περίεργο, ὥρα 9 καὶ 20 ἀκριβῶς, ὁ λαὸς τῆς
πόλεως καὶ δλων τῶν χωριῶν της εἰδαμε πρὸς τὸ μέρος τῶν συνέ-
ρων μας ποὺ ἐμαχόταν ὁ στρατός μας μιὰ φωτεινὴ νεφέλη νὰ
προβάλῃ, σὰ νὰ τὴν ξέχυσε ἑνας ὑπερφυσικὸς προσβόλεας. Ἀνέβη-

κε ψηλά, ψηλά. Σχίσθηκε σὲ δυὸ καὶ σκέπασε δλὴ τὴν Ἑλλάδα
μας σὰν ἀγκαλιὰ μητέρας!

Ἄνατριχιασμένοι ὅλοι σταυροκοπηθήκαμε καὶ μὲ θουρωμένα
μάτια ἐξακολουθήσαμε τὴν προσευχήν.

† *O Χιον ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ*

ΔΥΟ ΠΑΙΔΙΑ
ΑΠΟ ΤΗ ΒΟΡΕΙΟ ΗΠΕΙΡΟ

1. Είναι άρχες Δεκεμβρίου του 1940. Εξχαμε άφήσει τὰ Δολικνὰ τῆς Ἡπείρου καὶ τώρα περνούσαμε τὴν Κακαβιά, αὐτὸν τὸ σπουδαῖο συνοριακὸ σταθμό, γιὰ τὸ Ἀργυρόκαστρο.

Ἡ μάχη ἔσθηκε στὴν Κακαβιά καὶ οἱ Ἰταλοὶ εἶχαν φύγει. Ἀκολουθούσαμε τὰ μαχόμενα τμῆματά μας, ποὺ θὰ τὰ ἀντικαταστούσαμε στὴ μάχη αὔριο ἢ μεθαύριο.

Είναι ἄλλο πράγμα, πολὺ περίεργο, νὰ περνᾶς τὰ σύνορα, καὶ μὲ τὶς πρῶτες γραμμὲς νὰ μπαίνῃς μέσα σὲ μιὰ ἐγχρικὴ χώρα. Είναι μιὰ παράξενη συγκίνηση νὰ σκέψεσαι, ὅτι αὐτὸ ἐδῶ ποὺ πατᾶς τὸ λένε «σύνορα», ὅτι αὐτὸ πού βλέπεις μπροστὰ τὸ λένε «Ἀλβανία», ἐνῶ τὰ βουνὰ ποὺ ἀφήσεις πίσω, αὐτὸ εἶναι Ἐλλάδα. Ἀπὸ τώρα σύνορα θὰ εἴμαστε ἐμεῖς οἱ Ἰδιοί. "Οσο θὰ προχωροῦμε μπροστά, ἔλος δ τόπος πίσω θὰ γίνεται Ἐλλάδα.

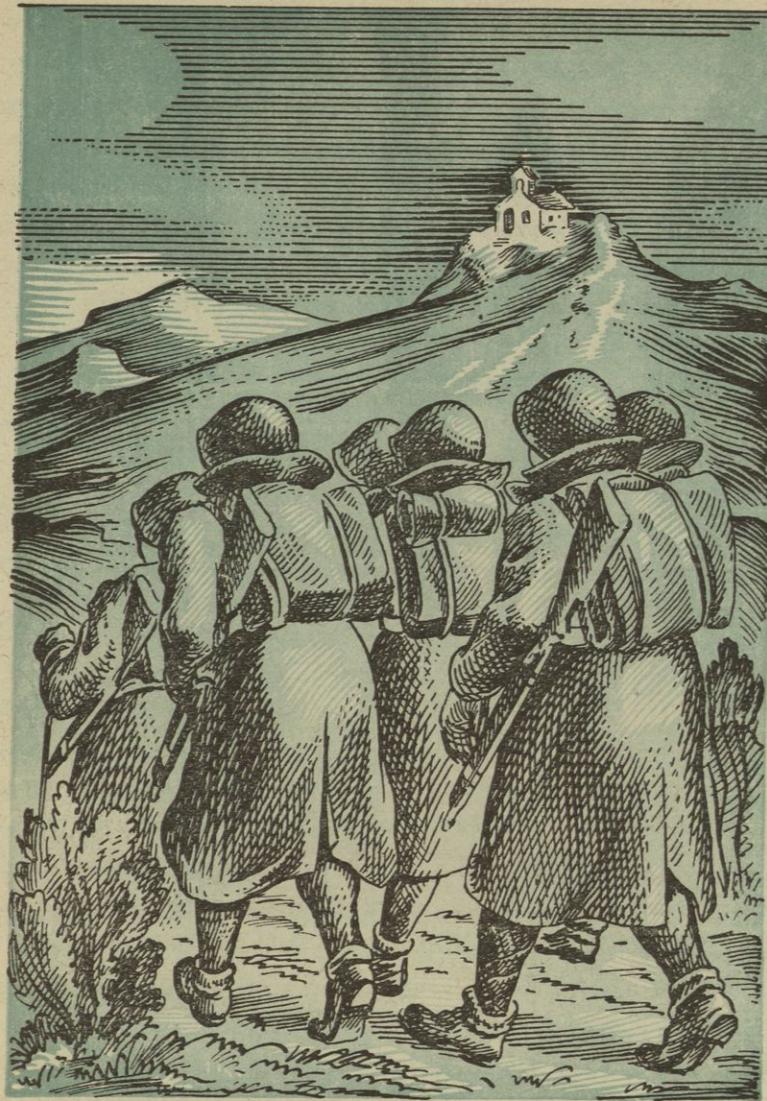
Ἐνα μικρὸ καὶ λευκὸ ξωκκλήσι είναι δεξιὰ στὸ ὑψωμα, σὲ Ἀλβανικὸ ἔδαφος.

— Παιδιά, ξωκκλήσι στὰ δεξιά μας. Ἡ Παναγία θὰ μᾶς τὰ φέρη δεξιά, εἰπε κάποιος.

— Ο Θεός νὰ δώσῃ, ἀπαντήσαμε οἱ ἄλλοι.

Ἐβρεχε δυνατὰ καὶ ὥρες πολλές. Σωστὸς κατακλυσμός. Τὸ βράδυ φτάσαμε σ' ἓνα χωριό, Μπουλαράτ ἡταν τ' ὄνομά του. Ποῦ θὰ μείνωμε ὅμως; "Αν ἡταν Γερμανοί, θὰ ἔθγαζαν ὅλους τοὺς κατοίκους ἔξω ἀπὸ τὰ σπίτια, θὰ ἔμπαιναν μέσα αὐτοὶ καὶ φεύγοντας τὴν ἄλλη μέρα πρωὶ θὰ ἔπαιρναν μαζί τους ὅτι θὰ τοὺς ἀρεσε.

Ἄλλα ἐμεῖς δὲν εἴμαστε Γερμανοί, καὶ γιὰ τοῦτο ἐκάναμε

σχέδια σὲ ποιὸ ἀπλωμα νὰ στήσωμε τὸ στρατιωτικό μας τσαν-
τήρι. "Ημαστε παρέα πέντε- ἔξη στρατιῶτες.

— Ελάτε στὸ σπίτι μας νὰ στεγνώσετε. "Εχει καλὴ φωτιά. "Εχει
καὶ μέρος νὰ μείνετε τὴν νύχτα.... ἀκοῦμε νὰ μᾶς φωνάζουν.

"Ηταν δύο ἀγόρια ἡλικίας δεκαέξη καὶ δεκατεσσάρων χρό-
νων τὸ καθένα. Εἶναι πολὺ συγκινητικὸ νὰ συναντᾶς ἀπροσδόκητα
ἔκει "Ελληνες, ν' ἀκοῦς ἐλληνικὰ ἔκει ποὺ ἐπίσημα δὲν ἥταν ὡς
τώρα "Ελλάδα, ἔκει ποὺ αἰώνες ἀδιάκοπα ζῆ ἢ "Ελλάδα.

2. "Η μητέρα τῶν παιδιῶν ἥταν μιὰ μεσόκοπη ἀγαθὴ γυ-
ναῖκα, μαυροφορεμένη. Μᾶς ὑποδέχτηκε σὰ νὰ δεχόταν ξενιτεμέ-
νους συγγενεῖς.

Καθόμαστε στὸ ζεστὸ τζάκι καὶ ἀμέσως ἀρχίζουν ν' ἀχνίζουν
οἱ βρεγμένες χλαῖνες καὶ τὰ χιτώνια μας. "Αχνίζομε δλοι, σὰ λι-
βανιστήρια.

"Έκει κοιτάζομε τὶς φλόγες, ποὺ παίζουν, καὶ μαθαίνομε τὴν
ἱστορία τῆς οἰκογενείας, ποὺ μᾶς φιλοξενεῖ. Ο πατέρας εἶχε συλ-
ληφθῆ « γιὰ πολιτικοὺς λόγους ». Δηλαδὴ γιατὶ αἰσθανόταν καὶ
μιλοῦσε σὰν "Ελληνας.

— Αρρώστησε στὴ φυλακὴ καὶ πέθανε, ἔτσι εἰπαν. Ποὺς ξέρει,
μπορεῖ καὶ νὰ τὸν ἔχουν ἐκτελέσει στὰ κρυφά, εἰπε ἡ μητέρα.

Τὸ ἔνα ἀπὸ τὰ παιδιά, τὸ μεγαλύτερο, τὸ ἔλεγαν Δημο-
σθένη. "Επῆρε τέτοιο ὄνομα, γιατὶ δὲ νονός του ἥταν δάσκαλος,
ποὺ εἶχε σπουδάσει στὴν "Ελλάδα καὶ θαύμαζε τοὺς ἀρχαίους.

Μέσα σὲ λίγη ὥρα γίναμε κιδλας φίλοι μὲ τὰ παιδιά. "Ε-
κεῖνα μᾶς ἔζήτησαν μιὰ χάρη, νὰ τοὺς μάθωμε τὰ λόγια ἀπὸ τὸν
"Εθνικό μας "Υμνο ποὺ δὲν τὸν ἤξεραν. "Ηταν πολὺ συγκινητικὲς
ἔκεινες οἱ στιγμὲς ποὺ σὰν ἐκπαιδευτικὸς ἀνέλαβα ἐγὼ νὰ τοὺς τὸν
διδάξω.

Πρέπει νὰ τοὺς μᾶλησα καλά, γιατὶ ἄκουγαν θῆσυχοι καὶ οἱ μεγάλοι, ἡ μητέρα καὶ οἱ συστρατιῶτες μου. Τὰ παιδιὰ ἄκουγαν μὲ κατάνυξη. Ἐλαμπαν οἱ ζωηρὲς φλόγες στὸ τζάκι, ἔλαμπαν καὶ τὰ μάτια τῶν δυὸ παιδιῶν ἀπὸ ζωηρὴ ἐθνικὴ συγκίνηση. Ἀξέχαστες θὰ μοῦ μείνουν οἱ στιγμὲς ἐκεῖνες τῆς ζωῆς μου. Ὁπως μάλιστα τὸ λυχνάρι δὲν ἐφώτιζε πλούσια τὴ μεγάλη κάμαρα, ἡ δῆλη σκηνὴ μοῦ θύμιζε τὸ «κρυφὸ σχολεῖο» τῶν σκλαβωμένων προγόνων μας.

3. Τὴν ἄλλη μέρα πρωὶ ξεκινούσαμε.

— Γιὰ ποῦ; μᾶς ἐρωτᾷ ὁ Δημιοσθένης.

— Γιὰ ἐμπρός, τοῦ εἴπαμε. Γιὰ ποῦ ἄλλοι παρὰ γιὰ ἐμπρός;

Ἡ μητέρα τῶν παιδιῶν εἶχε κάτι σύκα φυλάξει, γιὰ τὰ Χριστούγεννα. Τὶς ἄλλες ἑδομάδες θὰ ἔτρωγαν καλαμπόκι, ἀς ἡταν τουλάχιστο νὰ ὑπάρχῃ σίγουρα κι ἐκεῖνο στὸ φτωχόσπιτό τους.

Ἐπῆρε ἡ μητέρα τὰ σύκα καὶ μᾶς τὰ ἔβαζε στὰ σακκίδιά μας. Ἡταν τοῦτο πολὺ μεγάλη θυσία!

— Όχι, σχι, νὰ τὰ κρατήσετε γιὰ τὰ Χριστούγεννα! εἴπαμε.

— Γιὰ μᾶς τὰ Χριστούγεννα εἶναι σήμερα, ποὺ λευτερώθηκε ἡ πατρίδα μας, εἶπε ἡ καλὴ μητέρα, καὶ ἐπέμεινε. Υστερα μιὰ φορὰ περάσατε ἀπὸ τὸ φτωχικό μας, δὲν πρέπει νὰ εἰστε ἀκατάδεχτοι.

— Αφοῦ τὸ παίρνετε ἔτσι, σύμφωνοι νὰ τὰ κρατήσωμε. Ἀλλὰ καὶ σεῖς δῆμος δὲν μπορεῖτε νὰ μᾶς προσβάλλετε.

Ἐτοι εἴπαμε καὶ ἀφήσαμε τὶς κουραμάνες μας καὶ δ, τι κονσέρβες εἴχαμε μαζί μας.

Ἀρνήθηκε γιὰ πολὺ ὥρα, μὰ τέλος δέχτηκε, γιατὶ τῆς ξαναλέγαμε διαρκῶς ὅτι ἀλλιῶς μᾶς προσβάλλει.

Ἐτοι ἀποχωριστήκαμε, ἀφοῦ ἀνταλλάξαμε τὰ πιὸ πολύτιμα τέτε δῶρα μας.

4. Ἀπὸ τὴν δεύτερη μέρα μπήκαμε στὴν μάχη, γιὰ νὰ πάρω-
με τὸ Μάλι. Σπάτα καὶ τὰ ἄλλα ὑψώματα γύρω στὸ Τεπελένι.
Ἡταν μιὰ σειρὰ ἀπὸ ἔνδοξες νίκες ἐναντίον τῶν Ἰταλῶν, τοῦ χιο-
νιοῦ καὶ τοῦ φοβεροῦ χειμῶνα. Ἐκράτησε τοῦτο γιὰ πολλὲς ἔθδο-
μάδες. Ὅταν ἥρθαμε στὴν ἐφεδρεία, νὰ ξεκουραστοῦμε γιὰ λίγο
καιρό, ἐμείναμε σὲ κάποιο ἄλλο χωρὶς τοῦ Ἀργυροκάστρου, στὸ
Λιμπόχοθο.

Ἐκεῖ ἔνας ἀπὸ τὴν παρέα μας ἔμαθε, ὅτι ὁ Δημοσθένης καὶ
δ ἀδερφός του ὑπηρετούσαν ως μικροὶ ἐθελοντές στὸ πρόχειρο «Νο-
σοκομεῖον Κρυοπαγγηλάτων», ποὺ εἶχε γίνει στὸ χωριό τους. Πολὺ^ν
μὲ συγκίνησε ἡ ἐνέργεια αὐτὴ τῶν δύο μικρῶν φίλων μου.

Σ' ἔνα γνωστό μου, ποὺ ἥξερα ὅτι νοσηλευόταν στὸ νοσοκο-
μεῖο ἐκεῖνο, τοῦ ἔγραφα νὰ πῆ στὰ δύο παιδιά χαιρετισμοὺς καὶ
νὰ τοὺς διαβιβάσῃ τὸν ἀνεπιφύλακτο θαυμασμό μου.

Πέρασαν κατόπιν μῆνες καὶ χρόνια: Ἡμέρες μεγάλης δόξας
καὶ βίστερα μαῦρες ἡμέρες τῆς Κατοχῆς. Ὡσπου ἥρθε ἡ ἀπελευ-
θέρωση, τὸ 1944.

Σὲ μιὰ ἀπὸ τίς κατοπινὲς ἐκεῖνες μέρες δοκίμασα μεγάλη
καὶ εὐχάριστη ἔκπληξη. Ἡρθαν στὸ γραφεῖο μου δύο νέοι στρα-
τιῶτες, σωστοὶ λεβέντες.

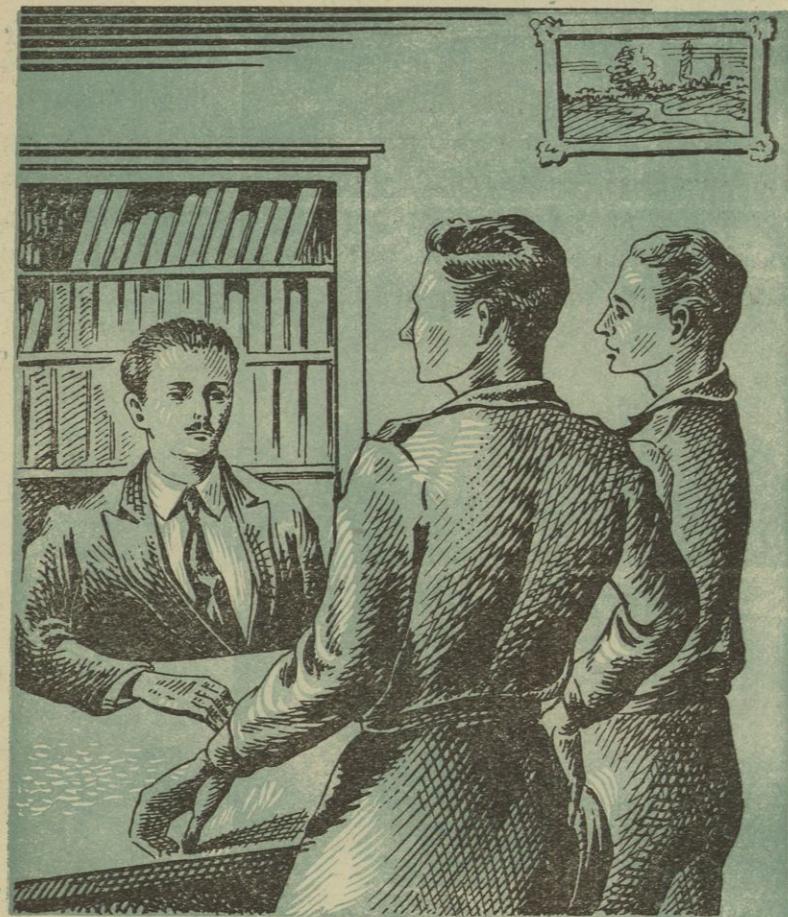
— Δὲ μᾶς θυμᾶσθε; μδῦ εἶπαν.

Πῶς νὰ τοὺς θυμοῦμαι, ἀφοῦ δὲν τοὺς εἶχα ξαναδῆ;

Φανταστῆτε δυως τὴν ἔκπληξή μου, ὅταν ἔμαθα, ὅτι οἱ δύο
αὐτοὶ λεβέντες ἥταν δ Δημοσθένης καὶ δ ἀδερφός του. Ἐφαχναν,
λέει, δύο ἔνδομάδες, ὃσπου ἔμαθαν τὴν διεύθυνσή μου.

Τοσερά ἔμαθα τὴν ιστορία τους. Ὅταν ἥρθαν οἱ Γερμανοί,
τὰ παιδιά εἶχαν ἀναμειχθῆ σὲ μιὰ ὀργάνωση, ποὺ εἶχε ἔργο τῆς
νὰ εἰδοποιῇ πότε καὶ ποῦ προσορμίζονται τὶς νύχτες τὰ ὑποθρύχια
ποὺ ἔπαιρναν νέους ἀνδρες γιὰ τὴν Αἴγυπτο. Παιδιὰ ἥταν, ἔτσι
δὲν κινοῦσαν ὑποψίες.

“Αναμείχτηκαν σὲ πολλές τέτοιες ἀποστολές. “Οταν ἔγινε φανερό, δτι σάμπως ἀρχίζουν νὰ τὰ ὑποπτεύωνται, μπῆκαν κι

αὐτὰ στὸ ὑποθέρυχιο κι ἔψυγαν. ‘Ἡ μητέρα τους εἶχε τὴν προηγούμενη φύγει σὲ συγγενεῖς της στὰ Γιάννενα’ βρίσκεται τώρα ἐκεῖ καὶ εἶναι ὡς τὰ σήμερα καλά.

Ἐκεῖ στὴν Αἴγυπτο τὰ παιδιά, ἔφησοι πιά, κατατάχτηκαν στὸν ἑλληνικὸν στρατό, πολέμησαν στὴ Σικελία καὶ τὴν Ἰταλία, καὶ ἔγιναν δὲ τι εἶναι σήμερα, δηλαδὴ ἥρωες.

— Δὲν εἴμαστε καθόλου ἥρωες, μου εἶπαν μὲν μετριοφροσύνη. Ἀπλῶς ἀρχίσαμε νὰ κάνωμε κι ἐμεῖς κάτι ἀπὸ τὴν ἡμέρα που εἰδαμε τὸ δικό σας παράδειγμα.

— Εγίνατε δημως πολὺ καλύτεροι ἀπὸ μᾶς, τοὺς δασκάλους σας, τοὺς εἶπα. Ἀφοῦ δημως λέτε, δὲ τὸ μικρὸ δικό μας παράδειγμα σᾶς ἐδίδαξε, κι ἐγὼ σᾶς ὑπόσχομαι νὰ γράψω τὴν ἴστορία σας, νὰ τὴ διαβάζουν τὰ μικρότερα παιδιά, γιὰ νὰ τὰ διδάξετε καὶ σεῖς μὲ τὸ δικό σας παράδειγμα.

Ο ΑΙΜΟΔΟΤΗΣ

Είναι ή έποχή του 'Αλβανικού πολέμου, έκεινος δ' αξέχαστος χειμώνας του 1940 - 41.

'Έκεινες τις μέρες δ' Ἐρυθρὸς Σταυρὸς ζητοῦσε, μὲ δημοσιεύματα στὶς ἐφημερίδες, «αίμοδότες». Δηλαδὴ ἀνθρώπους γερούς, ποὺ θὰ πρόσφεραν ἵνα μέρος ἀπὸ τὸ αἷμα τους. Οἱ γιατροὶ τὸ ἔπαιρναν, τὸ διατηροῦσαν σὲ γυαλιὰ καὶ τὸ ἔστελναν στὰ νοσοκομεῖα καὶ τὰ χειρουργεῖα του μετώπου, γιὰ νὰ σώζωνται δοἱ λαβωμένοι στρατιῶτες μας κινδύνευαν ἀπὸ τὴν πολλὴ αίμορραγία.

Πῆγε τότε νὰ προσφέρῃ τὸ αἷμα του κόσμος καὶ κοσμάκης. "Ηταν ή πιὸ λαμπρὴ ἐποχὴ τῆς νέας μας ἱστορίας, ὅπου οἱ Ἑλληνες ζούσαμε τὴ Μοῖρα του τόπου μας σὲ μιὰ οἰκογένεια, σὰν ἔνας ἄνθρωπος.

Πῆγε κι ἔνας γεροντάκος καὶ περίμενε τὴ σειρά του, συμμάζεμός καὶ ντροπαλός σὲ μιὰ γωνιά.

— Τί θέλεις ἔσύ; τὸν ρώτησε δ' γιατρός.

‘Ο ἀνθρωπος ἐζήκωσε τὰ μάτια του καὶ στριφογύριζε τὸ τριμένο καπέλλο του στὰ δάχτυλα.

— Ἡρθα γιὰ τὸ αἷμα, εἶπε. Γι' αὐτὸ ποὺ γράφετε στὶς ἑφημερίδες...

‘Ο γιατρὸς τὸν χάϊδεψε στὸν ὄμοιο, χαμογέλασε καὶ τοῦ ἔδειξε μὲ τὸ μάτι τους αἰμοδότες, ποὺ περίμεναν.

— Κοίτα, τοῦ λέει, ἔχουμε ἀρκετούς...

‘Ο γέρος τους κοίταξε. Ἡταν ἔια πλήθος νέοι καὶ κοπέλες, φοιτηταὶ καὶ ἐργατικοί, ποὺ δὲν τοὺς κινητοποίησε τὸ Κράτος, καὶ ἥρθαν νὰ προσφέρουν τὸ φρέσκο αἷμα τους γιὰ τοὺς ἄλλους, ποὺ ἔχυναν τὸ δικό τους ἐπάνω στὸ χιόνι. Τὰ πρόσωπά τους ἥταν ροδοκόκκινα, τὰ μάτια τους ἔλαμπαν ἀπὸ νειάτα καὶ ἀπὸ δύσεια.

‘Ο γέρος ξανασήκωσε τὸ κεφάλι, σὰ νὰ τὸν εἶχαν προσβάλει.

— Πρέπει νὰ σου πῶ, γιατρέ, μὴ μὲ βλέπης ἔτσι, δηλαδὴ μὴν τύχη καὶ φοβᾶσαι, ποὺ μὲ βλέπεις ἔτσι τσακισμένο ἀπὸ τὰ χρόνια καὶ τὰ φαρμάκια... Ὁμως εἴμαι γερός, ποτὲ δὲν ἀρρώστησα, ἀν εἶναι δηλαδὴ γι' αὐτὸ ποὺ φοβᾶστε... Τὸ αἷμα μου εἶναι καθαρό...

‘Ο γιατρὸς συγκινήθηκε:

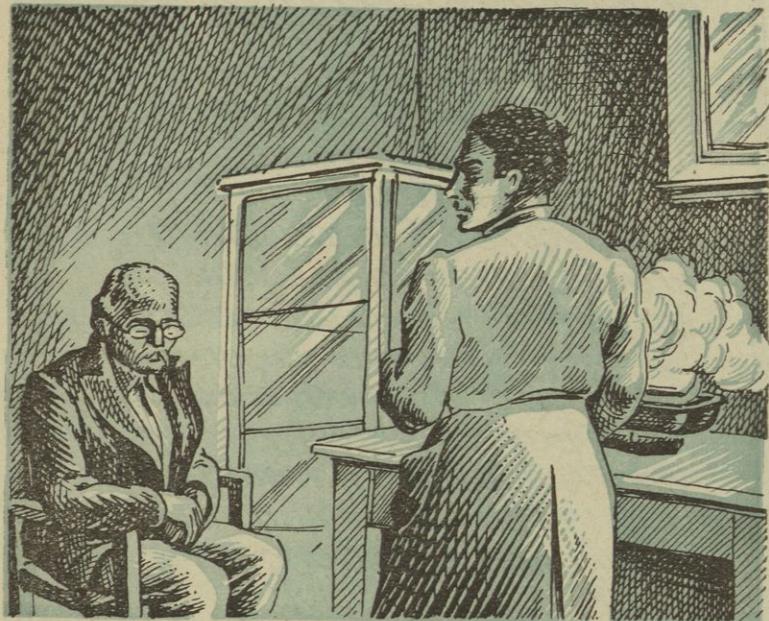
— Πάμε μέσα, τοῦ εἶπε· καὶ τὸν πῆρε στὸ χειρουργεῖο γιὰ τὴν αἰμοδοσία.

— Πῶς σου ἥρθε καὶ τὸ ἀποφάσισες, ρώτησε ὁ γιατρός, ἔτσι γιὰ νὰ πῆ κάτι τὴν ὥρα ποὺ ἀπολύμανε τὸ σημεῖο, ὅπου θὰ περνοῦσε τὴν ἀπορροφητικὴ βελόνα.

Καὶ τότε ἀκούσε αὐτὴ τὴν καταπληκτικὴ διήγηση, που ἔκαμε τοῦ γιατροῦ νὰ τρέμη τὸ χέρι του, καὶ γέμισε δάκρυα τὰ μάτια του.

— Πῶς μου ἥρθε: χαμογέλασε ὁ γέρος... Νά... Ἐγώ, γιατρέ μου, εἶχα τρία ἀγόρια. Τὰ πῆρε καὶ τὰ τρία ή ἐπιστράτευση. Σκοτώθηκαν καὶ τὰ τρία... Μεγάλη φωτιά... Ἔ, τί μποροῦσε

νὰ γίνη; Γιὰ τὴν Ἑλλάδα πῆγαν. Ἡταν γραφτό... Ὁμως τὸ τελευταῖο, δ Γιάννης, μοῦ εἶπαν, δτι πέθανε ἀπὸ τὸ πολὺ αἷμα ποὺ ἔχασε. Εἰδεμὴ νὴ λαθωματιὰ δὲν ἥταν σπουδαία. Λοιπὸν τώρα μοῦ εἶπαν, πῶς γυρεύετε αἷμα γιὰ τὰ γλιτώσουν τὰ παιδιά, ποὺ

κινδυνεύουν ἀπὸ αἱμορραγία. Εἶπα λοιπόν, γιατρέ μου, ἀς πάω κι ἐγὼ νὰ μοῦ πάρουν αἷμα, μπορεῖ νὰ εἶναι νὰ γλιτώσω τὸ παιδί κανενὸς ἀλλούνος... Ἔτσι σηκώθηκα καὶ ἤρθα...

Στρ. Μνώιβήλης

Γράμμα στό μέτωπο

Καλέμου, οι Άι δημήτριδες
έχουν ανθίσει όλοι
κι' ἀσπρολογά, σά νά πεσε χίονι
στό περιβόλι

Όσοι περνοῦν στή γειτονιά
κι' ὅσοι τούς ἀντικρύζουν
όλοι τούς καμαρώνουνε
και μᾶς καλοτυχίζουν.

Περνοῦνε τ' ἄγουρα παιδιά
κι' ἀνθό κοιτάν νά κλέγουν
ἔρχονται οι νιές και μους ζητοῦν
κλωνάρι νά φυτέψουν
Μά εγώ δε δινω κανενός.

Και μοναχά στεφάνη
για τ' Άι δημήτρη, κατασπρό,
τό εικόνισμα είχα κάνει.

Διήμερα τῆς χάρης του
τό πήγα μοναχή μου
και τὸν ἐπαρακάλεσα
θερμά στὴν προβευκήμου,
που είναι στρατιώτης σάν και σέ
οι φλόγες τοῦ πολέμου
νά μη σου γγιάζουν οὔτε μιά
τρικούλασου, καλέ μου!

Γ. Αθανασ

Η ΣΗΜΑΙΑ ΕΝΟΣ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

1. Είχαν πολεμήσει οι φαντάροι τῶν Ὀχυρῶν τοῦ Ρούπελ τέσσερα μερόνυχτα, χωρὶς στιγμὴν νὰ σταματήσουν. Είχαν κατανικήσει δλες τὶς ἐπιθέσεις τῶν Γερμανῶν, δταν κατὰ τὶς τέσσερες τὸ ἀπόγευμα τῆς 9 Ἀπριλίου 1941 οἱ Γερμανοὶ — μετὰ τὸ σπάσιμο τοῦ Σερβικοῦ μετώπου καὶ τὴν κατάληψη τῆς Θεσσαλονίκης — ἔστειλαν μπροστά σὲ κάθε φρούριο ἀπὸ ἔνα τάνκ, νὰ γυροφέρνη σιγὰ κρατώντας λευκὴ σημαία.

Οἱ Ἑλληνες δὲν τὰ πυροβόλησαν, παρὰ τὰ ἄφησαν νὰ πλησιάσουν, γιατὶ τὰ ἔβλεπαν νὰ κουνοῦν ἐπιδεικτικὰ τὴν ἀσπρη τους πχτιέρα.

Ἄπὸ τὰ τάνκς κατεβαίνουν σὲ λίγο κήρυκες, ποὺ ἀπαιτοῦν τὴν παράδοση τῶν Ὀχυρῶν, ἐπειδὴ ὁ Ἑλληνας διοικητὴς εἶχε συνθηκολογήσει στὴ Θεσσαλονίκη.

Ἄξιωματικοὶ καὶ φαντάροι δὲν μποροῦν νὰ πιστέψουν τ' αὐτιά τους. Ἀπὸ τὴν καύχηση, ποὺ εἶχαν γιὰ τὴν ἡρωϊκὴ ἀντίστασή τους, ώς τὴν καταστροφή, ποὺ τώρα μαθαίνουν, εἶναι δρόμος ποὺ δὲ δρασκελίζεται σὲ μιὰ στιγμὴ.

‘Ως τώρα ἀντοί ἔδερναν τὸ Γερμανό, ὅχι μόνο πέσω ἀπὸ τὶς πολεμίστρες, ἀλλὰ καὶ ἔξω στ' ἀνοιχτά, στῆθος μὲ στῆθος. Πῶς νὰ παραδώσουν φρούρια, σπίτια, πατρίδα χωρὶς νὰ νικηθοῦν;

Σὲ λίγο τοὺς ἔρχεται γραπτὴ ἡ διαταγὴ τοῦ στρατηγοῦ τους νὰ παραδώσουν τὰ Ὀχυρά. Τότε ξεσπᾷει μαύρη ἀπελπισία. ”Αλλοι κλαῖνε δυνατά, ἄλλοι ἀγκαλιάζουν καὶ φιλοῦν τὰ πολυνόλα μὲ πάθος, τόσο αὐθόρμητο, που σφίγγει τὴν καρδιὰ ὅσων τοὺς βλέπουν.

‘Ωστόσο υπακούουν στὴ γραπτὴ διαταγὴ τοῦ στρατηγοῦ τους, παραδίδουν τὰ Ὀχυρὰ καὶ ἀναχωροῦν μὲ κατεύθυνση πρὸς τὶς Σέρρες.

2. Καθὼς προχωροῦν πρὸς τὶς Σέρρες, βλέπουν ἐπάνω σ' ἔνα λοφάκι μαζεμένους φαντάρους καὶ καπνὸν ν' ἀνεμίζεται στὸν καθάριο οὐρανό. Ἐπειδὴ ἡ δυστυχία ἀδερφώνει τοὺς ἀνθρώπους, τραβᾶ ἡ φάλαγγα δλόσισια πρὸς τὸν ὅμιλο ἐκεῖνο.

Σὰν ἀνέβηκαν στὴν κορφὴ τοῦ λόφου, εἰδῶν ἔτοιμη θρακιά.

Ἐκεῖ γύρω στὴ φωτιὰ εἶναι συγκεντρωμένο ἔνα τμῆμα τοῦ 26ου συντάγματος, που υπερασπιζόταν τὸ φρούριο Λίσσε καὶ εἰχε τσακίσει δλόκληρη μεραρχία Ἀλπίνων.

Νὰ ὁ διοικητὴς περιστοιχισμένος ἀπὸ τοὺς βαθμοφόρους. Νὰ ὁ ἀρχιμανδρίτης, που βάζει τὰ ίερὰ ἀμφια.

— Θὰ λειτουργηθοῦμε, λέει κάποιος· καὶ ἡ ἰδέα πώς θὰ ἐπικοινωνήσουν μὲ τὰ θεῖα τοὺς παρηγορεῖ.

Βγάζουν τὰ πηλήκια τους, σταυροκοπιοῦνται κι ἀκοῦνε μὲ κατάνυξη τὶς εὐχὲς που ἀρχίζει νὰ ψάλλῃ δ παπάς. Ὑστερα προβάλλει στὸ κέντρο δ ὑπασπιστὴς ἥρατώντας τὴν σημαία τοῦ συγτάγματος.

Τὴν ξεσκεπάζει καὶ τὴν ἀφήνει ἐλεύθερη στὸ ἐλαφρὸ ἀεράκι, ἀτίμητο μνημεῖο δοξασμένων ἀγώνων.

Αύτή είναι ή σημαία ή ίδια, που τὸν Αὔγουστο τοῦ 1922, όταν τὸ 26ο σύνταγμα κυκλώθηκε στὴν κοιλάδα τοῦ Ἀλί—Βερὰν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τὴν ἀρπαξέ δὲ τότε συνταγματάρχης του καὶ παρασύροντας τοὺς λεβέντες του σὲ παράφορη ἔξοδο κατώρθωσε νὰ διασπάσῃ τὸν Τουρκικὸ κλοιὸ καὶ νὰ σώσῃ τὸ σύνταγμά του, χωρὶς δημως δὲ ίδιος νὰ ἐπιζήσῃ ἀπὸ τὸ θρυλικὸ κατόρθωμα, γιατὶ, δπως ή σημαία του, ἔτσι κι αὐτὸς εἶχε κατατρυπηθῆ ἀπὸ σφαῖρες καὶ ξεψύχησε κρατώντας στὰ χέρια του αὐτὸ τὸ κουρελιασμένο πανί.

— Προσοχή! διατάξει δὲ διοικητής.

Οἱ φαντάροι τεντώνουν τὰ κουρασμένα κορμιά τους, οἱ ἀξιωματικοὶ κάνουν τὸ σχῆμα. Οὐ πασπιστής τότε κατεβάζει τὸ ίερὸ

λάθαρο στή φωτιά, ένώ δ παπάς εὐλογεῖ αύτὸν τὸν ὑπερήφανο πολεμικὸ δόηγό. Τὸ μετάξι ἀργεῖ νὰ καῆ, γίνεται στάχτη σιγά, πολὺ σιγά.

Τὸ θέαμα τῆς γαλανόλευκης, ποὺ ἐξαφανίζεται, κάνει τοὺς παρόντες νὰ ριγήσουν. Οὔτε ἔνας ἀξιωματικὸς δὲν ἔμεινε ἀδάκρυτος. Οἱ φαντάροι, καθὼς ἀντικρύζουν τοὺς φρουράρχους τους, φημένους πολεμιστές, νὰ κλαίνε, τοὺς θαυμάζουν ἀκόμη περισσότερο καὶ ἔεσπάν τὰ παιδιάτικα στόματά τους σὲ λυγμοὺς κι ἀναφίλητά.

Μὰ τὸ κλάμα τὸ διακόπτει δ ἀρχιμανδρίτης.

— Σηκώστε τὸ χέρι νὰ δρκισθῆτε, τοὺς λέσι.

Τὸν ὑπακούοντα, κι ἐκεῖνος ἀρχίζει :

— Ὁρκίζομαι...!

— Ὁρκίζομαι!, λὲν δλοι· μαζί.

— “Οτι δὲ θὰ ἡσυχάσω...

— “Οτι δὲ θὰ ἡσυχάσω!

— “Οτι θὰ δώσω τὸ αἷμα μου...

— “Οτι θὰ δώσω τὸ αἷμα μου!

— Γιὰ νὰ ἐκδικηθῶ καὶ νὰ ἐλευθερώσω τὴν πατρίδα...

— Γιὰ νὰ ἐκδικηθῶ καὶ νὰ ἐλευθερώσω τὴν πατρίδα! βροντοφωνοῦν ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιώτες.

Ο δρκος αὐτὸς φουσκώνει ἀπὸ νέα ὅνειρα τὶς πονεμένες τους καρδιές. Κι ὅταν ξαναπαίρνουν τὸ δρόμο τῶν Σερρῶν, αἰσθάνονται σὰ ζωογονημένοι. Τώρα ἔχει βρῆ πάλι σκοπὸν ἡ ζωή τους.

Χρ. Ζαλονώστας

Η ΣΗΜΑΙΑ

Πάντα κι ὅπου σ' ἄντικροις
μὲ λαχτάρα σταματῶ
καὶ περήφανα δακρύζω,
ταπεινὰ σὲ χαιρετῶ.

Δόξα ἀθάνατη στολίζει
κάνθε θεία σου πτυχὴ¹
καὶ μαζί σου φτερουγίζει
τῆς πατρίδας ἡ ψυχή.

"Οταν ἔσφρου σὲ χαιδεύῃ
τ' ἀγεράκι τ' ἀλαφρό,
μοιάζεις κῦμα, ποὺ σαλεύει,
μὲ χιονόλευκον ἀφρό.

Κι ὁ σταυρός, ποὺ λαμπιρίζει,
στὴν ψηλή σου κορυφή,
εἰν' ὁ φάρος ποὺ φωτίζει
μιὰν ἐλπίδα μας κρυφή.

Σὲ ψωρῶ κι ἀναθαρρεύω
καὶ τὰ χέρια μου χτυπῶ.
Σὰν ἀγία σὲ λατρεύω,
σὰ μητέρα σ' ἀγαπῶ.

Κι ἀπ' τὰ στήθη μου ἀνεβαίνει
μιὰ χαρούμενη φωνή !
—Νᾶσαι πάντα δοξασμένη,
ώ σημαία γαλανή !

I. Πολέμης

Ο ΜΙΚΡΟΣ ΚΟΥΛΟΥΡΑΣ

1. Είναι 'Οκτώβριος του 1941, ή έποχή που άρχιζει να βασιλεύη ή πεῖνα καὶ ή στέρηση.

'Ο μικρὸς 'Αντώνης είναι δώδεκα χρόνων. "Εχει τὴ μητέρα του ποὺ ξενοδουλεύει κι ὅλο κάτι φέρνει, καὶ ἔχει τὰ δυὸ μικρότερα ἀδέρφια του, ποὺ ὅλο καὶ περιμένουν τὸ θά τους φέρη.

"Ετοι δ 'Αντώνης, ἀς είναι μικρός, ἔχει μπῆ στὰ βάσανα καὶ τὶς εὐθύνες. Είναι δ «προστάτης τοῦ σπιτιοῦ», ὅπως τὸν λέει μὲ καμάρι ή χήρα μητέρα του.

Πότε ζεύεται τὸ καρότσι του καὶ τὸ σέρνει, κάνοντας μεταφορὲς ἀπὸ τὸ σιδηροδρομικὸ σταθμό.

Πότε πάει στὸ βουνὸ μὲ τὴ μητέρα του καὶ φέρνει τὸ καρότσακι τους βαρυφόρτωμένο μὲ ξύλα.

Πότε πάλι παίρνει δανεικὰ κουλούρια καὶ τὰ πουλάει γυρίζοντας στοὺς δρόμους μὲ τὸν ταβλά του. 'Ο φούρναρης τῆς συνοικίας τὸν ἔχει δοκιμάσει καὶ τὸν ἐμπιστεύεται. Μόλις ξεπουλήσῃ δ 'Αντώνης, ἐπιστρέψει στὸ φούρνο καὶ πληρώνει τὴν τιμὴν τῶν κουλουριῶν. "Ετοι τοῦ μένει κάτι κι αὐτοῦ, ν' ἀγοράσουν λίγο καλαμπόκι γιὰ τὸ σπίτι. "Οσο γιὰ αὔριο, ἔχει πάλι δ Μεγαλοδύναμος.

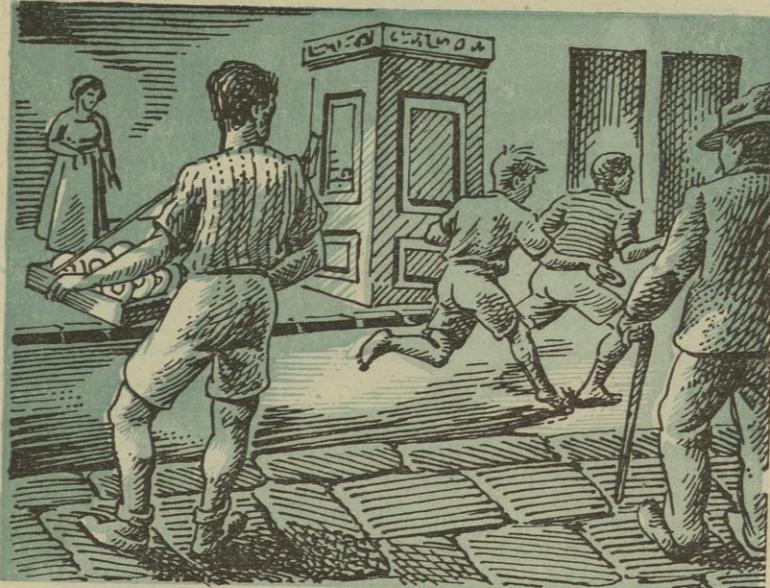
2. Μιὰ μέρα δ 'Αντώνης εἶχε ἀτυχία στὸ ἐμπόριό του. Μερικὰ παιδιά, πεινασμένα, τοῦ ἀρπαξαν ἀπὸ τὸν ταβλά του δύο κουλούρια, κι ἔτσι τὴ μέρα ἐκείνη τ' ἀδέρφια του δὲν εἶχαν τὸ λίγο ἀραποσιτένιο φωμί τους.

Τὴν ἄλλη μέρα θὰ δούλευε πιὸ πολὺ, εἶπε, κι ἔτσι θὰ κέρδιζε τὴ διαφορά.

— Νὰ προσέχης, παιδάκι μου, μὴ σου τὰ ξαναπάρεσυν τζάμπα, τοῦ εἶπε ή μητέρα του τὸ πρωὶ ποὺ ἔφευγε.

"Υστερα ἀπὸ μιὰ ὥρα δὲ Ἀντώνης ἔχει γεμάτο κουλούρια τὸν ταβλά του καὶ στέκει σὲ ἕνα κεντρικὸ δρόμο τῆς Ἀθήνας.

Σὲ λίγο ὥρα περνᾶ μιὰ φάλαγγα γερμανικὰ αὐτοκίνητα, γεμάτα αἰχμαλώτους. "Ηταν Νεοζηλανδοί, Αυστραλοί, "Αγγλοί, "Ινδοί.

"Ενα ἀπὸ τὰ αὐτοκίνητα, ἀνοιχτὸ ἐπάνω, σταμάτησε γιὰ λίγο ἐκεῖ κοντά. Ο κόσμος μαζεύθηκε καὶ κοίταξε τοὺς ἀτυχοῦς αἰχμαλώτους. Ζύγωσε καὶ δὲ Ἀντώνης καὶ κοίταξε. "Ηταν νέοι ἄνδρες, μὲ υφος ἀγαθὸ καὶ μὲ ἔκφραση βασανισμένη. Εἶχαν μάγουλα ἀδυνατισμένα, γένεια μακριὰ ἀπὸ τὴν ἀξυρίτια καὶ μάτια θολωμένα ἀπὸ τὴν πείνα.

3. "Οπως εἶχε πλησιάσει κοντὰ δὲ Ἀντώνης, παρατήρησε πῶς οἱ αἰχμαλώτοι δὲν ἔχοιλλούσαν τὰ μάτια τους ἀπὸ τὰ κουλού-

ρια του. Τὰ κοίταζαν, τὰ κοίταζαν ἐπίμονα, δίχως ὅμιως νὰ λένε καμιὰ λέξη, δίχως νὰ κάνουν καμιὰν ἄλλη κίνηση.

"Ενιωσε δὲ Ἀντώνης πολὺ τὴν κατάστασή τους, γιατὶ κι δὲδιος ἥξερε ἀπὸ πείνα. Δὲν ἄντεξε λοιπὸν περισσότερο. Ζύγωσε πιὸ κοντὰ κι ἔκανε νὰ σηκωσῃ τὸν ταβλά του, γιὰ νὰ τοὺς χαρίσῃ τρία τέσσερα κουλούρια. "Ας μὴν πήγανε στὸ σπίτι του οὔτε τὴ μέρα ἐκείνη ἀραποσιτένιο φωμί.

Πεταχτήκε ὅμιως δὲ Γερμανὸς φρουρὸς μὲ φοβέρες καὶ νοήματα, ποὺ ὅλα σήμαιναν, δτὶ ἔνα τέτοιο δῶρο «ἀπαγορεύεται αὐτηρῶς».

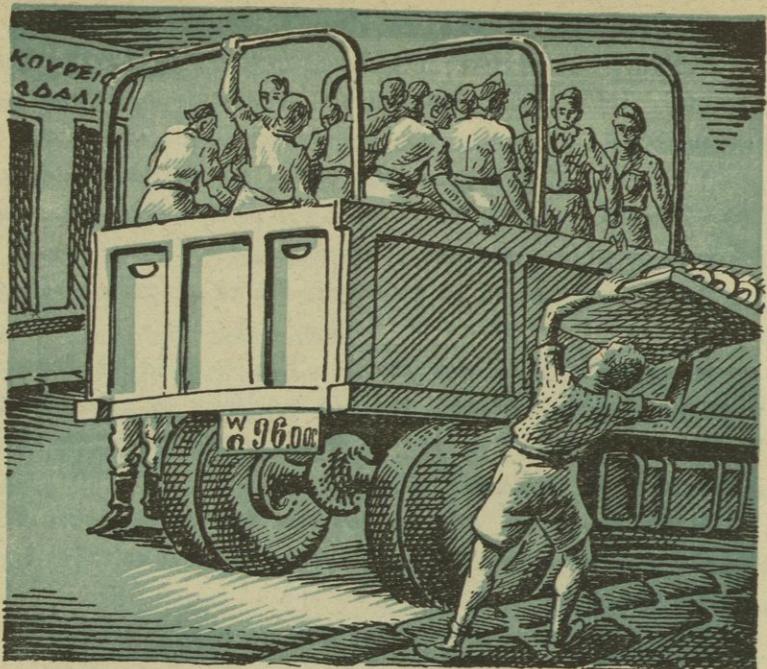
Τὸ τελευταῖο πολὺ τὸν πεισμάτωσε τὸν Ἀντώνη. Τί τὸν ἐνδιέφερε τὸν Γερμανό; Μήπως ἐκείνος ήτα ἔχανε τίποτε δικά του κουλούρια; Μήπως ἐκείνου τ' ἀδερφάκια θὰ ἔμεναν δίχως ἀραποσιτένιο φωμί;

Προσποιεῖται λοιπὸν κι δὲ Ἀντώνης ὅτι ἀπομακρύνεται. "Τστερα μὲ τρόπο πλευρᾶς εἰ τ' αὐτοκίνητο ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ καὶ τότε δίνει ἔνα δυνατὸ τίναγμα τοῦ ταβλᾶ του, χύνοντας ὅλα τὰ κουλούρια του μέσα στὸ αὐτοκίνητο. Αμέσως υστερα τὸ ἔθαλε στὰ πόδια.

"Οταν ἔφτασε στὴν ἀντικρυνὴ γωνιὰ κι ἔνιωσε ἀσφάλεια, γύρισε καὶ κοίταξε πίσω του. Οἱ αἰχμάλωτοι εἶχαν ἀρπάξει τὰ κουλούρια, τὰ ἔτρωγαν μὲ λαιμαργία καὶ κοίταζαν μὲ ἀπειρη εὐγνωμοσύνη πρὸς τὸ μέρος του.

Οἱ ἄλλοι γύρω διαβάτες, οἱ "Ἐλληνες — ἀδυνατισμένοι καὶ πεινασμένοι διαβάτες — τοῦ ἔλεγαν ἔνα σωρὸ «εῦγε» καὶ «μπράβο» καὶ «νὰ σὲ χαίρεται, πχιδάκι μου, ή μάνα ποὺ σ' ἔχει» καὶ ἄλλα τέτοια. "Ωστόσο τὸ μεγάλο εῦγε ἐρχόταν ἀπὸ ἄλλου. Τοῦ τὸ ἔλεγε δὲ εὐχαριστημένος ἔαυτός του.

"Εκίνησε κι ἐπῆγε στὸ φοῦρνο μὲ ἀδειο τὸν ταβλά του καὶ μὲ ἀδεια τὴν τσέπη του. "Έκαμπαν ἐκεῖ τὸ λογαριασμό. Γιὰ νὰ ξε-

χρεωθή τὸ νέο του ἔλλειμμα, χρειαζόταν νὰ δουλέψῃ ὁ Ἀντώνης μιὰ σχεδὸν ἑδομάδα δίχως κέρδος.

Στὴ μητέρα του διηγήθηκε ὅλη τὴν ἱστορία. Τῆς εἶπε, πὼς δὲν ἀντεχεὶ ἡ καρδιά του, αὐτὸς νὰ κρατάῃ φωμὶ κι ἂλλοι ἀνθρώποι πλάι του νὰ πεινοῦν τόσο πολύ. Λυπᾶται δμως ποὺ θὰ δουλεύῃ μιὰ ἑδομάδα, δίχως νὰ φέρνῃ καλχιπόκι.

— Δὲν πειράζει, παιδάκι μου, ἐσύ νὰ εἶσαι καλά. Ο Θεὸς θὰ σου δίνῃ δύναμη, γιὰ τὸ καλὸ ποὺ ἔκανες σήμερα, τοῦ εἶπε ἡ καημένη ἡ μάνα του.

4. Πέρασαν δύο ἀκόμη μῆνες. Τώρα εἶναι Χριστούγεννα τοῦ 1941. Τώρα ἔνα καρβέλι, γιὰ δσους τὸ ἔχουν, εἶναι μιὰ δλόκληρη

περιουσία, για δύος δὲν τὸ ἔχουν, εἶναι τὸ πιὸ μεγάλο τους δύνειρο.

Στὸ σπίτι τοῦ Ἀντώνη πάσι ἔνας μήνας ποὺ δὲν ξαναφάνηκε καλαμπόκι. Πάλι τυχεροὶ δύμως, ποὺ δὲν Ἀντώνης κι νὴ μητέρα του ἔπιασαν δουλειὰ σ' ἔνα περιβόλι καὶ οἰκονομοῦν τὶς λαχανίδες.

— Ἀντώνη, ἀν εἶχες σήμερα τὸν ταβλά σου μὲ τὰ κουλούρια, τὶ θὰ τὰ ἔκανες; Θὰ τὰ πουλοῦσες; τὸν ρώτησε ἀνήμερα Χριστούγεννα τὸ μεγαλύτερο ἀπὸ τ' ἀδερφάκια του.

— Αστειεύεσαι ποὺ θὰ τὰ πουλοῦσα; Θὰ τὰ μοίραζα σ' δύος μας ἀπὸ ἵσια, εἶπε γελώντας δὲν Ἀντώνης.

— Κι ἐκεῖνα τ' ἄλλα, ποὺ χάρισες; Ἐκεῖνα τί θὰ τὰ ἔκανες; τὸν ρώτησε δικρός ἀδερφός του ποὺ θυμήθηκε τὸ περιστατικό.

— Εκεῖνα... ἀρχισε νὰ λέη. δὲν Ἀντώνης καὶ σταμάτησε, για νὰ σκεφτῇ τί θὰ τὰ ἔκανε.

“Ωσπου ξαναῆρθαν στὸ νοῦ του δλεις ἐκεῖνες οἱ μορφές τῶν αἰχμαλώτων, ποὺ εἶχαν ἀδύνατα μάγουλα καὶ ποὺ κοίταζαν δλοι μαζὶ τὸν ταβλά του.

Τότε δὲν Ἀντώνης εἶπε σὲ τόνο ἀποφασιστικό:

— Εκεῖνα θὰ τὰ ξαναπετοῦσα μέσα σ' ἐκεῖνο τ' αὐτοκίνητο!

— Ήταν ἔτσι ἀποφασιστικὸς δὲν τόνος τῆς φωνῆς του, ποὺ νὴ μητέρα του σταμάτησε τὴ δουλειά της καὶ τὸν κοίταξε παράδοξα.

— Γιστερα ἤρθε κοντά του καὶ τὸν φίλησε.

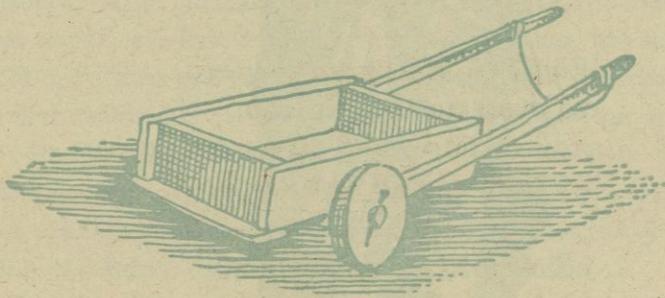
— Είσαι ίδιος, δπως δ μακαρίτης δ πατέρας σου. — Ετσι κι ἐκεῖνος ἤταν πονετικὸς καὶ συμπονοῦσε δπου ἔβλεπε δυστυχία, τοῦ εἶπε μὲ καμάρι.

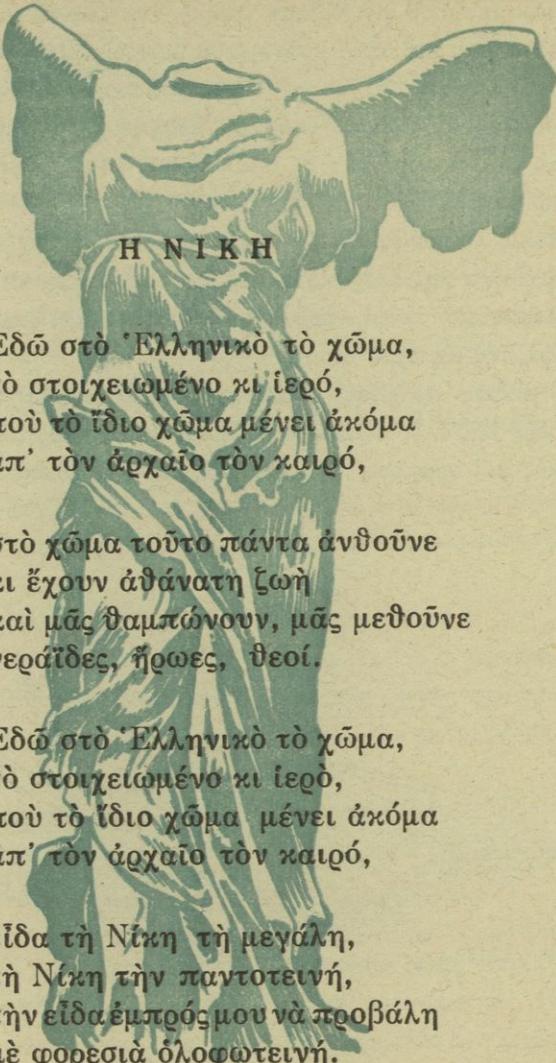
5. Είχα μάθει κι ἐγὼ τότε τὴν ἴστορία αὐτή. Τὴν ίδια ἐποχὴν εἶχα ίδει κι εἶχα μάθει πολλὰ δμοια περιστατικά: Οἱ κοπέλεις ἔσκιζαν τὰ προικιά τους, γιὰ νὰ μεταμφιέσουν, γλιτώσουν καὶ φυγαδεύσουν ξένους στρατιῶτες, ποὺ γύριζαν στὰ δρεινὰ χωριά μας. Δίγους μῆνες πρίν, τὸν καιρὸ τῆς Ἀλβανίας, ἐμεῖς οἱ φαν-

τάροι τοῦ μετώπου μοιράζαμε στοὺς Ἱταλοὺς αἰχμαλώτους τὴν κουραμάνα μας καὶ προτιμούσαμε νὰ μείνουμε ἐμεῖς νηστικοὶ παρὰ νὰ μείνουν ἐκεῖνοι. Δίγο πρὸν τοὺς πιάσουμε, ἡταν ἐχθροὶ μας. Ἐμέτως δημως μόλις τοὺς πιάναμε, τοὺς δείχναμε συμπεριφορὰ σὰ νὰ εἶναι φιλοξενούμενοί μας, παλιοί μας φίλοι, περαστικοὶ ἀπὸ τὸν τόπο μας.

Μόλις λοιπὸν μοῦ διηγγήθηκαν τὴν ἴστορία τοῦ Ἀντώνη, ἀμέσως θυμήθηκα καὶ ὅλες τὶς ἄλλες δημοιες ἴστορίες καὶ ἔκαμα τὴν ἑξῆς γενικώτερη σκέψη, ποὺ ἦταν καὶ δημοια καὶ διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν σκέψη τῆς μητέρας του:

—Ο μικρὸς Ἀντώνης, σκέψη την, εἶναι σὲ ψυχικὴ εὐγένεια ἕδιος δπως καὶ δλος δ λαός του. Ἔτσι καὶ δ λαός του εἶναι πάντα πονετικὸς καὶ συμπονεῖ τὴ δυστυχία, δπου τὴ βλέπει.

Η ΝΙΚΗ

Ἐδῶ στὸ Ἑλληνικὸ τὸ χῶμα,
τὸ στοιχειωμένο κι ἵερό,
ποὺ τὸ ἴδιο χῶμα μένει ἀκόμα
ἀπ' τὸν ἀρχαῖο τὸν καιρό,

στὸ χῶμα τοῦτο πάντα ἀνθοῦνε
κι ἔχουν ἀνάνατη ζωὴ
καὶ μᾶς θαμπώνουν, μᾶς μεθοῦνε
νεράίδες, θρωες, θεοί.

Ἐδῶ στὸ Ἑλληνικὸ τὸ χῶμα,
τὸ στοιχειωμένο κι ἵερό,
ποὺ τὸ ἴδιο χῶμα μένει ἀκόμα
ἀπ' τὸν ἀρχαῖο τὸν καιρό,

εἶδα τὴ Νίκη τὴ μεγάλη,
τὴ Νίκη τὴν παντοτεινή,
τὴν εἶδα ἐμπρός μου νὰ προβάλῃ
μὲ φορεσιὰ ὄλοφωτεινή.

K. Παλαμᾶς

Θ.' ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΜΑΣ ΤΑ ΠΟΥΛΙΑ

Ο ΣΠΟΥΡΓΙΤΗΣ

“Ο σπουργίτης, μπορεῖ νὰ εἰπῇ κανένας, εἶναι τὸ ἀλητόπαιδο ἀνάμεσα στ' ἄλλα πουλιά. Ἐτοι καὶ φαίνεται πραγματικά. Στὸ χοντρὸ κεφάλι του ἔχει δυὸ κόκκινα ζωηρὰ ματάκια, ποὺ δείχνουν πώς δὲ σκοτίζεται γιὰ κανέναν ἄνθρωπο καὶ πώς ἀδιαφορεῖ τί λένε ἢ τί σκέπτονται γι' αὐτόν. Ἀπὸ καλὴ συμπεριφορὰ ἢ φιλότιμο οὕτε ἔχει. Ἀνάλογο πρὸς τὸ κεφάλι του εἶναι καὶ τὸ χοντροκαμιωμένο ράμφος του καὶ ἡ δυνατὴ κραυγὴ του. Δὲν δίνει καμιὰ σημασία στὸ φέρσιμό του καὶ στὸ λάλημά του, ἀλλὰ φλυαρεῖ δλη τὴν ἥμέρα, δπου κι ἀν βρεθῆ κι δπως τοῦ ἔρθη.

‘Η φορεσιά του εἶναι κι αὐτὴ σύμφωνη μὲ τὸ χρακτήρα του καὶ δὲν μπορεῖ κανένας νὰ τὸν κατηγορήσῃ γιὰ ματαιοδοξία κι ἐπίδειξη τῆς στολῆς του. Οὕτε δίνει καμιὰ προσοχὴ στὸ φορεμά του. Συνήθως φορεῖ μιὰ πρόστυχη, γκρίζα ζακέτα, ποὺ δὲν εἶναι σπάνιο νὰ εἶναι γεμάτη λεκέδες, γιατὶ διαρκῶς βουτιέται στὴ

σκόνη, στή λάσπη, στὸ βούρκο, στὰ σκουπίδια καὶ μέσα στὰ χωράφια. "Ολη τὴν ἡμέρα ἔχει φιλονεικίες μὲ τοὺς ἄλλους σπουργίτες, κι ὁ ἀέρας γεμίζει ἀπὸ τις κραυγές του.

Τὸν ἀνθρωπὸ δὲν τὸν λογαριάζει· οὔτε τὸν φοβᾶται, οὔτε τὸν ἐκτιμᾷ καθόλου. Τρυπώνει καὶ κάνει τὴ φωλιά του στὸ σπίτι του, χωρὶς νὰ ζητήσῃ ἄδεια ἀπὸ κανένα. Καὶ χωρὶς καμιὰ ντροπὴ βγάζει μὲ ἀναίδεια τὸ κεφάλι του ἀπὸ τὴ φωλιά καὶ σὲ κοιτάζει νὰ δῃ μὲ τί ἀπασχολεῖσαι.

Μὲ μεγάλη ἀδιαντροπιὰ πιάνει τὴ φωλιά τοῦ χελιδονιοῦ, ὅταν λείπη, ἢ τὸ διώχνει ἀπὸ τὴ φωλιά του, στρογγυλοκάθεται ἐκεὶ σὰ νοικοκύρης καὶ γεννάει τὰ παιδιά του (5 - 6 κάθε φορά), τὰ δποῖα εἶναι ἐπίσης ἀναιδῆ, δπως καὶ οἱ ἀγαπητοὶ γονεῖς του.

Κάθε θέση εἶναι κατάλληλη γιὰ φωλιά του. Παλάτι ἢ ἀχυροκαλύβα, πολύτιμο μνημεῖο ἀπὸ μάρμαρο, ἐκκλησία ἢ καμιὰ παλιὰ γλάστρα, καὶ ψηλὸ δέντρο. Τί τὸν μέλει τὸ σπουργίτη γιὰ τέτοια πράγματα; Τοῦ εἶναι ἀδιάφορο! "Οπου φτάσῃ, φωλιάζει. Καὶ γιὰ νὰ χτίσῃ τὴ φωλιά του μεταχειρίζεται ὁ, τι βρῇ μπροστά του: παλιοκούρελα ἢ φτερά, τρίχες ἢ μαλλιά ἢ ἀχυρα. "Ολα τὰ χρησιμοποιεῖ.

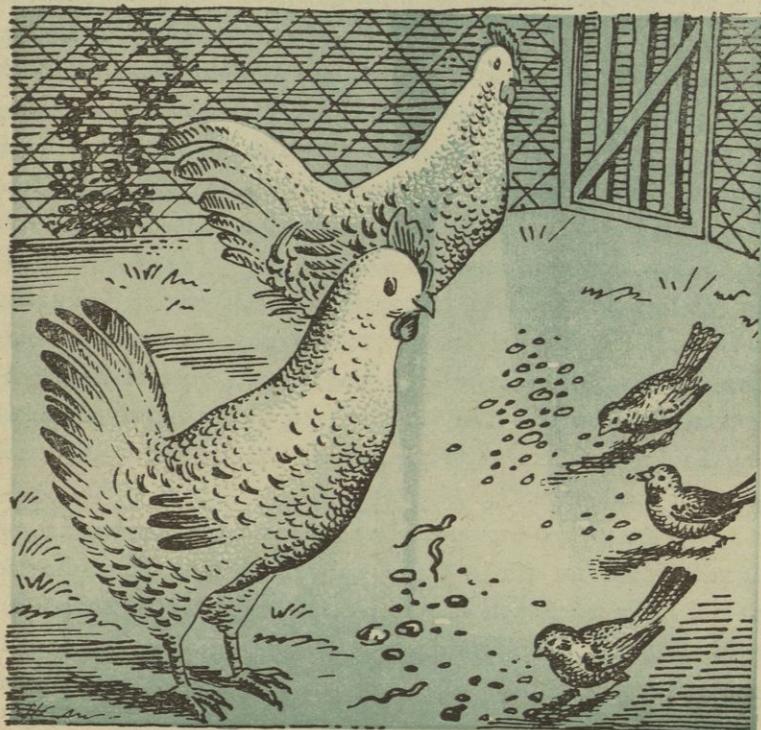
"Η ἀδηφαγία του δὲν ἔχει δρια. Τὰ μάτια του διαρκῶς τὰ ἔχει καρφωμένα στὴν τροφή, ποὺ θὰ φάνε ἢ θὰ δοκιμάση.

"Αν δὲ χωρικὸς ἔχη φορτωμένο τὸ κάρο του μὲ χόρτο ἢ μὲ στάχυα βρῶμης, κριθαριοῦ, σταριοῦ, δ σπουργίτης εἶναι παρὼν γιὰ ν' ἀρπάξῃ τὸ μερίδιό του. Κι ἀν φωνάζῃ δ γεωργὸς καὶ βλαστημᾶς καὶ κυνηγᾶ τὸν ἀναιδῆ κλέφτη, δ σπουργίτης ἀδιαφορεῖ. Φεύγει γιὰ μιὰ στιγμὴ καὶ ξανάρχεται πάλι.

Βγαίνει ἡ νοικοκυρὰ στὴν αὐλὴ μὲ ἔνα πιάτο γεμάτο κριθάρι ἢ καλαμπόκι ἢ φωμὶ ἢ πίτουρα καὶ ἀποφάγια, νὰ ταΐσῃ τὶς κότες. "Ο σπουργίτης εἶναι παρὼν, προτοῦ ἀκόμη ἀρχίσῃ τὸ τάγισμα. Ξέρει μάλιστα ἀκριθῶς τὴν ὥρα καὶ παραμονεύει. Ἐπίσης

παραμονεύει ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὸ παράθυρό σου καὶ περιμένει νὰ τελειώσῃ τὸ γεῦμα καὶ ν' ἀνοίξῃ τὸ παράθυρο νὰ τινάξῃ ἡ νοικοκυρὰ τὸ τραπέζιο μάντηλο μὲ τὰ φίγουλα. "Αν τὸν διώξῃ, κάνει πῶς φεύγει καὶ ξαναγυρίζει, ὅχι μόνος του, ἀλλὰ μὲ μεγάλη παρέα.

Μπαίνει ἀνάμεσα στὶς κότες καὶ πάίρνει τὸ μερίδιό του, σὰ νὰ τοὺς λέη: «Μὴ νομίζετε πῶς τὸ φᾶν εἶναι δλο δικό σας· ἔχω κι ἐγὼ τὸ μερτικό μου! Νὰ ἔχωμε τὸ νοῦ μας ὅμως!». Οἱ καημένες οἱ κότες δὲν κάνουν καμιὰ φασαρία, γιατὶ ξέρουν ὅτι εἶναι μάταιη. Σπεύδουν μοναχὰ νὰ φᾶν ὅσο μποροῦν γρήγορα, γιατὶ ὁ

παράσιτος καὶ ἡ παρέα του δὲν ἀστειεύονται. Ἡ νοικοκυρὰ διαμαρτύρεται καὶ φωνάζει, ἀλλὰ τοῦ κάνου.

Ἐρχεται στὸ σπίτι τὸ καημένο τὸ ἄλογο κουρασμένο ἀπὸ τὴν δουλειὰ καὶ τὸ ὑποδέχονται στὴν εἰσόδο τῆς αὐλῆς ὁ σκύλος, ἡ γάτα, οἱ κότες. Ἀλλὰ νά, καταφθάνουν καὶ οἱ σπουργίτες, γιατὶ ξέρουν ὅτι ὁ κύριός του θὰ δώσῃ στὸ ἄλογο νὰ φάη κριθάρι. Κάθονται οἱ σπουργίτες κάτω ἀπὸ τὸ στόμα του καὶ ἀρπάζουν διπέση χάμω ἀπὸ τὸ φατί του. Τὸ ἄλογο τὸν ξέρει τὸν παράσιτο καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ τρώῃ μὲ καλοσύνη.

Τὸ μεγαλύτερο ὅμως πανηγύρι γιὰ τὸ σπουργίτη εἶναι τὸ Μάη, ὅταν γίνωνται τὰ κεράσια. Μόλις δῆ νὰ κοκκινίζῃ κανένα κεράσι, ἐννοεῖ νὰ φάη αὐτὸς πρῶτος καὶ σπεύδει νὰ τὸ τσιμπήσῃ, χωρὶς τουλάχιστον νὰ ζητήσῃ συγγράμμη ἀπὸ τὸν ἰδιοκτήτη ἢ νὰ τοῦ εὐχηθῇ «μὲ γειὰ τὴν νέα σοδειά!». Ὁταν ὀριμάσουν τὰ κεράσια, ἀπὸ πολὺ πρῷα ὡς τὸ βράδυ δὲν κάνει ἄλλη δουλειὰ παρὰ νὰ τρώῃ. Φωνές, πυροβολισμοί, πετροβολήματα τοῦ εἰναι ἀδιάφορα. Αὐτὸς τὴν δουλειά του γελώντας καὶ κοροϊδεύοντας. Φεύγει ἀπὸ τὸ ἔνα δέντρο καὶ πάει στὸ ἄλλο.

Τὸ ἴδιο κάνει καὶ μὲ τὰ σταφύλια τὸν Αὔγουστο. Τοῦ κάνου στήνουν στ' ἀμπέλια καὶ στοὺς κήπους διάφορα σκιάχτρα, ποὺ παριστάνουν ἀνθρώπους. Στὴν ἀρχὴ φυλάγεται, ἀλλὰ σὲ 2-3 ἡμέρες πάει καὶ κάθεται πάνω στὸ σκιάχτρο καὶ φλυαρεῖ μὲ αὐθάδεια. Τσιμπᾶ μάλιστα μὲ τὸ ράμφος του καὶ βγάζει τὰ μάτια τοῦ ἀχυρένιου σκιάχτρου.

Τὴν ἐποχὴν τοῦ θερισμοῦ οἱ σπουργίτες χάνονται ἀπὸ τὰ χωριὰ καὶ μαζεύονται στὰ χωράφια καὶ στ' ἀλώνια. Τσιμπολογοῦν στὰ στάχυα τῶν κριθαριών, σταριών καὶ καλαμποκιών καὶ κάνουν μεγάλες καταστροφές. Ἔνας ἀρχαῖος συγγραφέας γράψει ὅτι κάποτε στὴ Μηδία τῆς Ἀσίας μαζεύτηκε τόσο πλῆθος ἀπὸ σπουρ-

γίτια, ποὺ ἀνάγκασε τοὺς κατοίκους νὰ μεταναστεύσουν, γιατὶ τοὺς ἔξαφάνισαν τὰ σπαρτά.

Γιὰ τὶς ζημίες αὐτές, ποὺ κάνει τὸ καλοκαίρι ὁ σπουργίτης στὰ καλλιεργημένα μέρη, εἰναι ἐπιζήμιος τὴν ἐποχὴν αὐτήν. Τὸν ἄλλο δυμώς καιρὸν εἰναι πολὺ ὡφέλιμος, γιατὶ τρώει ἀρκετοὺς σπόρους ἀπὸ βλαδερὰ ζιζάνια καὶ καταστρέφει πλῆθος ἔντομα. Εἰναι ἄλλωστε κι ἔνα ζωντανὸ στολίδι στοὺς κατοικημένους τόπους, γιατὶ δίνει μεγάλη ζωὴ μὲ τὴ ζωηρότητά του, τὰ τρελλὰ πετάγματά του, τὶς ἀτελείωτες φλυαρίες του καὶ τὶς φιλονεικίες του μὲ τ' ἄλλα πουλιά. Τὴν ἀνοιξῆν μάλιστα μαζὶ μὲ τὰ μικρά του εἰναι πολὺ ὡφέλιμος, γιατὶ καταστρέφει χιλιάδες ἀκρίδες, κάμπιες καὶ ἄλλα ἔντομα.

Ἐχουν ὑπολογίσει, ὅτι ἔνα ζευγάρι σπουργίτιῶν κυνέαλα στὰ μικρά του 700 περίπου κάμπιες τὴν ημέρα.

Τὸ πουλὶ αὐτὸν πολλαπλασιάζεται καταπληκτικά, γιατὶ κάνει συνήθως δύο ἔως τρία κλωσσήματα τὸ χρόνο.

Στὸν σπουργίτη δὲν ἀρέσουν τὰ ταξίδια. Μένει ἐκεῖ ποὺ εἰναι χειμώνα - καλοκαίρι. Βλέπει τὰ ἄλλα πουλιά ποὺ ἀποδημοῦν τὸ φθινόπωρο καὶ σιγὰ σιγὰ τὸν ἀφήνουν μοναχό, καὶ στέκεται σκεπτικός, σὰ νὰ λέγῃ :

«Ἐγὼ δὲ φεύγω ἀπ' ἐδῶ· θὰ ζήσω ὅπως ὅπως, ὅσο νἀρθῃ γὰρ ἀνοιξῆν».

Δὲ σᾶς φαίνεται συμπαθητικὴ γὰρ τερία καὶ γὰρ ὑπομονὴ του;

Ο ΠΑΠΑΓΑΛΟΣ

Σὰν ἔμαθε τὴ λέξη « καλησπέρα »,
ό παπαγάλος εἶπε ξαφνικά :

— Είμαι σοφός, γνωρίζω ἑλληνικά,
τί κάθομαι δῶ πέρα ;

Τὴν πράσινη ζακέτα του φορεῖ
καὶ στὸ συνέδριο τῶν πουλιῶν πηγαίνει,
γιὰ νὰ τοὺς πῆ μιὰ γνώμη φωτισμένη.
Παίρνει μιὰ στάση λίγο σοβαρή,
ξεροβήχει, κοιτάζει λίγο πέρα,
καὶ τοὺς λέει : « Καλησπέρα » !

· Ο λόγος του θαυμάστηκε πολύ.
— Τί διαβασμένος, λένε, ό παπαγάλος !
Θάναι σοφὸς αὐτὸς πολὺ μεγάλος,
ἀφοῦ μπορεῖ κι ἀνθρώπινα μιλεῖ.

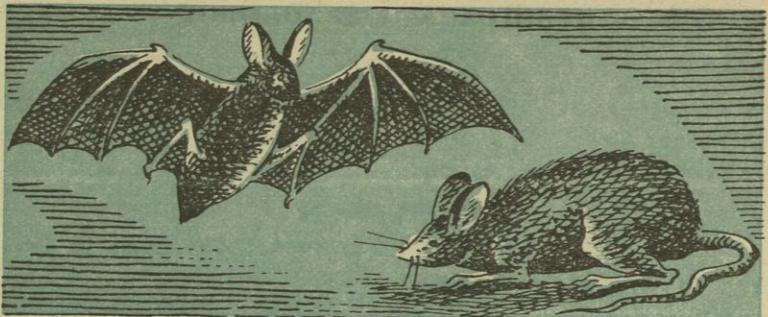
· Άπ' τὶς Ἰνδίες φερμένος, ποιός τὸ ξέρει
πόσα βιβλία μαζί του νάχη φέρει,
μὲ τί σοφοὺς ἐμίλησε, καὶ πόσα
νὰ ξέρῃ στῶν γραμματικῶν τὴ γλώσσα !

Κὺρ παπαγάλε, μάχωμε τὴν τύχη
ν' ἀκούσωμε τὶ λές καὶ πάρα πέρα ;
· Ο παπαγάλος βήχει, ξεροβήχει . . .
μὰ τί νὰ πῆ ; ξανάειπε : « Καλησπέρα » !

— Παπαγάλος,

Α' ΜΥΘΟΙ

ΔΙΠΡΟΣΩΠΟΣ

Μίαν φοράν τὰ πτηνὰ εἶχον πόλεμον μὲ τοὺς ποντικούς. Καὶ ἀλλοτε μὲν ἐνικοῦσαν τὰ πτηνά, ἀλλοτε δὲ οἱ ποντικοί.

Ἡ πονηρὰ νυκτερίς παρηκολούθει ἀπὸ μακρὰν τὸν πόλεμον, διὰ νὰ ἴδῃ, ποῖοι θὰ νικήσουν. «Οταν ἐνίκων τὰ πτηνά, ἐπήγαινε μαζί των καὶ ἔλεγεν: «Ἐνικήσαμεν!» «Οταν πάλιν ἐνίκων οἱ ποντικοί, ἐπήγαινε μὲ τὸ μέρος των καὶ ἔλεγε: «Τοὺς κατεροπώσαμεν!»

Ἐπὶ τέλους δ πόλεμος ἔληξε. Τὰ πτηνὰ καὶ οἱ ποντικοὶ ἔκαμαν εἰρήνην καὶ συνεφιλιώθησαν. Τότε ὅμως ἀπεκάλυψαν τὴν πονηρίαν καὶ ὑποκρισίαν τῆς νυκτερίδος, ἡ ὁποία προσεποιεῖτο δτι ἦτο φίλος καὶ τῶν δύο. Τὴν περιεφρόνησαν λοιπὸν διὰ τοῦτο καὶ τὴν ἐξεδίωξαν ὡς διπρόσωπον.

Ἀπὸ τότε ἡ νυκτερίς ζῇ μόνη καὶ ἔρημος. Φοβεῖται νὰ ἐξέλθῃ τὴν ἡμέραν, καὶ μόνον τὴν νύκτα ἐξέρχεται, διὰ νὰ μὴ τὴν βλέπουν.

(Παράδοσις)

ΚΥΝΗΓΟΣ ΚΑΙ ΞΥΛΟΚΟΠΟΣ

Δειλὸς κυνηγός, δ ὅποιος ἐκαυχᾶτο διὰ τὴν γενναιότητά του,
ἐζήτει μίαν ἡμέραν εἰς τὸ δάσος τὰ ἵχνη λέοντος. Ἐκεὶ συνήντησε
ἔνα ξυλοκόπον καὶ τὸν ἥρωτηρε :

— Μήπως εἰδες πουθενὰ ἵχνη λέοντος ;
— Θὰ σοῦ δεξιῶ, τοῦ ἀπαντᾶ ὁ ξυλοκόπος, ὅχι μόνον τὰ ἵχνη,
ἀλλὰ καὶ τὸν ἔδιον τὸν λέοντα.

‘Ο κυνηγὸς ἐκιτρίνισεν ἀπὸ τὸν φόβον του καὶ ἥρχισε νὰ
τρέμῃ.

— Ἰχνη μόνον ζητῶ, λέγει, ὅχι τὸν λέοντα...

ΠΟΝΤΙΚΟΣ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΣ

Εἰς ποντικὸς δὲν ἥρκειτο εἰς ὅσας τροφὰς ἐκλεπτε κάθε ἡμέ-
ραν, ἀλλ’ ἔβασανίζετο μὲ τὴν ἐπιθυμίαν ἐνὸς μεγάλου τεμαχίου
κρέατος, τὸ δόποιον ὅμως δὲν ἐχώρει μέσα εἰς τὴν φωλεάν του.

Αφοῦ δ ποντικὸς συνεσκέψθη μὲ τὴν γυναικα καὶ τὰ τέκνα
του, ἀπεφάσισε νὰ πλατύνῃ τὴν εἰσόδον τῆς φωλεᾶς, διὰ νὰ ἡμπο-
ρῇ εἰς τὸ ἔξης νὰ κλέπτῃ καὶ μεγάλα καὶ μικρά.

Αλλὰ τὴν ἐπλάτυνε τόσον πολύ, ὥστε δ γάτος, δ ὅποιος εἶχεν
ἔξωθεν ἀκούσει τὸ τί ἐλέχθη εἰς τὸ συμβούλιον, ἐμπῆκε μέσα καὶ
ἔξωλεθρευσε τὸν πλεονέκτην ποντικὸν μὲ δληγ του τὴν οἰκογένειαν.

ΣΚΥΛΟΣ ΚΑΙ ΛΥΚΟΣ

Δὲν γνωρίζομεν, πῶς συνέβη αὐτὸ τὸ παράδοξον. Ἐγινεν δημως. Εἰς σκύλος καὶ εἰς λύκος συνεδέθησαν μὲ φιλίαν. Ἐπήγαιναν μαζὶ εἰς τὸ δάσος καὶ συνωμήλουν μεταξύ των φιλικῶν, διότι φαίνεται, δτι καὶ οἱ λύκοι ἔχουν ὥρας, κατὰ τὰς ὁποίας εἶναι πολὺ καλοὶ καὶ μειλίχιοι.

Ἄλλὰ κάθε τόσον ἡ συνομιλία αἰφνιδίως διεκόπετο. Μόλις ἐγίνετο ὁ παραμικρὸς θόρυβος, μόλις ἐκινεῖτο κανέν το φύλλον, ἀν ἐπεργοῦσεν ἡ σκιὰ κανενὸς πτηνοῦ, δ λύκος ἐτρόμαζε καὶ ἐτέντωνε τὰ αὐτιά του, διὰ νὰ ἀκροασθῇ καλὰ καὶ προσεκτικά. Εἰς κάθε στιγμὴν ἐφαίνετο ἔτοιμος νὰ πολεμήσῃ κάποιον ἔχθρὸν ἢ νὰ φύγῃ βιαστικά.

— Τί ἀνήσυχος, ποὺ εἶσαι, καημένε ! τοῦ εἶπεν ὁ σκύλος. Διαρκῶς κάτι ὑποψιάζεσαι, διαρκῶς νομίζεις, δτι θὰ δρμήσῃ κανεὶς ἐναντίον σου. Οὔτε στιγμὴν δὲν ἡσυχάζεις. "Αφησε τώρα τὰς ἀνησυχίας καὶ ἔλα νὰ περιπατήσωμεν ἡσυχα, χωρὶς φροντίδας.

— Δὲν ἡμπορῶ ! ἀπαντᾷ δ λύκος. "Ἐχω ἔχθρὸν ὅλον τὸν κόσμον !

— "Α, ἐνόησα ! εἶπεν ὁ σκύλος. Δὲν ἔχεις κάμει ποτέ σου καλὸ εἰς κανένα καὶ μόνον κακὸ κάνεις εἰς ὅλους. Δι' αὐτὸ φοβᾶσαι, δυστυχισμένε !

ΑΛΗΘΙΝΟΣ ΦΙΛΟΣ

Μίαν φοράν ἔνα λυκόπουλο ἔλεγε πρὸς τὸν πατέρα του πολλοὺς ἐπαίνους δι' ἓν ἀλλο λυκόπουλον.

— Καλύτερον φίλον ἥτο ἀδύνατον νὰ εῦρω, ἔλεγε.

‘Ο πατέρας του, ὁ ἐμπειρότατος γερο-λύκος, ἐρωτᾷ τότε:

— Ἐκινδύνευσες καμμίαν φοράν καὶ σὲ ἔσωσε μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς του;

— Αὐτὸ τὸ πρᾶγμα δὲν μοῦ ἔχει συμβῆ, ἀλλά...

— Τί ἀλλά... Ἐκυνηγήσατε μαζὶ κι ἐμοιράσατε τὸ κυνήγι σὰν ἀληθινοὶ φίλοι, χωρὶς νὰ ἔχῃ κανεὶς σας παράπονον;

— Οὕτε τοῦτο μᾶς ἔχει συμβῆ. Παιζομεν δικασιώνομεν εἰς τὰ παιγνίδια μας.

Καὶ ὁ γέρων λύκος εἶπε τότε:

— Σταμάτα λοιπὸν καὶ κράτησε τοὺς ἐπαίνους διὰ τὸν ἔσωτόν σου. ‘Ο σύντροφός σου εἰς τὰ παιγνίδια δὲν ἀμφιβάλλω, δτι είναι καλὸς καὶ εὐχάριστος φίλος. Ἀλλὰ πρὶν εὑρεθῆς εἰς μεγάλην ἀνάγκην ἢ πρὶν νὰ ἔχετε κάτι σπουδαῖον νὰ τὸ μοιράσετε, δὲν ἡμπορεῖς νὰ εἴπης μὲ ἀσφάλειαν, δτι πράγματι ἔχεις ἀληθινὸν καὶ πιστὸν φίλον.

ΑΛΕΠΟΥ, ΣΤΑΦΥΛΙΑ ΚΑΙ ΣΠΟΥΡΓΙΤΕΣ

Κρέμονται βαριά, σὰν κρεμαστὰ καντήλια,
στὴν κληματαριὰ κρέμονται τὰ σταφύλια.

Πῶς τὰ πελεκοῦν μὲ τὶς ψιλές τους μύτες!
Τὸ παράκαναν φίλα λαίμαργοι σπουργίτες!

Νά κι ἡ ἀλεποῦ, περαστικὴ ἀπὸ κάτω:

— "Αχ καὶ νὰ χαρῷ σταφύλι μυρωδᾶτο!
Τὰ ρουθούνια της ἀνοἶξαν ν' ἀνασάνη,
κι ὑστερα ψηλὰ πηδᾶ, — μὰ ποιός τὰ φτάνει;

Καὶ ἄλλη μιὰ πηδιὰ καὶ πάλι ἔχαναπέφτει.

Ἐντροπιάσθηκε καὶ φεύγει σὰν τὸν κλέφτη.

Λέει μονάχη της στὴ σκάση της ἐπάνω:

— "Ηταν ἄγουρα, καλέ, τί νὰ τὰ κάνω;

"Ας τὸ ἀφήσωμε νὰ γίνουν στὴν ἐντέλεια!

Κι οἱ σπουργίτες μας ἐμπήξανε τὰ γέλια:

— Σὰ δὲν τὰφτασε μὲ τὶς πηγιές της, εἰδεις;
τὰ σταφύλια μας τὰ βάφτισε ἀγουρίδες!

T. "Αγρας

Η ΚΟΛΟΒΗ ΑΛΕΠΟΥ

Τὴν κυρὰ ἀλεποὺ τὴν εἶδα,
που τὴν πιάσαν σὲ παγίδα,
καὶ τῆς κόψαν μιὰ χαρὰ
πέρα - πέρα τὴν οὐρά.

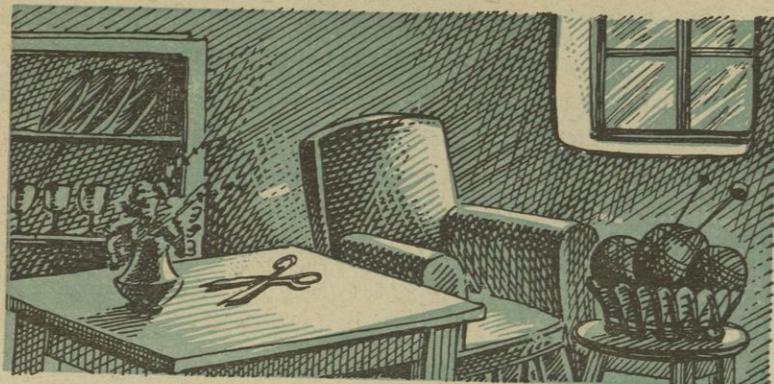
Καὶ μὲ πονηριὰ καὶ σκέψη
τώρα πάει νὰ τὰ βολέψῃ.
Τ' ἀδερφάκια της καλεῖ
σὲ συνέλευσῃ τρανή :

— Πῆτε μου, μὲ τὰ σωστά σας,
τί σᾶς χρειάζεται νὰ ούρά σας;
Είγαι βάρος περιττὸ
καὶ κουσούρι κωμικό.

— Όλοι νὰ μὲ μιμηθῆτε
καὶ νὰ τὴν ξεφορτωθῆτε.
Μιὰ ἀλεποὺ τότε μικρὴ
στάθηκε πιὸ πονηρή :
— "Αν δὲ σοῦλειπε νὴ δική σου,
θάκουγα τὴ συμβουλή σου !

M. Στασινάπονλος

Β'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΝ ΖΩΗΝ

« ΠΕΤΑΕΙ, ΠΕΤΑΕΙ Ο . . . ΤΟΤΟΣ »

1. Η ΑΠΡΟΣΕΞΙΑ ΤΟΥ ΤΟΤΟΥ

Ακόμη ένθυμείται τὰ κτυπήματα, που εἶχε δεχθῆ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του δ Τοτός, ὅταν ἦτο μικρότερος. Ἐπαιζε μὲ τὰ ἄλλα παιδιά τὸ « πετάει . . . πετάει . . . ». Ἐκεῖνος βιαστικός, σπως ἦτο πάντοτε, νὰ δώσῃ τὴν ἀπάντησιν, ἔχανε τακτικά. Ἐθαζαν τὰ δάκτυλά των τὰ παιδιά ἐπὶ τῆς τραπέζης καὶ ἔνα ἔξ αὐτῶν ἔλεγε:

— Πετάει . . . πετάει . . . τὸ . . . λελέκι!

Οἱ ἄλλοι ἐσήκωναν τὸν δάκτυλόν των.

— Πετάει! . . .

Τὸ λελέκι, βέβαια, εἶναι πτηγὸν καὶ πετᾷ.

Ἐπειτα ἔλεγε:

— Πετάει . . . πετάει τὸ . . . γελέκι!

Ἄν κανεὶς ἔκαμψε λάθος καὶ ὑψώνε τὸ δάκτυλόν του, ἀλλοι-

μονον εἰς αὐτόν! Ὡμπορεῖ νὰ πετάξῃ τὸ γελέκι; Καὶ δὲν ἥξευρε, ποῦ νὰ κρύψῃ τὴν κεφαλήν του ἀπὸ τὰ κτυπήματα.

‘Ο Τοτὸς ἔχανε τὰς περισσοτέρας φοράς. Μίαν φορὰν ὅμως τὴν ἔπαθε χειρότερα ἀπὸ κάθε ἄλλην φοράν. ‘Ενα παιδί, ποὺ ἥθελε νὰ τὸν φέρῃ εἰς σύγχυσιν, εἶπε:

— Πετάει, πετάει, δ... ἀστός!

“Ολοι ὑψώνουν τὰ δάκτυλά των. ”Επειτα πολὺ ταχέως εἶπε πάλιν:

— Πετάει, πετάει δ... Τοτός!

Κανένα παιδί δὲν ὕψωσε τὸ δάκτυλόν του.

Καὶ ποῖος εὑρέθη νὰ τὸ ὑψώσῃ; δὲν ἕδιος δ Τοτός!

— Πετάει!

Τὸ τι ἔγινε τότε δὲν περιγράφεται. Δὲν φθάνει ποὺ δ ὅμοιος δ Τοτὸς ἐδέχθη ἀλλεπάλληλα κτυπήματα, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας βραδύτερον τὸν ἐπείραζαν τὰ ἄλλα παιδιά.

— Τοτό, ποῦ εἶναι τὰ φτερά σου;

Καὶ ἐ πατήρ του ἀκόμη, δ ὅποιος ἐπληροφορήθη τὸ πάθημά του, τοῦ ἔκαμε βαρείας παρατηρήσεις.

— Αὐτὰ παθαίνει ὅποιος εἶναι βιαστικὸς καὶ ἀπρόσεκτος καὶ δὲν σκέπτεται πρὸν μιλήσῃ... τοῦ εἶπε.

Καὶ ἡ μάρμη του, ἡ ὅποια ἦτο γραῖα Χιώτισσα καὶ ὠμίλει πάντοτε μὲ παροιμίας, τοῦ εἶπε:

— Ξέρεις, παιδί μου, τί λέμε στὴ Χίο; «Πρὸν μιλήσῃ, νὰ βουτᾶς τὴ γλῶσσα σου στὸ μυαλό σου». “Οποιος ἔχει γγῶσιν τὸ ἐννοεῖ αὐτό. ”Αλλοτε λοιπὸν μήν ἀφίνης τὴ γλῶσσά σου νὰ τρέχῃ.

‘Ο Τοτὸς ἐπὶ πολὺν καιρὸν δὲν ἤδυνατο νὰ ληγμονήσῃ τὴν ἐντροπήν, ποὺ εἶχε πάθει. Ιδοὺ ὅμως, ὅπου ἥλθεν ἡ στιγμὴ νὰ δικαιωθῇ.

‘Ο Τοτὸς ἐπέταξεν ἀληθινά. Εἰς θεῖος του, ἀεροπόρος εἰς τὴν ἀεροπορικὴν βάσιν Φαλήρου, τὸν παρέλαθε μίαν πρωίαν καὶ τοῦ

έκαμε ένα γύρον μὲ τὸ ὑδροπλάνον. Ὁ Τοτὸς δὲν ἦτο πλέον μικρός. Ἡτο παιδὶ δώδεκα ἔτῶν. Καὶ σταν ἐπέστρεψεν ὑπερήφανος εἰς τὴν οἰκίαν του ἀπὸ τὸ πρῶτον ἀεροπορικόν του ταξίδιον καὶ τὸν ἐνηγκαλίζοντο καὶ τὸν ἡσπάζοντο δλοι, αὐτὸς ἐνεθυμήθη τὴν παλαιὰν ἐντροπήν. Ἐρριψεν ἐν θλέμμα εἰς τὸν πατέρα του καὶ ἐν ἄλλο εἰς τὴν μάμμην του καὶ εἶπε :

— Βλέπετε λοιπόν, δτι πετάει καὶ ὁ Τοτός; Πετάει ἀκόμη καὶ τὸ γελέκι, ποὺ φορεῖ ὁ Τοτός. Ἀδίκως λοιπὸν ἐγελούσατε ἄλλοτε ἐναντίον του.

“Ολοι ἐγέλασαν μὲ τὸν Τοτόν, ὁ ὅποιος δὲν εἶχε λησμονήσει τὸ παλαιόν του πάθημα. Μόνον ὁ πατέρος του τοῦ εἶπε, θωπεύων τὴν πλάτην του :

— Κακὰ εἶναι τὰ ψέματα, Τοτό! Τώρα βέβαια πετά καὶ ὁ Τοτός

καὶ τὸ γελέκι του. Ἀλλὰ ἐσύ, παιδί μου, ἐπέταξες πρὶν νὰ ἐφευρθοῦν τὰ ἀεροπλάνα.

2. ΠΩΣ ΕΠΕΤΑΞΕΝ Ο ΤΟΤΟΣ

Διὰ νὰ πετάξῃ ὁ Τοτός, ἔγινε μεγάλη ἱστορία. "Οταν διεῖσδε του δ ἀεροπόρος, τὸν δποῖον εἶχε παρακαλέσει κρυφίως δ Τοτός νὰ τὸν πάρῃ καμμίαν ἡμέραν μὲ τὸ ἀεροπλάνον, ἔκαμε λόγον εἰς τὴν οἰκίαν διὰ τὴν ὑπόθεσιν αὐτῆν, ἐξηγγέρθησαν δλοι. Καὶ πρώτη ἔξ δλων ἦ μάμμη του.

— Εἰσαι στὰ καλά σου, χριστιανέ μου; εἰπεν εἰς τὸν υἱόν της. Παιδί πρᾶγμα θὰ τὸ πάρῃς τώρα νὰ πετάξῃ; Αὐτὸ εἶναι τρέλλα καὶ νὰ μὲ συγχωρῆς. Τὸ παιδί δὲν ἔχει νὰ κινηθῇ διόλου ἀπ' ἔδω.

‘Η μήτηρ του ἐπίσης μὲ κανένα τρόπον δὲν ἥθελε νὰ παραδεχθῇ τοιούτον πρᾶγμα.

— Σὲ παρακαλῶ πολὺ νὰ μὴ βάζῃς τέτοιες ἰδέες εἰς τὸ μυαλὸ του παιδιοῦ! εἰπε εἰς τὸν ἀδελφόν της. Φθάνει ποὺ ἔκαμες ἐσὺ τοὺς κεφαλιοὺς σου καὶ ἔγινες ἀεροπόρος. “Αφησε τὸ παιδί ἥσυχο!

Μόνον διατήρη του δὲν διεμαρτυρήθη. Έφαίνετο ώς νὰ μὴ τὸ ἥθελε καὶ αὐτὸς πολύ, ἀλλὰ καὶ πάλιν δὲν τὸ εὔρισκε καὶ τόσον σοθαρόν.

— Νὰ σάξεις εἰπῶ... εἰπε. Δὲν εἶναι καὶ κακὸν νὰ πετάξῃ. Τόσοι νέοι πετοῦν σήμερον. Τόσος κόσμος ταξιδεύει μὲ τὰ ἀεροπλάνα. Καὶ ἔπειτα, διάνοιας πρέπει νὰ μαθαίνῃ ἀπὸ μικρὸς καὶ νὰ μὴ ὑπολογίζῃ τὸν κίνδυνον. Τὸ θάρρος εἰς τὴν ζωὴν εἶναι μεγάλο πρᾶγμα. Έκτὸς ἂν δὲν θέλῃ δ Τοτός. Έκτὸς ἂν φοβᾶται, διότι εἶναι μικρὸς ἀκόμη. Έν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν θὰ τὸν στελνωμεν βέδαια διὰ τῆς βίας.

‘Ο Τοτός, δ ὅποιος μέχρι τότε δὲν ὠμίλει περιμένων νὰ ἴσῃ,

πῶς θὰ ἐκλάθουν τὸ πρᾶγμα οἱ ἴδιοι του, ἔλαβε θάρρος μὲ τοὺς λόγους τοῦ πατρός του. Ἐτινάχθη ἀπὸ τὴν θέσιν του καὶ ἐφώναξε:

—Ἐγὼ θέλω, πατέρα, ἐγὼ δὲν φοβοῦμαι.

Ἡ μάμμη του καὶ ἡ μήτηρ του ἐστράφησαν τώρα ἐναντίον τοῦ πατρός.

— Εἰδες τώρα, τί κάνεις! Τοῦ ἐσήκωσες τώρα καὶ σὺ τὰ μυαλὰ τοῦ παιδιοῦ...

Καὶ τοῦ ἔψαλαν καὶ ἄλλα πολλά.

Τότε ὁ θεῖός του, ὁ ἀεροπόρος, ἐπενέθη.

— Αφῆστε με νὰ μιλήσω καὶ ἐγώ, εἴπε, καὶ ὑστερα κάνετε ὅτι θέλετε.

Καὶ ἀρχισε νὰ ἔξηγῃ εἰς αὐτούς, ὅτι τὰ ἀεροπορικὰ ταξίδια δὲν ἔχουν σήμερον τοὺς κινδύνους, τοὺς ὅποιους εἶχον ἄλλοτε. Ὁτι περισσότερον κινδυνεύει κανεὶς σήμερον μὲ τὰ αὐτοκίνητα καὶ μὲ τὰ ἀτμόποια, παρὰ μὲ τὰ ἀεροπλάνα. Ὁτι εἶναι ἀστείον νὰ φο-

βῆται κανεὶς νὰ ταξιδεύσῃ μὲ ἀεροπλάνον καὶ νὰ μὴ φοβήται νὰ ταξιδεύσῃ μὲ ἐν πεπαλαιωμένον ἑτοιμόρροπον αὐτοκίνητον, τὸ δποῖον κινδυνεύει νὰ συντριβῇ εἰς κάθε στιγμήν, ἔπως συντρίβονται τόσα καὶ τόσα καθ' ἐκάστην. "Οτι ἐντὸς δλίγων ἐτῶν τὸ ἀεροπλάνον θὰ καταστῇ τὸ ἀσφαλέστερον μέσον συγκοινωνίας. Καὶ δτι, ἀν ὑπάρχουν σήμερον ἄνθρωποι, οἱ δποῖοι φοβοῦνται, τοῦτο συμβαίνει, διότι δὲν ἔτυχε νὰ ταξιδεύσουν ἀκόμη. "Οσοι ἐταξιδεύσαν δὲν φοβοῦνται.

— Αὔριον, τοὺς εἶπεν, δταν ἀρχίσῃ νὰ ταξιδεύῃ περισσότερος κόσμος μὲ τὰ ἀεροπλάνα, θὰ ἐκλείψῃ καὶ αὐτὸς ὁ φόβος. Μήπως κατ' ἀρχὰς τὰ ἵδια δὲν συνέβησαν μὲ τὰ ἀτμόπλοια καὶ τοὺς σιδηροδρόμους; Οἱ περισσότεροι ἔτρεμον νὰ πατήσουν τὸ πόδι των εἰς αὐτά. Σήμερα ταξιδεύει ὅλος ὁ κόσμος, χωρὶς νὰ ὑπολογίζῃ τὰ δυστυχήματα, τὰ δποῖα συμβαίνουν τόσον συχνά.

Καὶ ὑπενθύμισεν εἰς αὐτοὺς ἀκόμη, δτι εἰς ποιητής, εἰς χθεσινὸς ἄνθρωπος, δὲν εἶχε ταξιδεύσει ποτὲ μὲ τὸν ὑπόγειον σιδηρόδρομον ἀπὸ τὴν Ὁμονοιαν ἕως τὸ Θησεῖον. Καὶ δταν μετὰ πολλὰς παρακινήσεις, διότι ἡτο ἀσθενής, ἔζήτησαν οἱ οἰκεῖοι του νὰ τὸν μεταφέρουν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας εἰς τὴν ἐν Νέῳ Φαλήρῳ οἰκίαν του, ἐδέχθη, ἀφοῦ ἔκαμε συμφωνίαν νὰ πηγαίνῃ τὸ αὐτοκίνητον σὰν γαϊδουράκι!

Καὶ τέλος τοὺς εἶπε:

— Δὲν εἴμαι τρελλὸς νὰ πάρω τὸ παιδί μαζί μου νὰ τὸ σκοτώσω. "Αν ἔθλεπτα καὶ τὸν μικρότερον κίνδυνον, καὶ νὰ μὲ παρεκάλούσατε ἀκόμη, δὲν θὰ τὸ ἔπαιρνα. Τί ἀλλο θέλετε νὰ σᾶς εἶπω ἀκόμη; Παίρνω ἔγω ἐπάνω μου δλγη τὴν εὐθύνην.

— Νὰ τὸν πάρης, εἶπεν ἀποφασιστικὰ δ πατήρ.

— Τέλος πάντων ἀς πάη, ἀφοῦ εἶναι ἔτσι... εἶπε μετά τινα δισταγμὸν καὶ ἡ μήτηρ, ἡ δποία δὲν ἥθελε νὰ κακοκαρδίσῃ τὸν Τοτόν.

Καὶ μόνον ἡ γιαγιά δὲν ἥθελε νὰ ἀκούσῃ τίποτε !

— "Ελωλάθηκε δ κόσμος ! ἐμουρμούρισε. Ἐγὼ φεύγω, νὰ μὴν
ἀκούω.

"Η καημένη ἡ γιαγιά ! Εἰς τὴν ἐποχήν της δ κόσμος ἔταξι-
δευε μὲ δῆνους καὶ ἡμίδένους. Πῶς νὰ ἀγαπήσῃ τὸ ἀεροπλάνον ;

— "Αν εἶχε κάμει δ Θεός τὸν ἄνθρωπο, διὰ νὰ πετᾷ, εἶπε φεύ-
γουσα ἀπὸ τὸ δωμάτιον, θὰ τοῦ εἶχε δώσει καὶ πτερά.

Καὶ δ Τοτὸς μὲ μεγάλην χαρὰν τώρα, διότι θὰ ἐπέται,
ἀπήγνησεν :

— "Αν εἶχε κάμει δ Θεός, γιαγιάκα, τὸν ἄνθρωπο νὰ ταξιδεύῃ
ἐπάνω στὰ νερά, θὰ τοῦ ἔδινε τὰ πόδια τῆς πάπιας. Καὶ διως,
γιαγιά μου, καὶ σὺ ἐπέρασες θάλασσα, διὰ νὰ ἔλθης ἀπὸ τὴν
Χίον εἰς τὸν Πειραιᾶ, χωρὶς νὰ εἶσαι πάπια !

Καὶ δ Τοτὸς γεμάτος ἀπὸ χαρὰν ἥρχισε νὰ πηδᾷ ψάλλων
τὸ ἄσμα τῶν ἀεροπόρων :

Αεροπόρος θὰ γενῶ
στὴ γῆ νὰ μὴν ἐγγίζω,
νὰ βρίσκωμαι στὸν οὐρανό,
τὰ σύννεφα νὰ σχίζω.

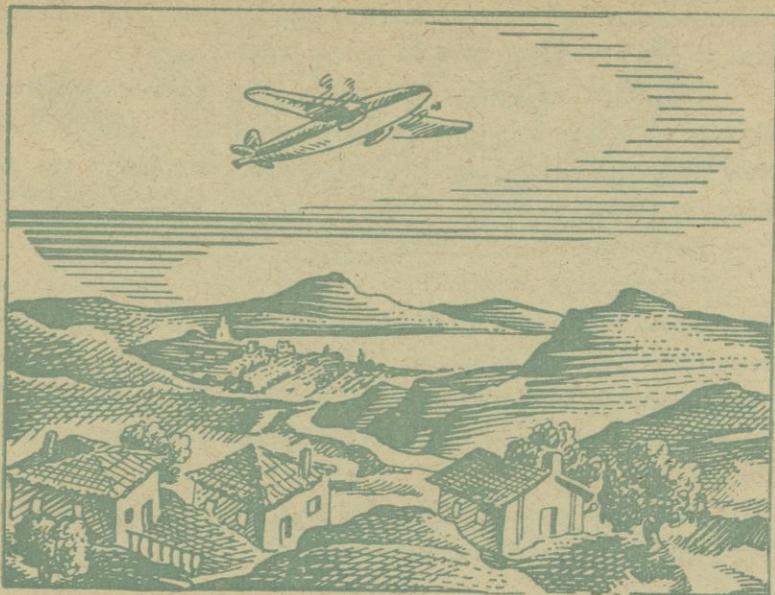
Ψυχὴ καὶ χέρι σταθερὸδ
σὰν πιάνω τὸ τιμόνι,
νὰ γίνωμαι πότε δετὸς
καὶ πότε χελιδόνι . . .

Τὴν ἔπομένην πρωίαν ὁ Τοτὸς ἐπέταξεν.

3. ΤΙ ΕΙΔΕΝ Ο ΤΟΤΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΤΗΣΙΝ ΤΟΥ

Τὴν αὐτὴν ἔσπέραν εἰχόν συγκεντρωθῆ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Τοτοῦ οἱ ἔξαδελφοὶ του, διὰ νὰ ἔδουν τὸν μικρὸν ἀεροπόρον καὶ διὰ ν' ἀκούσουν ἀπὸ τὸ στόμα του, πῶς τοῦ ἐφάνη τὸ ταξίδι καὶ τὶ εἶδεν ἀπὸ τὸ ἀεροπλάνον. Ἡσαν ἔκει καὶ οἱ γονεῖς του, οἱ ἀποιοὶ τὸν ἐκαμάρωναν.

— Τίποτε δὲν είναι, παιδιά, τίποτε! . . . ἥρχισε νὰ λέγῃ ὁ Τοτός, ὁ δποῖος ἥθελε νὰ δείξῃ εἰς αὐτούς, διὰ δὲν ἐφοβήθη διόλου. Δὲν καταλαβαίνεις, καθὼς ἀνεβαίνεις, οὕτε τὴν ζαλάδα, τὴν δποίαν αἰσθάνεσαι, δταν σὲ τινάζῃ ὑψηλὰ ἐπάνω ἡ κούνια. Τίποτε, σᾶς λέγω· θαρρεῖς, δτι κυλιέσαι είς βαμβάκια. Τόσον μαλακὰ ταξιδεύεις. Δὲν τὸ καταλαβαίνεις καὶ δὲν διδος, πῶς σὲ μία στιγμὴ εὑρέθης κιόλας ἔκει ἐπάνω. Καὶ ἔπειτα ἔρχεται μία στιγμή, δταν δὲν κοιτάζῃς κάτω τὰ πράγματα ποὺ περνοῦν γρήγορα καὶ χάνονται πίσω σου, ἔρχεται μία στιγμή, ποὺ νομίζεις, δτι ἔχεις σταματήσει μέταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς. Καὶ μόνον ἀπὸ τὸν κρότον τῆς μηχανῆς, ποὺ βουτίζει στὰ αὐτιά σου, ξαναθυμᾶσαι, δτι ταξιδεύεις.

“Επειτα δ Τοτός διηγήθη τι είδεν ἀπὸ ἑκεὶ ἐπάνω.

‘Η ξηρὰ καὶ η θάλασσα ἐφαίνοντο, ἔπως ἕνας γεωγραφικὸς ἀτλας ἀπλωμένος κάτω, ὡς τάπης ποικιλόχρωμος. Οἱ δρόμοι τῆς πόλεως, ὡς στεναὶ ταινῖαι. Τὰ σπίτια ὡς κουκλόσπιτα, ποὺ τὰ κάμνομεν μὲ κύρους. Τὰ αὐτοκίνητα ὡς κάνθαροι, οἱ δρόσοι σύρονται ἐπὶ τοῦ χώματος. Οἱ ἀνθρώποι ὡς μυρμήγκια. Τὰ πολεμικὰ πλοῖα εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ Φαλήρου ἐφαίνοντο ὡς πλοιάρια τῶν παιδιῶν, τὰ δρόσια πλέουν εἰς μίαν λεκάνην μὲ νερό.

—Τὴν Ἀκρόπολιν τὴν εἶδες; τὸν ἥρωτησεν ἕνας ἐξάδελφός του.

—‘Αστεία! εἶπεν δ Τοτός. Καθὼς μία τούρτα ζαχαροπλαστείου ἐπάνω εἰς ἕνα δίσκον, μὲ μισοφαγωμένα τὰ ζαχάρωτά της. Ἀφήνω πλέον τὸ Ζάππειον καὶ τὸν Βασιλικὸν κῆπον. Τὰ

ἀνθιστευμένα πεζούλια τοῦ σπιτιοῦ μας εἶναι πολὺ μεγαλύτερα.
Καὶ τὸ Στάδιον; "Ενα τόσο δὲ πραγματάκι..."

Τοὺς εἶπε καὶ ἄλλα καὶ ἄλλα. "Ητο κατενθουσιασμένος.
Μακάρι νὰ ἐπέτα καθ' ἑκάστην! Καὶ τὸν ἥκουνον δλοι μὲ ἀνοι-
κτὸν τὸ στόμα. Ποῖος νὰ τοῦ δώσῃ τώρα κτυπήματα ἐπὶ τῆς
κεφαλῆς του;

— Πετάει, πετάει... δ Τοτός!

"Ο Τοτός εἶχε πετάξει.

Μόνον ἡ μάμψη του δὲν ἦτο εἰς τὸ δωμάτιον τῆς συγκεντρώ-
σεως, δταν δ Τοτός ἥρχισε νὰ διηγῆται τὸ ταξίδι του. "Η καλὴ
γραῖα ἐσηκώθη καὶ ἔφυγε θυμωμένη.

— Οὕτε γὰ τὰ ἀκούω θέλω τέτοια τρελλὰ πράγματα... εἶπε.
Φεύγω ...

"Η πτωχὴ γιαγιά! Μήπως δὲν εἶχε δίκαιον; Εἰς τὸν καιρόν
της ἐταξίδευαν μὲ γαϊδουράκια.

Γ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

Ο ΓΙΑΝΝΗΣ Ο ΑΝΟΙΚΤΟΚΑΡΔΟΣ

“Αν υπάρχῃ κανεὶς ποὺ δὲν γνωρίζει τὸν Γιάννη « τὸν Ἀνοικτόκαρδο », θὰ τοῦ τὸν παρουσιάσω ἐγώ, διὰ νὰ κάμη τὴν γνωρίμιαν του.

Τὸ οἰκογενειακόν του ὄνομα δὲν ἦτο ἀνοικτόκαρδος. Αὐτὸ τὸ δνομα τὸ ἐκέρδισε μόνος του, ἐπειδὴ ἦτο πάντα γελαστὸς καὶ χαρούμενος καὶ ποτὲ δὲν ἐπίκραινε τὴν καρδιά του διὰ τίποτε. « Ἀνοικτόκαρδο » τὸν πρωτοεἰπε ὁ ἀνάδοχός του, σταν τὸν ἐβάπτισε, διότι ἀπὸ μωρὸ παιδάκι, ἀντὶ νὰ κλαίῃ, δπως τὰ ἄλλα μωρά, αὐτὸς ἐγέλα. Καὶ σταν κατὰ τὸ βάπτισμά του τὸν ἐβύθισεν ὁ Ἱερεὺς εἰς τὴν κολυμβήθραν, αὐτὸς πάλιν ἐγέλα.

— Βαπτίζεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ Ἰωάννης... εἶπεν ὁ Ἱερεύς.

Ἐπῆρε τὴν βουτιάν εἰς τὴν κολυμβήθραν καὶ ἐξῆλθε πάλιν γελῶν.

— Νὰ μᾶς ζήσης, Ἀνοικτόκαρδε!... εἶπε τότε ἡ γραῖα νοννά του, ἡ ὅποια τὸν ἐκαμάρωνεν.

"Ετοι τὸ μωρὸ ἔλαθεν ἀπὸ τὴν κολυμβήθραν του δύο δόνοματα: Γιάννης καὶ ὉΑνοικτόκαρδος.

"Οταν ἐμεγάλωσε, τοῦ ἔμειναν καὶ τὰ δύο: ὁ Γιάννης ὁ ὉΑνοικτόκαρδος. Εἰς τὸ σχολεῖον, εἰς τὸν στρατόν, ὅπου ὑπηρέτησεν

ἀργότερα, παντοῦ ἔτοι τὸν ἤξευραν. Μὲ ἄλλο δόνομα δὲν τὸν εὗρισκες. Ποῖος Γιάννης; ὁ Γιάννης ὁ ὉΑνοικτόκαρδος!

"Ο Γιάννης ὁ ὉΑνοικτόκαρδος, λοιπόν, ἦτο ἔνα πτωχὸ παιδί. Ο πατήρ του ἦτο τσαγγάρης, καὶ δσάκις ἡ μήτηρ του ἔπλενεν εἰς

τὴν αὐλήν, τὸν ἀπέθετε κάτω ἀπὸ μίαν δύφηλὴν μηλιάν, διὰ νὰ τὸν προσέχῃ, ώσταν μωρὸ ποὺ ἥτο ἀκόμη.

Ἐκεῖ ἥτο πολὺ εὐχαριστημένος — καὶ ποῦ αὐτὸς δὲν ἥτο; — μέσα εἰς τὴν χλόην. Καὶ καθὼς ἐκοκκίνιζαν τὰ μαγουλάκια του, ἔλεγες ὅτι ἡσαν δύο μῆλα, ποὺ εἶχαν πέσει ἀπὸ τὴν μηλιάν. Ἀλλ' ἡ μεγάλη του χαρὰ ἥτο, ὅταν ἐκελαδοῦσε κανὲν πτηγὸν ἐπάνω εἰς τὴν μηλιάν. Τότε ἐκίνει χέρια, πόδια καὶ ὅλον του τὸ σῶμα ἀπὸ τὴν χαράν του ὡς νὰ ἔχόρευεν. Ἀλλην συντροφιὰν δὲν ἦθελε. Τοῦ ἔφθανε δὲ Μοῦργος, δὲ γηραλέος μαλλιαρὸς σκύλος του, δὲ ποῖος ἐπήγαινε καὶ ἐκάθητο πάντοτε πλησίον του καὶ τὸν ἐπρόσεχε μὲ τὴν ἀγάπην, ποὺ ἔχουν τὰ σκυλιὰ πρὸς τὰ παιδάκια τοῦ σπιτιοῦ. Τὸν ἐπρόσεχε δὲ καλὸς δὲ Μοῦργος, ὡς νὰ ἥτο τροφός του. Ποῦ νὰ τολμήσῃ κανεὶς νὰ πλησιάσῃ τὸ μωρό! Γερρ...! δὲ Μοῦργος. Ἡτο ἔτοιμος νὰ τὸν σχίσῃ. Καὶ δὲ Γιάννης τοῦ ἐτραβοῦσεν πότε πότε τὴν οὐράν μὲ τὸ παχουλόν του χεράκι. Αὐτὸς ἥτο τὸ πρῶτον του παιγνίδι. Ἀλλ' δὲ Μοῦργος δὲν ἔθύμωνεν. Ἐγύριζε καὶ τοῦ ἔγλειψε τὸ χέρι καὶ ἐσάλευεν τὴν οὐράν του, ώσταν νὰ τοῦ ἔλεγε:

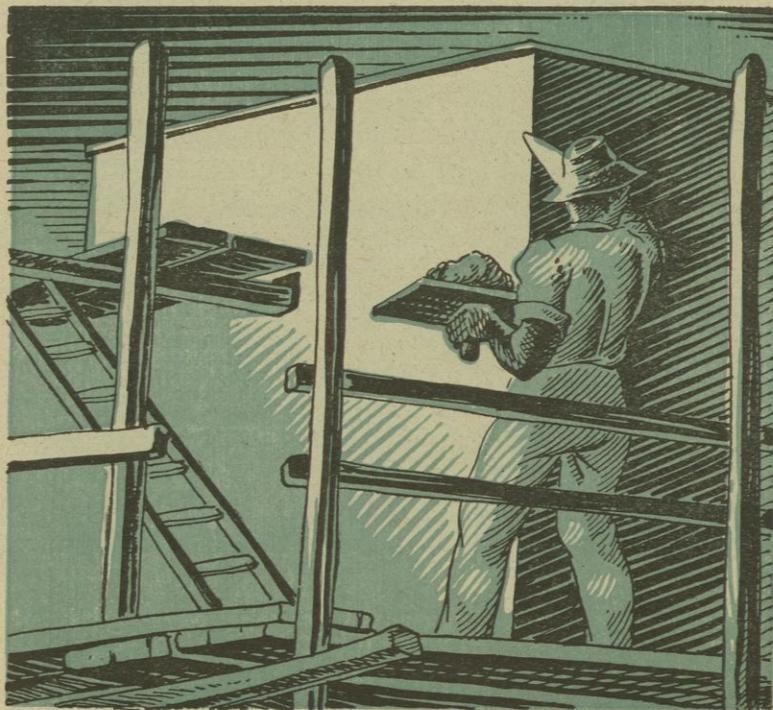
— Παιᾶνε, Γιάννάκη! Γιὰ σένα τὴν ἔχω τὴν οὐρά μου.

Οσον ἐμεγάλωγεν δὲ Γιάννης τόσον περισσότερον τὸν ἀγαποῦσαν ὅλοι. Διότι ἥτο πάντοτε ἀνοικτόκαρδος. Μὲ τὰ μακριὰ ἀνοικτόξανθα μαλλάκια του, τὸ παχουλὸ προσωπάκι του, τὰ μαγουλάκια ποὺ ἐκοκκίνιζαν σὰν μῆλα, καὶ τὰ δύο ἔξυπνα καὶ ζωηρὰ ματάκια του ἥτο τὸ χαϊδεμένον παιδί ὅλης τῆς γειτονιᾶς.

Ἀλλὰ δὲν ἥτο μόνον ἀνοικτόκαρδος δὲ Γιάννης. Ἡτο καὶ ἀγαθός. Ἀπὸ μικρὸ παιδί ἐκοίταζε, πῶς νὰ εὐχαριστήσῃ τοὺς ἄλλους. Ἐκαμνεθελήματα, μετέφερεν εἰς τοὺς πελάτας τὰ ὑποδήματα, ποὺ ἐπεσκεύαζεν δὲ πατήρ του, καὶ ἐφύλαττε τὰ ἀπλωμένα ἀσπρόρουχα, ὅταν ἀπήρχετο ἡ μήτηρ του εἰς καμμίαν ἐργασίαν. Αὐτὸς ἔφερε πάντοτε τὰ φύγνια ἀπὸ τὸν παντοπώλην καὶ τὸν ἀρτοπώλην.

* Ήτο δ καλύτερος βοηθός τοῦ πατρός του καὶ τῆς μητρός του. Καὶ ἐπειδὴ ἡτο δυνατὸς καὶ εὐκίνητος, οἱ μικροί του φίλοι εἰς τὰ παιγνίδια των τὸν εἶχον πάντοτε ἀρχηγόν.

Τέλος ἦλθεν δ καιρὸς νὰ εὕρῃ ἐργασίαν καὶ δ Γιάννης. Δὲν ἤθελεν ὅμως νὰ γίνη ὑποδηματοποιός, ώσαν τὸν πατέρα του. Ὁ πατήρ του ἦτο πάντοτε σκυμμένος εἰς τὴν ἐργασίαν του, ἐνῷ εἰς τὸν Γιάννην ἥρεσαν τὰ ὑψηλά. "Ηθελε ν' ἀναρριχᾶται εἰς τὰ δένδρα καὶ τὶς σκαλωσιές τῶν οἰκιών. Διὰ τοῦτο καὶ ἔγινεν ἀμμοκονιαστής, διὰ νὰ εὑρίσκεται πάντοτε ἐπάνω ὑψηλά, διότι δὲν ὑπέφερε τὰς στενοχωρίας, ἀνοικτόκαρδος ὅπως ἦτο.

Ἐκεὶ εἰς τὰ ὑψηλὰ εἰργάζετο καὶ ἐτραγουδοῦσε μὲ δλην τὸν τὴν καρδιάν. Διαρκῶς ἐτραγουδοῦσε. Διότι ἀπὸ μικρὸς ἥγάπα πολὺ τὴν μουσικὴν καὶ τὰ τραγούδια.

Καλὸς τεχνίτης, ὅπως ἡτο, τὸν ἐπροτιμοῦσαν παντοῦ. Δι' αὐτός, ὅταν ἀπεφασίσθη νὰ γίνῃ μία ἐπισκευὴ τοῦ Δημαρχείου τῆς πατρίδος του, τὸν προσέλαθον ἀπὸ τοὺς πρώτους, διὰ νὰ ἐργασθῇ.

Ἐκεὶ δλίγον ἔλειψε νὰ χάσῃ τὴν ζωήν του. Ἐπὸν ἔνα σιγαρέττον, τὸ δποῖον εἶχε ρίψει κάποιος ἀπρόσεκτος ἐργάτης εἰς τὰ ροκανίδια, ἐπῆρε φωτιὰ ἡ Δημαρχία. Πρὶν φθάσουν οἱ πυροσβέσται, δ Γιάννης μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς του ἐρρίφθη νὰ σθήσῃ τὴν φωτιάν. Ἐκαμεν δ, τι ἡδυνήθη. Ἀλλὰ καὶ κάτι περισσότερον. Καθὼς ἥγωνται μὲ τὰς φλόγας καὶ ἀδειαζε κουβάδες μὲ νερόν, ποὺ τὸ μετέφερεν μόνος του ἀπὸ μίαν δεξαμενὴν τῆς αὐλῆς, εἶδε τὴν γραῖαν καθαρίστριαν τοῦ Δημαρχείου ζωσμένην ἀπὸ τὰς φλόγας μέσα εἰς τὸ μικρὸν δωμάτιον, τὸ δποῖον ἡτο εἰς τὴν σοφίταν. Τὴν ἐφορτώθη εἰς τοὺς δυνατούς του ὄμους καὶ, διερχόμενος μέσα ἀπὸ τὴν φωτιάν, τὴν ἐκατέβασε κάτω, εἰς τὴν αὐλήν. Ἀν δὲν τὴν ἐπρόφθανεν αὐτός, ἔως δτου νὰ φθάσουν οἱ πυροσβέσται, ἡ γραῖα θὰ εἶχεν ἀπανθρακωθῆ.

Τὴν ἐπομένην ἡμέραν, δτε δ Δήμαρχος ἐπληφορήθη αὐτὴν τὴν γενναίαν του πρᾶξιν, τὸν ἐκάλεσεν, τοῦ ἕσψιγξε τὴν χεῖρα καὶ τοῦ εἶπε :

— Τί θέλεις νὰ σοῦ κάμω, παλληκάρι μου, διὰ τὸ χθεσινό σου γενναῖο φέρσιμο;

— Ἔγὼ δὲν θέλω τίποτε, κύριε Δήμαρχε... τοῦ εἶπε. Ἔχω τὰ χεράκια μου, πρῶτα δ Θεός, καὶ δουλεύω. Μόνον διὰ τὸν γέροντα πατέρα μου θέλω νὰ σᾶς παρακαλέσω. Ἡ δουλειά του εἶναι βαρειὰ διὰ τὴν ἥλικίαν του. Καὶ οἱ ιατροὶ τοῦ εἶπον νὰ μὴ σκύβῃ, διότι τὸν πειράζει εἰς τὸ στήθος του. Θὰ σᾶς παρακαλέσω, λοιπόν, κύριε Δήμαρχε, ἂν εἶναι εὔκολον, νὰ τοῦ δώσετε καμμίαν ἐργα-

σίαν πιὸ ἀναπάυτικὴν ἐδῶ εἰς τὸ Δημαρχεῖον, διὰ νὰ μὴ κουράζεται δ καημένος.

‘Ο Δήμαρχος τοῦ εἶπεν :

— Εὖγε, παιδί μου, ποὺ φροντίζεις διὰ τὸν πατέρα σου! Νὰ τοῦ εἰπῆς, λοιπόν, δτι τὸν διώρισες κλητῆρα εἰς τὴν Δημαρχίαν καὶ ἀπὸ αὐτούν νὰ ἔλθῃ ν' ἀρχίσῃ ἐργασίαν.

— Σεῖς τὸν διωρίσατε, κύριε Δήμαρχε.... εἶπεν ἐντροπαλὰ δ Γιάννης, νομίζων δτι τὸν εἰρωνεύετο δ Δήμαρχος.

‘Ο Δήμαρχος τότε τοῦ εἶπε πάλιν σοθαρά :

— Δὲν τὸν διώρισα ἐγώ, παιδί μου. Ἐσὺ τὸν διώρισες. Τὴν ὥραν δπού ἔσωσες μίαν ἀδύνατη γυναῖκα ἀπὸ τὴν φωτιά, ὑπέγραψες καὶ τὸν διορισμὸν τοῦ πατρός σου. Ἐμὲ νὰ μὴ μοῦ χρεωστῆς καμμίαν χάριν.

‘Ο Γιάννης, ἀφοῦ ἐτακτοποίησε τὸν πατέρα του, εἶπε καὶ εἰς τὴν μητέρα του νὰ παύσῃ νὰ ξενοπλύνῃ, διότι ἦτο ἵκανὸς αὐτὸς νὰ τῆς χαρίσῃ ἀνετον γῆρας. Εἰργάζετο μὲ περισσοτέραν χαρὰν ἐπάνω εἰς τὰς ὑψηλὰς οἰκίας. Καὶ πάντοτε ἐτραγουδοῦσε, διαρκῶς ἐτραγουδοῦσε.

Οἱ διαβάται, οἱ δόποιοι διήρχοντο καὶ τὸν ἥκουσαν, ἔλεγαν :

— Γειά σου, Γιάννη Ἀνοικτόκαρδε! Ποτὲ νὰ μὴν πεθάνης!

ΔΙΑ ΜΙΑΝ ΑΧΛΑΔΙΑΝ

1.— Νὰ δοῦμε τί θὰ εἰπῇ τὸ δικαστήριο!

— Τί θέλεις νὰ εἰπῇ τὸ δικαστήριο, κουμπάρε μου; Τὴν ἀχλαδία ποὺ εἶναι στὸ σύνορο τῶν δύο κήπων, τὴν ξέρουν δλοι, δτὶ εἶναι δική μου. "Οπως ή ἐλιά, ποὺ εἶναι στὴν ἄλλη μεριά, εἶναι δική σου. Τὴν ἀχλαδία τὴν ἐφύτεψε δ παπποῦς μου καὶ τὴν ἐλιά δ παπποῦς τοῦ παπποῦ σου. "Οποιο γέρο νὰ ρωτήσῃς, αὐτὸ θὰ σου εἰπῇ.

— Δὲν ξέρω τί θὰ εἰπῇ δ ἔνας καὶ δ ἄλλος. Ἡ ἀχλαδία γέρνει περισσότερο στὸ δικό μου κτῆμα. Εἶναι δική μου καὶ θὰ τὴν κερδίσω.

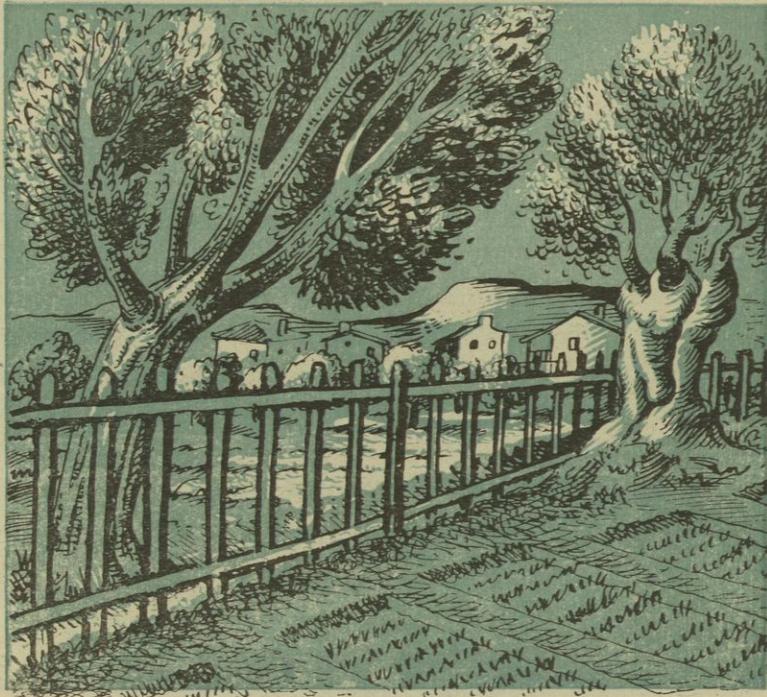
— Νὰ μὴν τὸ κάμης, κουμπάρε. "Αν εἶναι νὰ πᾶς στὸ δικαστήριο; νὰ σου τὴν χαρίσω.

— Χά-χά... τὸ χαριστή! Νὰ μοῦ τὴν χαρίσῃς. "Οχι! Θὰ τὴν πάρω μὲ τὸ νόμο.

2. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἥρχισεν ἡ φιλονεικία μίαν Κυριακὴν ἔξωθεν τῆς ἐκκλησίας, μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν. Ἡσαν γείτονες καὶ κουμπάροι δ Μπελοδῆμος καὶ δ Δυκούσης. Ὁ πρῶτος εἶχε βαπτίσει τοῦ δευτέρου ἔνα ἀγόρι. Εἶχον καὶ ἀπὸ ἔνα κῆ-

πον παραπλεύρως. Αἱ θύραι τῶν οἰκιῶν των ἡσαν πρὸς τὸν Δημόσιον δρόμον. Τὴν πρώτην καλημέραν μεταξὺ των τὴν ἔλεγαν. Μαζὶ εἶχον καὶ τὴν χαρὰν καὶ τὴν λύπην.

- Νὰ ποτίσω ἐγὼ σήμερα, κουμπάρε;
- Εὐχαρίστως, γείτονα. Αὔριο ποτίζω ἐγώ.

- Νὰ σὲ θοηθήσω νά συνάξῃς τὰ πορτοκάλια;
- Ναί, σ' εὐχαριστῶ. Καὶ δταν εἶναι καιρὸς σὲ θοηθῶ κι ἐγώ.
Τόσην ἀγάπην εἶχον ἔως τώρα μεταξύ των !

3. Καὶ τώρα, χωρὶς κανένα σπουδαῖον λόγον, ἔτοιμαζονται

διὰ τὰ δικαστήρια. Καὶ διατί, νομίζετε; Μίαν πρωίαν δὲ θαπτι-
στικὸς ἀνέβη εἰς τὴν ἀχλαδιάν, ηδὲ ὅποια εἶναι ἀνάμεσα εἰς τοὺς
δύο κήπους. Ἡ νοννά του τοῦ ἐφώναξε:

— Μή, παιδί μου, εἶναι ἀκόμη ἀγουρα τὰ ἀχλάδια καὶ θὰ σὲ
βλάψουν.

Ἡ μήτηρ τοῦ παιδιοῦ τὸ ἥκουσε καὶ τὸ εἶπεν εἰς τὸν ἄνδρα
της. Ἐκεῖνος τὸ παρεξήγγησε, φαίνεται, καὶ ἔτοι ἥρχισεν ἡ φιλο-
νεικία μεταξύ των. Οὕτε καλημέρα, οὕτε καληγύντα! Διὰ νὰ μὴ
συναντῶνται εἰς τὸν δρόμον, ἥλλαξαν δρόμον. Ἀπὸ ἕνα δρόμον ἐ-
πήγαινεν δὲ εἰς, ἀπὸ ἄλλον δὲ ἄλλος.

‘Ο Μπελοδήμος ἐσκέψθη: « Φουρτούνα εἶναι καὶ θὰ περάσῃ. Θὰ τὸ καταλάβῃ τὸ λάθος του καὶ θὰ μετανοήσῃ».

4. Μίαν ήμέραν δυως ἥλθεν δ δικαστικὸς κλητὴρ καὶ τοῦ ἔκοινοποίησεν ἀγωγῆν.

« Δὲν πρέπει νὰ σπρώξω τὰ πράγματα », ἐσυλλογίσθη δ Μπελοδήμος.

Πηγαίνει εἰς τὸν ἐφημέριον τοῦ χωρίου καὶ τοῦ διηγεῖται δ, τι τοῦ συνέδη:

— Δὲν εἶναι καλὰ πράγματα, παππᾶ μου, νὰ ἔχω τὴν εὐχήν σου. Σὲ παρακαλῶ, μηλησέ του, δ, τι θέλει νὰ γίνη μὲ τὸ καλό. Εἴμαστε ἔμεις, πτωχοὶ ἀνθρωποι, διὰ τὰ δικαστήρια;

‘Ο ίερεὺς ἐκάλεσε τὸν Λυκούση καὶ τοῦ λέγει:

— Δὲν εἶναι καλὰ πράγματα αὐτὰ ποὺ γίνονται. Ἡ ἀχλαδιὰ εἶναι τοῦ Μπελοδήμου. Τὸ ξέρει ὅλο τὸ χωριό. Ἄλλὰ γιὰ νὰ παύσῃ ἡ φιλονεικία, νὰ τὴν μοιράσετε.

‘Ο Λυκούσης, μόλις τὸ ἥκουσεν, ὠργίσθη φοβερά. ‘Ωμηλησε μάλιστα πρὸς τὸν ίερέα μὲ τρόπον ἀπρεπῆ.

— ”Αλλη φορὰ μὴν ἀνακατεύεσαι, παππᾶ μου, στὶς δικές μας δουλειές. Καὶ δ, τι ἔχομε οἱ δυό μας, θὰ τὸ ξεδιαλύνῃ τὸ δικαστήριο.

5. ”Ηρχισαν τὰ δικαστήρια. Σήμερον νὰ ἐξετασθοῦν οἱ μάρτυρες. Αὔριον νὰ ἐτοιμασθοῦν τὰ χαρτιά. Μεθαύριον νὰ ὑπάγῃ τὸ δικαστήριον ἐπὶ τόπου, νὰ ἴδῃ ποῖος πραγματικῶς ἔχει δίκαιον.

Τέλος, ἔπειτα ἀπὸ πολλά, ἐδημοσιεύθη ἡ ἀπόφασις ὑπὲρ τοῦ Μπελοδήμου.

‘Ο Λυκούσης ἔγινε θηρίον. Κατέφυγεν εἰς ἀνώτερον δικαστήριον. Τὰ δικαστικὰ ἔξοδα ἐτριπλασιάσθησαν τώρα. Ἀπὸ δεκάδας χιλιάδων δραχμῶν ἐφθάσαμεν εἰς πολλὰς ἑκατοντάδας χιλιάδων.

Τὰ ἔσοδα τοῦ κήπου δὲν ἔφθαναν διὰ τὰ ἔξοδα τῆς δίκης. Καὶ ἡ δριστικὴ ἀπόφασις, ἐπειτα ἀπὸ πολὺν καιρόν, ἦτο πάλιν ὑπὲρ τοῦ Μπελοδήμου.

Καὶ τώρα, νέα δίκη διὰ τὴν πληρωμὴν τῶν ἔξόδων καὶ διὰ τὸ χρέος. Χρεωμένος εἶναι δὲ κήπος, χρεωμένη καὶ ἡ μικρὰ οἰκία τοῦ Λυκούση. Οἱ δανεισταὶ ἔλαβον τὴν ἀδειαν τοῦ δικαστηρίου νὰ πωλήσουν τὸν κήπον καὶ τὴν οἰκίαν εἰς τὸν πλειστηριασμόν. *Ο Μπελοδήμος ἤγραψε καὶ τὰ δύο κτήματα.

6. Τὴν ἑσπέραν δὲ Λυκούσης συναντᾶ τὸν κουμπάρον του καὶ τοῦ λέγει μὲ θυμόν :

- Εὐχαριστήθηκες;
- Ἐγὼ νὰ εὐχαριστηθῶ; Εἰς τί;
- Νὰ μᾶς κάμης ἔξωστε, νὰ μᾶς πετάξῃς ἔξω!
- Εχεις ἀδικο κουμπάρε. Δὲν τὸ ἔκαμα γι' αὐτό.
- Άλλα;
- Γιὰ νὰ μὴ σᾶς πετάξουν ἄλλοι.
- Καὶ ἥθελες νὰ τὸ κάμης ἔσύ, γιὰ νὰ εὐχαριστηθῆς!
- Πάντοτε πικρόλογος, κουμπάρε μου. *Οχ!. Τὸν ἐπῆρα τὸν κήπο καὶ τὸ σπίτι, διὰ νὰ μείνετε μέσα. Θέλω νὰ μείνης γείτονάς μου.
- Πάλι ἀρχισες τὰ χαρίσματα;

— Μή βιάζεσαι. Καὶ αὐτὸ θὰ τὸ κάμω, ἂν θέλης. *Άλλὰ λέγω, στι ἔτσι θὰ μοῦ πληρώσῃς τὸ χρέος σου μὲ τὴν ἥσυχία σου. Οἱ ἄλλοι δὲν θὰ σὲ περίμεναν. Θὰ ἐργασθῆς καλύτερα τὸν κήπον, κι ἐπειτα ἀπὸ λίγα χρόνια θὰ εἶναι πάλιν ὅλα δικά σου.

*Ο θυμὸς τοῦ Λυκούση ἤρχισε σιγὰ σιγὰ νὰ καταπίπτη. *Ενεθυμήθη τὰ χρόνια, κατὰ τὰ δροῖα ἥσαν ἀγαπημένοι. *Εσκέφθη τοὺς λόγους τοῦ ιερέως καὶ τοῦ κουμπάρου του καὶ εἶδεν ὅτι εἶχε

πολὺ ἄδικον. Οἱ δραματικοὶ του ἐδάκρυσαν. "Ἐπειτα ἡρώτησε
δειλά:

— Ἀλήθεια, κουμπάρε;

— Ἀλήθεια, τὸ δραματικό μαζί στὸ λάδι ποὺ σᾶς ἔβαλα.

‘Ο Λυκούσης ἡρόας τὴν χεῖρα τοῦ κουμπάρου του καὶ τὴν
ἔσφιγξε δυνατά.

— Σ' εὐχαριστῶ. ‘Ο Θεὸς νὰ σου τὸ πληρώσῃ!

7. Ἐν τῷ μεταξὺ ἔφθασαν εἰς τὰς οἰκίας των.

— Καληγύχτα, κουμπάρε.

— Καλή σου νύχτα, εὐχαριστῶ.

Καὶ ἔσφιγξαν πάλιν τὰς χεῖρας των. Ἄλλὰ τὴν στιγμὴν
ἐκείνην κάτι τι ἐνεθυμήθη ὁ Μπελοδῆμος καὶ λέγει σιγὰ εἰς τὸν
κουμπάρον του:

— Τὴν ἀχλαδιά, κουμπάρε, νὰ τὴν κόψωμε. Νὰ τὴν κόψωμε
καὶ νὰ τὴν κάψωμε, νὰ γίνῃ στάχτη.

— "Οχι, λέγει ὁ Λυκούσης. Νὰ μὴ τὴν κόψωμε. Θέλω νὰ τὴν
βλέπουν τὰ παιδιά μας καὶ νὰ ἀποφεύγουν, δσον ἡμποροῦν, τὰς
φιλονεικίας καὶ τὰ δικαστήρια.

·Ανδρ. Καρκαβίτσα (διασκευὴ)

Η ΩΡΑΙΟΤΕΡΑ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ

1. Ὁ Κώστας ἡτο δώδεκα ἐτῶν καὶ ἥγάπα πολὺ τους γονεῖς του, τὰ γράμματα καὶ κάτι ἀλλο ἀκόμη : τὸ κολύμβημα.

“Ω ! πᾶς ἥγάπα τὸ κολύμβημα ! ...”

Τοῦ ἥρεσε νὰ παιζῃ μέσα εἰς τὸ ἥσυχον κῦμα, νὰ γλιστρᾷ ὡς δελφίνι, νὰ κάμνῃ μακροθούτια, νὰ θλέπῃ θολὰ τὰ φύκια εἰς τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης.

“Οταν ἥσαν μεγάλα τὰ κύματα, αὐτὸς δὲν ἐφοδεῖτο. Ἡ θάλασσα σιγὰ σιγὰ τὸν εἶχε κάμει γενναῖον. Καθὼς τὰ κύματα τὸν ἐσήκωναν, τοῦ ἐφαίνοντο ὡς ἀλογα ἀτίθασα, τὰ δποῖα τὸν εἶχαν εἰς τὴν ράχιν των καὶ τὸν ἀνετίνασσαν, διὰ νὰ τὸν κρημνίσουν. Ἀλλ’ αὐτὸς μὲ τὰς χεῖρας του, τὰς ὁποῖας ἀνοιγόκλειε, διηρύθυνε τοὺς ἀφρισμένους χαλινούς των....”

Τὴν ἥγάπα διὰ τοῦτο πολὺ τὴν θάλασσαν ὁ Κώστας. Τὸν ἐνανούριζε μὲ τὸν ἥσυχον φλοιόσθον της, τοῦ ἐνέπνεε θάρρος μὲ τὸν ρόχθον τοῦ θυμοῦ της καὶ τὸν ἔκαμψε νὰ ἀγαπᾷ τὸν κίνδυνον. Καὶ τὶ δροσερὸν ποὺ ἡτο τὸ ἀεράκι της, καὶ τὶ ὠραία ποὺ ἐμοσχοβολοῦσσαν τὰ φύκια της, τὰ δποῖα ὠμοίαζαν μὲ πράσινα κεντήματα....

2. Μίαν Κυριακὴν ὁ Κώστας εἶχε κατεβῇ πάλιν εἰς τὴν παραλίαν. Ἐφύσα ἥσυχος μπάτης. Τί ὠραία ἡμέρα διὰ κολύμβημα!

“Ο Κώστας παρετήρησε μὲ ἀγάπην τὴν θάλασσαν. Μία φωνὴ τοῦ ἔλεγεν ἀπὸ μέσα του :

— Κολύμπα, κολύμπα ! Τί ὠραία ποὺ εἶναι ἡ θάλασσα. Ἀκόμη στέκεσάι;

Ζωηρὰ ἐπιθυμία ἔκυρζενε τὴν ψυχή του. Ἀλλὰ μία ἄλλη φωνὴ τοῦ ἔψιθυριζε :

— Μὴ κολυμπᾶς, Κώστα, μὴ κολυμπᾶς.

Τὴν φωνὴν αὐτὴν ἐνόμιζεν δὲ Κώστας, ὅτι τὴν ἥκουεν ἀπὸ τὴν καινουργῆ του ἐνδυμασίαν, τὴν δποίαν εἶχε πρωτοφορέσει τὴν ἡμέραν ἐκείνην.

Ἄλγθεια, πόσον κομψή, πόσον ὠραία ἐνδυμασία ἦτο ἐκείνη! Κατάλευκη, λινή. Τὴν εἶχε ράψει ἡ μήτηρ του, ἡ δποία ἦτο μοδίστα. Καὶ δὲ Κώστας τὴν ἐφόρει μὲ μεγάλο καμάρι.

Πῶς ἦτο λοιπὸν δυνατὸν τὴν ὀλοκάθαρην ἐνδυμασίαν του νὰ τὴν ἀφήσῃ ἔξω εἰς τὴν παραλίαν, ἐπάνω εἰς τὰ χαλίκια, καὶ αὐτὸς νὰ τριγυρνᾷ μέσα εἰς τὴν θάλασσαν;

— “Οχι, ἐσκέφθη. Δὲν θὰ κολυμβήσω.

Καὶ ἐπειδὴ εἶχε θέλησιν καὶ δὲν μετέβαλλε τὰς ἀποφάσεις του, δὲν ἐζήλευεν ἐν ἀλλο παιδί, ποὺ τὸ ἔθλεπε νὰ κολυμβῇ ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐκεῖ πλησίον.

Ο Κώστας εῦρε τὰ πλέον καθαρὰ πετραδάκια τῆς ἀκρογιαλίδης, ἐκάθισεν ἐκεῖ μὲ προσοχήν, καὶ ἐκοίταξε τὰ πλοῖα, τὰ δποία ἡσαν ἀραγμένα μακράν.

3. Αἴφνης ὅμως ἀκούει φωνὰς πλησίον του:

— “Ο ‘Αντώνης τῆς Μήτραινας πνίγεται! Πάει, χάνεται!

Ἐκεῖ, ἐμπρός του ἀρκετὰ βαθιά, δὲ Κώστας θλέπει δύο χέρια νὰ κτυποῦν δυνατὰ τὴν θάλασσαν καὶ μίαν κεφαλὴν νὰ βυθίζεται καὶ νὰ χάνεται κάτω ἀπὸ τὸ νερό. Ἡτο τὸ παιδί, τὸ δποίον ἐκολύμβα. Τὸ δυστυχισμένον εἶχε προχωρήσει πολὺ βαθιά, καὶ, ἐπειδὴ δὲν ἤξευρε καλὰ νὰ κολυμβῇ, ἀπέκαμεν εἰς τὸν δρόμον καὶ τώρα ἐπάλαιις μὲ τὰ μικρὰ κύματα καὶ μὲ τὸ νερό. Μερικὰ παιδιά τὸ εἶχον ίδει καὶ ἤρχισαν νὰ φωνάζουν μὲ φρίκην!

Ο Κώστας τιγάζεται ἐπάνω. Παρατηρεῖ τριγύρω. Κανὲν ἄλλο παιδί δὲν εἶναι εἰς τὴν θάλασσαν. Καμμία βάρκα δὲν περνᾷ.

Μετ’ διάγον φαίνεται πάλιν ἡ κεφαλὴ τοῦ παιδιοῦ, ἀκούεται δὲ βόγγος, καὶ αἱ χεῖρες του κτυποῦν μὲ ἀπελπισίαν τὴν θά-

λασσαν, ώς νὰ θέλουν νὰ κρατηθοῦν ἀπὸ τὸ νερό. Ἐλλ᾽ αὐτὸ δὲν πιάνεται, δὲν κρατεῖται, καὶ τὸ παιδὶ βυθίζεται!...

Αἱ φωναὶ εἰχαν ἀκουσθῆ μακρύτερα. Ἐκεὶ πέραν δύο ναῦται ὠθοῦν πρὸς τὴν θάλασσαν μίαν βάρκαν, ἡ οποία ἦτο τραβηγμένη

ἔξω εἰς τὴν ξηράν, καὶ εἰς ἄλλος τρέχει νὰ φέρῃ κουπιά. Ἐλλὰ θὰ προφθάσουν;

‘Απὸ τὴν ἀκρογιαλιὰν ἀκούονται σπαρακτικαὶ αἱ φωναί:
— Πνίγεται! Πνίγεται! Πάει, χάθηκε!

‘Η καρδία τοῦ Κώστα κτυπᾷ δυνατά. Δὲν θὰ προφθάσῃ ἡ

βάρκα, τὸ γνωρίζει. Μίαν φορὰν ἀκόμη θ' ἀνεβῇ ἡ κεφαλὴ τοῦ πνιγομένου κι ἔπειτα θὰ μείνῃ ἐκεῖ κάτω, μὲ δλάνοικτα τὰ μάτια, μὲ στόμα ἀνοικτόν, χωρὶς ψυχήν...

4. Ὁ Κώστας λαμβάνει τὴν ἀπόφασίν του. Τραβᾶ βιαστικὰ τὸ σακιάκι του, τὸ πετῷ πέραν, πετῷ τὰ παπούτσια του, καὶ φτι- πτεται εἰς τὴν θάλασσαν.

‘Ωσάν θαλασσοπούλι σχίζει τώρα γοργὰ τὴν θάλασσαν. Οὔτε κᾶν αἰσθάνεται, ἂν τὸν βαρύνουν τὰ φορέματα τὰ ὅποια φορεῖ.

Τὸ πλήθος, τὸ δποῖον συνεκεντρώθη εἰς τὴν παραλίαν, ἐκ- φράζει ζωηρὰν ἀνησυχίαν. ‘Ολοι φοβούνται μήπως ἀντὶ ἐνδις παι- δίου πνιγοῦν τώρα δύο. Καὶ περιμένουν μὲ ἀγωνίαν τὸ ἀποτέλεσμα.

‘Ο Κώστας εἶχε πλησιάσει τώρα. ‘Ολην τὴν προσοχήν του εἶχεν εἰς τὴν κεφαλήν, ἡ ὅποια θὰ ἀνέβαινεν διὰ τελευταίαν φο- ράν. Καὶ μόλις τὴν εἶδε, τὴν ἀρπάζει ἀπὸ τὰ μαλλιά μὲ ὅλην του τὴν δύναμιν καὶ τὴν κρατεῖ ἔξω ἀπὸ τὸ νερό. Μὲ τὴν μίαν του χεῖρα ὥθει τὸ παιδίον πρὸς τὴν παραλίαν καὶ μὲ τὴν ἄλλην κο- λυμβᾷ, καὶ δὲν τὸ ἀφηγεῖ νὰ τὸν ἀγκαλιάσῃ νὰ τὸν σύρῃ καὶ ἐκεῖ- νον εἰς τὸν βυθόν.

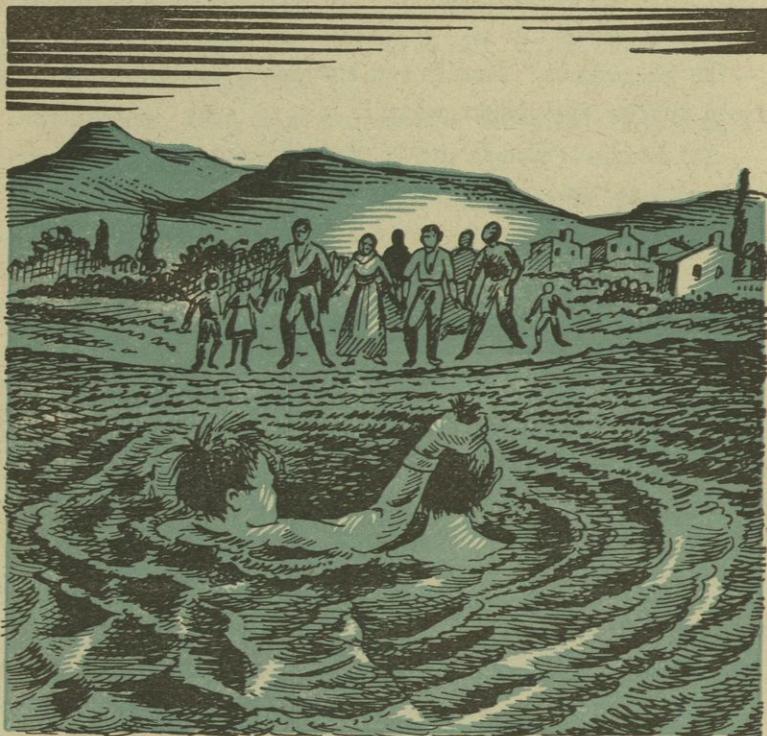
Φθάνουν μετ' ὀλίγον εἰς τὰ ρηχά. Ὁ Κώστας πατεῖ μὲ τὰ πόδια του καὶ σύρει καὶ μὲ τὰς δύο του χειρας τὸ παιδί, ἔως τὴν ἀκρογιαλιάν. Τότε ἔφθασε καὶ ἡ βάρκα μὲ τοὺς γαύτας.

‘Ολοι ἐτριγύρισαν τὸ παιδί καὶ ἔσκυθαν μὲ ἀγωνίαν ἐπάνω του. Τὸ ἔθεσαν πρηγηδὸν μὲ τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω, διὰ νὰ ἐγάλη τὸ νερό, ποὺ εἶχε καταπίει. ‘Ητο κατάχλωμον ὡς νὰ ἥτο νεκρόν.

Ἐδυτυχῶς μετ' ὀλίγον ἦσθάνθησαν μίαν ἀδύνατον πνοὴν νὰ ἔξερχεται ἀπὸ τὸ στόμα του. Τὰ κλειστὰ μάτια του ἤγνοιξαν καὶ ἀντίκρυσαν τὰ μάτια τῆς μητρός του, ἡ ὅποια εἶχεν ἔλθει καὶ τὸ ἐκράτει τώρα εἰς τὴν ἀγκάλην της.

5. Τότε ἐνεθυμήθησαν καὶ τὸν σωτῆρα, ἀλλ᾽ ὁ Κώστας δὲν ἦτο ἔκει.

Ἄφοῦ παρέδωσεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἄλλων ἀνθρώπων τὸ ἀναισθητὸν σῶμα, ἀπεσύρθη. Ἡτο τόσον κουρασμένος!... Τοῦ ἐφαίνετο ὅτι θὰ ἐλιποθύμει. Τὰ αὐτιά του ἐβούβαν καὶ ὅλα ἐστρι-

φογύριζαν δλόγυρά του. Δὲν ἥδυνατο νὰ σταθῇ εἰς τοὺς πόδας του. Ἐκάθισεν εἰς μίαν πέτραν, ἀνέπνευσε δυνατά, καὶ, ἀφοῦ συνῆλθεν δλίγον ἐπῆρε τὸ σακκάκι του καὶ κατηυθύνθη πρὸς τὴν οἰκίαν του.

Δὲν ἐπῆγεν ἀπὸ τὸν πλατὺν δρόμον τῆς παραλίας, ὅπου ἦσαν

τὰ καταστήματα καὶ τὰ καφενεῖα, ἀλλὰ μέσα ἀπὸ τοὺς στενοὺς καὶ τοὺς παράμερους δρομίσκους. Ἡ ἐνδυμασία του ἦτο τώρα εἰς κακὴν κατάστασιν. Τὸ σακκάκι του ἦτο τσαλαχωμένον καὶ λερωμένον. Τὸ πανταλόνι του ἦτο κολλημένον ἐπάνω του καὶ ἔσταζε θάλασσαν.

“Οταν ἐπεργοῦσε, αἱ γειτόνισσαι τὸν ἐκοίταζαν μὲν θλέμμα ἐπιπλήξεως, ὡς νὰ ἥθελαν νὰ τοῦ εἴπουν :

— Τὸ παλιόπαιδο! ”Επαιζε καὶ ἔπεσεν εἰς τὴν θάλασσαν. Κριμα στὰ ὅμορφα καινούργια ροῦχα!

— Δὲν ἔπαιζα! ”Εσωσα μίαν ζωῆν! ἥδυνατο νὰ εἴπῃ.

”Αλλὰ δὲν εἴπε τίποτε. ”Ας ἔλεγαν στις θάλασσαν.

6. Ἀνέβη μέ καρδιοχτύπι δ Κώστας τὴν κλίμακα τῆς οἰκίας των. Τί θὰ ἔλεγεν ἢ μήτηρ του, δταν θὰ τὸν ἔβλεπεν εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν;

Καὶ ἀλήθεια. ”Εκπληξις, λύπη καὶ θυμὸς ἐζωγραφίσθησαν εὐθὺς εἰς τὸ πρόσωπόν της. Παρ’ ὀλίγον πικρὸς λόγος νὰ ἔξελθῃ ἀπὸ τὰ χεῖλη της. ”Αλλ’ δ Κώστας, ωχρὸς ἀκόμη ἀπὸ τὴν συγκίνησιν καὶ τὴν ἔξαντλησιν, ἔτρεξε πρὸς αὐτὴν καὶ τῆς διηγήθη τι εἶχε συμβῆ.

Τότε ἤγοιξεν ἐκείνη τὴν ἀγκαλιάν της καὶ τὸν ἔσφιγξε δυνατά.

— Καὶ ἂν ἐπνίγεσσο καὶ σύ, παιδί μου; τοῦ εἴπε μὲ τρέμουσαν φωνήν. Καὶ τὰ δάκρυα ἔτρεχον ἀπὸ τοὺς δφθαλμούς της καὶ ἀνετριχίαζεν εἰς τὴν σκέψιν, δτι ἔκινδυνευσεν τὸ παιδί της. Καὶ τὸν ἐπέπληττε τρυφερά, θωπευτικά. ”Αλλ’ δ Κώστας ἥσθάνετο, δτι παρ’ ὅλα αὐτὰ ἦτο εὐχαριστημένη ἀπὸ αὐτόν.

”Ο πατέρας τοῦ Κώστα ἦτο εἰς τὸ καφενεῖον καὶ ἐκεὶ ἔμαθε τὶ συνέβη. Ἡλθε βιαστικὰ εἰς τὸ σπίτι. ”Οταν εἶδε τὸν Κώστα,

τὸν ἐσήκωσε ὑψηλά, τὸν ἐφίλησε καὶ ἐσκούπισε κρυφὰ ἵνα δάκρυ..
αὐτός, ὁ ὅποιος ποτὲ δὲν ἐδάκρυσε.

Αὐτὰ ἔχει φέρει εἰς τὸν νοῦν του τώρα ὁ Κώστας παρατηρῶν
τὴν λιγὴν ἐνδυμασίαν, ποὺ μὲ στοργὴν τὴν φυλάσσει ἀπὸ τότε.
"Οταν τὴν βλέπῃ, πάντοτε ξαναβλέπει ἐμπρός του μίαν ἀπὸ τὰς
ώραιοτέρας στιγμὰς τῆς ζωῆς του. Αἰσθάνεται εἰς τὰ χεῖλη του
τὰ φιλήματα τῆς μητρός του καὶ ἐπάνω εἰς τὸ μάγουλόν του τὸ
θερμὸν δάκρυ τοῦ πατρός του.

"Ω! βεβαίως, αὐτὴ εἶναι ή ωραιοτέρα ἐνδυμασία ἀπὸ όσας δ
Κώστας ἐρέρεσεν ἕως τώρα.

*Αριστ. Κονογίδου (διασκευή)

ΤΙ ΛΕΓΕΙ Η ΘΑΛΑΣΣΑ

“Οταν ή θάλασσα γλυκά
στήν αἴμιμο φιθυρίζει,
σὰ νὰ τὴ γανουρίζῃ,
τί τάχα λέει μυστικά,
τί λέει στ’ ἀκρογιάλι;
Τοῦ λέει: « Ἀκρογιάλι,
μήν ἀπ’ τὸ φλοιόσδο γελαστῆς
καὶ στῶν νερῶν μου κοιμηθῆς
τὴν ἥσυχη ἀγκάλη!
Μή στὴ γαλήνη πιστεύθῆς·
Θᾶρθῃ κι ἀνεμοζάλη».

Κι δταν ή θάλασσα μ' ὄργη
κυλᾶ τὰ κύματά της,
κι ἀφρίζουν τὰ βουνά της
καὶ φοβερὰ ἀχολογῆ,
τί λέει ἄραγε στὴ γῆ
μὲ τὰ μουγκρίσματά της
ἡ ἄγρια της ή κραυγή;
Λέει ή κραυγή ἐκείνη:
«Τὸν κόσμο θὰ χαλάσω,
ἄλλ' δμως θὰ περάσω,
καὶ θᾶρθη καὶ γαλήνη!»

A. Βικέλας

ΘΕΛΩ ΝΑ ΧΤΙΣΩ ΕΝΑ ΣΠΙΤΑΚΙ

Θέλω νὰ χτίσω ἔνα σπιτάκι
στὴ μοναξιὰ καὶ στὴ σιωπή.
Ξέρω μιὰ πράσινη ραχούλα.
— Δὲ θὰ τὸ χτίσω ἔκει.

Ξέρω στὴ χώρα τὴ μεγάλη
τὸν πλούσιο δρόμο, τὸν πλατύ,
μὲ τὰ πλατάνια καὶ τοὺς κήπους.
— Δὲ θὰ τὸ χτίσω ἔκει.

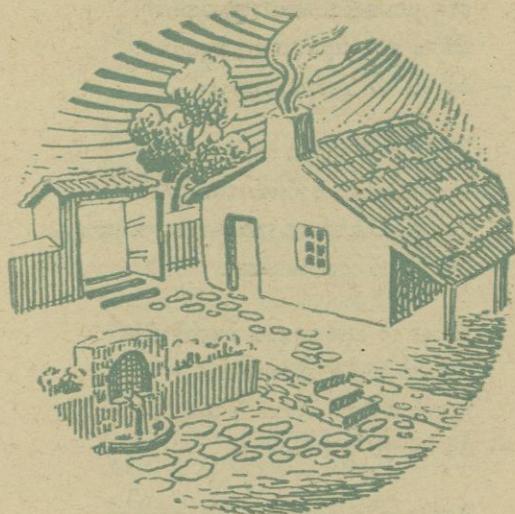
Ξέρω τὸ πρόσχαρο ἀκρογιάλι,
ὅλο τὸ κῦμα τὸ φιλεῖ,
κρινόσπαρτη εἶναι ἡ ἀμμουδιά του.
— Δὲ θὰ τὸ χτίσω ἔκει.

Ατέλειωτη τραβάει μιὰ στράτα,
σχίζει μιὰ χέρσα ἀπλοχωριά,
σκληρὰ τὴ δέρνει τὸ ἀγριοκαίρι
κι ὁ ἥλιος τὴ χτυπᾶ.

Μιὰ στράτα χιλιοπατημένη,
τὸν καβαλάρη νηστικό,
τὸν πεζοπόρο διψασμένο
θάψτει στὸν κουρνιαχτό.

Ἐκεὶ τὸ σπίτι μου θὰ χτίσω
μὲ μιὰ βρυσούλα στὴν αὐλή,
πάντα ἡ γωνιά του νὰ καπνίσῃ
κι ἡ θύρα του ἀνοιχτή.

K. Παλαμᾶς

Δ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Γλυκὸ τοῦ κόσμου στήριγμα,
ἀθάνατη Μαρία,
Ἐσύ ποὺ ἀκοῦς τὴ δέηση,
ποὺ ὑψώνουν τὰ παιδία,
ἄκου κι ἐμᾶς, ποὺ ὑψώνουμε
σ' Ἐσὲ τὴν προσευχή μας,
ποὺ ἀπ' τὴν πιστή ψυχή μας
βγαίνει γιὰ Σὲ θερμά!

*Ἐχε, Κυρά, στὴ σκέπη Σου
τὴν πικραμένη χήρα·
στὸν πεινασμένον ἄνοιξε
εὐσπλαγχνή τὴ θύρα!

Δῶσε τοῦ σκλάδου, Δέσποινα,
ἔλεύθερη πατρίδα,
τοῦ ναύτη τὴν ἔλπιδα,
ποὺ πλέει στὴν ξενιτιά!

Εὔλόγησε τὰ δνείρατα
τοῦ βρέφους, ποὺ κοιμᾶται,
ἔδήγησε τὰ βήματα
τῆς κόρης, ποὺ φοβᾶται·
στεῖλε δροσιὰ κι ἀνάπαυση
στοῦ ἀρρώστου τὸ κλινάρι,
ἔχε στὴν θεία Σου χάρη
τὰ μαῦρα τὰ φτωχά!

Τὴν μάννα παρηγόρησε,
πόδησε παιδὶ στὰ ξένα,
καὶ χύσε μιὰν ἀχτίνα Σου
εἰς τὸν τυφλό, Παρθένα!
Τὸ χέρι ἐκεῖνο ἀντάμειψε,
ποὺ τ' ὀρφανὸ χορταίνει,
ποὺ τὸ κορμὶ θερμαίνει
τοῦ μαύρου τοῦ γυμνοῦ!

Στεῖλε, σεμνὴ θασῖλισσα,
στὸ πλάσμα σου γαλήνη,
χύσε στὰ στήθη τὸ ἄκαρδα
ἀγάπη, ἔλεγμοσύνη!
Χάρισε τὸ χαμόγελο
στὰ πικραμένα χεῖλη!
Κάμε νὰ γίνουν φίλοι
ὅ ἔχθρδς μὲ τὸν ἔχθρό!

Στ. Μαρτζώκης

ΑΙ ΔΥΟ ΑΓΚΥΡΑΙ

1. Ἐταξίδευα ἀπὸ τὸ Γύθειον μαζὶ μὲ τὸν πατέρα μου καὶ ἡρόμεθα εἰς τὸν Πειραιᾶ διὰ θαλάσσης. Ἡρχόμην διὰ νὰ δώσω εἰσαγωγικὰς ἐξετάσεις εἰς τὸ Πανεπιστήμιον.

‘Ο πλοίαρχος, εἰς μεσόκοπος τολμηρὸς καὶ εὐεεβῆς γαυτικός, ἥτο παλαιὸς φίλος τοῦ πατρός μου.

— Φαίνεται σωστὸς θαλασσόλυκος, ἐσκέφθην ὅταν τὸν ἐγνώρισα.

‘Αργότερα, ὅταν ἐπερνοῦσαμεν τὸν Κάβο — Μαλέαν, γαλήνη ἐπεκράτει εἰς τὴν θάλασσαν, πρᾶγμα ὅμως πολὺ σπάνιον διὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο.

— Θὰ σοῦ διηγηθῶ μίαν τρικυμίαν, ποὺ ἐγνώρισα εἰς τὸ μέρος τοῦτο ἐδῶ, μοῦ εἶπεν δ. πατήρ μου. Εἶναι τώρα τριάκοντα περίου ἔτη. Ἐταξίδευα μὲ ίστιοφόρον. Καθὼς ἐπλησιάζαμεν εἰς τὸν Μαλέαν, ἐνθυμοῦμαι διτὶ τότε ἐγνώρισα τὴν μεγαλυτέραν τρικυμίαν, τὴν δποίαν εἶδα εἰς τὴν ζωήν μου.

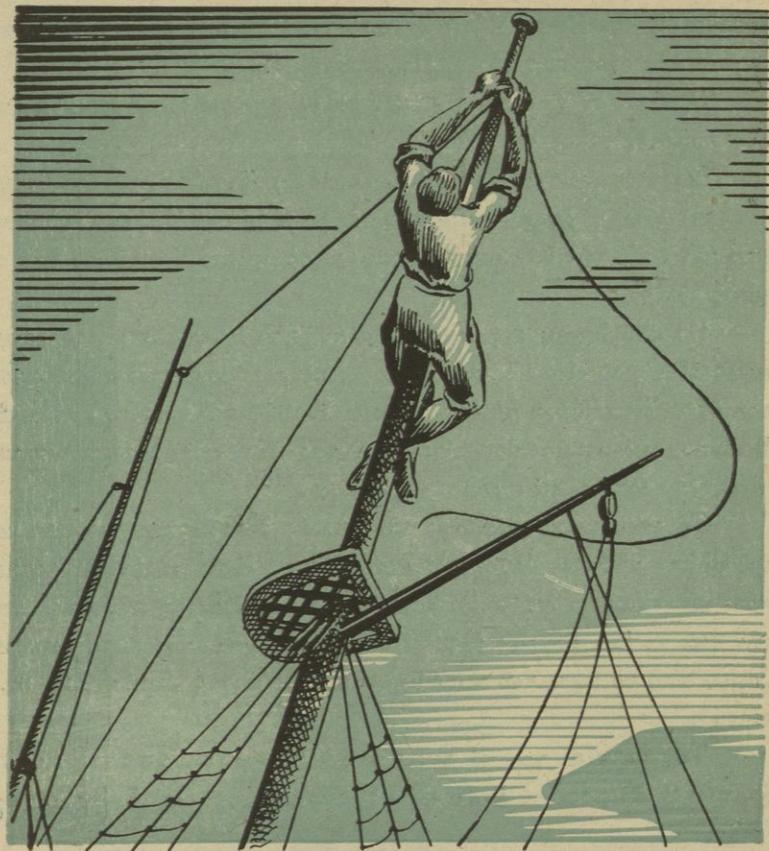
Τὰ κύματα ἐσηκώνοντο σὰν βουνά. Καὶ μεταξὺ τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ἄλλου κύματος ἐσχηματίζετο ἀβύσσος. Κατ’ αὐτὸν τὸν τρόπον πότε εὑρισκόμεθα εἰς τὸ βάθος τῆς φοιδερᾶς ἐκείνης ἀβύσσου, ἀπὸ τὴν ὅποιαν δὲν εἴχομεν ἐπίδια νὰ διαφύγωμεν, καὶ πότε ἀντικρύζαμεν ἀπὸ τὸ ὄψος τοῦ κύματος τὴν ἀβύσσον, ή ὅποια μᾶς ἐπερίμενεν...

Τὰς κεραίας καὶ τὰ σχοινία τοῦ πλοίου, καθὼς ἐπερνοῦσεν δρομητικὸς ἀνεμος, τὰ ἔκαμνεν νὰ οὐρλιάζουν σὰν δαίμονες τοῦ ‘Άδου.

Τὸ κατάστρωμα ἥτο κενὸν ἀπὸ ἐπιβάτας καὶ διαρκῶς ἐσαρώνετο ἀπὸ τὰ ἄγρια κύματα, τὰ δποῖα ἐπήδων ἀπὸ τὴν πρῷραν ἔως τὴν πρύμνην.

Αἰφνιδίως, εἰς ἐν ἴσχυρὸν φύσημα τοῦ ἀνέμου ἐκόπησαν τὰ σχοινία τῆς μεγάλης κεραίας ἀπὸ τὸν μεσαῖον ίστόν. Τοῦτο ἐσή-

μαίνεν κίνδυνος - θάνατος. Ἡτο μεγάλη ἀνάγκη νὰ διορθωθῇ ἡ βλάβη τὴν ιδίαν ἐκείνην στιγμήν. Ἀλλὰ πῶς;

2. Ό πλοιαρχος διέταξε τὸ ναυτόπουλον, ἥλικιας περίπου δέκα πέντε ἔτῶν, νὰ ἀναρριχηθῇ ἀμέσως καὶ νὰ δέσῃ τὴν κεραίαν.

‘Ομοιογώ δτι ἐκείνην τὴν στιγμὴν εἶχα πολὺ φοβηθῆ καὶ εἶχα πιστεύσει, δτι καὶ ἀν ἥμεῖς διεφεύγαμεν τὸν κίνδυνον, δμως

τὸ διυστυχισμένον ναυτόπουλον δὲγ γ θὰ κατέβαινε ζωντανόν. Ὁ ἀνεμος θὰ τὸ ἥρπαζεν ώς πούπουλον καὶ θὰ τὸ ἐπέτα μακράν, μέσα εἰς τὰ λυσσασμένα κύματα.

Τὸ ναυτόπουλον, μόλις ἤκουσε τὴν προσταγὴν τοῦ πλοιάρχου, κατέβη εἰς τὴν καμπίνην του καὶ μετ’ δλίγον ἐπανῆλθεν.

Ἄμεσως ὕστερα ἥρχισε νὰ ἀναρριχᾶται εἰς τὸν ἴστον ὡς ἀγριόγατος. Ὅλοι εἴχομεν καρφωμένα τὰ βλέμματά μας ἐπάνω του. Ἐκεῖνο μήτε στιγμὴν δὲν ἔμεινεν εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν. Πότε ἐπλησίαζε τὰ κύματα, καθὼς τὸ πλεῖον ἔγερνε δεξιὰ καὶ ἀριστερά, πότε ἐτινάζετο μὲ δρμὴν ὑψηλά.

Ἐν τούτοις εἶχε περιπλέξει τὰ πέδια του γύρω εἰς τὸν ἴστον, καὶ τὰ χέρια του εἰργάζοντο μὲ καταπληκτικὴν ταχύτητα. Τέλος ἔθεσε τὴν κεραίαν, κατέβη καὶ ἀμέσως ἐπῆγε πάλιν εἰς τὴν καμπίνην του.

3. Ὅταν παρῆλθεν δὲ κίνδυνος, τὸ εἶδος νὰ ἔχῃ ἀκουμπήσει εἰς τὴν κουπαστὴν τοῦ πλοίου καὶ νὰ τραγουδῇ εὔθυμα.

Τὸ ἐπλησίασα καὶ τὸ ἥρώτησα:

— Δὲν ἐφοβήθης, δταν σὲ διέταξεν δ πλοιάρχος νὰ δέσης τὴν κεραίαν, ἐκεὶ ἐπάνω εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ἴστοῦ;

— Δὲν θὰ ἔλεγα τὴν ἀλήθειαν, μοῦ εἶπε, ἀν σᾶς εἰπῶ δτι δὲν ἐφοβήθην. Ἐφοβήθην, καὶ πωλὺ μάλιστα.

— Τὸ ἐνόησα, τοῦ εἶπον, διότι σὲ εἶδον νὰ κατεβαίνῃς εἰς τὴν καμπίνην σου.

— Δὲν ἐκατέβηκα ἀπὸ τὸν φόρον μου, κύριε, ἀπήντησε. Ἐκατέβηκα, διότι δὲν λησμονῶ ποτὲ τὴν συμβουλὴν τῆς μητρός μου, ή δποία μοῦ ἔλεγε νὰ προσεύχωμαι, ἐταν πρόκειται νὰ ἐκτελέσω ἐπικίνδυνην ἔργασίαν, η δτιν βλέπω, δτι μὲ ἀπειλεῖ σοθαρδὸς κίνδυνος. Καὶ σᾶς βεβαιῶ, δόξα νὰ ἔχῃ δ Θεός, δτι μὲ τὴν προσευχὴν ἔχω διαφύγει ἔως τώρα πολλοὺς κινδύνους.

— Εύγε! εἶπον. Ἐσὺ θὰ γίνης ἀληθινὸς θαλασσόλυκος.

— Εὐχαριστῶ! ἀπήντησε. "Αλλωστε, ξεύρετε ἐκτὸς ἀπὸ τὴν προσευχῆν, εἰναι καὶ κάτι ἄλλο. Εἴμαι ἔξαιρετικὰ προσεκτικός, εἰς δλας αὐτὰς τὰς περιστάσεις, διότι πάντοτε συλλογίζομαι τί θὰ ἀπογίνη ἡ μήτηρ μου καὶ τὰ μικρά μου ἀδέλφια, ἢν τύχη καὶ πάθω ἔγω.

— Καὶ πάλιν, εῦγε σου μικρέ μου φίλε. Σὲ συγχαίρω, διότι τὸ πλοῖον σου, δηλαδὴ ἡ ζωὴ σου, ἔχει δύο μεγάλας καὶ δυνατὰς ἀγκύρας... τὴν Εὐσέβειαν καὶ τὴν Στοργήν. Ἔχεις εὐσέβειαν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἔχεις στοργὴν πρὸς τὴν πτωχήν σου οἰκογένειαν. Μὲ τὰς δύο αὐτὰς ἀγκύρας τὸ πλοῖον σου δὲν κινδυνεύει νὰ παρασυρθῇ ἀπὸ κανενὸς εἰδούς τρικυμίαν.

4. Δὲν εἶχε καλὰ καλὰ τελειώσει τὴν ιστορίαν του δι πατήρ μου, δταν ἥλθεν εἰς ναύτης καὶ μᾶς εἶπεν, δτι δι πλοίαρχος — δι παλαιὸς φίλος τοῦ πατρός μου — θὰ ἥθελε νὰ τὸν ἐπισκεψθῶμεν κάτω εἰς τὸ γραφεῖον του.

"Ο ναύτης μᾶς ὠδήγησεν ἑκεῖ. "Ο πλοίαρχος εἶχεν ἔξελθει δι ὀλίγον, ἵσως διὰ νὰ δώσῃ κάποιαν διαταγήν.

Μου ἔκαμεν δμως ἔκπληξιν δι τι εἶδα μόλις ἐμπῆκα εἰς ἔκεινο τὸ γραφεῖον τοῦ πλοιάρχου. Ψηῆρον ἑκεῖ δύο ὡραῖα κάδρα, κρεμασμένα ἀπὸ δύο μικρὰς καὶ χρυσᾶς ἀγκύρας. Τὸ ἐν ἦτο ἔν κομψὸν εἰκόνισμα τῆς Θεοτόκου, ἡ δποία ἔκρατει μὲ στοργὴν τὸν Χριστόν. Τὸ ἄλλο κάδρον ἦτο μία φωτογραφία μᾶς ἀγνώστου μου, ἀλλὰ πολὺ ἀγαθῆς γραίας.

Τὴν στιγμὴν ἑκείνην ἐμπῆκε καὶ δι πλοίαρχος. Μᾶς εἶδε νὰ κοιτάζωμεν τὰς δύο εἰκόνας, καὶ εἶπεν εἰς τὸν πατέρα μου.

— "Οπως βλέπετε, ποτὲ δὲν λγσμονῶ ἑκείνους τοὺς παρηγορητικούς σας λόγους τὴν ὡραν τῆς φοβερᾶς τρικυμίας, Ἀπὸ τότε ἐ-

φρόντισα νὰ ἔχω πάντοτε μαζί μου εἰς τὴν καμπίναν μου, τὰς δύο μου ἀγκύρας.

Ἐγὼ τότε ἐκοίταξα ἑρωτηματικὰ τὸν πατέρα μου.

— Εἶναι ὅπως τὸ ἐμάντευσες, μοῦ εἴπεν ἐκεῖνος.

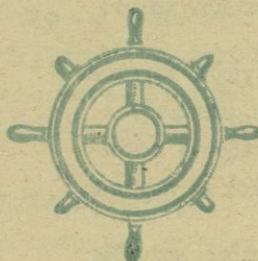
Καὶ προσέθεσε :

— Τὸ ναυτόπουλον τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἔχει σήμερον γίνει εἰς ἀπὸ τοὺς πλέον ἐπιδεξίους πλοιάρχους μας. Σοῦ τὸν παρουσιάζω μὲ δλον μου τὸν θαυμασμόν.

Δὲν εἶχον διόλου φαντασθῆ ὅτι ἡ παλαιὰ ἱστορία μὲ τὸ ναυτόπουλον θὰ κατέληγεν ἔτσι. Τὴν σιωπὴν διέκοψε ὁ πλοιάρχος, ἀποτεινόμενος πρὸς ἐμέ :

— Δὲν ἀμφιβάλλω μικρέ μου φίλε, ὅτι μὲ τέτοιον πατέρα θὰ ἔχῃς καὶ σὺ στηρίξει τὴν πίστιν σου εἰς αὐτὰς τὰς δύο ἀγκύρας.

Ἄς μὴν εἶσαι ναυτικός. Εἰς τὰς Ἀθήνας ὅπου πιγγαίνεις τώρα, θὰ σὲ περιμένουν οἱ ἄνεμοι καὶ οἱ τρικυμίες τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Μὲ τὰς δύο αὐτὰς σου ἀγκύρας νὰ εἶσαι βέβαιος ὅτι θὰ κατορθώνης νὰ νικᾶς κάθε τρικυμίαν. Σοῦ τὸ προεξοφλῶ ἀπὸ τὴν ἴδικήν μου πεῖραν. Καὶ σοῦ τὸ εὔχομαι ἀπὸ καρδίας.

ΤΟ ΕΥΛΟΓΗΜΕΝΟ ΚΑΡΑΒΙ

— Ποῦ πᾶς, καραβάκι,
μὲ τέτοιον καιρό;
Σὲ μάχεται ή θάλασσα,
δὲ τὴ φοβᾶσαι;

Ανέμοι σφυρίζουν
καὶ πέφτει νερό...
Ποῦ πᾶς, καραβάκι,
μὲ τέτοιον καιρό;

— Γιὰ χώρα πηγαίνω
πολὺ μακρινή,
θὰ φέξουνε φάροι
πολλοὶ νὰ περάσω.

Βορᾶδες, νοτιᾶδες
θὰ βρῶ, μὰ θὰ φθάσω
μὲ πρίμο ἀγεράκι,
μὲ ἀκέριο πανί.

Κι οἱ κάθοι, ἂν σοῦ στήσουν
τὴ νύχτα καρτέρι,
κι ἀπάνω σου ἂν σπάσῃ
τὸ κῦμα θεριό;

Καὶ πάρη τοὺς ναῦτες
καὶ τὸν τιμονιέρη;
Ποῦ πᾶς, καραβάνι,
μὲ τέτοιον καιρό;

— Ψηλὰ στὸ ἐκκλησάκι
τοῦ βράχου, ποὺ ἀσπεῖει,
γιὰ μένα ἔχουν κάμει
κρυφὴ λειτουργία.

Όρθδες δ Ῥιστός
τὸ τιμόνι μου ἀγγίζει,
στὴν πλώρη μου στέκει
ἡ Παρθένα Μαρία.

Z. Παπανιωνίου

ΠΑΣΧΑ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ

Νύχτα βαθειά, μά του χωριοῦ
γεμάτη ή ἐκκλησία·
ἔξω τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ,
μέσα φωτοχυσία.

- Χριστὸς Ἐνέστη! μὲ φωνὴν
κράζει δ παππᾶς μεγάλη.
- Χριστὸς Ἐνέστη, χριστιανοί,
δλος δ κόσμος φάλλει.

Καὶ μπάμ καὶ μπούμ οἱ τουφεκιές
καὶ τῆς καμπάνας χτύποι.
"Ω, τέ στιγμές αὐτές γλυκείες,
πῶς φεύγει κάθε λύπη!"

Κι ἀρχίζει τώρα νὰ φωτᾶ,
κι δλοι γοργὰ πηγαίνουν
ἐκεῖ ποὺ αὐγὰ κι ἀρνιὰ φητὰ
στρωμένα τοὺς προσμένουν.

N. I. Χατζηδάκης

Ε΄ ΑΠΟ ΤΟΝ ΒΙΟΝ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ

ΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΤΩΝ ΣΠΑΡΤΙΑΤΩΝ

1. Κάποια γυναῖκα ἀπὸ τὴν Ἰωνίαν τῆς μικρᾶς Ἀσίας ἔδειχνεν[¶] εἰς μίαν Σπαρτιάτιδα τὰ πολύτιμα κοσμήματά της. Ἡ Σπαρτιάτισσα ὅμως δὲν ἐζήλευε διόλου τὰ κοσμήματα, διὰ τὰ δποῖα ἔκαυχατο ἡ γυναικα τῆς Ἰωνίας.

— Περίμενε δλίγον, εἶπεν εἰς αὐτήν, καὶ θὰ σοῦ δείξω καὶ ἔγώ τὰ κοσμήματα μου.

Μετ' δλίγον ἦλθον τὰ τέκνα της ἀπὸ τὰς γυμναστικὰς ἀσκήσεις καὶ ἡ Σπαρτιάτισσα, δεικνύουσα αὐτὰ μὲ νπερηφάνειαν, εἶπεν εἰς τὴν ἔνην γυναικα:

— Ιδοὺ τὰ ἴδια μου κοσμήματα!

2. Ὁ υἱὸς μιᾶς Σπαρτιάτιδος ἐφονεύθη εἰς τὸν πόλεμον. Μία ἀλλη Σπαρτιάτισσα μετέβη τότε εἰς τὴν οἰκίαν τῆς πενθούσης, διὰ νὰ τὴν παρηγορήσῃ.

— Τί μεγάλην συμφορὰν ποὺ ἔπαθες! τῆς εἶπε.

Ἡ Σπαρτιάτισσα ὅμως ἀπήγνησεν μὲ νπερηφάνειαν:

— Δὲν ἔπαθα καμμίαν μεγάλην συμφοράν. Τὸ παιδί μου δὲν θὰ ἔζη αἰωνίως, ἀλλὰ θὰ ἀπέθνησκε μίαν ἡμέραν. Καὶ εἴμαι εὐτυχισμένη, διότι ἀπέθανεν δοξασμένον διὰ τὴν πατρίδα του, τὴν Σπάρτην.

3. Μία ἄλλη Σπαρτιάτισσα, ὅταν ἐπληροφορήθη, ὅτι δὲν οἶστρης ἐφονεύθη εἰς κάποιαν μάχην, εἶπε:

— Νὰ τὸν θάψετε καὶ εἰς τὴν θέσιν του νὰ τοποθετήσετε τὸν ἀδελφόν του.

4. Ὁ προδότης Παυσανίας, καταδιωκόμενος, εἶχε καταφύγει εἰς τὸν ναὸν ὃς ἱκέτης, διὰ νὰ μὴ τὸν συλλάβουν οἱ Σπαρτιάται καὶ τὸν θανατώσουν. Οἱ Σπαρτιάται, ἐπειδὴ ἦτο ἀπηγορευμένον νὰ συλλαμβάνεται ἱκέτης τῶν θεῶν, ἀφήρεσαν τὴν στέγην του ναοῦ καὶ ἔκτισαν τὰς θύρας του, διὰ νὰ ἀποθάνῃ ἐκεῖ δὲ προδότης ἀπὸ τὸ φῦχος καὶ ἀπὸ τὴν πεῖναν. Τὸν πρῶτον λίθον ἔθεσεν ἡ Θεανώ, ἡ μῆτηρ τοῦ Παυσανίου.

ΟΡΚΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΕΦΗΒΩΝ

Γιὰ τὴν Πατρίδα ὁρκίζονται παλληκαρήσιον ὅρχο,
κοντάρια, ἀσπίδες καὶ σπαθιὰ δρυμητικὰ κινώντας:
« Θὰ τὰ κρατῶ τὰ δπλὸν αὐτὰ καὶ δὲ θὰ τὰ ντροπιάσω.
Καὶ μένος καὶ μὲ συντροφιὰ κι ἐδῶ κι ὅπου κι ἀν λάχω.
Θὰ πολεμήσω ἀκούραστα κι ἀφρόντιστα θὰ πέσω.
Καὶ τὴν Πατρίδα μιὰ φορὰ μεγάλη θὰ τὴν κάμω.
Καὶ τοὺς δικαίους θὸν ἀγαπῶ καὶ θὰ τιμῶ τοὺς νόμους,
θὰ κατατρέχω τὸν κακό, θὰ σφάξω τὸν προδότη...
Κι ἀν ἵσως φέματα μιλῶ, κολάστε με, Θεοί μου! »

K. Παλαμᾶς

Ο ΜΑΝΤΙΣ ΜΕΓΙΣΤΙΑΣ

‘Η προδοσία εἶχε γίνει. ‘Ο Έφιάλτης εἶχε προδώσει εἰς τὸν Εέρξην τὴν ἀτραπόν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν θὰ διήρχοντο τὰ στρατεύτατά του καὶ θὰ περιεκύκλωνον τὸν Λεωνίδαν, ὁ ὁποῖος ἐφύλαττε, μαζὶ μὲ τὸν γενναίους του, τὰ στενὰ τῶν Θερμοπυλῶν. Τώρα ή καταστροφὴ τῶν Ἑλλήνων ἦτο ἀναπόφευκτος.

‘Ο μάντις Μεγιστίας, ὁ ὁποῖος εἶχε παρακολουθήσει τὴν ἐκστρατείαν, εἶχε κάμει τὰς θυσίας τῶν ζώων, διὰ νὰ προφητεύσῃ ἀπὸ τὰ σπλάγχνα τῶν τὴν ἔκβασιν τῆς μάχης. Τὰ σπλάγχνα εἶχον δεῖξει κακὰ σημεῖα. Μὲ τὴν αὐγὴν ὁ θάνατος θὰ ἔκλειε τοὺς δρθαλμούς των. Οἱ σύμμαχοι τότε ἥρχισαν νὰ φεύγουν. ‘Ο ἕδιος ὁ Λεωνίδας τοὺς εἶχε συμβουλεύσει νὰ φύγουν, διότι ή θυσία των θὰ ἦτο ματαία.

— Εγὼ θὰ μείνω, τοὺς εἶπε, διὰ τὴν τιμὴν τῆς Σπάρτης. Εσεῖς σωθῆτε!

‘Ο μάντις Μεγιστίας δην ἥθελε νὰ φύγῃ.

— Πήγαινε καὶ σύ, Μεγιστία... τοῦ εἶπεν ὁ Λεωνίδας. Διατί νὰ χαθῆς ἄδικα; Εσύ, μὲ τὴν μαντικήν σου τέχνην, εῖσαι χρήσιμος καὶ ἀλλοῦ.

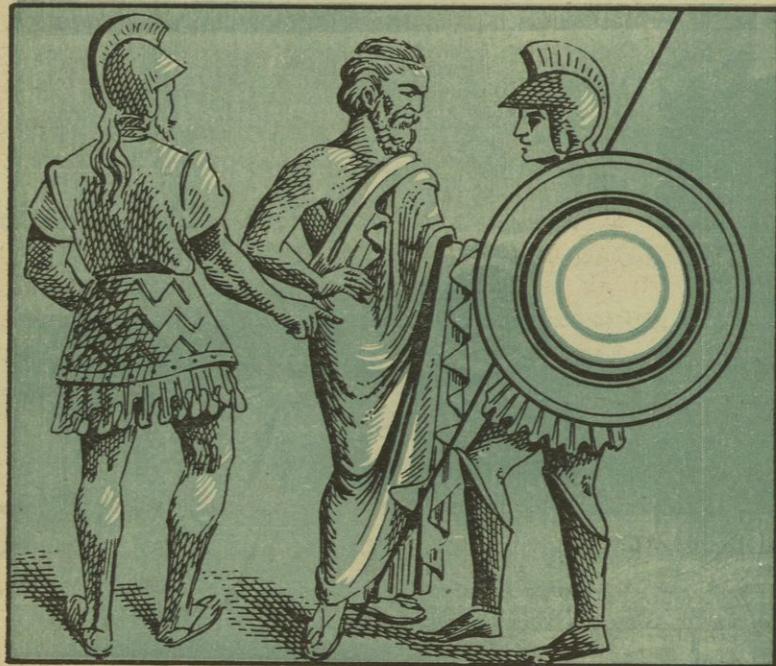
‘Ο Μεγιστίας δημος ἀπήντησεν:

— Αφρέσ με, βασιλιά μου, νὰ ἀποθάνω μαζὶ σου. Δὲν θέλω νὰ μαντεύω πλέον. Ή τελευταία μου μαντεία ἡς εἶναι αὐτή. Ή τιμὴ νὰ ἀποθάνω διὰ τὴν πατρίδα εἶναι ἀνωτέρα ἀπὸ δλας τὰς τιμάς, τὰς ὁποίας μοῦ φέρει ή μαντική μου τέχνη. Εγὼ θὰ μείνω. Σὲ παρακαλῶ μόνον νὰ ἀφήσῃς νὰ φύγῃ διέρος μου. Τὸν ἔχω μοναχογυιὸν καὶ εἶναι χρήσιμος εἰς τὸ σπίτι μου, ποὺ θὰ δρψανεύσῃ. Ή οἵσης αὐτὸς νὰ ἐνθυμῆται, δτι δ πατήρ του ἀπέθανε διὰ τὴν πατρίδα.

— Αὐτὸ τὸ ὄποιον ζητεῖς εἶναι δρῦὸν καὶ δίκαιον, εἶπεν δὲ Λεωνίδας. "Ας φύγη τὸ παιδί!"

"Ο γενναῖος υἱὸς δῆμως δὲν ἥθελε νὰ φύγῃ.

— "Οχι, πατέρα, παρεκάλει. "Αφγσέ με νὰ μείνω καὶ ἔγῳ κοντά σου. Μὴ μὲ διώχνης! Καὶ ἂν εἶναι νὰ ἀποθάνω διὰ τὴν Ἐλλάδα, αὐτὸ θὰ εἶναι μεγάλη τιμὴ δι' ἐμέ.

Τότε παρενέβη δὲ Λεωνίδας καὶ εἶπεν εἰς τὸν γενναῖον τοῦτον υἱόν.

— Καὶ τὸ νὰ ὑπακούῃ κανεὶς εἰς τοὺς μεγαλυτέρους του εἶναι ἵερὸν χρέος. "Ημεῖς δψεῖλομεν νὰ ἀποθάνωμεν διὰ τὴν πατρίδα. Ἐσὸ δῆσε διὰ τὴν πατρίδα.

Τότε μόνον διαδίδεται ο Μεγιστής απεφάσισε νὰ φύγῃ.

Ο Μεγιστής εἶμεινε μὲ τὸν Δεωνίδαν καὶ τοὺς τριακοσίους του. Ἐστολίσθησαν, ἐκτενίσθησαν καὶ ἐφόρεσαν στεφάνους εἰς τὰς κεφαλάς, διποτές ἡτο συνήθεια, διὰ τὴν μεγάλην πανήγυριν τῆς μάχης. Καὶ μὲ τὴν αὐγήν, διποτές εἶχε μαντεύει διαδίδεται, ἐπεσαν δῆλοι ἡρωϊκῶς, διὰ τὴν τιμὴν τῆς Σπάρτης.

Εἰς τὸν διοξασμένον τάφον τῶν τριακοσίων διέπιγραμματοποιίδες Σιμωνίδης ἔχάραξε τὸ ἀθάνατον ἐπιτύμβιον ἐπίγραμμα, τὸ δποτίον διακηρύττει τὴν δόξαν τῶν Θερμοπολῶν:

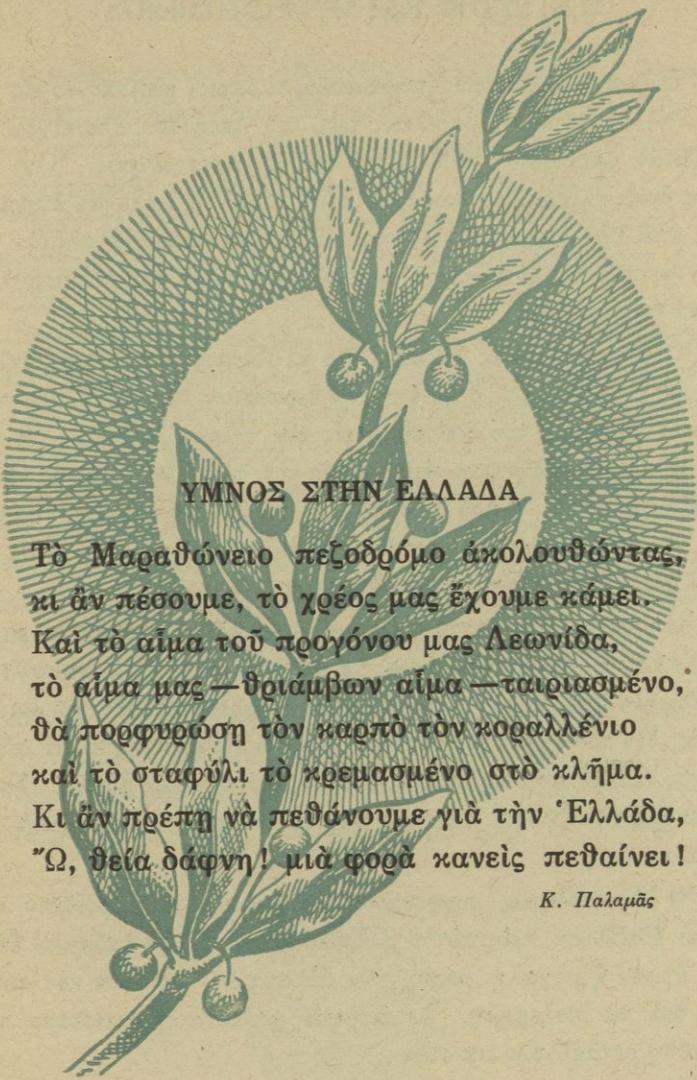
«Ἐσύ, διαβάτη, ποὺ περιγές, νὰ πῆς στὴ Σπάρτη κάτω, πῶς εἴμαστε θαμμένοι ἐδῶ, πιστοὶ στὸ θέλημά της».

Αλλὰ καὶ τοῦ Μεγιστήου τὸν ἡρωισμὸν διακηρύττει ἄλλο ἀθάνατον ἐπιτύμβιον τοῦ ἴδιου Σιμωνίδου:

«Τὸ μνημεῖον αὐτὸν είναι τοῦ διοξασμένου μάντεως Μεγιστήου, τὸν δποτίον ἐφόρευσαν οἱ Μῆδοι ὅταν ἐπέρχεσαν τὸν Σπερχειὸν ποταμόν, διότι, ἀν καὶ ἐγνώριζεν ὅτι τὸν ἐπερίμενεν διθάνατος, διμως δὲν ἤθέλησε νὰ χωρισθῇ ἀπὸ τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς Σπάρτης».

Ο Μεγιστής μοιράζεται τοιουτοτρόπως τὴν αἰωνίαν δόξαν τῶν τριακοσίων, τὸς δποτίους διθνικός μας ποιητῆς Σολωμὸς προσεκάλει γὰρ ἔλθουν πάλιν εἰς τοὺς νέους ἑλληνικοὺς ἀγῶνας, διὰ να ἴδουν πόσον τοὺς ὁμοίασαν τὰ παιδιά των:

⁷Ω Τριακόσιοι, σηκωθῆτε
καὶ ξανάλθετε σ' ἐμᾶς,
τὰ παιδιά σας θέλ' ίδητε
πόσο μοιάζουνε μ' ἐσᾶς!

ΥΜΝΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Τὸ Μαραθώνειο πεζοδόδομο ἀκολουθῶντας,
κι ἄν πέσουμε, τὸ χρέος μας ἔχουμε κάμει.
Καὶ τὸ αἷμα τοῦ προγόνου μας Λεωνίδα,
τὸ αἷμα μας — θριάμβων αἷμα — ταιριασμένο,
θὰ πορφυρώσῃ τὸν καρπὸ τὸν κοραλλένιο
καὶ τὸ σταφύλι τὸ κρεμασμένο στὸ κλῆμα.
Κι ἄν πρέπῃ νὰ πεδάνουμε γιὰ τὴν Ἑλλάδα,
"Ω, θεία δάφνη! μιὰ φορά κανεὶς πεθαίνει!"

K. Παλαμᾶς

Ο ΕΥΡΥΤΟΣ ΚΑΙ Ο ΑΡΙΣΤΟΔΗΜΟΣ

Ἐκ τῶν τριακοσίων Σπαρτιατῶν, οἱ δποῖοι εὑρίσκοντο εἰς τὰς Θερμοπύλας μετὰ τοῦ βασιλέως τῶν, τοῦ Λεωνίδου, δύο εἶχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ σωθοῦν, δὲ Εὔρυτος καὶ δὲ Ἀριστόδημος. Ὅχι βεβαίως διότι ἐλιποτάκτησαν ἀπὸ δειλίαν, ἀλλὰ διότι δὲν ἔτυχε νὰ εἴναι ἐκεῖ τὴν ὥραν τῆς μάχης. Τρέφερον ἀπὸ δφθαλμίαν καὶ εἶχον μεταβῆ ἐις ἐν χωρίον, τὸ δποῖον ἦτο παρὰ τὰς Θερμοπύλας, διὰ νὰ θεραπευθοῦν.

Ο Εὔρυτος, μόλις ἤκουσεν, δτι οἱ Πέρσαι εἶχον περικυκλώσει τοὺς Σπαρτιάτας, διέκοψεν τὴν θεραπείαν τῶν δφθαλμῶν του, ἐξήτησε τὰ ἐπλα του καὶ εἶπεν εἰς τὸν εἶλωτα, δὲ δποῖος τὸν συνώδευε, νὰ τὸν δδηγγήσῃ ἀμέσως εἰς τὸν τόπον τῆς μάχης, διότι δὲν ἔθλεπε καλά. Αφοῦ δ δοῦλος τὸν ὁδήγησεν ἐν μέσῳ τῆς μάχης, τὸν ἄφησεν ἐκεῖ καὶ ἔφυγεν. Ο Εὔρυτος ἡγωνίσθη μέσα εἰς τὸ πλῆθος, δπως ἥδύνατο, καὶ ἔπεσε μαχόμενος

Ο ἔτερος Σπαρτιάτης δμως, δ Ἀριστόδημος, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Σπάρτην. Καλύτερα δμως νὰ μὴ ἐπέστρεψεν! Οι συμπολῖται του ἔδειξαν πρὸς αὐτὸν δλην τῶν τὴν περιφρόνησιν. Δὲν τοῦ ὅμιλει κανεὶς, δὲν τὸν ἔχαιρετιζε κανεὶς, δὲν τοῦ ἔδιδον τίποτε. Η σύνγραδος του ἐξήτει φωτιὰν νὰ τῆς δώσουν καὶ δὲν τῆς ἔδιδον. Επήγαινεν εἰς τὴν βρύσιν διὰ νερὸ καὶ τὴν ἄφηγαν νὰ περιμένῃ τελευταία.

Ο Ἀριστόδημος συνησθάνθη βαθέως τὴν περιφρόνησιν, τὴν δποίαν ἔδεικνυον πρὸς αὐτὸν οἱ Σπαρτιάται. Τὸ δὲ ἐπόμενον ἔτος, δταν ἔγινεν ἡ μεγάλη μάχη τῶν Πλαταιῶν, ἔσπευσε καὶ αὐτὸς ἐκεῖ διὰ νὰ πολεμήσῃ. Επολέμησε μάλιστα γενναιότατα καὶ ἐφονεύθη μεταξὺ τῶν πρώτων.

Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ἔξέπλυνε τὴν ἐντροπήν του.

ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΙΔΑΣ

‘Ο ναύαρχος τῶν Λακεδαιμονίων Καλλικρατίδας, ἀλγθινὸς Σπαρτιάτης καὶ μὲ γνήσια ἐλληνικὰ φρονήματα, ἐπεσκέψθη τὸν Πέρσην σατράπην τῆς Αυδίας Κῦρον, διὰ νὰ ζητήσῃ χρήματα πρὸς διεξαγωγὴν τοῦ πολέμου κατὰ τῶν Ἀθηναίων.

“Οταν δὲ ὁ Κῦρος δὲν ἔδειχθη ἀμέσως τὸν Καλλικρατίδαν εἰς ἀκρόασιν, ἀλλὰ τὸν ἡγάγκασε νὰ περιμένῃ δύο ἡμέρας, δι γενναῖος Σπαρτιάτης ἔψυγεν ἀπὸ ἐκεῖ πολὺ θυμωμένος.

— “Οταν ἐπιστρέψω εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἶπεν, ἡ πρώτη μου προσπάθεια θὰ είναι νὰ συμφιλιώσω τοὺς Ἑλληνας καὶ νὰ τοὺς ἐνώσω. “Ἐτοι θὰ ἀπαλλάξω αὐτοὺς ἀπὸ τὸ αἰσχος νὰ κολακεύουν τοὺς βαρβάρους χάριν χρημάτων.

Βραδύτερον δέ, σταν ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ ἡ ναυμαχία Σπαρτιατῶν καὶ Ἀθηναίων παρὰ τὰς Ἀργινούσας, οἱ περὶ τὸν Καλλικρατίδαν συνεδούλευσαν αὐτὸν ν' ἀποφύγῃ τὴν ναυμαχίαν, διέτι δ στόλος τῶν Ἀθηναίων είναι πολὺ ὑπέρτερος ἀπὸ τὸν στόλον τῶν Λακεδαιμονίων. ‘Ο Καλλικρατίδας δμως ἀπήγνησε τέτε:

— “Ἄν καταστραφοῦν τὰ πλοῖα, οἱ Λακεδαιμόνιοι ἥμποροῦν νὰ κατασκευάσουν καὶ ἀλλα. ‘Η ἴδική μου δμως ἐντροπή, ἂν δειλειάσω, θὰ είναι ἀνεπανόρθιωτος.

‘Ερρίφθη λοιπὸν εἰς τὴν ναυμαχίαν καὶ ἐπνίγη μαχόμενος δι γενναῖος καὶ ὑπερήφανος ἐκεῖνος Σπαρτιάτης.

Η ΠΕΝΙΑ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ

‘Ο ‘Αριστείδης, δούλοις
διὰ τὴν ἄκραν δικαιοσύνην του
ἐπωνομάσθη Δίκαιος, ἵτο πάρα
πολὺ πτωχός.

‘Αν καὶ διεχειρίσθη τὸ δη-
μόσιον ταμεῖον τῆς πόλεως, οὐδέ-
ποτε ἐσκέφθη τὴν πενίαν τῆς οἰ-
κογενείας του. Διὰ τοῦτο ἡ σύζυ-
γός του εἶπεν εἰς αὐτὸν κάποτε:

— Τί ώραῖα θὰ ἥτο, ἂν καὶ
τὰ οἰκιακά σου οἰκονομικὰ ἐφρόν-
τιζες δπως τὰ δημόσια.

“Ενεκα τῆς πενίας του δούλοις Αριστείδης ὑπέφερε πολύ. Καὶ αὐ-
τὸς καὶ ἡ οἰκογένειά του δὲν ἐτρέφοντο καλά, δὲν εἶχον τὰ μέσα
νὰ ἔνδυθοῦν καὶ ἐν γένει παρουσιάζοντο εἰς τὰς δδοὺς δπως οἱ
μᾶλλον πτωχοὶ πολῖται.

‘Ο ‘Αριστείδης εἶχεν ἔνα ἔξαδελφον, δνόματι Καλλίαν. Αὐ-
τὸς ἥτο εἰς ἀπὸ τοὺς πλουσιωτέρους Αθηναίους. Εἶχε τόσον πλοῦ-
τον, ὥστε ἥζύνατο ὅχι μόνον τὴν οἰκογένειαν τοῦ Αριστείδου νὰ
συντηρήσῃ, ἀλλὰ καὶ πλήθος πτωχῶν.

Οἱ ἔχθροὶ τοῦ Καλλία, νομίζοντες ὅτι οὗτος εἶχεν ἀδιαφορή-
σει διὰ τὴν πενίαν τοῦ ἔξαδέλφου του Αριστείδου καὶ δὲν τὸν
ἔδοήθει χρηματικῶς, τὸν κατήγγειλαν εἰς τὸ δικαστήριον ὡς
ἀστοργὸν συγγενῆ πρὸς ἔνα ἔξαιρετικὸν πολίτην τῶν Αθηνῶν.

‘Η κατηγορία ἀνέφερεν, ὅτι δούλοις Καλλίας, μὲ τὸν ἀφθονὸν πλοῦ-
τον του, ἀνέχεται ὥστε ἡ οἰκογένεια τοῦ ἔξαδέλφου του Αριστεί-
δου νὰ πεινᾷ καὶ νὰ ὑποφέρῃ ἀπὸ τὸ δριμὺ φῦχος, ἀδιαφορεῖ δὲ

θλέπων τὸν συγγενῆ του νὰ παρουσιάζεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν, τὸν δῆμον καὶ τὴν βουλὴν τῶν Ἀθηναίων μὲ περιβολὴν ταπεινήν.

‘Ο Καλλίας προσῆλθεν εἰς τὸ δικαστήριον συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν ἔδιον τὸν Ἀριστεῖδην, τὸν δποῖον παρουσίασεν ὡς μάρτυρα.

— Σᾶς παρουσιάζω τὸν Ἀριστεῖδην, κύριοι δικασταί, εἰπεν δ Καλλίας, διὰ νὰ βεβαιώσῃ δ ἔδιος, δτι, ἐνῷ προσεφέρθην ἐπανειλημμένως νὰ τὸν βοηθήσω, οὐδέποτε ἐδέχθη τὴν προσφοράν μου. ‘Οσάκις τοῦ ἐπρότεινα νὰ δεχθῇ τὴν συνδρομήν μου, μοῦ ἔλεγεν:

«Καλλία, ἐγὼ πρέπει νὰ είμαι περισσότερον ὑπερήφανος διὰ τὴν πτωχείαν μου, παρὰ σὺ διὰ τὰ πλούτη σου. Διότι τὸ νὰ ἔδη κανεὶς πολλοὺς ἀνθρώπους νὰ μεταχειρίζωνται καλὰ τὸν πλοῦτον των εἶναι εὔκολον πρᾶγμα. Δὲν εἶναι δμως καθόλου εὔκολον νὰ συγαντήσῃ κανεὶς ἀνθρώπους, οἱ δποῖοι νὰ ὑποφέρουν γενναίως τὴν πτωχείαν των».

‘Ο Ἀριστεῖδης ἐβεβαίωσεν δσα εἰπεν δ Καλλίας καὶ τὸ δικαστήριον ἀπήγλαξε τοῦτον ἀπὸ τὴν κατηγορίαν.

Καὶ τότε οἱ ἄξιοι ἀκροαταὶ ἀπερχόμενοι ἀπὸ τὸ δικαστήριον ὥχοντο νὰ είναι μᾶλλον πτωχοί, δπως δ Ἀριστεῖδης, παρὰ πλούσιοι, δπως δ Καλλίας.

“Οταν ἀπέθανεν δ Ἀριστεῖδης, ή κηδεία του ἔγινε δημοσίᾳ δαπάνη. Τὰς θυγατέρας του τὰς ὑπάνθρωπευσεν δ.δῆμος Ἀθηναίων χορηγήσας εἰς ἑκάστην ἀρκετὴν προῖνα. Ἐπίσης εἰς τὸν υέν του Λυσίμαχον ἔδωκε ἀρκετὸν χρηματικὸν ποσὸν καὶ ἐν κτῆμα, διὰ νὰ ζῇ ἀπὸ τὴν καλλιέργειάν του. Ἀκόμη καὶ διὰ τὴν θυγατέραν του Λυσίμαχου Πολυκρίτην, ἐμερίμνησεν δ δῆμος χορηγήσας ὠρισμένον τακτικὸν ἐπίδομα.

Η ΕΥΧΑΡΙΣ ΚΑΙ Ο ΝΕΙΛΟΣ

— Ξανθή, είπεν ή Δημώ, ή τροφός της, θέλεις νὰ σου διηγηθῶ τὴν ιστορίαν τῆς υνφέτσας, ή όποια ἐμπῆκε εἰς μίαν σιταποθήκην;

— "Οχι ! είπεν ή Ξανθή.

— Μήπως θέλεις νὰ σου διηγηθῶ διὰ τὸν Ὁδυσσέα, ὁ όποιος ἐπῆγεν εἰς τὸ σπήλαιον τοῦ Κύκλωπος ;

— "Οχι ! ὅχι ! ἀπήντησεν καὶ πάλιν ή Ξανθή.

— "Αλήθεια, δὲν θέλεις νὰ μάθης, πῶς ὁ φοβερὸς Πολύφημος, μὲ τὸ ἔνα μεγάλο μάτι εἰς τὸ μέτωπον, ἐκράτησε κλεισμένον μέσα εἰς τὸ σπήλαιόν του τὸν πολυμήχανον Ὁδυσσέα ; Δὲν θέλεις νὰ μάθης, πῶς ὁ πονηρὸς Ὁδυσσεὺς κατώρθωσε νὰ τοῦ ἔξορύξῃ τὸ μάτι καὶ ὑστερά νὰ φύγῃ ἀπὸ τὸ σπήλαιον, κρυμμένος κάτω ἀπὸ τὴν κοιλίαν τοῦ κριοῦ ;

— "Οχι ! ὅχι ! ὅχι ! ἀπήντησε μὲ πεῖσμα ή Ξανθή.

— Ξανθή ! ἡκούσθη μία βαρεῖα γυναικεῖα φωνή, ἀν δὲν θέλης νὰ καθήσονται φρόνιμα καὶ δὲν ἀκούης τὴν Δημώ, θὰ φωνάξω νὰ ἔλθῃ ἀμέσως νὰ σὲ πάρῃ ή Μορμολύκη, ποὺ παίρνει δσα παιδιά, δὲν ἀκούν !

Μόλις ἤκουσε « Μορμολύκη » ή Ξανθή, ἐμαζεύθη, ἐσιώπησε καὶ ἐκρύθη κοντὰ εἰς τὸ εὐρύχωρον φύρεμα τῆς τροφοῦ της, ἐνῷ ή Λευκίππη, ή μητέρα της, ἐστόλιζε τὴν ἄλλην θυγατέραν της, τὴν Εὐχαριν.

"Το ή ήμέρα, κατὰ τὴν ὅποιαν ἐτελοῦντο αἱ μεγάλαι ἔορται τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ μεγάλου Περικλέους. Ἀπὸ ὅλην τὴν Ἀττικὴν καὶ ἀπὸ πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος γέροντες καὶ νέοι, ἄνδρες καὶ γυναικεῖς καὶ παιδιά εἶχον συρρεύσει, διὰ νὰ ἴδουν τὴν μεγαλυτέραν καὶ λαμπροτέραν ἔορτὴν τῶν Ἀθηνῶν, τὰ μεγάλα Παναθήναια. Ἡ ἔορτὴ αὐτὴ ἐγίνετο χάριν τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς, ή ὅποια ἐπροστάτευε τὴν πόλιν.

‘Η Εὐχαρις ἡ θυγάτηρ τοῦ Δημοχάρους, ἐνδος ἀπὸ τοὺς προκρίτους τῶν Ἀθηνῶν, εἶχε λάθει μέρος εἰς τὸ κέντημα τοῦ πέπλου τῆς Ἀθηνᾶς. Ἐκείνην ἀκριβῶς τὴν πρωῖαν θὰ τὸν μετέφεραν μὲν μεγάλην πομπὴν καὶ λιτανείαν διὰ νὰ τὸν παραδώσουν εἰς τὸν ναὸν τῆς Θεᾶς, δὲ διότιος ἦτο κτισμένος ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ βράχου τῆς Ἀκροπόλεως.

Αἱ δοῦλαι ἐστόλισαν τὴν Εὐχαριν μὲ κατάλευκον λινὸν φόρεμα, τὸν χιτῶνα. Ἡ μήτηρ τῆς τῆς ἔκαμε πλεξίδας τὴν ὥραιαν κόμην, τὰς ἑστήκωσε ἐπάνω εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ ὅτερα ἐπέθεσε εἰς τὴν κόμην τῆς ἔναν χρυσοῦν στέφανον.

‘Αφοῦ τὴν ἑτοίμασε καλά, τῆς ἔδωσεν ἔναν πολύτιμον καθρέπτην ἀπὸ στιλβοντα χαλκόν, διὰ νὰ κοιταχθῇ. Ἡ Εὐχαρις ἐνθουσιάσθη.

‘Ωμοίαζε μὲ τὰς Καρυάτιδας τοῦ Ἐρεχθίου.

Καὶ ἡ Λευκίππη τώρα ἐφόρεσε τὰ καλύτερά της φορέματα καὶ κοσμήματα. Ἐπάνω εἰς τὸ μακρὺ φόρεμά της, τὸ ὁποῖον συνεκράτει εἰς τὰ πλάγια μία χρυσὴ πόρφητη, ἔρριψεν ἐν πολύτιμον ἴματιον κεντημένον μὲ πορφύραν. Εἰς τὴν χεῖρα τῆς ἔθαλεν ἐν χρυσοῦν βραχιόλι μὲ δύο Σφίγγας χαραγμένας ἐπάνω, καὶ ἀνάμεσα εἰς τὰ ὥραια μαλλιά τῆς ἐκρέμοντο ἀπὸ τὰ ὄτα τῆς πολύτιμα σκουλαρίκια μὲ δύο κρίκους ἀπὸ λευκὸν σμάλτον.

— Μοῦ φαίνεται, πῶς ἀργήσαμε, μητέρα, εἰπεν μὲ ἀνησυχίαν ἡ Εὐχαρις.

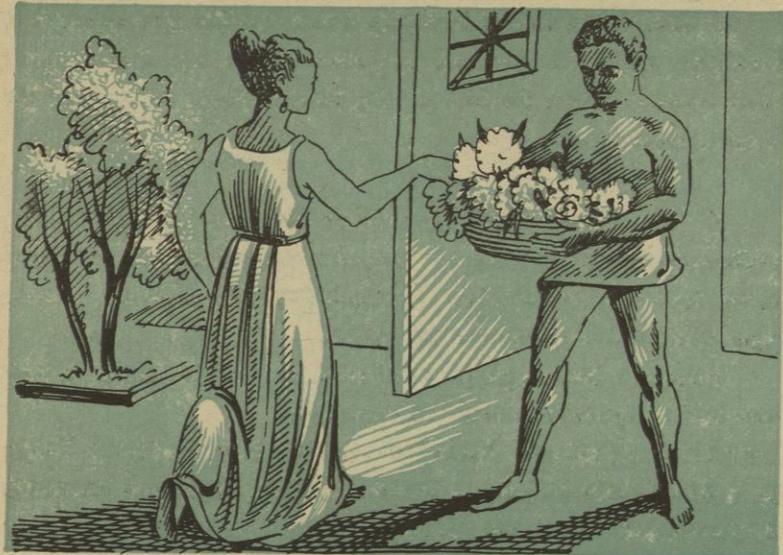
— Μία στιγμὴ ἀκόμη, ἔχε υπομονήν! εἰπεν ἡ μήτηρ τῆς. Περιμένομεν τὸν Νεῖλον νὰ μᾶς φέρῃ τὰ τριαντάφυλλα, τὰ διόπια θὰ στολίσουν τὸ κάνιστρό σου. Μόλις ἔλθῃ, θὰ φύγωμεν. “Οπου καὶ ἀν εἰναι ἔφθασεν. ‘Ο ἥλιος ἐψήλωσεν. ‘Ἐχομεν, βλέπεις, καὶ τὴν ἀσχολίαν τῶν ἀδελφῶν σου’ ἡ Ξανθὴ δὲν κρατεῖται καὶ βασανίζει τὴν Δημώ. τὸν ἀδελφόν σου τὸν Λύσιν ἡναγκάσθην νὰ στελω περίπατον μὲ τὸν Σίκκινον τὸν παιδαγωγόν του. “Ω! αὐτὸς τὸ παιδί

είναι ἀνυπόφορον μὲ τὰς ἀταξίας του. Τώρα μοῦ ζητεῖ ἔνα ἀλογάκι! Θέλει, λέγει, νὰ ὑπάγῃ καὶ αὐτὸς ἔφιππος μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους νέους εἰς τὴν Πομπήν! 'Ακοῦς;

2. Μόλις εἶχε τελειώσει αὐτὰ τὰ λόγια ή Λευκίππη, καὶ ἀμέσως ἡκούσθησαν φωναὶ ἀπὸ μίαν μεγάλην γειτονικὴν αὐλήν, ποὺ εἶχε γύρω τῆς μαρμάρινον περιστύλιον μὲ στοάν. Ἐκεῖ ἐγίνετο ἀπὸ τοὺς πλουσίους Ἀθηναίους ἡ ὑποδοχὴ τῶν ξένων ἐπισκεπτῶν.

'Η Λευκίππη ἔσπευσε νὰ ἔξελθῃ, διὰ νὰ ἴδῃ. 'Αλλ' ἐνῷ διήρχετο ἀπὸ τὸ δωμάτιον τῆς οἰκονόμου καὶ τῶν ὑπηρετριῶν, εὑρέθη πρὸ ἐνὸς γέροντος μὲ λευκὴν γενειάδα καὶ πρὸ ἐνὸς παιδίου. 'Ο γέρων ἔφοροῦσε μακρὸν καὶ πλατὺ ἱμάτιον, ὑψηλὰ ὑποδήματα καὶ ἐκρατοῦσε λεπτὴν ράβδον: ἐμάλλωνεν αὐστηρῶς τὸ παιδίον, τὸ δποῖον θὰ ἥτο περίπου δκτὼ ἐτῶν! Αὐτὸς τὸ πρᾶγμα δὲν ἔφάνη πολὺ παράξενον εἰς τὴν Λευκίππην.

- Τί εκαμες πάλιν, Λύσι; ήρωτησε.
- Δὲν τὸν θέλω πλέον τὸν παιδαγωγόν, δὲν τὸν θέλω! ἔλεγε τὸ παιδὶ μὲ μίαν φωνήν, τὴν δποίαν διέκοπτον οἱ λυγμοί.
- Διατί, παιδί μου;
- Διότι ὁ Σίκκινος δὲν μὲ ἀφίνει νὰ κάμω τίποτε, σῦτε κὰν νὰ κινηθῶ. Λύσι, δὲν σταυρώνουν τὰ πόδια, σταν κάθωνται! Λύσι, μὴν ἀκκουμβᾶς εἰς τὸ χέρι σου τὸ σαγόνι! Λύσι, εἰς τὸν δρόμον νὰ πηγαίνῃς μὲ κατεβασμένα τὰ μάτια! Λύσι, σταν κανένας ξύνεται, πρέπει νὰ τὸ κάνηη μὲ διάκρισιν! Λύσι, ἀπ' ἐδῶ, Λύσι, ἀπ' ἐκεῖ, μ' ἐτρέλλανε! "Οχι!" "Οχι!" Δὲν τὸν θέλω πιὰ τὸν παιδαγωγόν! Περισσότερον ἐπροτιμοῦσα τὴν Μορμολύκην, σταν ἥμιουν μικρός!
- Πολὺ καλά! εἶπεν ἡ Λευκίππη. Σίκκινε, ἀφοῦ δ Λύσις δὲν σὲ θέλει, θὰ ὑπάγης μόνος σου νὰ ζῆς τὴν Πομπήν καὶ αὐτὸν θὰ τὸν ἀφήσωμεν εἰς τὸν Τύχωνα, νὰ τὸν φυλάττῃ κατὰ τὴν ὥραν τῆς Πομπῆς.

‘Ο Σίκκινος, δ ὁποῖος ἐγνώριζε καλά, ὅτι δὲν ἦτο αὐστηρὰ ἡ Λευκίππη, ἐμειδίασε μέσα εἰς τὰ λευκὰ γένεια του, ἐνῶ δικρός Λύσις συνεσταλμένος ἐκαθάριζε τοὺς δακρυσμένους δόθιαλμούς του μὲ τοὺς γρόνθους του.

3. “Ἐν κτύπημα ἤκούσθη ἀπὸ τὸ κλείσιμον τῆς αὐλοθύρας, συνοδευόμενον μάλιστα καὶ μὲ φιλικὸν γαύγισμα τοῦ σκύλου, δ ὁποῖος ἐφύλασσε τὴν εἰσόδον. Ἡ Λευκίππη, ἐπρόσεξεν εἰς τὸ κτύπημα αὐτό, καὶ ἐληγμόνησε τὸν Λύσιν.

“Ηρχετο δ Νεῖλος μὲ ἐν κάνιστρον, τὸ ὄποιν περιεῖχε φρεσκοκομμένα, δροσοστάλακτα τριαντάφυλλα.

— “Α! σ’ εὐχαριστῶ, Νεῖλε! Τὶ ωραῖα ἄνθη! εἶπεν ἡ Εὐχαρις, δ ὁποία παρουσιάσθη μὲ τὸ κτύπημα τῆς θύρας καὶ παρέλαβε τὰ τριαντάφυλλα ἀπὸ τὰς χεῖρας του.

Εἰς τοὺς ἀπλοὺς αὐτοὺς λόγους δ δοῦλος ἐκοκκίνισεν δλίγον. “ Ήτο εὐχαριστηγμένος, δέ: ὅτι τῆς ἥρεσαν. Τὰ εἶχε μόνος του καλλιεργημένα καὶ φροντισμένα. ‘Αλλ’ εἶχε δίκαιον νὰ περιποῆται τὴν Εὐχαριν. Εἰς αὐτὴν δὲν ἐχρεώστει, ὅτι ἦτο δ πλέον εύτυχισμένος δοῦλος τῶν Ἀθηνῶν; Καὶ ἵδού πῶς:

Δύο ἔτη πρωτύτερα ἦ ἐσοδεία τῆς Ἀττικῆς ἦτο πτωχική. ‘Ο Δημοχάρης, δ ὁποῖος εἶχε περισσότερα ἀπὸ δέκα ιστιοφόρα, δεμένα εἰς τὸν λιμένα Πειραιῶς, ἀπεφάσισε καὶ ἐταξίδευσε μόνος του εἰς τὰ παράλια τοῦ Βοσπόρου, διὰ ν' ἀγοράσῃ σιτηρά.

“Εμεινεν ἔκει πέντε μῆνας.

Μίαν ἡμέραν ἐπληροφορήθη ἡ Λευκίππη, δτι ἐφάνη εἰς τὴν θάλασσαν δ στολίσκος μὲ τὸν σύζυγόν της. Κατέβη λοιπὸν εἰς τὸν Πειραιᾶ μὲ τὴν Εὐχαριν, τὸν Λύσιν καὶ τὴν Ξανθήν, διὰ νὰ ὑποδεχθῇ πρώτη τὸν ἄνδρα τῆς.

“Οταν ἔφθασαν εἰς τὸν λιμένα τὰ παιδιά, ἐμειναν μὲ ἀνοικτὸν τὸ στόμα. Ἡ κίνησις τοῦ λιμένος, τὰ ιστιοφόρα, τὰ ὁποῖα ἔπλεον

εἰς τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος καὶ ἔκλινον ἐλαφρῶς μὲ τὸ ἀσθενὲς φύ-
σημα τοῦ ἀέρος· αἱ τριήρεις, δηλ. τὰ πλοῖα μὲ τὰς τρεῖς σειράς
ἀπὸ κουπιά, τὴν μίαν ἐπὶ τῆς ἀλληγ. τὸ κτύπημα τῶν κουπιῶν, τὸ
δποῖον ἐγίνετο μὲ ρυθμόν· ή ἐκφόρτωσις τῶν πλοίων, τὰ δποῖα με-
τέφερον εἰς τὸν Πειραιᾶ τὸν τάπητας τῆς Μιλήτου, τὴν ξυλείαν
τοῦ Εὔξενου Πόντου, τὰ δπωρικὰ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου... δλα
ἔκαμπνον εἰς αὐτὰ πολὺ μεγάλην ἐντύπωσιν!

Αἴφνης δμως ή Εὔχαρις ἄφησε κραυγὴν φρίκης.

Εἰς ἔν πλοίον, τὸ δποῖον εἶχεν ἔλθει ἀπὸ τὴν Θράκην καὶ
ἀπὸ τὸ δποῖον οἱ δοῦλοι ἔξεφόρτωνον κρασιά, εἰδε τὸν ἐπιστάτην
νὰ δέρνῃ ἀνηλεῶς ἔνα δοῦλον, διότι ἔκαμπνει κάποιαν ἀσήμαντον
ἀπροσεξίαν.

Τὰ κτυπήματα τοῦ μαστιγίου ἔπιπτον ὡς βροχὴ ἐπάνω εἰς τὸ
γυμνὸν σῶμα τοῦ δούλου καὶ τὸ αἷμα ἔρρεε τόσον ἄφθονον, ὥστε
καὶ δ πλέον ἄκαρδος θὰ ἐλύγιζε.

‘Η κόρη ὠχρίασε καὶ δλίγον ἔλειψε νὰ λιποθυμήσῃ. ‘Οταν δὲ
μετ’ δλίγον ἀπεβιδάσθη δ πατήρ Δημοχάρης ἀπὸ τὸ πλοῖον του,
ἐπῆδησεν εἰς τὸν λαιμόν του τρέμουσα καὶ μὲ τὸν δφθαλμοὺς γε-
μάτους δάκρυα τοῦ ἐψιθύρισεν εἰς τὸ αὐτό:

— Πατέρα, θέλεις νὰ καλοκαρδίσης τὴν κόρην σου;
— Θέλω βέβαια, εἰπε γελῶν δ Δημοχάρης. Πέξ μου, τί θέλεις
ἀπὸ ἐμέ, παιδί μου;

— Ἀγόρασέ μου, παρακαλῶ, αὐτὸν τὸν δοῦλον!

Δι’ δλίγων διηγήθη τότε εἰς τὸν σύζυγόν της ή Λευκίππη τὸ
ἐπεισόδιον τοῦ δούλου.

Δὲν χάνει καιρὸν δ πλούσιος Ἀθηναῖος, δίδει τετρακοσίας
ἀργυρᾶς δραχμᾶς, ἀγοράζει τὸν δυστυχισμένον δοῦλον καὶ τὸν φέ-
ρουν μαζί των εἰς τὰς Ἀθήνας.

‘Ο Νεῖλος, αὐτὸ ητο τὸ ὄνομά του, ητο ἀπὸ τὴν Συρίαν. Εἰς

ἀνθρωπος ἔως ἐκεῖ ἐπάνω, μεγαλόσωμος καὶ δυνατός. Εἰχεν δῆμος καὶ ἄλλα προτερήματα. Ὅτο πολὺ ἔξυπνος καὶ ἀφωσιωμένος εἰς τὸν κύριόν του. Δι' αὐτὸ δ Δημοχάρης τοῦ εἶχεν ἐμπιστευθῇ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ κτήματός του.

— Ο κύριος εἶναι ἐδῶ; ἥρωτησεν δ Νεῖλος, ἀφοῦ παρέδωκεν εἰς τὸν μάγειρον τὰ λαχανικὰ καὶ τὰ φροτα. Θέλω γὰρ τοῦ διμιλήσω διὰ τὰ ἀμπέλια του.

— Οχι, εἶπεν ἡ Εὔχαρις. Ἐπῆγεν εἰς τοὺς ἀγῶνας, οἱ ὅποιοι γίνονται εἰς τὸ Στάδιον, εἰς τὴν ὅχθην τοῦ Ἰλισσοῦ. Μετένε ἐδῶ σήμερον νὰ ἴδης τὴν ἑορτὴν καὶ τὸ βράδυ βλέπεις τὸν πατέρα μου.

— Ηλθε τέλος ἡ ὥρα νὰ φύγουν διὰ τὴν Πομπήν.

Η Λευκίππη, τὰ τέκνα της καὶ οἱ δοῦλοι της ἐξῆλθον ἀπὸ τὸ σπίτι καὶ διηυθύνθησαν πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν.

4. Η πομπὴ τῶν Παναθηναίων ἐξεκίνησε ἀπὸ τὸν «ἔξω Κεραμεικόν», δ ὅποιος ἦτο παρὰ τὸ Νεκροταφεῖον τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων. Ἐκεὶ συνγέθροιζοντο ὅλοι ὅσοι θά ἐλάμβανον μέρος εἰς τὴν παρέλασιν. Διήρχοντο ἀπὸ τὸ Δίπυλον, μὲ τὰς δύο μεγάλας πύλας, ἥκολούθουν κατόπιν τὸν «πλατὺν δρόμον», οὗτω τὸν ἔλεγαν, καὶ ἐβάδιζον πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν.

Προηγοῦνται, οἱ ἱερεῖς, αἱ ἱερεῖαι, οἱ μάντεις, οἱ κήρυκες καὶ οἱ γέροντες, μὲ βάδισμα μεγαλοπρεπές, βαρὺ καὶ ἐπιβλητικόν. Εἰς τὰς χειρας των ἐκράτουν κλώνους ἐλαίας.

Ἐπειτα ἥκολούθουν οἱ ὁπλῖται, οἱ ὅποιοι ἔλαιμπον μὲ τὰς καινούργεις ἀσπίδας των καὶ τὰς λόγχας των. Κατόπιν ἐβάδιζον ὑπερήφανοι οἱ νεανίαι, οἱ ὅποιοι εἶχον νικήσει εἰς τοὺς ἀγῶνας, εἰς τὸν δρόμον, εἰς τὸ πήδημα, εἰς τὸν δίσκον, εἰς τὸ ἀκόντιον καὶ εἰς τὰ ἄλλα ἀγωνίσματα. Οἱ περισσότεροι ἀπὸ αὐτοὺς ἐπήγαιναν ἔφιπποι, καμαρωτοὶ ἐπάνω εἰς τὰ ὑπερήφανα ἄλογά των. "Αλλοι

πάλιν ἐπήγαιναν μὲ τὰ « πομπικὰ ἀρματα », τὰ ὅποῖα εἶχον νικήσει εἰς τοὺς ἀγῶνας.

‘Ωραῖα παιδιὰ λευκοφορεμένα ἔξεφύλλιζαν ρόδα καὶ τὰ ἔρριπτον εἰς τὴν « Ιερὰν Ὀδόν ». Ἡκολούθουν ἔπειτα κομψαὶ παρθένοι τῶν εὐγενῶν, μὲ κάνιστρα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, στολισμένα μὲ ώ-

ραῖα ἀνθη. Μέσα εἰς τὰ κάνιστρα εἶχον σκεύη, τὰ δποῖα ἐχρειάζοντο διὰ τὰς θυσίας. Αὐταὶ ἡσαν αἱ κανηφόροι. Μεταξὺ τῶν κορασίων διεκρίνετο καὶ ἡ Εὔχαρις. Ἐβάδιζε μὲ τρόπον σεμνόν, σοθαρὸν καὶ ὑπερήφανον.

“Οταν ἡ χαριτωμένη διμάς τῶν γεανίδων διήρχετο, αἱ ἐπευφημίαι τῶν θεατῶν ἔφθανον ἔως τὸν οὐρανόν. Οἱ θεαταὶ εἶχον ἀνεβῆ εἰς τὰς στέγας τῶν οἰκιῶν ἢ εἶχον ἀναρριχηθῆ εἰς τὰς ἔξεδρας, αἱ δποῖαι εἶχον στηθῆ διὰ τὴν ἑορτήν.” Αλλοι εἶχον συγκεντρωθῆ εἰς τὰ σταυροδρόμια καὶ ὅλοι προσεπάθουν νὰ διασπάσουν τὴν ζώνην, ἐνῷ οἱ ἀστυνομικοὶ τοὺς συνεκράτουν μὲ δυσκολίαν.

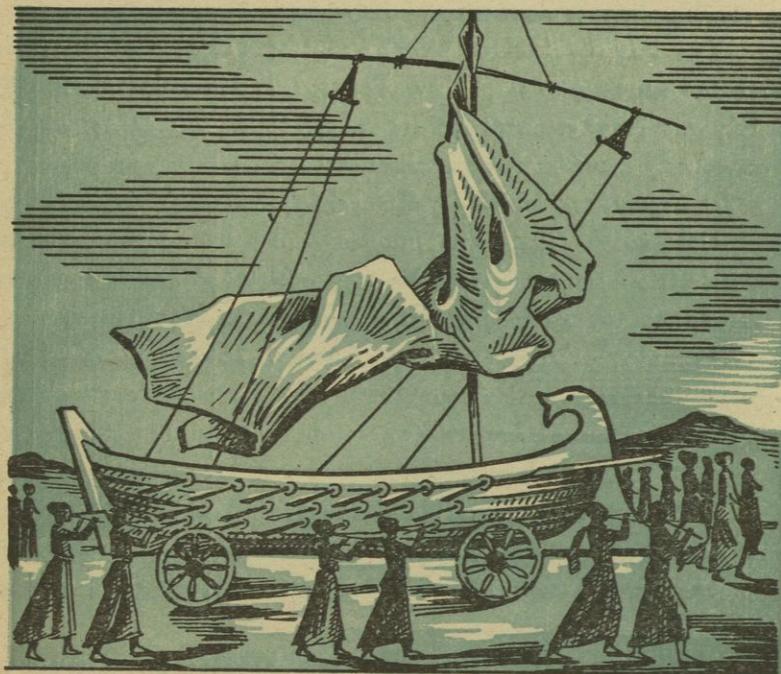
Μετ’ ὀλίγον ἐν ὥραιον ίστιοφόρον μὲ τρεῖς σειρᾶς κοπῶν, κυλιόμενον ἐπάνω εἰς τροχούς, μὲ τὸν ἵερὸν Πέπλον τῆς Θεᾶς κρεμασμένον εἰς τὸν ίστόν του, ἥρχισε νὰ προχωρῇ. Ἐμπρὸς ἐπήγαιναν μουσικοὶ μὲ αὐλοὺς καὶ λύρας καὶ ἡκολούθουν χορεύτριαι.

Τέλος ἐπροχώρει μία μακρὰ γραμμὴ ἀπὸ ζῷα, βρδια καὶ πρόθατα, τὰ δποῖα θὰ ἔθυσιάζοντο εἰς τὸν βωμὸν τῆς Παλλάδος, ἐνῷ οἱ προσκυνηταί, μὲ ἑορτάσιμον στολήν, φαιδροὶ καὶ ἐνθουσιασμένοι, ἔφεραν τὸν οἶνον, τὸν δποῖον θὰ ἔπινον ἀπὸ τὰ μεγάλα «Παναθηναϊκὰ ποτήρια», δπως ἡτο τότε ἔθιμον.

Η Πομπὴ ἔστρεψε πρὸς τὸ διπλοῦν τεῖχος τῆς Ἀκροπόλεως, πρῶτον ἀνατολικῶς καὶ κατόπιν γοτίως, διὰ νὰ ἔλθῃ νὰ σταματήσῃ πρὸ τοῦ λόφου τοῦ Ἀρείου Πάγου. Ο λαός, ὁ δποῖος ἴστατο εἰς τοὺς πέριξ λόφους, ἔβλεπε τοὺς μαρμαρίνους ναούς, οἱ δποῖοι διεκρίνοντο κάτω ἀπὸ τὸν λαμπρὸν οὐρανόν. Ἰδοὺ τὸ Ἐρέχθειον μὲ τοὺς λεπτοὺς καὶ ὑψηλοὺς ἰωνικοὺς κίονας του! Ἰδοὺ καὶ ὁ Παρθενών, μὲ τοὺς δωρικοὺς κίονας του καὶ τὰ γιγάντια ἀγάλματα τοῦ Φειδίου καὶ μὲ τὴν Ζῳφόρον γύρω του, ἡ δποῖα παρίστανε αὐτὴν τὴν παρέλασιν. Παρίστανε καὶ τοὺς θεοὺς ἀκόμη, οἱ δποῖοι κατήρχοντο ἀπὸ τὸν Ὁλυμπὸν διὰ νὰ ἴδουν τὴν Πομπήν. Ἐκεῖ μέσα εἰς τὸν Παρθενώνα ἡτο τὸ χρυσελεφάντινον ἀγαλμα τῆς Ἀ-

θηγανᾶς. Ἰδού καὶ τὰ μεγαλοπρεπῆ προπύλαια τῆς Ἀκροπόλεως, τὰ δόποια ἔλαμπον ἀπὸ τὸ μάρμαρον. Ἐμπρὸς ἦτο δὲ μικρὸς ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης.

5. Ἡ Λευκίππη μὲ τὴν Ξανθὴν καὶ τὸν Δύσιν καὶ μὲ τὴν Δημὼ καὶ τὸν Σίκκινον συνηγητήθησαν μὲ τὸν σύζυγόν της εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ τραπεζίτου Πασίωνος.

Ο Πασίων κατώκει εἰς μίαν οἰκίαν, ἡ δποία εὑρίσκετο εἰς τὸ πέρασμα τῆς Πομπῆς, μεταξὺ τοῦ Ἀρείου Πάγου καὶ τῆς συνοικίας τῆς Ἀκροπόλεως. Καὶ ἀπὸ τὸν ἐξώστην, δέ δποιος ἦτο εἰς τὸ πρῶτον πάτωμα, ἥδύνατο νὰ παρακολουθοῦν τὴν Πομπήν, ἀνερχομένην ἥδη ἀργά-ἀργά, πρὸς τὰ Προπύλαια.

Διήρχοντο ιερεῖς, ἀθληταί, μουσικοί, παιδιά, νεάνιδες ὅταν αἴφνιης εἰς τὸ μέσον τοῦ δρόμου ἡκούσθησαν ἄγριαι φωναί. Εἶδον ἀνθρώπους, οἱ δποῖοι ἔτρεχον σὰν τρελλοί, καὶ κατόπιν εἶδον ἔνα ταῦρον, ὁ δποῖος εἶχε διαφύγει ἀπὸ τὴν γραμμήν του. Εἶχεν ἀφηνάσει, ἐκτύπα τὰ πλευρά του μὲ τὴν οὐρά του καὶ τρέχων μὲ τὴν κεφαλήν σκυμμένην ἀνέτρεπεν ὅ, πι εὑρίσκεν ἐμπρός του ... Ἐξηγριωμένος εἰσῆλθεν εἰς τὴν Πομπήν. Φόρος καὶ τρόμος κατέλαβε τὸ πλῆθος. Σωστὸς πανικός.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὁ ἀφηνιασμένος ταῦρος εἰσβάλλει μεταξὺ τῶν κανηφόρων παρθένων. Τρέχουν ἐκεῖναι περίτρομοι, ἐνῷ ἡ Εὐχαρις ἵσταται ἔντρομος. Ὁ ταῦρος δριμῇ μὲ μίαν ἄγριαν κίνησιν νὰ τὴν κτυπήσῃ μὲ τὰ κέρατά του.

‘Ο Δημοχάρης ἐπετάχθη ἔξω ἀλλόφρων.

Πρὸ αὐτοῦ δημως, ἀπὸ μίαν πάροδον τοῦ δρόμου, σπεύδει ἀμέσως εἰς ἄνθρωπος. Ὡτὸ δ Νεῖλος, ὁ δοῦλος, ὁ δποῖος ἔτυχε νὰ είναι ἐμπρός εἰς αὐτὴν τὴν σκηνήν. Μὲ μίαν ἀπότομον χειρονομίαν ἀναποδογυρίζει τὸν Σκύθην, ὁ δποῖος ἐφύλασσε τὴν γραμμήν, καὶ τρέχει ἐναντίον τοῦ ταύρου, τὴν στιγμὴν ἀκριβῶς κατὰ τὴν δποίαν ἔκυπτε τὴν κεφαλήν του διὰ νὰ κτυπήσῃ τὴν Εὐχαριν. Τὸ πλῆθος ἔτρεχε περίτρομον.

‘Ο Νεῖλος συλλαμβάνει τὸν ταῦρον ἀπὸ τὰ κέρατα καὶ μὲ τὰς χαλυβδίνας χειρας του στρέψει ἀποτόμως τὴν κεφαλήν του πρὸς τὰ δεξιά. Τοιουτοτρόπως ἡ Εὐχαρις ἀπέψυγε τὸ κτύπημα, ἐπεισεν δημως λιπόθυμος.

‘Η Εὐχαρις μετ’ ὀλίγον συνῆλθε. Ἀνεστέναξεν, ἐνῷ εἰς τὰ χλωμὰ ἀπὸ τὴν φρίκην μάγουλά της ἐκυλίστο μεγάλα δάκρυα. Μὲ προσοχὴν δ Δημοχάρης, δ δποῖος ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε φθάσει, ἐσήκωσεν, εἰς τὰς χειρας τὴν θυγατέρα του, οἱ βοηλάται ἐδεσαν πάλιν τὸν ἀφηνιασμένον ταῦρον, καὶ ἡ λιτανεία ἐπανέλαβε τὴν πορείαν της πρὸς τὸ Ἐρέχθειον. Ἐξήπλωσαν τὴν Εὐχαριν ἐπὶ

μιᾶς κλίνης, εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Πασίωνος. Δὲν ἦτο σοβαρὰ κτυπημένη, ἀλλ' ἡ ἀπότομος πτῶσις τὴν ἐξάλισε, καὶ ἐνῷ ἡ μήτηρ τῆς ἔκλαιεν, αὐτὴ ἐκοιμᾶτο ἥσυχος, ὡς τίποτε νὰ μὴ συνέδῃ.

Φωναὶ χαρᾶς, τραγούδια, γλυκεῖα μουσική, δλα ἐρχόμενα ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολιν, ἐγλύκαιναν ὡς νανουρίσματα τὸν ὅπνον τῆς. 'Ο λαός, μόλις ἔφθασεν εἰς τὴν κορυφὴν τῆς Ἀκροπόλεως, ἔψαλλεν ὅμνους εἰς τὴν Θεάν...

6. Κάποτε ἀργότερα ἡ Εὔχαρις ἤνοιξε τοὺς δφθαλμούς τῆς. Γύρω τῆς εἶδε τὴν Λευκίππην καὶ τὸν Δημοχάρην, ἔπειτα τὸν Πασίωνα καὶ τὴν σύζυγόν του τὴν Ἐπίχαριν, καὶ εἰς τὴν σκιάν, πλησίον τῆς Ξανθῆς καὶ τοῦ Λύσιδος, τὴν Δημώ, τὸν Σίκκινον καὶ τὸν Νεῖλον. Τότε ἐνεθυμήθη τί εἶχε συμβῆ.

— Πατέρα! εἴπε μὲ σιγάνην καὶ πονεμένην φωνήν, δὲν θέλω νὰ εἴναι πλέον δοῦλος δ Νεῖλος!

— Νεῖλε! εἴπε δ Δημοχάρης, ἀπ' αὐτὴν τὴν σιγμήν σὲ ἀπελευθερώνω καὶ ἀπὸ αὔριον θὰ εἶσαι διευθυντὴς εἰς δλα τὰ κτήματά μου!

Καὶ δ Νεῖλος, δ ὁποῖος δὲν ἤδύνατο νὰ κρατήσῃ τὴν συγκίνησίν του, ἀπεκρίθη:

— Εὔχαριστῶ. 'Ο αὐθέντης μου δ Ζεύς, δ προστάτης τῶν δούλων καὶ τῶν ἀπελευθέρων, ἐλπίζω νὰ μοῦ δώσῃ μίαν ἡμέραν τὴν εὐκαιρίαν νὰ σου χαρίσω τὴν ζωήν μου.

Ο ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ ΑΓΚΑΙΟΣ

1. "Οταν ἐτελείωσεν ἡ ἀργοναυτικὴ ἐκστρατεία καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του δὲ Ἀγκαῖος, ἥρχισε νὰ φροντίζῃ καὶ νὰ καλλιεργῇ μὲ περισσοτέραν ὅρεξιν τὰ κτήματά του. Ἐκαλλιέργει δὲ ὅχι μόνον ὅσα παλαιὰ εἶχεν, ἀλλὰ καὶ ἄλλα νέα· ἵδιως ἐφύτευε πολλὰ ἀμπέλια.

Οι δούλοι του — καὶ εἶχεν ἀρκετοὺς — δὲν ἔσήκωναν τὴν κεφαλήν των ἀπὸ τὴν πολλήν ἔργασίαν. "Ολην τὴν ἡμέραν εὑρίσκοντο μὲ τὴν ἀξίνην καὶ τὸν λοστὸν ἀνὰ χεῖρας. Ἄλλὰ παρ' ὅλα ταῦτα δὲ ἡτο εὐχαριστημένος, καὶ διὰ τὸ παραμικρὸν τοὺς βρεῖς καὶ τοὺς ἔθασάνικε χωρὶς οἴκτον.

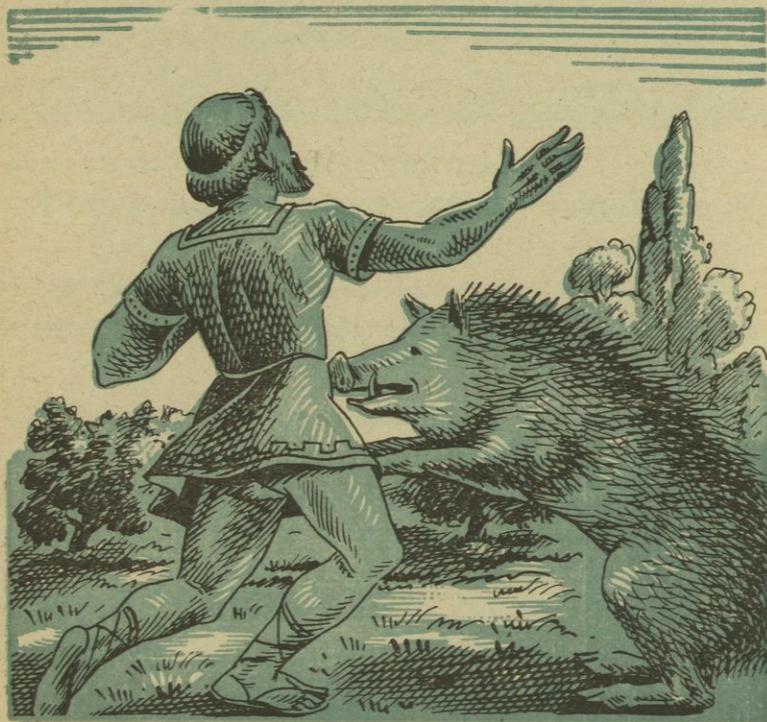
Μίαν ἡμέραν δὲ γηραιότερος ἔξ αὐτῶν, δὲ ποιος ἐκ παιδικῆς ἥλικίας εἶχεν ὑπηρετήσει πιστῶς τὸν πατέρα τοῦ Ἀγκαίου καὶ δοτις ἐπίσης ἡτο παιδικὸς φίλος τοῦ ἥρωος, πηγαίνει καὶ τοῦ λέγει :

— Θὰ σου εἴπω κάτι, ἀφεντικό, καὶ νὰ μὲ συγχωρῇς. Πολὺ φοβοῦμαι, ὅτι, μὲ τὸν τρόπον ποὺ φέρεσαι πρὸς τοὺς δούλους σου, δὲν θὰ προφθάσῃς νὰ πιῇς κρασὶ ἀπὸ τὰ ἀμπέλια σου. Ὁ Θεός, ἀφεντικό, δὲν προστατεύει τὰ ἄδικα ἔργα.

• Ο Ἀγκαῖος δὲν ἔδωσε καμμίαν προσοχὴν εἰς τοὺς λόγους

τοῦ γέροντος καὶ ἔξηκολούθησε νὰ φέρεται πρὸς τοὺς δούλους του μὲ τὴν ἴδιαν σκληρότητα.

2. Ἡλθεν δὲ καιρὸς τοῦ τρυγητοῦ. Οὐδὲν ἀγκαῖος ἐτρύγησε τὰ ἀμπέλια του καὶ ἔβαλε τὸν μοῦστον εἰς τὰ βαρέλια. Οταν

πλέον δὲ μοῦστος ἐψήθη καὶ μετατράπη εἰς οἶνον, δὲν ἥρωας διέταξε τὸν ἴδιον γέροντα δούλον νὰ τοῦ γεμίσῃ ἐν ποτήριον, διὰ νὰ δοκιμάσῃ τὸν νέον οἶνον. Οτε δὲ δέ γέρων ἔφερε τὸ γεμάτον ποτήριον, δὲν ἄγκαῖος τὸ ἔλαθε καὶ εἶπε γελῶν πρὸς τὸν γέροντα:

— Θυμᾶσαι ποὺ μοῦ εἶπες κάποτε, δτι μπορεῖ νὰ μὴ προφθάσω

νὰ πιῶ κρασὶ ἀπὸ τὰ ἀμπέλια μου, διότι θὰ μὲ νῆμπόδιζαν οἱ Θεοί; Νὰ λοιπὸν ποὺ ἐγὼ ἐπρόφθασα!

— Μή λέγεις μεγάλον λόγον, ἀφεντικό, εἰπεν δὲοῦλος, διότι δσα φέρει ή μία στιγμὴ δὲν τὰ φέρει δλόκληρος δ χρόνος. Ἔως δτου φθάσῃ τὸ ποτήρι εἰς τὰ χεῖλη σου, κανεὶς δὲν ηξεύρει τὶ ήμπορεῖ νὰ συμβῇ!

Δὲν εἶχεν δὲ γέρων τελειώσει τοὺς λόγους του καὶ ἵδον εἰσέρχεται ἀσθμαίνων καὶ περίτρομος εἰς δοῦλος, δ ὅποιος λέγει πρὸς τὸν Ἀγκαῖον τὰ ἔξτις:

— Ἀφεντικό! Ἔν θεόρατον ἀγριογούρουνον ἐμπῆκεν εἰς τὰ ἀμπέλια σου καὶ κάμνει μεγάλας καταστροφάς. Τρέξε νὰ βοηθήσῃς.

3. Ἀμέσως δὲ Ἀγκαῖος ἀφίνει κάτω τὸ ποτήριον, γεμάτον οἶνον, καὶ σηκώνεται ὅρθιος. Ἀρπάζει τὸ δόρυ του καὶ τρέχει νὰ σκοτώσῃ τὸ ἀγριογούρουνον.

“Οταν ἔφθασεν εἰς τὰ ἀμπέλια του, εἶδε τὸ τρομερὸν ἀγρίμιον δρμησεν ἐναντίον του μὲ τόλμην καὶ ἀπερισκεψίαν. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο, καθὼς εἶδε τὸν Ἀγκαῖον νὰ δρμᾷ ἐναντίον του, ἔγινε πολὺ ἀγριώτερον. Τὸ δόρυ του ἥρωας ἡστόχησε, καὶ τότε δὲξαγριωμένος ἀγριόχοιρος ἐπέπεσε κατὰ τοῦ Ἀγκαίου καὶ μὲ τοὺς τρομερούς του χαυλιόδοντας τοῦ ἔξεσχισε τὴν κοιλίαν.

Ἐντὸς δλίγου δὲ Ἀγκαῖος βογγῶν καὶ στενάζων ἀπέθιανε μέσα εἰς τὸ ἀμπέλι του, ἀκριθῶς ἐκεὶ δπου ἐβασάνιζε τοὺς ἔργατικοὺς δούλους του. Ἀπέθανε μάλιστα χωρὶς διόλου νὰ προφθάσῃ τὰ δοκιμάσῃ τὸ νέον κρασὶ ἀπὸ τὰ κλήματά του, τὰ δποῖα εἶχε τρυγῆσει. Ἡ γνώμη του ἀγαθοῦ γέροντος δούλου ἀπεδείχθη ἀληθινή: «Μή λέγεις μεγάλον λόγον, ἀφεντικό. Ἔως δτου φθάσῃ τὸ ποτήρι εἰς τὰ χεῖλη σου, κανεὶς δὲν ηξεύρει τὶ ήμπορεῖ νὰ συμβῇ!»

ΣΤ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΦΥΣΙΝ

ΑΙ ΧΕΔΙΔΟΝΕΣ

Ναι, ή ἄνοιξις ἥλθεν! Ὁ Πλούτων ἀφῆκε καὶ πάλιν τὴν Περσεφόνην νὰ ἀναβῇ ἀπὸ τὸν Ὄδηγον εἰς τὴν γῆν, καὶ νὰ συναντήσῃ τὴν μητέρα της Δήμητρα καὶ νὰ φέρῃ τὰ ἄνθη καὶ τὴν χαράν. Ἡ ἄνοιξις ἥλθε. Μᾶς τὸ λέγει τὸ κυανοῦν τοῦ οὐρανοῦ, μᾶς τὸ ἐπαναλαμβάνει τὸ πράσινον τῆς γῆς, μᾶς τὸ θεῖαιώνει τὸ κελάδημα τῶν πτηνῶν.

Ἔλθεν ή ἄνοιξις καί, δπως πάντοτε, τὸ ἀνθοστόλιστον ἅρμα της ἔσυρον αἱ χελιδόνες. Ὡ, τὰ ἀγαπημένα, τὰ λατρευτὰ πτηνά, οἱ πρόδρομοι, οἱ προάγγελοι τῶν ὥραίων ἡμερῶν! Τὰς εἰδατε; Τὰς εἰδατε πάλιν νὰ διασχίζουν μὲ τὴν χαριτωμένην των πτῆσιν τὸν κυανοῦν ἀέρα καὶ νὰ τὸν γεμίζουν μὲ τὴν ἄρμονίαν τῶν τερερισμῶν των; Καὶ ἐγέμισε ἀπὸ χαρὰν ἡ ψυχή σας εἰς τὴν συνάντησιν τῶν καλῶν, τῶν πιστῶν φίλων, οἱ δποῖοι ἐπανέρχονται εἰς

τὰς παλαιάς των φωλεάς, διὰ νὰ μείνουν μαζί μας δσον θὰ μείνη καὶ ἡ Περσεφόνη, δσον θὰ διατηρηθῇ ἡ ώραία ἐποχή;

Ναι· διότι δὲν ὑπάρχει ἀγαπητότερον πτηνὸν ἀπὸ τὴν χελιδόνα! Ἐρχεται μαζὶ μὲ τὴν ἄνοιξιν καὶ εἶναι τὸ σύμβολον τῆς ἀναγεννήσεως, τῆς ἀφυπνίσεως τῆς ζωῆς. Εἶναι φίλη τοῦ ἀνθρώπου καὶ κατὰ προτίμησιν κτίζει τὴν φωλεάν της εἰς τὰς πόλεις, παρὰ τὰς κατοικίας τῶν ἀνθρώπων, καὶ πολλάκις μέσα εἰς τὰς κατοικίας των. Δίδει τὸ μέγα παράδειγμα τῆς φιλοπονίας, τῆς οἰκογενειακῆς ἀγάπης, τοῦ κοινωνικοῦ αἰσθήματος, διότι εἶναι κατ' ἔξοχὴν φιλόπονος, φιλόστοργος καὶ κοινωνική. Ἡ παρουσία της θεωρεῖται ως καλὸς οἰωνός, καὶ γίνεται παντοῦ δεκτὴ ώς εὐλογία Θεοῦ.

Καὶ δὲν εἶναι μόνον στολισμός· δὲν μᾶς τέρπει ἀπλῶς μὲ τὴν χάριν τῆς πτήσεώς της καὶ μὲ τὴν γλυκύτητα τοῦ ἄσματός της· εἶναι καὶ εὔεργέτης. Διότι καθαρίζει τὴν ἀτμόσφαιραν ἀπὸ τὰς

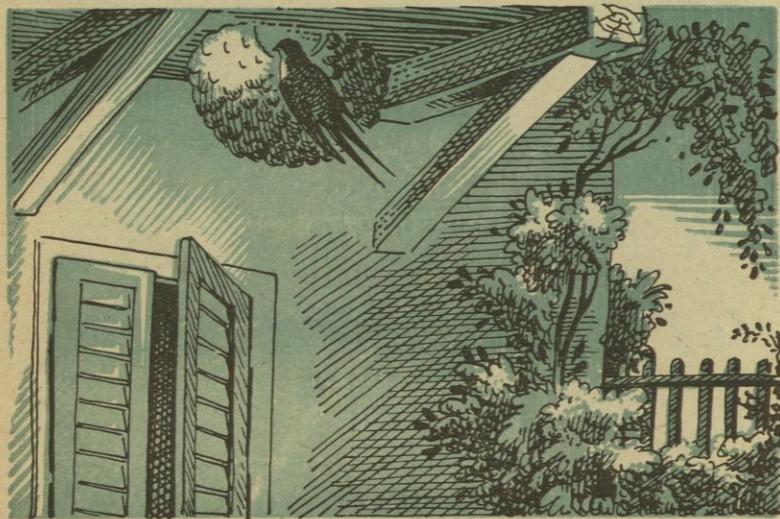

μυίας καὶ τοὺς κώνωπας καὶ ἄλλα βλαβερὰ ἔντομα, τὰ δὲ οἰα κυρίως ἀποτελοῦν τὴν τροφήν της.

"Ἐπειτα χρησιμεύει κάποτε καὶ ὡς εἶδος βαρομέτρου. Οἱ χωρικοὶ μάλιστα, οἱ δὲ οἰας δὲν ἔχουν ἄλλο, μεταχειρίζονται τὴν χελιδόνα· ὅταν πετῷ χαμηλά, προμηνύει βροχήν· ὅταν πετῷ ὑψηλά, προμηνύει καλοκαιρίαν.

Τποθέτω, δτι δὲν ὑπάρχουν χειρότερα παιδία εἰς τὸν κόσμον ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ δέ οἰα καταδιώκουν τὰς χελιδόνας καὶ δοκιμάζουν ἐπάνω των τὴν δύναμιν τῆς σαΐτας των ἢ λιθοβολοῦν τὰς φωλεδίς των ἢ σύλλαμβάνουν καὶ βασανίζουν τοὺς νεοσσούς. Μαρτυροῦν σκληρότητα ψυχῆς ἀπαραδειγμάτιστον. Διότι πληγώνουν ἢ φονεύουν χωρὶς λόγον, ἀπὸ ἀπλῆς εὐχαρίστησιν, — τί ἀγρίαν εὐχαρίστησιν! — πτηνά, ὅχι μόνον ἀβλαβῆ, ἄλλα καὶ ὠφέλιμα καὶ εὔεργετικά.

Γρηγ. Σενόπουλος

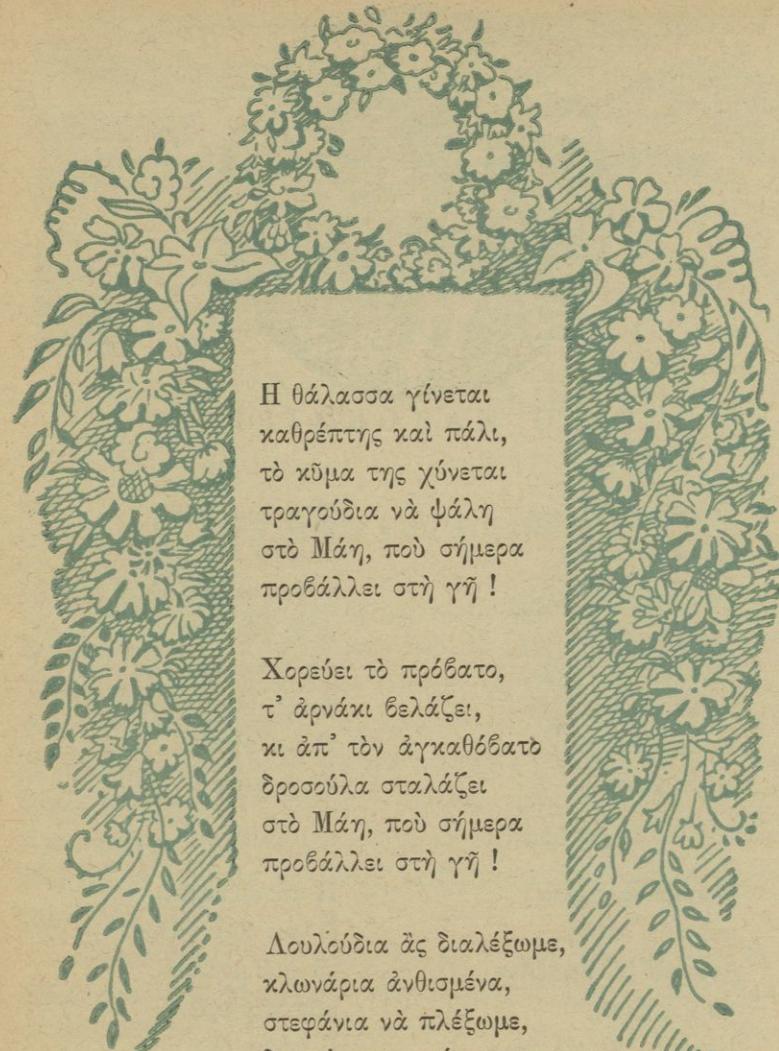

ΠΡΩΤΟΜΑΓΙΑ

Δουλούδια ἀς διαλέξωμε
καὶ ρόδα καὶ κρῖνα
κι ἐλᾶτε νὰ πλέξωμε
στεφάνια μὲ κεῖνα,
στὸ Μάη, ποὺ σήμερα
προβάλλει στὴ γῆ !

Τ' ἀηδόνια συμφώνγσαν,
τῆς γῆς τ' ἀγγελούδια,
καὶ βρῆκαν καὶ τόνισαν
καινούργια τραγούδια,
στὸ Μάη, ποὺ σήμερα
προβάλλει στὴ γῆ !

Οἱ κῆποι, ποὺ στόλισαν
τὸ κάθε κλωνάρι,
μὲ μιᾶς μοσκοβόλησαν
κι ἀνθίσαν γιὰ χάρη
τοῦ Μάη, ποὺ σήμερα
προβάλλει στὴ γῆ !

Η θάλασσα γίνεται
καθρέπτης καὶ πάλι,
τὸ κῦμα τῆς χύνεται
τραγούδια νὰ ψάλη
στὸ Μάη, ποὺ σήμερα
προβάλλει στὴ γῆ !

Χορεύει τὸ πρόβατο,
τ' ἀρνάκι βελάζει,
κι ἀπ' τὸν ἀγκαθόβατὸ
δροσούλα σταλάζει
στὸ Μάη, ποὺ σήμερα
προβάλλει στὴ γῆ !

Λουλούδια ἀς διαλέξωμε,
κλωνάρια ἀνθισμένα,
στεφάνια νὰ πλέξωμε,
δροσιὰ ραντισμένα,
στὸ Μάη, ποὺ σήμερα
προβάλλει στὴ γῆ !

I. Πολέμης

ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ

1

‘Ο κόσμος λάμπει
σὰν ἔνα ἀστέρι·
βουνὰ καὶ κάμποι,
δέντρα, νερά,
γιορτάζουν πάλι,
καθὼς προβάλλει
τὸ καλοκαίρι.
Θεοῦ χαρά !

2

Φωνοῦλες, γέλια
φέρνει τ’ ἀγέρι,
μεσ’ ἀπ’ τ’ ἀμπέλια
τὰ καρπερά.
Παιδιά, ἀγγελούδια,
φέλνουν τραγούδια
στὸ καλοκαίρι.
Θεοῦ χαρά !

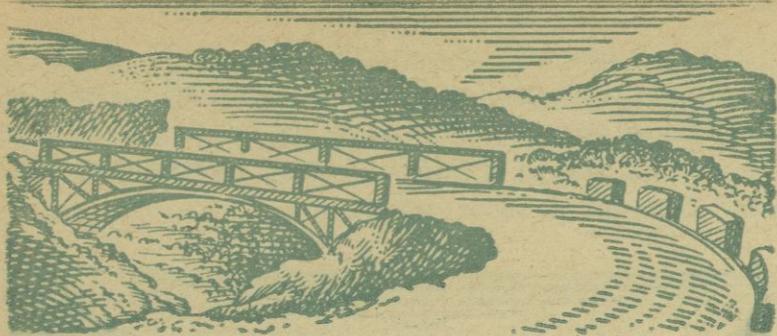
3

Τὴν ὥρα τούτη
σκορπᾶ ἔνα χέρι
χάδια καὶ πλούτη,
κι ἡ γῆ φορᾷ
σὰ μιὰ πορφύρα.
Ζωῆς πληγμύρα
τὸ καλοκαίρι.
Θεοῦ χαρά !

4

‘Η φύσις πέρα,
ῶ νέοι καὶ γέροι,
σὰ μιὰ μητέρα
μᾶς καρτερᾷ.
‘Η φύσις δλη
σὰν περιβόλι
τὸ καλοκαίρι.
Θεοῦ χαρά !

K. Παλαμᾶς

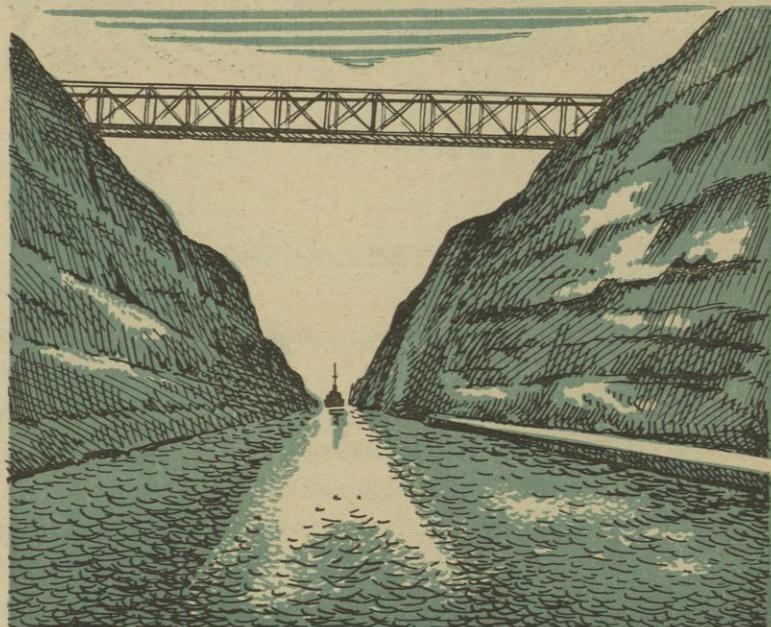
Ζ'. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΕΡΓΑ

Ο ΙΣΘΜΟΣ ΤΗΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ

"Από τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους μέχρι τοῦ ἔτους 1893, δταν ἐν πλοίον ἦθελε νὰ ταξιδεύσῃ ἀπὸ τὸ Αἰγαῖον πέλαγος εἰς τὸ Ίόνιον, λόγου χάριν ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ εἰς τὴν Κέρκυραν, τὸ πλοίον τοῦτο ἦτο ἡναγκασμένον νὰ περιπλεύσῃ ὅλην τὴν Πελοπόννησον. Ἀλλὰ τὸ ταξίδιον αὐτὸν καὶ πολὺ μακρὸν ἦτο καὶ συχνὰ ἐπικινδυνον, διότι κατὰ τὰ νότια τῆς Πελοποννήσου ἡ θάλασσα συνήθως εἶναι ταραχώδης. Μάλιστα εἰς τὸ ἀκρωτήριον τῆς Δακωνικῆς, τὸν Μαλέαν, ἡ τρικυμία πολλάκις εἶναι πολὺ ἐπικινδυνος διὰ τοὺς ναυτικούς.

"Εσκέφθησαν λοιπὸν οἱ ἄνθρωποι πῶς νὰ συντομεύσουν τὸ ταξίδιον αὐτὸν ἀπὸ τὸ Αἰγαῖον πέλαγος εἰς τὸ Ίόνιον. Ἀλλὰ διὰ νὰ κατορθωθῇ τοῦτο, ἦτο ἀνάγκη τὰ ὅδατα τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου νὰ ἐνωθοῦν μὲ τὰ ὅδατα τοῦ Κορινθιακοῦ. Διὰ νὰ γίνη δὲ ἡ ἐνώσις αὐτὴ τῶν δύο κόλπων, ἔπρεπε νὰ κοπῇ ὁ Ισθμός, ὁ δόποιος ἥγινε τὴν Πελοπόννησον μὲ τὴν Στερεάν Ἐλλάδα, καὶ τοιουτοτρόπως ἡ Πελοπόννησος νὰ γίνῃ νῆσος.

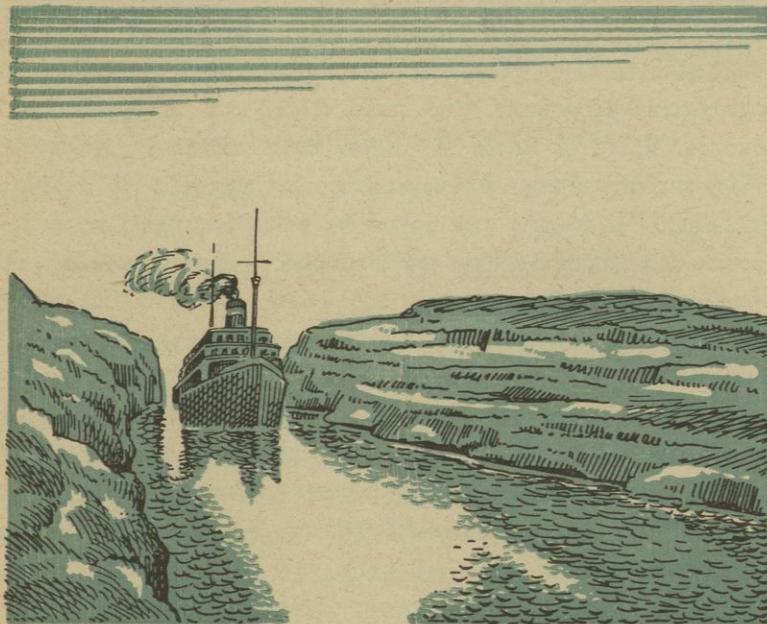
Ἡ τομὴ ὅμως τοῦ Ἱσθμοῦ τῆς Κορίνθου ἦτο ἔργον πολὺ δύσκολον καὶ πολὺ δαπανηρόν. Πρῶτος δὲ βασιλεὺς τῆς Κορίνθου Περίανδρος συνέλαβε τὴν ἴδεαν νὰ κόψῃ τὸν Ἱσθμὸν καὶ νὰ κατασκευάσῃ μίαν διώρυγα, ἢ δποία νὰ συνδέσῃ τὰ ὄδατα τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου μὲ τὰ ὄδατα τοῦ Κορινθιακοῦ. Τοιουτοτρόπως τὰ

πλοῖα ἀπὸ τὸ Αἴγαιον πέλαγος θὰ ἥδύναντο νὰ διαπλέουν αὐτὴν τὴν διώρυγα καὶ νὰ φθάνουν εἰς τὸ Ιόνιον πέλαγος. Ἀλλὰ τόσον μεγάλας δυσκολίας παρουσίασεν ἡ τομὴ τοῦ Ἱσθμοῦ, ὡστε δὲ Περίανδρος ἡναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ σχέδιόν του.

Τριακόσια ἔτη κατόπιν δὲ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Δημήτριος δὲ Πολιορκητὴς ἤρχισεν πάλιν νὰ σκάπτῃ εἰς τὸν Ἱσθμόν. Δὲν ἐπροχώρησαν ὅμως πολὺ αἱ ἔργασίαι αὐταὶ καὶ τὰς ἐσταμά-

τησεν δ Δημήτριος. Διότι σοφοὶ Αἰγύπτιοι, οἱ ὁποῖοι τὸν συνώδευον, τὸν ἐθεᾶταν δτὶ ή ἐπιφάνεια τῶν δύο θαλασσῶν ἡτο ἄνισος καὶ ἐπομένως ἐὰν τὰ ὅδατα τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου εἰσῆρχοντο εἰς τὸ Αἴγαλον, θὰ κατέκλυζον τὴν Αἴγιναν καὶ τὰς πέριξ νήσους.

Βραδύτερον δύο αὐτοκράτορες τῆς Ρώμης, δ Ἰούλιος Καῖσαρ κατὰ τὸ ἔτος 44 πρὸ Χριστοῦ καὶ δ Καλιγούλας κατὰ τὸ 37 π.Χ. ἐμελέτησαν καὶ αὐτοὶ τὸ σχέδιον τῆς τομῆς τοῦ Ἰσθμοῦ. Ὁ Καλιγούλας μάλιστα ἤρχισε τὰς ἐργασίας τῆς τομῆς, ἀλλὰ ἐντὸς τοῦ ἰδίου ἔτους αἱ ἐργασίαι ἔπαυσαν ἐνεκα τῆς δολοφονίας αὐτοῦ.

Ἐγα περίπου αἱῶνα ἀργότερον, δ αὐτοκράτωρ τῆς Ρώμης Νέρων, κατὰ τὸ ἔτος 67 μετὰ Χριστόν, δ ὁποῖος ἐπεσκέψθη τὴν

Ἐλλάδα καὶ παρευρέθη εἰς τοὺς Ἰσθμικοὺς ἀγῶνας, ἐσκέψθη καὶ αὐτὸς νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸ σχέδιον, νὰ ἀνοιχθῇ ὁ Ἰσθμός. Ἡρ-
χισε λοιπὸν ὁ ἔδιος μὲ χρυσὴν σκαπάνην τὰς ἑργασίας ἀπὸ τὸν
Κορινθιακὸν καὶ ἀπὸ τὸν Σαρωνικὸν ταυτοχρόνως καὶ μάλιστα εἰς
τὸ ἔδιον σημεῖον, δπου εὑρίσκεται ἡ σημερινὴ διώρυξ. Ἀλλὰ μετὰ
ἔνα ἔτος καὶ ὁ Νέρων ἀπέθανε καὶ τοιουτορόπως ἐματαιώθη καὶ
πάλιν τὸ ἔργον.

Απὸ τότε κανέὶς πλέον δὲν ἐπεχείρησε νὰ κόψῃ τὸν Ἰσθμόν.
Τὰ μηχανικὰ μέσα ἥσαν τόσο πολὺ ἀτελῆ καὶ τὸ ἔργον τόσον
δύσκολον. Μόλις δὲ κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα ἡ Ἐλληνικὴ
Κυβέρνησις ἀπεφάσισε νὰ ἐπιχειρήσῃ συστηματικῶς τὸ ἀνοιγμα
τοῦ Ἰσθμοῦ. Ἡ ἔναρξις τῶν ἑργασιῶν ἔγινε ἐπισήμως κατὰ τὸν
Μάρτιον τοῦ 1882 ἐνώπιον τοῦ Βασιλέως Γεωργίου τοῦ Α'. Αἱ
ἑργασίαι ἐξηκολούθησαν μέχρι τοῦ 1890, δπότε ἡ Ἐλληνικὴ
Κυβέρνησις ἀνέλαβε αὐτὴν μὲ "Ἐλληνας μηχανικοὺς νὰ συμπλη-
ρώσῃ καὶ φέρῃ εἰς πέρας τὸ ἔργον. Πράγματι δὲ οἱ "Ἐλληνες μη-
χανικοὶ κατώρθωσαν νὰ πραγματοποιήσουν τὸ σπουδαῖον τοῦτο
ἔργον ἐντὸς τριῶν ἑτῶν. Τοιουτορόπως τὰ үδατα τοῦ Σαρωνικοῦ
ἡγώθησαν μὲ τὰ үδατα τοῦ Κορινθιακοῦ κατὰ τὴν 6 Αὔγουστου
1893 καὶ τὸ πρῶτον πλοῖον διέπλευσε τὴν διώρυγα τὴν 9 Νοεμ-
βρίου τοῦ ἑδίου ἔτους.

Τὸ δλικὸν μῆκος τῆς διώρυγος ἀνέρχεται εἰς 6.300 μέτρα,
τὸ δὲ πλάτος αὐτῆς εἰς μὲν τὸν πυθμένα εἶναι 21 μέτρων, εἰς δὲ
τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης 25 περίπου μέτρων. Ἡ μεγάλη σι-
δηροδρομικὴ γέφυρα τοποθετημένη ἐπὶ ἀνοίγματος 80 μέτρων εἰς
ὕψος 44 μέτρων, ἐπιτρέπει νὰ διέρχωνται διὰ τῆς διώρυγος καὶ
τὰ μεγαλύτερα ἀκόμη πλοῖα.

Η. ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ

ΟΤΑΝ ΕΠΟΛΕΜΕΙ ΤΟ ΜΕΣΟΛΛΟΓΓΙΟΝ

1. Εδρισκόμεθα εἰς τὸ Μεσολόγγιον καὶ εἶναι ἡ ἐποχὴ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Δύο μεγάλοι Τσούρκοι στρατηγοί μὲ πολυάριθμον στρατὸν ἐπὶ πολλοὺς μῆνας ἔχουν ζώσει καὶ πολιορκοῦν τὴν μικρὰν πόλιν τῆς Αἰτωλίας. Ἡ ἵερὰ δῆμος Πόλις τῆς πατρίδος μας ἀντέχει καὶ συγκρατεῖ τὰ κύματα τῶν ἐπιτιθεμένων ἔχθρῶν. Οἱ πολιορκούμενοι Ἑλληνες εἶναι δῆλοι τῶν διαλεκτοί, δεῖς καλύτερος ἀπὸ τὸν ἄλλον, παλληκάρια τῆς Ρούμελης καὶ ἀετοὶ τοῦ Σουλίου.

Αἱ γυναῖκες ἔξ ἄλλου φροντίζουν διὰ τοὺς πληγωμένους καὶ τοὺς ἀρρώστους καὶ ἔτοιμάζουν ψωμὶ διὰ τοὺς ἄνδρας των — οἱ δποῖοι εἶναι οἱ ὑπερασπισταὶ ἥρωες — καὶ διὰ τὰ παιδία των — τὰ δποῖα θὰ γίνουν οἱ αὐριανοὶ ἥρωες —. Πολλαὶ κρατοῦν καὶ τὸ τουφέκι ἐπάνω εἰς τοὺς προμαχῶνας, διὰ νὰ ξεκουράζουν τοὺς ἰδικούς των.

Μέσα εἰς αὐτὸν τὸν σκληρὸν πόλεμον τί κάνουν τὰ παῖδιά, τὰ μικρὰ ἔκεινα Μεσολογγιτόπουλα; Τὰ παῖδιὰ κουβαλοῦν νερὸ

καὶ ψωμὶ εἰς τὸ κάστρον, ἔτοιμάζουν φυσέκια μὲν χαρτί, καὶ διαρκῶς βοηθοῦν εἰς διπλός, τι ἄλλο ημιποροῦν. «Οταν ἀπὸ τὸ πολὺ τὸ κανονίδιον γίνη κανένα ἀνοιγμα εἰς τὰ τείχη τοῦ κάστρου καὶ ὑπάρχῃ φόρδος ἀπὸ ἐκεῖ νὰ ὅρμήσουν οἱ Ἀρβανίτες μέσα, τρέχουν τότε τὰ παιδιὰ καὶ κουβαλοῦν καλάμια καὶ ξύλα ἀπὸ τὰ γκρεμούμενα σπίτια των καὶ λίθους καὶ πλίνθους καὶ διπλός εὑρίσκουν, καὶ κλείνουν ἀμέσως τὸ ἀνοιγμα.

Καὶ πάλιν, ὅταν τὰ παιδιὰ δὲν ἔχουν ἐργασίαν, μαζεύονται εἰς μίαν πλατεῖαν καὶ παίζουν. Μέσα εἰς τὴν φωτιάν καὶ τὸν πόλεμον ποὺ ζοῦν, τῆς φωτιᾶς καὶ τοῦ πολέμου παιγνίδια παίζουν.

Μαζεύουν σφαιρες μολυβένιες, ποὺ εἶναι χιλιάδες σκόρπιαι εἰς ὅλον τὸ Μεσολόγγι. Λειώνουν τὸ μολύβι των εἰς τὴν φωτιάν καὶ τὸ χύνουν μέσα εἰς καλούπια χωματένια, καμωμένα ἀπὸ τὰ ἵδια τὰ παιδιὰ μὲ πολλὴν ἐπιδεξιότητα.

«Ἐτσι κάμνουν μικρὰ κανονάκια μολυβένια, τὰ στήνουν ἐπάνω εἰς τὰ χωματένια παιδικά των κάστρα, ἀντίκρυ τὸ ἔνα εἰς τὸ ἄλλο, καὶ παίζουν φευτοπόλεμον.

Καὶ οἱ γέροι πολεμισταί, παλαιοὶ ἀρματωλοὶ καὶ κλέφτες, ὅταν περνοῦν ἀπὸ ἐκεῖ διὰ νὰ ὑπάγουν εἰς τὸ ἀληθινὸν τὸ κάστρον καὶ εἰς τὸν ἀληθινὸν τὸν πόλεμον, κοντοστέκουν δλίγον, διὰ νὰ ἴδουν καὶ τὸν παιδοπόλεμον καὶ νὰ καμαρώσουν τὰ παιδιὰ καὶ τὰ ἐγγονάκια των — ἴδια των ἡ ξένα. Χαμογελοῦν οἱ μπαρουτοκαπνισμένοι ἥρωες, διότι βλέπουν τὴν ἐπιδεξιότητα τῶν παιδιῶν των. «Θὰ γίνουν τὰ παιδιά μας πολὺ καλύτερά μας». Ἐτσι σκέπτονται καὶ ἀναγαλλιάζουν ἀπὸ πατρικὴν ὑπερηφάνειαν.

«Ἄλλοτε πάλι όργον ἡ παρορμοῦν δύσα παιδιά κινδυνεύουν νὰ χάσουν τὸ παιγνίδιο :

— Εμπρός, λεβέντες, καὶ σᾶς πήραν οἱ ἄλλοι ἀπὸ πέρα !

2. Εἰς τὴν ἴδιαν πλατεῖαν, ὅπου παίζουν τὰ παιδιά, ἔχει τὴν

κατοικίαν του καὶ εἰς σκύλος. ὜ντας μεγαλόσωμος, μαῦρος, μαλλιαρὸς μανδρόσκυλος, ποὺ τὸν φωνάζουν Ἀλή.

“Ολοι τὸν ξέρουν τὸν Ἀλή, ὅλοι, μικροὶ καὶ μεγάλοι, πρὸ πάντων οἱ μικροί, ποὺ τὸν ἔχουν καθημερινὴν συντροφιάν των.

“Αλλὰ δὲ Ἀλῆς ἔγινε ξακουστὸς ἀπὸ τοῦτο τὸ περιστατικόν :

“Εναὶ ἀπόγευμα τὰ παιδιά συγκεντρωμένα εἰς τὸ συνηθισμένον τῶν μέρος ἔπαιζαν δπως πάντοτε καὶ ἐγέμιζαν τὸν ἀέρα μὲ φωνὰς καὶ μὲ γέλια. Ἐκεὶ δημως ποὺ ἔπαιζαν, νά σου καὶ ἔρχεται σφυρίζουσα μιὰ σιδερόμπαλα κανονιοῦ καὶ πίπτει εἰς τὸ μέσον τῶν παιδιῶν. Ἡτο μεγάλη σὰν μικροῦ παιδιοῦ κεφάλι. Ἀπὸ μίαν τρύπαν ἐπρόβαλλε τὸ ἀναμμένον φιτίλι, ποὺ ἐντὸς δευτερολέπτων θὰ μετέδιε τὴν φωτιὰν μέσα εἰς τὸ μπαρούτι· καὶ θὰ ἔκαμψε τὴν δεῖδα νὰ ἐκραγῇ, νὰ σκορπισθῇ εἰς χίλια κομμάτια, καὶ μαζὶ νὰ σκορπίσῃ γύρω της τὸν θάνατον.

Τὰ παιδιά ἐσάστισαν καὶ ἐμειναν ἀκίνητα ἀπὸ τὴν ἀμηχανίαν των. Τὴν ίδίαν δημως ἐκείνην στιγμὴν δὲ Ἀλῆς τινάζεται ἐπάνω μὲ γαυγίσματα, καὶ μὲ ἔνα πήδημά του ἀρπάζει τὴν δεῖδα

μὲ τὰ δόντια τοῦ. Ἀλλ ἐκείνη ἡτο ἀρκετὰ μεγάλη, καὶ τὰ δόντια τοῦ σκύλου ἐγλίστρησαν τρίζοντας ἐπάνω εἰς τὴν στρογγυλὴν καὶ σιδερένιαν ἐπιφάνειαν.

Καθὼς δημως ἐκλείσθησαν μὲ δρμὴν αἱ δύο σιαγόνες τοῦ Ἀλῆ, εὑρέθη μεταξύ των δαγκωμένον σφικτὰ καὶ τὸ ἀναμμένον φιτίλι. Οἱ σκύλοις καθὼς ἥσθιάνθη τὴν φωτιὰν εἰς τὸ στόμα του, ἐτίναξε μὲ δρμὴν τὸ κεφάλι του καὶ τὸ φιτίλι ἀπεσπάσθη ἀπὸ τὴν κανονικήν του θέσιν. Ἐτοι δημως ἡ μπάλα τοῦ κανονιοῦ δὲν ἐπρόφθασε νὰ ἔκραγῃ.

Οἱ Ἀλῆς ἔπειτα ἐμύρισε μίαν, δύο φοράς, καὶ ἐκούνησε τὴν οὐράν του εἰς τὰ παιδιά, ποὺ τοῦ ἐφώναζαν καὶ πολὺ τὸν ἔχαϊδευαν, διότι τοὺς εἶχε σώσει τὴν ζωήν. Τσερα ἀπὸ δλίγον δὲν ἔπηγε καὶ ἐκουλουριάσθη εἰς τὴν θέσιν του μὲ μετριοφροσύνην, σὰν νὰ μὴ εἶχε κάμει τίποτε σπουδαῖον.

Ἐπὶ ἡμέρας πολλὰς εἶχε νὰ κάμη τὸ Μεσολόγγι μὲ τοῦ Ἀλῆ τὸ κατόρθωμα. Ἀργότερα ἥλθαν αἱ κακαὶ ἡμέραι καὶ ἡ μεγάλη πεῖνα καὶ οἱ πολιορκημένοι ἔτρωγαν δ, τι ἡμποροῦσε νὰ φαγῶθῃ, καὶ τὰ γατιὰ καὶ τὰ σκυλιά των ἀκόμη. Τὸν Ἀλῆ δημως ὅχι, δὲν τὸν ἐπείραξε κανεῖς. Οἱ γενναῖοι πολιορκημένοι ἐγνώριζον καὶ νὰ πολεμοῦν ὑπὲρ πατρίδος καὶ εὐγνωμοσύνην νὰ τρέφουν πρὸς τὸν σωτῆρα τῶν παιδιῶν των.

Οἱ Ἀλῆς ἔζησε πράγματι μαζί των καὶ ἐσώθη μαζί μὲ πολλὰ παιδιά, ὅταν οἱ πολιορκούμενοι μὲ τὸ σπαθὶ εἰς τὸ χέρι ἔκαμαν τὴν ἡρωϊκὴν ἔξοδον τοῦ Μεσολογγίου.

ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΣ

Δώδεκα ἀστέρια λαμπερά
στὸ ἑλληνικὸ τὸ στέμμα,
νησὶα ποὺ λευθερώθηκαν
μ' ἀνδρειωμένων αἷμα.

— Εἶναι δὴ Δωδεκάνησος
χιλιοβασανισμένη,
τόσους αἰῶνες στὴ σκλαβιὰ
βαριὰ ἀλυσοδεμένη. —

Μὲ δάκρυα δὴ Μητέρα τῆς
γλυκὰ τὴν ἀγκαλιάζει
κι ἀπ' τῆς καρδίας τὰ τρίσσαθα
χαρούμενη ἀνακράζει :

— Διαμάντια τοῦ Αἴγαίου μας,
παιδιά μου ἀγαπημένα,
σᾶς ξαναβλέπω ἐλεύθερα,
μαζί μου ἐνωμένα.

Μὲ τ' ἄλλα τ' ἀδερφάνια σας
γλυκὰ ἀγκαλιασθήτε,
γιὰ τὴν τρανὴ Ἑλλάδα μας
πάντα ν' ἀγωνισθήτε.

ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόφη
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή,
σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὅψη,
ποὺ μὲ βία μετράει τῇ γῇ.

Ἄπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ιερὰ
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
χαῖρε, ὦ χαῖρε, Ἐλευθεριά !

Ἐκεῖ μέσα ἐκατοικοῦσες,
πικραμένη, ἐντροπαλή,
κι ἔνα στόμα ἀκαρτεροῦσες,
ἔλα πάλι νὰ σου πῆ.

Ἄργειε νᾶρθη ἐκείνη ἡ μέρα
καὶ ἥταν δλα σιωπηλά,
γιατὶ τάσκιαζε ἡ φοβέρα
καὶ τὰ πλάκωνε ἡ σκλαβιά.

Δυστυχής! Παρηγορία
μόνη σου ἔμενε, νὰ λὲς
περασμένα μεγαλεῖα,
καὶ διηγώντας τα νὰ κλαῖς.

Καὶ ἀκαρτέρει καὶ ἀκαρτέρει
φιλελεύθερη λαλιά,
τὸνα ἐκτύπαε τὸ ἄλλο χέρι
ἀπὸ τὴν ἀπελπισιά.

Κι ἔλεες: πότε, ἄ! πότε βγάνω
τὸ κεφάλι ἀπὸ τς ἔρμιές;
Κι ἀποκρίνοντο ἀπὸ πάνω
κλάψες, ἀλυσες, φωνές.

Τότ' ἐσήκωνες τὸ βλέμμα
μέσ' στὰ κλάγηματα θολό,
καὶ εἰς τὸ ροῦχο σου ἔστας αἴμα
πλῆθος αἵμα ἐλληνικὸ.

*Απὸ τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἐλλήνων τὰ ιερά,
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
χαῖρε, ὦ χαῖρε, Ἐλευθεριά!

A. Σολωμός

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΙΣ: Κ. ΘΕΤΤΑΛΟΥ

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ
ΚΑΤΑ ΣΥΛΛΟΓΑΣ

I. Ἐκ τῆς συλλογῆς Δ. Γ. Ζήση

	Σελίς
1. Τί είναι ή πατρίδα μας (ποίημα), Ι. Πολέμη	9
2. Ἡ ἀναγνώριση	11
3. Μητρικὴ τύφλωση (ποίημα), Δ. Βικέλα	15
4. Ἐνα καλὸ μάθημα τοῦ παπτοῦ	16
5. Σὲ μιὰ παιδικὴ κατασκήνωση, Ζ. Παπαντωνίου	31
6. Τὸ χωρὶ μου (ποίημα), Ι. Πολέμη	37
7. Ἐνας μαθητὴς ποὺ ἐργάζεται (διασκευὴ)	38
8. Τὸ τραγούδι τῆς ἐργασίας (ποίημα), Γ. Μαρκορᾶ	43
9. Χαρούμενα Χριστούγεννα, Π. Παναγοπούλου	45
10. Χριστούγεννα (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	51
11. Ἐνας ἔντιμος φτωχὸς	57
12. Τὰ γεύματα τοῦ θείου Κωστῆ	60
13. Ὁ γεροβοσκός (ποίημα), Ζ. Παπαντωνίου	71
14. Ἡ δικαιοσύνη τῆς θάλασσας, Ἀνδρ. Καρκαβίτσα (διασκευὴ)	78
15. Ἀπὸ τὶς παραδόσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ	85
16. Ὄλα γιὰ τὴν πατρίδα, † Χίου Παντελεήμονος Φωστίνη	105
17. Ὁ Σπουργίτης	135
18. Διπόδωπος	143
19. Κυνηγὸς καὶ ξυλοκόπος	144
20. Σκύλος καὶ λύκος	145
21. Πετάει, πετάει δ... Τοτὸς	149
22. Γιάννης δ Ἀνοιχτόκαρδος	159
23. Τί λέγει η θάλασσα (ποίημα), Δ. Βικέλα	178
24. Ἡ προσευχὴ (ποίημα), Στ. Μαρτζώκη	181
25. Αἱ γυναῖκες τῶν Σπαρτιατῶν	191
26. Ὁρος Ἀθηναίων ἐφήβων (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	193
27. Ὁ μάντις Μεγίστιας	194
28. Ὅμονος στὴν Ἑλλάδα (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	197
29. Ὁ Εὔρυτος καὶ δ Ἀριστόδημος	198
30. Καλλικρατίδας	199
31. Ἡ πενία τοῦ Ἀριστείδου	200
32. Ἡ Εὐχαρις καὶ δ Νεῖλος	202
33. Αἱ χελιδόνες, Γρ. Ξενοπούλου	217

34. Πρωτομαγιά (ποίημα), Ι. Πολέμη	220
35. Τὸ καλοκαίρι (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	222
36. Ὁ Ἰσμὸς τῆς Κορίνθου	223
37. Δωδεκάνησος (ποίημα)	231
38. "Υμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	232

II. Ἐκ τῆς συλλογῆς Κ. Ρωμαίου

1. Ὁ γεροπαποὺς (ποίημα), Σ. Σπεράντσα	19
2. Ἡ ἴστορία ἐνὸς φτωχοῦ παιδιοῦ	20
3. Βράδυ στὴ γειτονιὰ (ποίημα), Μ. Στασινοπούλου	27
4. Τὸ καμάρι τοῦ σχολειοῦ μας	28
5. Εἰς τὰ δάση (ποίημα), Ι. Γεννηματᾶ	36
6. Τί εἶχε διαβάσει ἔνας δοῦλος	52
7. Μέσα στὶς φλόγες	54
8. Ὁ λησμονημένος ναυαγὸς	65
9. Ἐλληνικὸ παιδὶ (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	69
10. Στοὺς ἐλαϊῶνες τοῦ χωριοῦ, Ἀλ. Μωραΐτίδου (διασκευὴ)	73
11. Ἡ ἐλιά (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	76
12. Ἡ Γοργόνα (ποίημα), Γ. Δροσίνη	88
13. Βάτος, νυκτερίδα καὶ γλάρος	90
14. Στὴν ἀρχαίσ Σπάρτη	97
15. Δυὸ παιδιὰ ἀπὸ τὴ Βόρειο Ἡπειρο	112
16. Ὁ αἱμοδότης, Στρ. Μυριβήλη	119
17. Γράμμα στὸ Μέτωπο, (ποίημα), Γ. Ἀθάνα	122
18. Ἡ σημαία ἐνὸς Συντάγματος, Χρ. Ζαλοκώστα	123
19. Ἡ σημαία (ποίημα), Ι. Πολέμη	127
20. Ὁ μικρὸς κουλονδάς	128
21. Ἡ νίκη (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	134
22. Ὁ παπαγάλος (ποίημα), Ζ. Παπαντωνίου	140
23. Ποντικὸς πλεονέκτης	144
24. Ἀληθινὸς φίλος	146
25. Ἀλετό, σταφύλια καὶ σπουργίτες (ποίημα), Τ. Ἀγρο	147
26. Ἡ κολοβὴ ἀλεπού (ποίημα), Μ. Στασινοπούλου	148
27. Διὰ μίαν ἄχλαδιάν, Ἀνδρ. Καρκαβίτσα (διασκευὴ)	165
28. Ἡ ὠραιοτέρα ἐνδυμασία, Ἀρ. Κουρτίδου (διασκευὴ)	171
29. Θέλω νὰ κτίσω ἔνα σπιτάκι (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	179
30. Αἱ δύο ἄγκυραι	183
31. Τὸ εὐλόγημένο καράβι (ποίημα), Ζ. Παπαντωνίου	188
32. Πάσχα στὸ χωριό (ποίημα), Ν. Ι. Χατζηδάκη	190
33. Ὁ Ἀργοναύτης Ἀρκαῖος (διασκευὴ)	214
34. "Οταν ἐπολέμει τὸ Μεσολόγγι (διασκευὴ)	227

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΜΕΡΟΣ Α'

	Σελίς
'Η πατρίδα μας,	
Τί είναι ἡ πατρίδα μας (ποίημα), Ι. Πολέμη	9
Α'. Άπο τὴν οἰκογενειακὴν ζωὴν.	
1. Ἡ ἀναγνώριση	11
2. Μητρικὴ τύφλωση (ποίημα), Δ. Βικέλα	15
3. ᾧ Ενα καλὸ μάθημα τοῦ παπτοῦ	16
4. Ὁ γεροπαππόνς (ποίημα), Σ. Σπεράντσα	19
5. Ἡ ιστορία ἐνὸς φτωχοῦ παιδιοῦ	20
6. Βράδυ στὴ γειτονιά (ποίημα), Μ. Στασινοπούλου	27
7. Τὸ καμάρι τοῦ σχολείου μας	28
Β'. Άπο τὴ ζωὴ τῶν παιδιῶν.	
1. Σὲ μιὰ παιδικὴ κατασκήνωση	31
2. Εἰς τὰ δάση (ποίημα), Ι. Γεννηματᾶ	36
3. Τὸ χωριό μου (ποίημα), Ι. Πολέμη	37
4. ᾧ Ενας μαθητής ποὺ ἐργάζεται (διασκευὴ)	38
5. Τὸ τραγούδι τῆς ἔργασίας (ποίημα), Γ. Μαρκοῷ	43
Γ'. Άπο τὴ θρησκευτικὴν ζωὴν	
1. Χαρούμενα Χριστούγεννα, ΙΙ. Παναγιοπούλου	45
2. Χριστούγεννα (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	51
3. Τί είλε διαβάσει ἔνας δοῦλος	52
4. Μέσα στὶς φλόγες	54
Δ'. Άπο τὴν κοινωνικὴν ζωὴν.	
1. ᾧ Ενας ἔντιμος φτωχὸς	57
2. Τὰ γεύματα τοῦ θείου Κωστῆ	60
3. Ὁ λησμονημένος ναυαγὸς	65
4. Ἐλληνικὸ παιδί (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	69
Ε'. Άπο τὴν ἀγθοτικὴν καὶ θαλασσινὴν ζωὴν.	
1. Ὁ γεροβοσκός (ποίημα), Ζ. Παπαντωνίου	71
2. Στοὺς ἔλαιωνες τοῦ χωριοῦ, Ἀλ. Μωραΐτίδου (διασκευὴ)	73

	Σελίς
3. Ἡ ἐλιά (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	76
4. Ἡ δικαιοσύνη τῆς θάλασσας, Ἀνδρ. Καρκαβίτσα (διασκευή)	78
Τ'. Ἀπὸ τις ἔθνικὲς παραδόσεις.	
1. Ἀπὸ τις παραδόσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ	85
2. Ἡ Γοργόνα (ποίημα), Γ. Δροσίνη	88
3. Βάτος, νυχτερίδα καὶ γλάρος	90
Ζ'. Ἀπὸ τὴ ζωὴ τῶν Ἀρχαίων.	
1. Στὴν ἀρχαία Σπάρτη	97
Η'. Ἀπὸ τῇ νέᾳ ἔθνικῇ μας ζωῇ.	
1. "Ολα γιὰ τὴν πατρίδα, † Χίου Παντελεήμονος Φωστίνη	105
2. Δυὸς παιδιά ἀπὸ τὴ Βόρειο Ἡπειρῷ	112
3. "Ο αίμοδότης, Στρ. Μυριβήλη	119
4. Γράμμα στὸ μέταπο (ποίημα), Γ. Ἀθάνα	122
5. Ἡ σημαία ἐνὸς Συντάγματος, Χρ. Ζαλοκώστα	123
6. Ἡ Σημαία (ποίημα), Ι. Πολέμη	127
7. "Ο μικρὸς κουλουρὰς	128
8. Ἡ νίκη (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	134
Θ'. Οἱ φίλοι μας τὰ πουλιά.	
1. Ὁ σπουργίτης	135
2. Ὁ παπαγάλος (ποίημα), Ζ. Παπαντωνίου	140

ΜΕΡΟΣ Β'

Α'. Μῦθοι.	
1. Διπρόσωπος	143
2. Κυνηγὸς καὶ ξυλοκόπος	144
3. Ποντικὸς πλεονέκτης	144
4. Σκύλος καὶ Λύκος	145
5. Ἀληθινὸς φίλος	146
6. Ἀλεπού, σταφύλια καὶ σπουργίτες (ποίημα), Τ. Ἄγρα	147
7. Ἡ κολοβὴ ἀλεπού (ποίημα), Μ. Στασινοπούλου	148
Β'. Ἀπὸ τὴν οἰκογενειακὴν ζωὴν.	
1. Πετάει, πετάει... ὁ Τοτὸς	149

Γ'. Άπο τὴν κοινωνικὴν ζωήν.	Σελίς
1. Γιάννης ὁ Ἀνοιχτόκαρδος	159
2. Διὰ μίαν ἀχλαδιάν, Ἀνδρ. Καρκαβίτσα (διασκευὴ)	165
3. Ἡ ώραιοτέρα ἐνδυμασία, Ἀρ. Κουρτίδου (διασκευὴ)	171
4. Τί λέγει ἡ θάλασσα (ποίημα), Δ. Βικέλα	178
5. Θέλω νὰ χτίσω ἔνα σπιτάκι (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	179
Δ'. Άπο τὴν θρησκευτικὴν ζωὴν.	
1. Ἡ προσευχὴ (ποίημα), Στ. Μαρτζώκη	181
2. Αἱ δύο ἄγκυραι	183
3. Τὸ εὐλογημένο καράβι (ποίημα), Ζ. Παπαντωνίου	188
4. Μάσκα στὸ χωρὶς (ποίημα), Ν. Ι. Χατζηδάκη	190
Ε'. Άπο τὸν βίον τῶν Ἀρχαίων.	
1. Αἱ γυναικεῖς τῶν Σπαρτιατῶν	191
2. Ὁρκος Ἀθηναίων ἐφῆβων (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	193
3. Ὁ μάντις Μεγιστίας	194
4. Ὅμηρος στὴν Ἑλλάδα (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	197
5. Ὁ Εὔφροτος καὶ ὁ Ἀριστόδημος	198
6. Καλλικρατίδας	199
7. Ἡ πενία τοῦ Ἀριστείδου	200
8. Ἡ Εὐχαριστία τοῦ Νειλος	202
9. Ὁ Ἀργοναύτης Ἀγκαῖος (διασκευὴ)	214
ΣΤ'. Άπο τὴν ἐλληνικὴν φύσιν.	
1. Αἱ χελιδόνες, Γρ. Ξενοπούλου	217
2. Πρωτομαιγιά (πτοίημα), Ι. Πολέμη	220
3. Τὸ καλοκαίρι (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	222
Ζ'. Πολιτιστικὰ ἔργα.	
1. Ὁ Ἰσθμὸς τῆς Κορίνθου	223
Η'. Πατριωτικὰ σελίδες.	
1. Ὅταν ἐπολέμει τὸ Μεσολόγγι (διασκευὴ)	227
2. Δωδεκάνησος (ποίημα)	231
3. Ὅμηρος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	232

Τὰ ἀντίτυπα τοῦ βιβλίου φέρουν τὸ κάτωθι βιβλιόσημον εἰς ἀπόδειξιν τῆς γνησιότητος αὐτῶν.

‘Αντίτυπον στερούμενον τοῦ βιβλιοσήμου τούτου θεωρεῖται καὶ εψίτυπον.
Ο διαθέτων, πωλῶν ἢ χρησιμοποιῶν αὐτὸν διώκεται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἀριθμοῦ 7 τοῦ νόμου 1129 τῆς 15/21 Μαρτίου 1946 (Ἐφ. Κυβ. 1946 Α 108).

ΕΚΔΟΣΙΣ Γ' (ΣΕΙΡΑ Β') 1953 (II) — ΑΝΤΙΤΥΠΑ 150.000

ΕΚΤΥΠΩΣΙΣ & ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ : ΓΡΑΦΙΚΑΙ ΤΕΧΝΑΙ ΑΣΠΙΩΤΗ - ΕΛΚΑ Α.Ε.

βι

